

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Ministeriö • 31/2018

Alueelliset kehitysnäkymät

Syksy 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 31/2018

Alueelliset kehitysnäkymät

Syksy 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN PDF: 978-952-327-344-3

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		10.10.2018
Tekijät	Jouko Nieminen (toimittaja)		
Julkaisun nimi	Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2018		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu TEM raportteja 31/2018		
Diaari/hankenumero		Teema	Alueet
ISBN PDF	978-952-327-344-3	ISSN PDF	
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-344-3		
Sivumäärä	263	Kieli	Suomi
Asiasanat	aluekehitys, ennakointi		
Tiivistelmä	<p>Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja maakuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu elo-syyskuun 2018 aikana.</p> <p>Talouden ja työllisyyden kehitys jatkuu alueilla edelleen kasvusuunnassa, mutta aiempaan nähden hidastuen.</p> <p>Lounais-Suomessa suhdannetilanne ja lähitulevaisuuden näkymät ovat edelleen positiiviset. Kasvun kärkenä on auto- ja meriteollisuus, mutta useat muutkin alat ovat vahvassa kasvussa</p> <p>Metsätaloudessa vire on varsinkin sellun tuotannossa positiivinen. Lisäksi vireillä on merkittäviä investointisuunnitelmia. Matkailun vahva kasvu näkyy koko maassa ja matkailuun panostetaan eri puolilla maata. Rakentaminen on edelleen kiivasta, vaikka näkymät ovatkin koko maan tasolla tasoittumassa.</p> <p>Maataloudessa kannattavuusongelmat ovat pahentuneet ja ongelmia ovat kärjistäneet sääoloista johtuva rehuviljapula ja tuottajahintojen lasku. Viljasato on kuivuuden takia jäämässä heikoksi. Toisaalta maataloudessa investoinnit ovat olleet kasvussa.</p> <p>Työttömyys on laskenut kaikilla alueilla ja hyvän kehityksen ennakoidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa. Osaavan työvoiman saatavuus koetaan kasvavaksi haasteeksi niin maakuntien kasvukeskuksissa kuin myös monissa pienemmissä seutukunnissa.</p> <p>Ministeriön yhteyshenkilön tiedot (osasto/puh): Hanna-Maria Urjankangas (Alueet ja kasvupalvelut/ 029 506 3739)</p>		
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Julkaisun jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet	10.10.2018
Författare	Jouko Nieminen (red.)	
Publikationens titel	Regionala utvecklingsutsikter hösten 2018	
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer ANM rapporter 31/2018	
Diarie- /projektnummer		Tema Regioner
ISBN PDF	978-952-327-344-3	ISSN PDF 1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-344-3	
Sidantal	263	Språk Finska
Nyckelord	regional utveckling, anteciperung	
Referat	<p>Översikten om de regionala utvecklingsutsikterna hösten 2018 är närings-, trafik- och miljöcentralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamt bildade uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i de ekonomiska regionerna och landskapen. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i augusti–september 2018.</p> <p>Den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningsutvecklingen i regionerna är fortsatt positiv, men långsammare än tidigare.</p> <p>I Sydvästra Finland är konjunkturläget och utsikterna för den närmaste framtiden fortsatt positiva. Bil- och varvsindustrin går i spetsen för tillväxten, men också flera andra sektorer upplever en stark tillväxt.</p> <p>Inom skogsbruket är läget positivt i synnerhet i fråga om massproduktionen. Även betydande investeringsplaner är aktuella. Den starka tillväxten inom turismen syns i hela landet, och det görs satsningar på turismen på olika håll i landet. Det byggs fortfarande intensivt, trots att utsikterna håller på att plana ut på riksnivå.</p> <p>Inom jordbruket har lönsamhetsproblemen förvärrats, och bristen på fodersäd till följd av väderförhållandena samt sänkta producentpriser har gjort problemen värre. Spannmålsskörden blir skral på grund av torkan. Investeringarna inom jordbruket har emellertid ökat.</p> <p>Arbetslösheten har minskat i alla regioner, och den goda utvecklingen bedöms fortsätta inom den närmaste framtiden. Tillgången på kompetent arbetskraft upplevs vara en växande utmaning såväl i landskapens tillväxtcentrum som i många mindre ekonomiska regioner.</p> <p>Kontaktperson vid ministeriet (avdelning/tfn): Hanna-Maria Urjankangas (Regioner och tillväxttjänster/029 506 3739)</p>	
Förläggare	Arbets- och näringsministeriet	
Distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Economic Affairs and Employment	10.10.2018
Authors	Jouko Nieminen (ed.)	
Title of publication	Regional Development Prospects in Autumn 2018	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment MEAE reports 31/2018	
Register number		Subject Regions
ISBN PDF	978-952-327-344-3	ISSN PDF 1797-3562
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-344-3	
Pages	263	Language Finnish
Keywords	regional development, anticipation	
<p>Abstract</p> <p>Regional Economic Prospects in Autumn 2018 is a review of the current situation and short-term prospects in the regions and subregions. It was prepared by the Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY Centres) together with key regional developers. The evaluations in this review were made in August and September 2018.</p> <p>Regional economic and employment trends continue to improve, but slower than before.</p> <p>The economic circumstances and outlook for Southwestern Finland are still positive. The top growth sectors are car and maritime industries, although many other sectors, too, are showing strong growth.</p> <p>In the forestry sector, pulp production especially is showing positive signs, and there are significant investment plans under way. Tourism grows strongly throughout the country, and tourism investments are on the rise. A lot of construction projects are under way, although the outlook at national level is evening out.</p> <p>Profitability problems are getting worse in agriculture, and they have been further aggravated by decreases in producer prices and a shortage of fodder cereals due to weather conditions. Crop yields are expected to be poor due to drought. Agricultural investments are on the rise, however.</p> <p>Unemployment has decreased in all regions and positive development is expected to continue in the near future. The availability of skilled labour is a challenge both in growth centres and in smaller subregions.</p> <p>Contact person at the ministry: Hanna-Maria Urjankangas (Regions and Growth Services/+358 29 506 3739)</p>		
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment	
Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Taustaa	9
Yhteenveto	13
Uusimaa	19
Helsingin seutukunta	33
Raaseporin seutukunta	33
Porvoon seutukunta	34
Loviisan seutukunta.....	34
Varsinais-Suomi	35
Turun seutukunta	48
Salon seutukunta.....	48
Loimaan seutukunta	49
Vakka-Suomen seutukunta	49
Turunmaan seutukunta	50
Satakunta	51
Porin seutukunta	62
Rauman seutukunta	62
Pohjois-Satakunnan seutukunta.....	63
Pirkanmaa	64
Tampereen seutukunta	75
Etelä-Pirkanmaan seutukunta	76
Ylä-Pirkanmaan seutukunta	76
Lounais-Pirkanmaan seutukunta	77
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	78
Kanta-Häme	79
Hämeenlinnan seutukunta.....	93
Riihimäen seutukunta	94
Forssan seutukunta	94

Päijät-Häme	95
Lahden seutukunta	111
Kymenlaakso	112
Kouvolan seutukunta	122
Kotkan-Haminan seutukunta	123
Etelä-Karjala	124
Imatran seutukunta	135
Lappeenrannan seutukunta	136
Etelä-Savo	137
Mikkelin seutukunta	147
Pieksämäen seutukunta	148
Savonlinnan seutukunta	148
Pohjois-Savo	149
Kuopion seutukunta	158
Varkauden seutukunta	159
Ylä-Savon seutukunta	159
Koillis-Savon seutukunta	160
Sisä-Savon seutukunta	160
Pohjois-Karjala	161
Joensuun seutukunta	171
Keski-Karjalan seutukunta	171
Pielisen Karjalan seutukunta	172
Keski-Suomi	173
Jyväskylän seutukunta	182
Jämsän seutukunta	183
Keuruun seutukunta	183
Joutsan seutukunta	184
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	184
Äänekosken seutukunta	185

Etelä-Pohjanmaa	186
Seinäjoen seutukunta	193
Suupohjan seutukunta.....	193
Järviseudun seutukunta	194
Kuusiokuntien seutukunta	194
Pohjanmaa	195
Vaasan seutukunta.....	207
Kyrönmaan seutukunta	208
Suupohjan rannikkoseutu.....	208
Pietarsaaren seutukunta	209
Keski-Pohjanmaa	210
Kaustisen seutukunta	222
Kokkolan seutukunta	222
Pohjois-Pohjanmaa	223
Oulun seutukunta	233
Koillismaan seutukunta	233
Oulunkaaren seutukunta	234
Raahen seutukunta	234
Nivalan-Haapajärven seutukunta	235
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	235
Ylivieskan seutukunta.....	236
Kainuu	237
Kajaanin seutukunta.....	247
Kehys-Kainuun seutukunta	247
Lappi	248
Rovaniemen seutukunta.....	260
Kemi-Tornion seutukunta	261
Torniolaakson seutukunta	261
Itä-Lapin seutukunta.....	262
Tunturi-Lapin seutukunta.....	262
Pohjois-Lapin seutukunta	263

TAUSTAA

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2018 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien ja seutukuntien¹ nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden elo-syyskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja maakunnan kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan.

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alueluokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi.

Lisätietoja:

Uudenmaan ELY-keskus
tutkija Timo Aulanko
p. 0295 504 959
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus
työmarkkina-analyytikko Juha Pusila
p. 0295 022 772
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus
ylijohtaja Marja Karvonen
p. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi
p. 0295 022 114
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus
ennakointiasiantuntija Juha Salminen
p. 0295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus
erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
p. 0295 025 159
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus
erikoistutkija Tarja Paananen
p. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus
johtava asiantuntija Marja Aro,
p. 0295 024 152
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus
yksikön päällikkö Jan Blomberg
p. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus
suunnittelija Minna Keränen-Kultanen
p. 0295 026 138
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus
strategiapäällikkö Eija Heinonen
p. 0295 024 658
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
strategiapäällikkö Timo Takala
p. 0295 027 708
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus
suunnittelija Meeri Koski
p. 0295 028 686
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
asiantuntija Jarkko Pietilä
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus
erikoissuunnittelija Anne Ristioja
p. 0295 023 582
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus
toimialapäällikkö, johtava toimiala-asiantuntija Heino Vasara
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

tutkija Tuula Uusipaavalniemi
p. 0295 037 142
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KEHA-keskus

strategiajohtaja Jouko Nieminen
p. 0295 022 769
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Yhteenveto

Alueilla arvioidaan, että talouden ja työllisyyden kehitys jatkuu edelleen kasvusuunnassa, mutta aiempaan nähden hidastuen. Lähiaikojen näkymät ovat kasvun hidastumisesta huolimatta hyvät käytännössä kaikilla alueilla ja mahdolliset uhkakuvat liittyvät lähinnä kansainväliseen talouteen.

Työttömyyden aleneminen jatkuu, minkä taustalla on ennen muuta työmarkkinoiden kysynnän vahvistuminen. Työttömyyden kestot ovat lyhentyneet ja työttömyysjaksot päättyvät yhä aikaisemmin.

Positiivisen työllisyyskehityksen vastapainona vaikeudet työvoiman saatavuudessa yleistyvät kautta maan.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on **tällä hetkellä** 66 seutukunnassa² parempi kuin vuosi sitten. Vain Koillis-Savossa tilanne on pysynyt ennallaan vuoden takaiseen nähden. **Lähimmän puolen vuoden aikavälillä** odotetaan parannusta nykyiseen nähden 59 seutukunnassa, eikä missään uskota heikkenevään kehitykseen. Kymmenen seutukunnan elinkeinoelämän vireen odotetaan pysyvän nykyisellä tasollaan. **Vuoden päähän** ulottuvat arviot ovat myös positiiviset. Nykytilanteeseen verrattuna kehityksen odotetaan paranevan 56 seutukunnassa. Yhdelläkään alueella ei ennakoita näkymien heikkenevän ja kahdeksan seutukunnan osalta ennakoidaan tason pysyvän nykyisellään.

Lounais-Suomessa suhdannetilanne ja lähitulevaisuuden näkymät ovat edelleen positiiviset. Positiivisen rakennemuutoksen myötä myös muuttovoitto on kasvanut Turun ja Vakka-Suomen seuduilla. Kasvun kärkenä on auto- ja meriteollisuus, mutta muutkin alat, kuten lääketeollisuus, ovat vahvassa kasvussa. Porin seudun automaatio-, roboteikka ja ohjelmointialojen klusteri kasvaa voimakkaasti. Turun telakan tilauskanta ulottuu vuoteen 2024 saakka ja telakka myös investoi merkittävästi. Uudenkaupungin autotehdas työllistää nyt lähes 5000 henkilöä. Satakunnan muuten hyviä näkymiä varjostaa Venatorin pigmenttitehtaan alasajo vuoteen 2021 mennessä.

Metsätaloudessa vire on erittäin positiivinen, varsinkin sellun tuotannossa. Äänekosken biotuotetehdas toimii nyt täydellä kapasiteetilla, ja seudun merkitys uusien

² Manner-Suomessa on 67 seutukuntaa.

biotuotteiden keskittymänä vahvistuu. Metsäteollisuudessa on vireillä merkittäviä investointisuunnitelmia erityisesti Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Savossa. Pohjois-Savossa Finnpulpin biotuotetehtaan valmistelussa on edetty ympäristölupien osalta ja käynnissä ovat rahoitusneuvottelut. Lappiin ja Kainuun suunniteltujen biotalousinvestointien suhteen on nyt odottavampi tilanne. Kymenlaaksossa positiivisten odotusten taustalla ovat metsäteollisuuden lisäksi logistiikka-alan vahva kasvu ja alueelle tulevat teollisuuden investoinnit.

Matkailun vahva kasvu näkyy koko maassa ja matkailuun panostetaan eri puolilla maata. Matkailurakentamiskohteita on käynnissä ja tulossa eli puolilla Lappia ja muuta Pohjois-Suomea. Pääkaupunkiseudulla on käynnissä ja suunnitteilla useita majoituskapasiteettia kasvattavia kohteita. Osaltaan kasvua tukee lentokenttien laajenusinvestoinnit niin Helsinki-Vantaalla kuin Lapin kentillä.

Rakentaminen on edelleen kiivasta, vaikka näkymät ovatkin koko maan tasolla tasoittumassa. Mm. pääkaupunkiseudulla sekä Turun, Oulun, Tampereen ja Jyväskylän seuduilla rakentamisen ennakoidaan pysyvän lähiajat korkealla tasolla.

Maataloudessa kannattavuusongelmat ovat pahentuneet ja ongelmia ovat kärjistäneet sääoloista johtuva rehuviljapula ja tuottajahintojen lasku. Viljasato on kuivuuden takia jäämässä heikoksi. Toisaalta maataloudessa investoinnit ovat olleet kasvussa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

Työttömyys on laskenut kaikilla alueilla ja hyvän kehityksen ennakoidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa, tosin hieman hidastuen. Myös pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorten työttömyyden odotetaan helpottuvan.

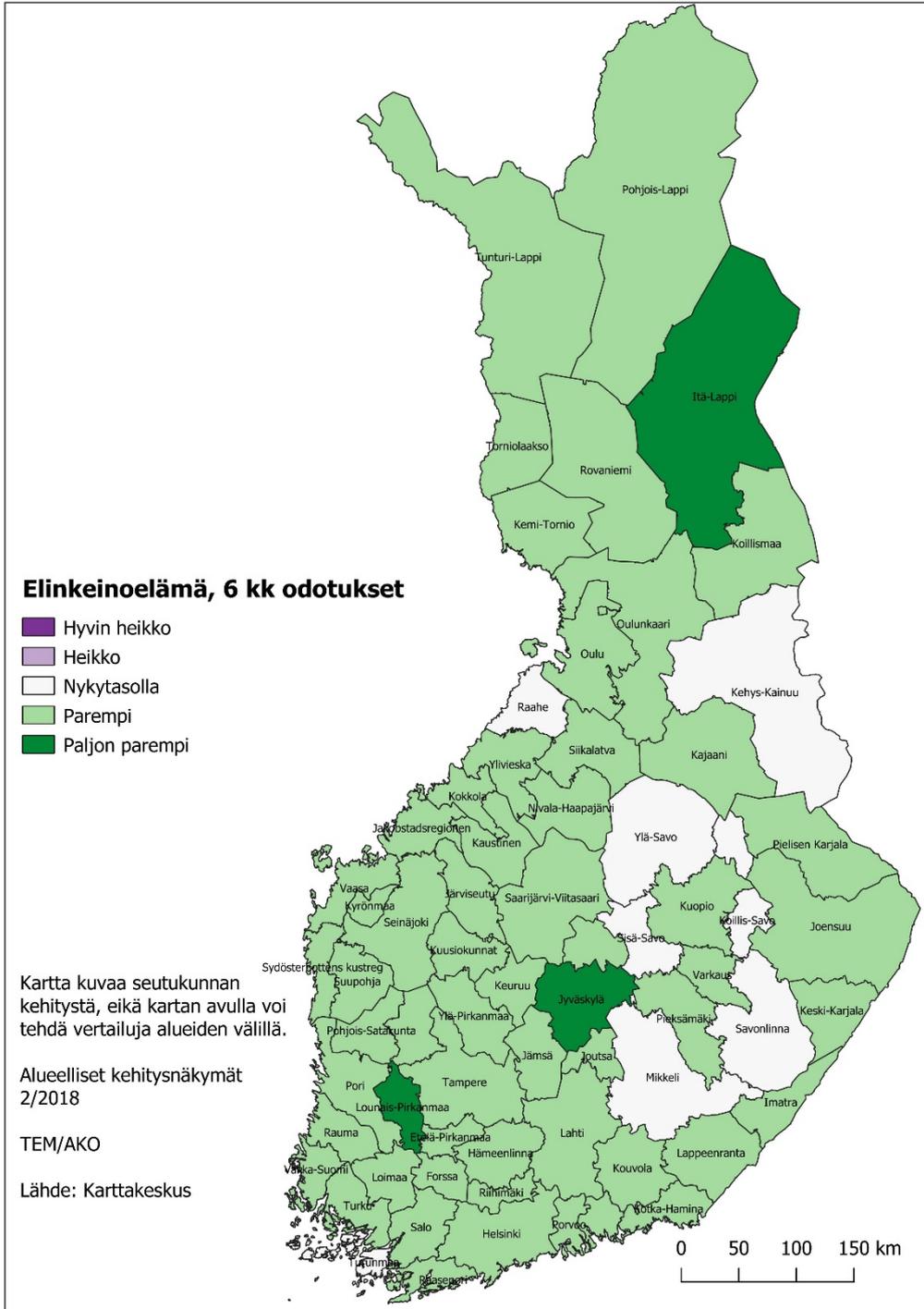
Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan edelleen helpottuvan kaikissa seutukunnissa. Ensi vuoden syksyä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehitykseen uskotaan 57 seutukunnassa ja kymmenessä seutukunnassa ennakoidaan pysyttävän nykytasolla. Työttömyyden kasvua ei ole näkyvissä missään päin maata.

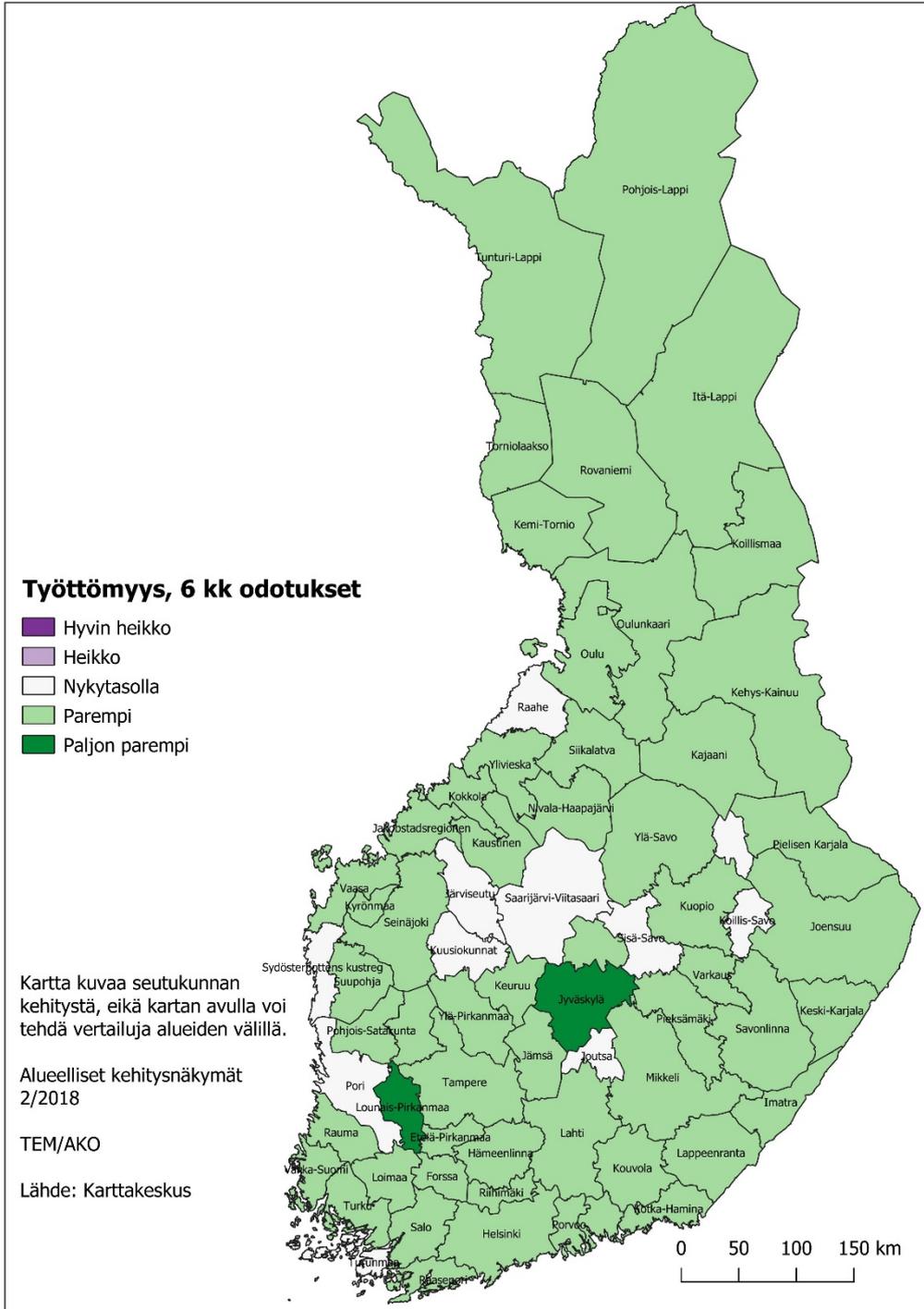
Osaavan työvoiman saatavuus

Taloukasvu on lisännyt huomattavasti työvoiman kysyntää ja avoimien työpaikkojen määrää. Kysynnän lisäys on ollut niin ripeää, että monilla työnantajilla on vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa tarpeisiinsa. Rekrytointiongelmia koetaan useilla toimialoilla ja eri ammattiryhmissä. Osaltaan ongelmien taustalla on työikäisen väestön väheneminen.

Osaavan työvoiman saatavuus koetaan kasvavaksi haasteeksi eri puolilla maata, niin maakuntien kasvukeskuksissa kuin myös monissa pienemmissä seutukunnissa. Kainuussa puhutaan jo suoraan työvoimapulasta, sillä varsinkin kaivosalan ja metalliteollisuuden rekryointitarpeisiin on vaikeuksia vastata. Pohjois-Savossa erityisesti Ylä-Savon metalliteollisuudessa osaajapula koetaan kriittisenä kasvun esteenä.

Työvoiman saatavuusongelmia pyritään ratkomaan mm. lisäämällä muuntokoulutuspaikkoja, tiivistämällä oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä, yritysten tarpeisiin räätälöidyillä rekryointikoulutuksilla, laajentamalla rekryointeja maan rajojen ulkopuolelle ja erilaisilla imago- ja rekryointikampanjoilla.

Osaavan työvoiman saatavuus,

6kk odotukset

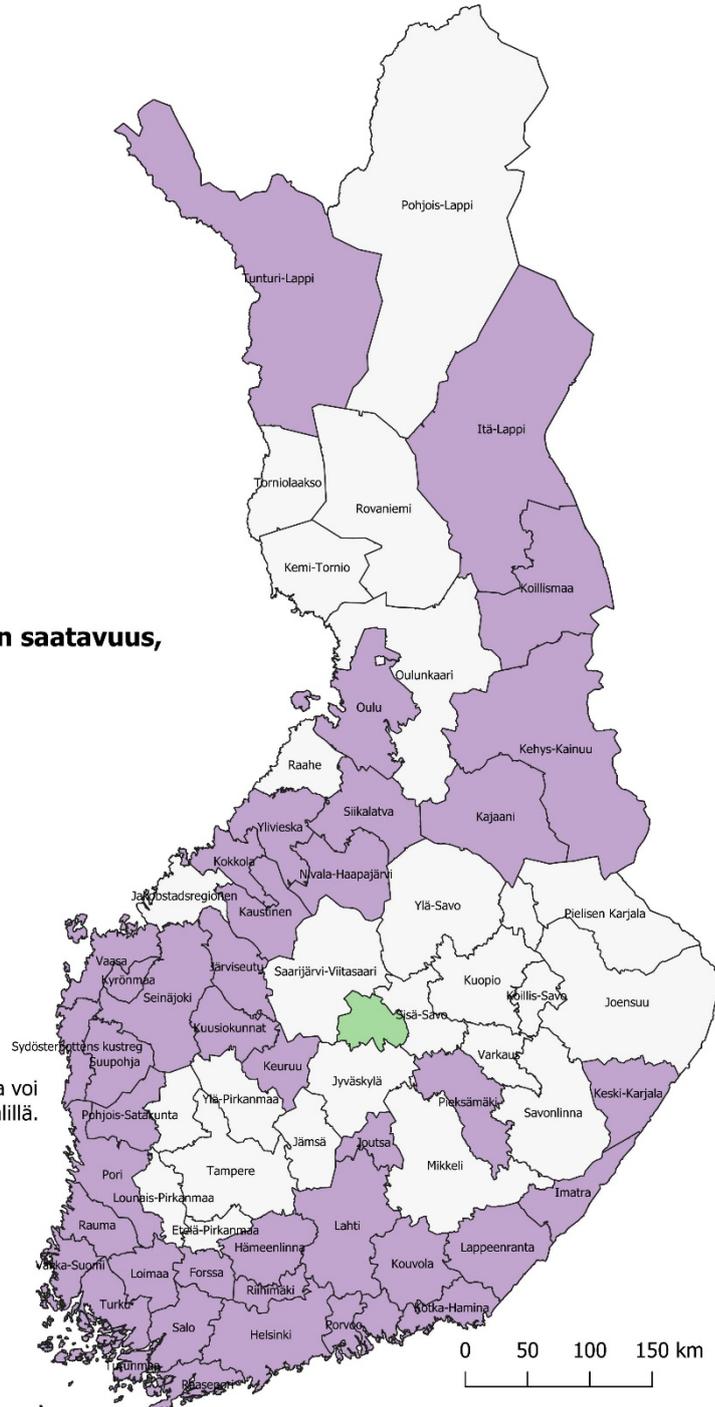
- Hyvin heikko
- Heikko
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä kartan avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät
2/2018

TEM/AKO

Lähde: Karttakeskus

Uusimaa

Helsingin sk	6 kk	Loviisan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	Osaavan työvoiman saatavuus	-

Raaseporin sk	6 kk	Porvoon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	Osaavan työvoiman saatavuus	-

Uudellamaalla asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 1 665 532 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 15 705 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 80 207 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 9,4 %.

Uusimaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yrityselämän ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti erinomaisessa asemassa. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Uudenmaan vahvuuksia eurooppalaisessa mittakaavassa ovat Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyn indeksin mukaan väestön hyvinvointi, korkeakoulutettujen määrä ja korkeakoulutuksen taso, teknologian ja nopeiden datayhteyksien saatavuus ja nopea käyttöönotto sekä alueen elinkeinorakenteen, koulutuksen ja työvoiman innovaatiotaso. Kansallisesti Uudenmaan vahvuuksia ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus ja osaamisintensiivisten palveluiden verrattain suuri osuus. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on noin kolmanneksen koko maan lukemaa korkeampi.

Toimialojen kokonaisliikevaihdon perusteella Uudenmaan talous lähti voimakkaaseen kasvuun vuoden 2016 puolivälistä alkaen. Liikevaihdon kasvu on jatkunut yhtäjaksoisena ja ripeänä jokaisella päätoimialalla, vaikkakin suurin suhteellinen kasvu tapahtui vuoden 2017 alussa. Kaikkien toimialojen kausi- ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettua trendisarjaa tarkasteltaessa liikevaihto oli Tilastokeskuksen tietojen mukaan kasvanut vuoden 2018 ensimmäisellä vuosineljänneksellä 6,2 % edellisvuoden samaan ajanjaksoon verrattuna ja 13,8 % vuoteen 2016 verrattuna. Vaikka aivan yhtä suurta kasvua ei lähitulevaisuudessa ole odotettavissa, vaikuttaa Uudenmaan lähitulevaisuuden talouskehitys kaikin puolin lupaavalta.

Työllisyys on lisääntynyt kiihtyvällä vauhdilla, ja henkilöstömäärissä suurin kasvu on nähty kuluvan vuoden alussa. Työllisten määrän kasvu on kiihtynyt myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan erityisesti vuoden 2017 lopulla ja vuoden 2018 alussa, mikä on positiivinen merkki tulevan kehityksen kannalta. Uudellamaalla oli vuoden 2018 toisella vuosineljänneksellä 3 prosenttia enemmän työllisiä edellisen vuoden samaan ajanjaksoon verrattuna. Työllisyyden kasvu selittyy suurelta osin yli 50-vuotiaiden työllisyysasteen nousulla.

Uudenmaan lähitulevaisuuden haasteet liittyvätkin sen varmistamiseen, että myönteinen kehitys jatkuu myös tulevaisuudessa, ja että vallitsevaa hyvää taloussuhdannetta päästään hyödyntämään täysimääräisesti. Haasteista huolimatta näköpiirissä ei ole syytä, miksi talouden ja työllisyyden kasvu Uudellamaalla ei jatkuisi myös kuluvan vuoden lopulla ja ensi vuoden alkupuolella. Alueen elinkeinoelämän, työllisyyden ja työttömyyden kehityksessä on edessä kuitenkin merkittäviä haasteita, joiden ratkominen on välttämätöntä erityisesti pidemmän aikavälin kasvun kannalta.

Yritysten ja muiden työnantajien suurimmat huolenaiheet liittyvät osaavan työvoiman saatavuuteen. Tilannetta kuvataan jo nyt huonoksi ja sen ennustetaan heikkenevän

entisestään seuraavan vuoden aikana. Työvoimasta ilmoitetaan olevan laajasti pulaa, käytännössä lähes kaikilta ammattiluokilta ja koulutusasteilta. Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus on noussut Uudellamaalla viimeisen vuoden aikana hieman. Huhti- ja kesäkuun välillä 45 % Uudenmaan toimipaikoista ilmoitti kokeneensa rekrytointiongelmia edeltävän 12 kuukauden aikana. Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) elokuussa 2018 julkaistun suhdannebarometrin mukaan ammattityövoiman puute on selvästi merkittävin kasvun este Uudenmaan yrityksille.

Alueellisten asiantuntijoiden mukaan ongelmat työmarkkinoiden kohtaannossa ovat hyvin pitkälti rakenteellisia, eikä niihin löydy nopeita ratkaisuja. Työnantajien osaamistarpeet ovat osittain muuttuneet, eikä työnhakijoiden aiemmin kertyneellä osaamisella ole välttämättä enää kysyntää työmarkkinoilla. Läpileikkaavat megatrendit, kuten digitalisaatio ja automaatio, tulevat entisestään muuttamaan osaamisvaatimuksia. Monien työnhakijoiden työn tuottavuus on muutosten myötä alentunut, joten lisä- ja täydennyskoulutusta sekä tuettua työllistymistä tullaan jatkossa tarvitsemaan yhä enemmän. Työ on myös polarisoitunut yhä enenevässä määrin. Työnantajat tarvitsevat jatkuvasti enemmän korkeaa asiantuntemusta, ja on huolestuttavaa, että nuorissa ikäluokissa korkeakoulutettujen osuus on lähtenyt laskuun. Samalla matalapalkkaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä on jatkuvasti vaikeuksia saada työpaikkoja täytetyksi. Matalapalkka-alojen osalta työnhakijoilla on usein kannustinloukkuja, jotka eivät kannusta Uudellemaalle muuttamiseen muualta Suomesta. Halvemman asumisen tarve korostuu entisestään.

Oman osansa kohtaanto-ongelmassa luovat yritysten työvoimatarpeet, sillä usein yritykset kaipaavat tässä taloussuhdanteessa työntekijöitä, jotka olisivat välittömästi osaavia ja tuottavia. Nousukausi osittain yllätti monet yritykset, joilla ei pitkän taantuman jälkeen ollut työvoimareserviä tai pitkäkestoista rekrytointi- tai osaamisen kehittämisen suunnitelmaa. Näiden puutteiden myötä monilla yrityksillä ei ole ollut oman henkilöstön sisällä työntekijöitä, joita voitaisiin nyt nostaa vaativimpiin tehtäviin. Tässä tilanteessa yrityksillä ei usein ole mahdollisuuksia kouluttaa uusia työntekijöitä ja vähentää siten jo työssä olevien työntekijöidensä tuottavuutta. Parhaiten työmarkkinoilla pärjäävätkin yritykset, jotka ovat jo pidempään toteuttaneet pitkäkestoista henkilöstösuunnitelmaa. Nopeiden täsmärekrytointien vaikeutuessa monet Uudenmaan yritykset ovat turvautuneet enenevässä määrin alihankinta- ja toimittajaverkostojen käyttöön, ja kehityksen voi olettaa vahvistuvan jatkossa.

Työpaikkojen toimialarakenne on Uudellamaalla alueellisesti eriytynyt. Pääkaupunki-seutu on monien suurkaupunkien tapaan vahvasti erikoistunut etenkin informaatio- ja viestintäalaan, hallinnon tukipalveluihin sekä vähittäis- ja tukkukauppaan. Itäinen ja läntien Uusimaa ovat sen sijaan vahvoja teollisuusalueita. Itä-Uusimaa on öljynjalos-

tuksen myötä Suomen kemianteollisuuden keskittymä. Läntisen Uudenmaan vahvuuksia ovat kemianteollisuus, logistiikka ja lisääntyvässä määrin myös matkailu. Kuuma-seudulla merkittäviä toimialoja ovat kone- ja metalliteollisuus, logistiikka ja tukkukauppa sekä rakentaminen. Maa- ja metsätalous on keskittynyt Itäiselle ja läntiselle Uudellemaalle, joskin elinkeinon aluetaloudellinen merkitys on näilläkin alueilla laskussa. Mikro- ja pienyritysten merkitys elinkeinoelämässä ja työllistäjinä korostuu erityisesti kehyskunnissa.

Uudellamaalla on paljon potentiaalia yritysten sijoittumisen kannalta, sillä yritykset arvostavat sijoittumisessaan liikenneyhteyksiä, markkinoiden läheisyyttä ja kasvukeskuksia. Uudellamaalla pystytään jo suurelta osin vastaamaan näihin vaatimuksiin. Alueella on lukuisia yrityskeskittymiä, joissa synergiaedut ovat kansainväliselläkin mittakaavalla korkealla tasolla. Uudenmaan merkittävimmät toimialat tulevat tulevaisuudessakin todennäköisesti olemaan liike-elämän palvelut, matkailu- ja ravintola-ala, rakentaminen sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Teollisuuden merkitys tulee olemaan jatkossakin huomattava erityisesti kehyskunnissa, kun muun muassa kemianteollisuus kasvattaa merkitystään Itäisellä Uudellamaalla.

Yksi Uudenmaan keskeisistä vahvuuksista on väestön suuri määrä ja väestönkasvu. Helsingin seutu on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista, ja jo nyt joka kolmas suomalainen onkin uusmaalainen. On varsin todennäköistä, että jatkossakin maan sisäinen muuttoliike, ulkomaiset suorat rekrytoinnit sekä maahanmuutto kohdentuvat voimakkaasti juuri Uudellemaalle. Väestönkasvun suurimpana edellytyksenä on jatkuva suuri tulomuutto, joka on samalla myös merkittävä edellytys talouden kasvun jatkumiselle.

Muuttoliike kuitenkin kohtelee Uudenmaan alueita hyvin eri tavoin. Uudenmaan väestönkasvu on keskittynyt pitkälti Helsingin seutukuntaan, ja seutukunnan sisällä erityisesti pääkaupunkiseudulle. Noin 70 prosenttia maakunnan väestöstä asuu jo nyt pääkaupunkiseudulla, ja väestöennusteen mukaisen väkiluvun kasvun oletetaan suuntautuvan jatkossakin lähes yksinomaan Helsingin seutukunnan alueelle. Alueen potentiaalista työvoimaa lisää myös pääkaupunkiseudulle suuntautuvan pendelöinnin kasvu. Helsingin seudun ulkopuolelta – aina Turusta, Tampereelta ja Jyväskylästä saakka – sukuloivien henkilöiden määrä on kasvanut kiihtyvästi.

Väestönlisäyksen ja sitä kautta työvoiman saatavuuden parantamisen haasteina ovat pääkaupunkiseudulla jo pidempään olleet asuntojen vähyys ja erityisesti asumisen kalleus. Asuntorakentamisen kasvu on helpottanut tilannetta, mutta ongelmaa on vielä ratkaistu tulevan kasvun osalta. Väestönlisäyksestä merkittävä osa on ulkomailta, joten maahanmuuttajien työllisyysasteen merkittävä nostaminen nykyisestä tulee olemaan jatkossa tärkeä tekijä työllisyyden ja talouden kehityksessä.

Kansallisesti vertailtuna Uudenmaan liikenneyhteydet ovat korkealla tasolla, joskin on huomioitava myös alueelliset erot Uudenmaan sisällä. Keskeisellä sijainnilla oleva Helsinki-Vantaan lentoasema palvelee aluetta kattavasti ja alueen satamista on keskimäärin hyvät yhteydet valtakunnalliseen tie- ja raideverkkoon. Erityisesti pääkaupunkiseudun sisällä raideliikenteen kehittäminen on voimakasta, vaikka aivan lähitulevaisuudessa uusia yhteyksiä ei ole valmistumassa. Toisaalta, ympäryskuntien joukkoliikenneyhteydet ovat lähiaikoina heikentyneet erityisesti ympäryskuntien sisäisten ja keskinäisten joukkoliikenneyhteyksien osalta. Kehityksellä on ollut negatiivisia vaikutuksia alueiden yleiseen elinvoimaisuuteen ja muun muassa työvoiman saatavuuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Liikevaihdon kasvu on jatkunut kaikilla päätoimialoilla, vaikkakin nopein kasvu näyttää tapahtuneen vuoden 2017 alussa. Tämän vuoden alussa ja viime vuoden lopulla liikevaihto on kasvanut kaikilla toimialoilla noin viiden prosentin vuosivauhtia, tarkasteltaessa kausi- ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettu trendisarjaa. Myös yritysbarometrien perusteella yritysten suhdannetilanne on kehittynyt edelleen parempaan suuntaan, joskin hieman aiempaa maltillisemmin. Yritysten arviot tulevasta suhdannenäkymistään ovat edelleen selvästi positiiviset, mutta myös suhdanneodotukset ovat hieman aiempaa varovaisempia.

Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrissa Uudenmaan yritysten arviot suhdannetilanteesta sekä suhdannenäkemyksistä ovat edelleen koko maan keskiarvoa korkeammalla tasolla. Selvä enemmistö yrityksistä arvioi suhdannetilanteen olevan nyt parempi vuoden takaiseen verrattuna. Viimeisen vuoden aikana on kuitenkin tapahtunut käänne, ja suhdannetilannetta myönteisesti arvioivien yritysten osuus on kääntynyt lievään laskuun. Erityisesti pääkaupunkiseudun yritykset ovat edellisvuotta pessimistisempiä arvioissaan.

Pk-yritysbarometrin mukaan yritykset arvioivat suhdannenäkymiensä parantuvan seuraavan vuoden aikana edelleen lähes kaikilla toimialoilla. Kaikki toimialat huomioiden 39 % Uudenmaan pk-yrityksistä ennakoivat suhdannenäkymien parantuvan seuraavan vuoden aikana, 53 % arvioi tilanteen pysyvän ennallaan ja vain 8 % uskoi suhdannenäkymän heikentyvän. Kuljetus- ja varastoala on ainoa toimiala Uudellamaalla, missä yritysten suhdannenäkymät ovat negatiiviset. Kaikilla muilla toimialoilla odotukset ovat laskeneet viime keväästä, mutta ovat silti edelleen selvästi positiiviset.

EK:n suhdannebarometrin mukaan Uudenmaan yritysten tilanne on kehittynyt edelleen myönteisesti, sillä yhä useampi yritys arvioi suhdannetilanteensa olevan nyt tavanomaista parempi. Myös yritysten suhdannenäkymät ovat edelleen positiiviset, jos-

kin näkymissä vaikuttaa tapahtuneen asteittaista heikentymistä kesän aikana. Palvelualan yritysten suhdannenäkymät ovat teollisuuden ja rakentamisen yritysten näkymiä hieman korkeammalla tasolla. Jälkimmäisen luokan näkymiä todennäköisesti heikentää rakentamisen ennusteet, sillä koko Suomen osalta rakentamisen suhdannenäkymien saldoluku oli -10.

Uudenmaan yritysneuvojen mukaan yritysneuvonnassa asioivien keskuudessa on tapahtunut myönteistä kehitystä. Aloittavien yrittäjien menestymismahdollisuudet ovat keskimäärin aiempaa parempia, mikä kertoo osaltaan parantuneista mahdollisuuksista työllistyä palkansaajana. Itsensä työllistäminen ei ole enää välttämätöntä. Myös jo toimivien yritysten suhteen on tapahtunut aktivoitumista, kun yritykset ovat aiempaa aktiivisemmin hakeneet apua investointien tekemiseen tai yrityskauppojen valmisteluun. Pienet yritykset ovat hakeneet kasvua orgaanisen kasvun lisäksi myös yrityskauppojen myötä. Yritysten omistajan- tai sukupolvenvaihdoksia on tapahtunut myös enenevässä määrin.

Tuetun yrittämisen lukumäärät ovat kasvaneet Uudellamaalla selvästi. Starttirahoja myönnetty edellisvuotta enemmän ja lukumäärää on lisännyt myös vuoden alussa voimaantullut lakimuutos, jolla yritystoiminnan aloittaminen työttömyysetuudella mahdollistettiin neljän kuukauden ajaksi. Yritysneuvojen mukaan epäselvyydet liittyen yrittäjyyden päätoimisuuden arvioimiseen neljän kuukauden jälkeen ovat kuitenkin olleet esteenä useille yritystoiminnan kokeilemisesta kiinnostuneille.

Teollisuudessa liikevaihto kasvoi vuoden 2017 alkupuolella reilusti yli 10 % vuosivauhtia, mutta kasvu on sittemmin tasaantunut hieman yli 5 % vauhtiin. Kasvun voidaan olettaa jatkuvan edelleen samalla tasolla. Teollisuuden kausi- ja suhdannetasoitettu liikevaihto on kuitenkin edelleen selvästi alle vuoden 2008 huippulukemien. Kokonaistuotantokapasiteetti Uudellamaalla onkin todennäköisesti vähentynyt merkittävästi, sillä EK:n elokuun 2018 suhdannebarometriin vastanneista Uudenmaan teollisuuden ja rakentamisen yrityksistä 95 prosenttia ilmoitti tuotantokapasiteettinsa olevan kokonaan hyödynnetty.

Teknolוגiateollisuudessa yritysten tilauskannat ovat tällä hetkellä edelleen hyvässä tilanteessa, joten lähikuukausien aikana merkittävää muutosta tuotantomäärissä ei ole odotettavissa. Maailmantalouden epävarmuuksien lisääntyessä kysyntä ja tarjouspyynnöt teknolוגiateollisuudelle ovat kuitenkin vähentyneet kuluvan vuoden aikana. Hidastumisen ennakoidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa edelleen, mikä tulee vaikuttamaan alan tilanteeseen viimeistään ensi vuonna. Kemianteollisuus on kehittynyt viime vuosina tasaisesti, eikä muutoksia alan lähitulevaisuuden näkymissä ole nähtävissä. Viime vuosina Kilpilahden alueella ja Hangossa on tehty mittavia lisäinvestointeja ja seuraavan vuoden aikana investointien määrä tulee vähenemään. Pidemmällä

aikavälillä Kilpilahden alueen laajennus on vihdoinkin käynnistymässä, mikä tulee johtamaan jälleen merkittäviin investointeihin ja kemianteollisuusklusterin edelleen kehittämiseen.

Rakentamisessa tuotantomäärät ovat tällä hetkellä korkeimmalla tasolla koskaan, ja aloitettujen rakennushankkeiden määrä on jatkanut kasvuaan tänäkin vuonna. Alan korkeasuhdanne näyttää kuitenkin kääntyvän laskuun kohti normaalimpaa tasoa seuraavan puolen vuoden sisällä. Myönnettyjen rakennuslupien määrä on vähentynyt tänä vuonna, jonka johdosta rakentamisen volyymi tulee vähenemään viimeistään ensi vuoden puolella. On huomioitava kuitenkin, että ala on ollut viime vuosina niin merkittävässä korkeasuhdanteessa, että lähitulevaisuudessa lasku tuo tuotantomääriä vain lähemmäksi normaalitilannetta.

Pääkaupunkiseudulla rakenteilla olevista suurhankkeista Kalasataman REDI valmistuu kuluvana syksynä ja Pasilan Tripla-keskus, lentoaseman laajennus sekä Meilahden sairaala-alueen uudisrakentaminen tulevat valmistumaan osittain seuraavan vuoden aikana. Valmistumiset tulevat vaikuttamaan rakentamisen volyymiin pidemmällä aikavälillä. Kaikissa näissä hankkeissa rakentamista tapahtuu kuitenkin vielä 2020-luvulle asti, joten tuotannon lasku tulee todennäköisesti olemaan hallittua. Keski-Uudellamaalla Keravan, Tuusulan Hyrylän ja Järvenpään keskustojen uudistamiset ja laajentamiset ovat joko suunnittelussa tai jo käynnissä. Pidemmällä tulevaisuudessa rakentamiseen vaikuttavat Tuusulassa 2020 ja Lohjalla 2021 järjestettävät asunotmessut. Korjausrakentamisen merkitys tulee jatkossa yhä korostumaan erityisesti kehyskunnissa ja samalla se tulee toivottavasti myös tasoittamaan suhdanneherkän rakennusalan suhdannevaihteluita. Tulevaisuudessa kasvava ala on myös kasvukuksissa tapahtuva purkava lisärakentaminen.

Palvelualoilla kasvu on ollut tasaista jo vuosien ajan ja on odotettavaa, että kehitys jatkuu samanlaisena myös lähitulevaisuudessa. Palvelualan työnantajat ry:n uuden digitutkimuksen palvelualan yritysten digipanostuksilla on suora yhteys kasvuun ja kansainvälistymiseen. Vastaavasti taas taantuvista palveluyrityksistä yli puolet ei pidä digitalisaatiokehitystä yrityksen kannalta merkittävänä asiana. Tulosten perusteella Uudenmaan yrityksiä digi-investointeja pitäisi kannustaa vielä entistä enemmän. Yleinen haaste digiosaamiseen keskittämässä on osaavan työvoiman saatavuus, joka on ongelma myös Uudellamaalla.

Uudellemaalle merkittävässä liike-elämän palveluissa on tapahtunut erittäin myönteistä kehitystä viime vuosien ajan. TEM:n syyskuussa julkaistun toimialakatsauksen mukaan liike-elämän palvelut tulevat jatkamaan vahvaa kasvuaan myös lähitulevaisuudessa. Myös henkilöstöpalveluala on ollut voimakkaassa kasvussa, osittain työvoiman saatavuusongelmien myötä, eikä alan kasvun tyrehtymiselle ole nähtävissä perus-

teita. Tietojenkäsittelypalveluissa ohjelmistopuolen nousu on jatkunut vahvana peliteollisuuden vetämänä. Uusien suurten kauppakeskusten avaaminen seuraavan vuoden aikana on merkityksellistä myös palvelualalle, sillä merkittävä osa tilasta on palveluyritysten käytössä. Rahoitus- ja vakuutusosalalla Nordean pääkonttorin loppuvuonna tapahtuva siirto voi aiheuttaa palveluiden kysynnän välillistä nousua, mutta toisaalta palvelu- ja konttoriverkon supistaminen vähentää kokonaisuudessaan työvoiman kysyntää.

Logistiikka-alalla tavaraliikenteen määrä on lisääntynyt satamissa ja maaliikenteessä. Esimerkiksi Helsingin sataman ulkomainen tavaraliikenne kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla 10 % vuodentakaisesta. Tavaraviennin kasvun hidastuminen tullee kuitenkin laskemaan Uudenmaan satamien tavaramääriä jatkossa. Ala erottuukin Pk-yritysbarometrissa ainoana toimialana, jossa yritykset ennakoivat suhdannenäkymänsä heikentyvän. Maaliikenteessä Keski-Uudellamaalla oleva logistiikkakeskittymä laajentuu syksyllä Lidlin keskusvaraston ja Maskun logistiikkakeskuksen myötä.

Matkailualalla muun muassa hotellikapasiteetti on kasvanut voimakkaasti viime vuosien aikana ja lisäkasvua on odotettavissa myös jatkossa, sillä pääkaupunkiseudulla on käynnissä tai suunnitteilla yhteensä noin 15 hotellin rakentaminen tai laajentaminen. Samanaikaisesti alustapohjaiset palvelut, kuten Airbnb, ovat kasvattaneet suosiotaan. Helsingin majoituskapasiteetti on kuitenkin edelleen esimerkiksi Tukholmaa tai Kööpenhaminaa selvästi jäljessä. Matkailun kasvu on jatkunut kuluvana vuonna Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan. Uudellamaalla oli tammi-kesäkuun aikana 2,7 miljoonaa yöpymistä majoitusliikkeissä, mikä on 1,4 % viime vuotta enemmän. Kansalaisuuksista yhdysvaltalaisien ja venäläisten yöpymiset kasvoivat määrällisesti eniten, mutta hieman yllättävästi aasialaisten yöpymisten määrä laski edellisvuodesta, erityisesti japanilaisten osalta (-20 % edellisvuodesta).

Kaupan alalla liikevaihdon kasvu on ollut kiihtyvää erityisesti kaupan suuryksiköiden vetämänä. Myös teknisen kaupassa kysyntä on ollut korkealla tasolla. Kaupan kokonaisliikevaihdon kasvun ennustetaan kuitenkin hieman pienentyvän ensi vuonna. Positiivista sekä kaupan että kuluttajapalveluiden kysynnälle on Uudenmaan kokonaispalkkasumman (työntekijöille maksettujen bruttopalkkojen summa) viime vuosina tapahtunut jatkuva kasvaminen. Kokonaistyöllisyyden kasvun jatkuessa ei kysyntä todennäköisesti tule laskemaan, vaikka yhä suurempi osuus ostoksista suuntautuu verkkokauppaan. REDIn, Triplan ja Ainoan laajennuksen valmistuminen vuoden sisään tulee vaikuttamaan sekä kaupan että palveluiden kysynnän jakaantumiseen kuin myös työvoiman kysyntään.

Uudellamaalla on valmistumassa, käynnissä ja suunnitteilla useita alueellisesti ja kansallisesti merkittäviä investointeja. Viime vuosina tehdyistä suurimmista investoinneista lähiaikoina valmistumassa ovat muun muassa Keskustakirjasto Oodi, Porvoon

Kilpilahden uusi voimalaitos, Kalasataman REDI ja Uusi lastensairaala. Monet suurimmista hankkeista jatkuvat vielä 2020-luvulle asti, kuten Länsimetron jatke, Helsinki-Vantaan lentoaseman laajennus ja Meilahden alueella rakennettava Siltasairaala. Kivistön uuden kauppakeskuksen rakentaminen aloitetaan mahdollisesti vielä tämän vuoden puolella ja Raide-Jokerin rakentaminen taas ensi vuonna. Yllä lueteltujen hankkeiden kustannusarvion vaihtelevat sadoista miljoonista yli miljardiin euroon. Lisäksi alueella on käynnissä ja suunnitteilla useamman kymmenen miljoonan euron investointeja, joilla on suurta alueellista merkitystä erityisesti kehyskunnissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä yhteensä 821 000 työllistä 15–64-vuotiasta henkilöä, joka on 3 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Työllisten lukumäärä on lisääntynyt Uudellamaalla yhtäjaksoisesti vuoden 2015 syksystä lähtien. Uudenmaan 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 74,7 %, joka on 1,6 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi. Vuonna 2017 Uudenmaan työllisyysaste oli Manner-Suomen alueista toiseksi suurin.

Toimialoista alueen suurin työllistäjä on ylivoimaisesti palveluala, joka työllisti 64 % alueen työllisistä. Tukku- ja vähittäiskauppa on toiseksi suurin työllistäjä 13 prosentin osuudella. Teollisuus työllistää 10 % Uudenmaan työllisistä ja rakentaminen 7 %. Julkishallinnossa työskentelee 5 % ja maa-, metsä- ja kalataloudessa sekä kaivostoiminnassa 0,8 % alueen työllisistä. Uudellamaalla trendinä on ollut jo pidempään työpaikkojen ja työntekijöiden vähittäinen siirtyminen teollisuudesta ja kaupan alalta varsinkin palvelualueille, mutta myös rakentamiseen. Ei ole syytä olettaa trendin muuttuvan lähitulevaisuudessa, vaikka teollisuus onkin lisännyt rekrytointiaan viimeisen vuoden aikana.

Taloudellisen kasvun ja työvoiman kysynnän jatkumisen myötä työllisyyden voidaan olettaa nousevan myös lähitulevaisuudessa. Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrissä 24 % yrityksistä arvioi yrityksen henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua suurempi kuin nykyisin, 70 % arvioi määrän olevan yhtä suuri ja vain noin 5 % arvioi määrän olevan pienempi kuin nykyisin. Rekrytointia ennakoivien yritysten määrä on laskenut hieman kevään barometrissä, mutta ei merkittävästi. Kuljetus- ja varastointiala on ainoa toimiala, missä henkilökunnan määrän arvioidaan olevan vuoden päästä nykyistä pienempi.

Työvoiman kysynnän nousua ilmentää Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen lukumäärän merkittävä kasvu, sillä paikkojen määrä on kasvanut tänä vuonna lähes neljänneksellä. Heinäkuussa uusia avoimia paikkoja 18 883,

mikä on 29 % edellisvuotta enemmän. Kasvu vaikuttaa jopa kiihtyneen vuoden aikana. Avoimien paikkojen lukumäärä oli kasvanut jo edellisinä kolmena vuonna, ja tällä hetkellä avoimia paikkoja on selvästi enemmän kuin vuonna 2008 ennen taantumaa. Koko maan uusista avoimista työpaikoista noin kolmannes sijoittuu Uudellemaalle.

Samalla kun työvoiman kysyntä on kasvanut, on osaavan työvoiman saaminen vaikeutunut. TEM:n kuluvaan syksyn Ammattibarometrin mukaan työvoimapula on pahentunut ja laajentunut Uudellamaalla kuluvaan vuoden aikana. Suurin osa työvoimapolusta kärsivistä ammateista on sosiaali- ja terveydenhoitoalan, rakennusalan ja palvelualojen ammatteja, joissa työntekijöistä on pulaa laajasti kaikilta koulutus- ja ammattitasoilta. Ammattinimikkeistä erityisen paljon pulaa arvioidaan olevan mm. lastentarhaopettajista, puheterapeuteista, kotiapulaisista ja -siivoojista sekä lähes kaikista rakennusalan ammateista. Kehyskunnissa pulaa on lisäksi teollisuuden ja varastoalan työntekijöistä. Kaupan alalla pulaa on erityisesti teknisistä myyjistä, joilla on myyntiosaamisen lisäksi myös teknistä osaamista ja koulutusta.

Kuten jo ylempänä todettiin, 45 % Uudenmaan toimipaikoista ilmoittaa kokeneensa rekrytointiongelmia viimeisen vuoden aikana Tilastokeskuksen työnantajahaastatteluiden perusteella. Toimipaikoilla on selvästi suurempia ongelmia rekrytoida vakinaisia kuin määräaikaisia työntekijöitä, ainakin vuosien 2017 ja 2016 haastatteluaineistojen perusteella. Rekrytointiongelmat johtuivat toimipaikkojen mukaan ensisijaisesti työnhakijoiden riittämättömästä ammatin edellyttämästä työkokemuksesta tai koulutuksesta. Rekrytointiongelmissa raportoineista toimipaikoista 78 % ilmoitti syyksi hakijoiden puutteellisen työkokemuksen. Työpaikkaan liittyvistä syistä palkkaus oli selvästi merkittävin rekrytointiongelmiensa syy pääkaupunkiseudulla, kun taas kehyskunnissa työmatka tai toimipaikan sijainti oli merkittävämpi ongelmien aiheuttaja.

Työkokemuksen tai koulutuksen puutteen takia työnhakijoiden tuottavuus ei ilmeisesti olisi työnantajan mukaan ollut riittävän korkealla tasolla, ainakaan työsuhteen alussa. Kun taantumana aikana työttömyys oli korkealla tasolla, on myös luonnollista, että monille työnhakijoille ei ole kertynyt työkokemusta viime vuosina. Uudellamaalla on myös edelleen 150 000 ihmistä ilman toisen asteen koulutusta, ja työnantajien osaamisedellytysten noustessa heidän on yhä vaikeampaa löytää työtä ilman aikuis- ja jatkokoulutusta. Lisä- ja täydennyskoulutuksen sekä tuetun työllistymisen tarve on ilmeinen. Aikuiskoulutuksen yksi kompastuskivi on sen huono tunnettuus. Järjestelmät mahdollistavat jo nyt hyvin joustavan ja lyhytkestoisen koulutuksen teettämisen, mutta usein varsinkin pienet yritykset eivät tiedä, mitä kaikkea on jo mahdollista tehdä. Tarvitaankin yhä enemmän vuoropuhelua yritysten, oppilaitosten ja julkisen puolen toimijoiden kesken.

Uudelleen kouluttamisen lisäksi koulutuksessa pitäisi keskittää huomio myös valmistuneiden työllistymiseen ja alalla pysymiseen. Tilastokeskuksen vuoden 2016 tietojen mukaan Uudellamaalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista 14 prosenttia oli työttömänä vuoden kuluttua valmistumisestaan, mikä on yli kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2007. Muita työvoiman tarjontaa lisääviä keinoja ovat työvoiman liikkuvuuden parantaminen Suomen sisällä ja ulkomaisen työvoiman rekrytointi. Selkein sisäisen muuttoliikenteen ongelma Uudellamaalla on asumisen kalleus, johon voidaan saada ratkaisuja aikaan vain lisäasuntorakentamisella ja kaavoittamisella. Rekrytointiongelmista raportoidaan tällä hetkellä käytännössä kaikilla Suomen alueilla, ja työmahdollisuuksien parantuessa ympäri maata on halukkaiden muuttajien määrä oletettavasti laskenut viime vuosina.

Ulkomaisen työvoiman käyttö ei myöskään voi ratkaista työmarkkinoiden ongelmia Uudellamaalla, johtuen jo pelkästään Uudellemaalle tulevien työntekijöiden määrästä. Viime vuonna noin 1 300 ensimmäistä työntekijän oleskelulupaansa hakenutta henkilöä sai myönteisen osapäätöksen. Tämä on alle 0,2 prosenttia Uudenmaan työllisten kokonaismäärästä. Ulkomaisen työvoiman saannin nopeuttaminen ja helpottaminen ovat hyviä ratkaisuja nopeisiin työvoiman tarpeisiin ja täsmärekrytointeihin, mutta sen avulla ei voida ratkaista työmarkkinoiden kohtaannon rakenteellisia ongelmia. Maassa jo olevien työttömien, alityöllistettyjen ja työvoiman ulkopuolella olevien paremmalla kouluttamisella ja työllistämällä olisi mahdollisuus saada aikaan huomattavasti merkittävimpiä tuloksia.

Palvelualan työllisten määrä kasvaa tasaisesti, eikä minkäänlaista syytä kysynnän laskulle ole nähtävissä lyhyellä tai pidemmälläkään aikavälillä. Palvelualat työllistivät vuonna 2017 keskimäärin 526 500 henkeä, joista 120 600 työskenteli liike-elämän palveluissa ja 109 500 henkeä terveys- ja sosiaalipalveluissa.

TE-toimistolle ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrät ovat kasvaneet rakennusalan lisäksi erityisesti palvelualan tehtävissä, kuten kuljetustyöntekijöiden, sosiaali- ja terveysalan, siivoojien ja asiakaspalvelutyöntekijöiden nimikkeissä. Palvelualoilla työpaikkojen täytyminen on vie tällä hetkellä selvästi entistä pidempään, ja työvoimapolusta raportoidaan laajalti. Tilastokeskuksen aineiston perusteella rekrytointiongelmia Uudellamaalla ovat olleet yleisimpiä informaatio- ja viestintäalan toimipaikkojen keskuudessa. Julkisuudessaakin on käyty läpi paljon lastentarhaopettajien työvoimapolua, joka voi lähitulevaisuudessa yltyä jopa palkkakilpailuun pääkaupunkiseudun kaupunkien välillä. Majoitus- ja ravitsemusosalalla on jo pidempään jatkunut krooninen työntekijäpula, jota pahentaa työntekijöiden vaihtuvuus ja alalta pois suuntaavien suuri määrä.

Teollisuudessa työskentelevien työllisten määrä on viimeisen vuoden aikana kasvanut ensimmäistä kertaa yli vuosikymmeneen, mikä kuvastaa teollisuuden parantunutta ti-

lannetta. Tällä hetkellä teollisuudessa työskentelee hieman yli 80 000 henkeä. Työllisten määrä oli edellistä vuotta aiemmin laskenut yhtäjaksoisesti yli vuosikymmenen ajan. Työvoiman kysynnän kasvu näkyy myös työpaikkailmoitusten määrässä, mitkä ovat kasvaneet mm. konepajatyöntekijöiden, prosessi- ja kokoonpanotyöntekijöiden sekä teollisuuden avustavien työntekijöiden ammattinimikkeissä. Teollisuus kärsii laajasti työntekijäpulasta, ja erityisesti kehyskunnissa on ollut pidempään vaikeuksia löytää ammattitaitoisia hitsareita. Alan heikko kiinnostavuus näkyy myös koulutuksiin haikutumisessa. Uudenmaan alueella on jouduttu esimerkiksi perumaan RekryKoulutuksia hakijoiden puutteen vuoksi. Korkeakoulutetusta työvoimasta on ollut pulaa jo pidempään.

Kaupan alalla työllisten määrä on vähentynyt teollisuuden tapaan pitkällä aikavälillä, mutta kääntynyt jälleen nousuun viimeisen vuoden aikana. Mihinkään pitkäkestoiseen työllisyyden lisääntymiseen ei alalla uskota, mutta väestönkasvusta johtuen alan työllisyys tulee Uudellamaalla laskemaan todennäköisesti muuta Suomea hitaammin. Tällä hetkellä työvoiman kysyntä on kriittisintä teknisen kaupan osalta, mutta myös vähittäiskaupassa on suuria ongelmia työvoiman saatavuudessa. Uusien kauppakeskusten valmistuminen tulee kiristämään kilpailua osaavasta työvoimasta kaupan ja palveluiden osalta vielä enemmän tulevaisuudessa.

Rakennusalan työllisyys on lisääntynyt alan noususuhdanteen mukana poikkeuksellisen kovalla vauhdilla viime aikoina. Työvoiman kysyntä on vain kiihtynyt kuluneen vuoden aikana, ja alan työmarkkinatilanne on viime aikoina ollut päätoimialoista kaikkein kriittisin, kun työntekijöitä ei ole ollut enää saatavilla. Samaan aikaan vastavalmistuneiden työttömyys on jopa 20 prosenttia. Alan yksi ongelmista on alihankkijoiden suuri käyttö ja ketjuttaminen, mistä syystä suuret yritykset rekrytoivat omia työntekijöitä vain vähän. Työvoima keskittyy erittäin pieniin yrityksiin, joilla ei ole tarvittavia mahdollisuuksia tai resursseja perehdyttää ja jatkokouluttaa alalle tulijoita. Myös ammatillisessa koulutuksessa on ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikkoja yrityksistä. Alalla ei ole ollut tarpeeksi pitkäjänteistä rekrytointi- ja osaamisen kehittämisen strategiaa, joka voi jatkossa entisestään pahentaa työntekijäpulaa. Lyhyellä aikavälillä tilanne voi tosin helpottua kasvun hidastumisen myötä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrän on laskenut viimeisen 18 kuukauden aikana merkittävästi, joskin laskun vauhti on selvästi hidastunut tämän vuoden puolella. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tietojen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä oli laskenut heinäkuun lopussa vuoden takaisesta 10 082 henkilöllä, eli 11 prosentilla. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on laskenut 1,2 prosenttiyksiköä. Työttömyyden määrän vähenemisen lisäksi myös työttömiksi ilmoittautuneiden työttömyysjaksot ovat lyhentyneet selvästi viimeisen reilun vuoden aikana. Työttömät

näyttävät työllistyvän aiempaa nopeammin, mutta myös palveluiden lisääntyneen hyödyntäminen katkoo työttömyysputkia.

TE-toimiston palvelulinjarakenteessa työttömyyden vähentyminen johtuu lähes yksinomaan työnvälitys ja yrityspalvelut -palvelulinjan asiakkaiden poistumasta. Kyseisen palvelulinjan työttömien lukumäärä on laskenut noin 40 prosenttia vuodentakaisesta, kun taas osaamisen kehittämisspalvelut -palvelulinjan työttömien määrä on laskenut vain 4 % ja tuetun työllistämisen palvelut -palvelulinjan työttömien määrä on laskenut yhden prosentin verran. Kehitys kertoo osaltaan palvelulinjarakenteen osuvuudesta – työttömyys vähenee niiden asiakkaiden parissa, joiden on oletettukin työllistyvän nopeimmin. Toisaalta vaikeammin työllistyvien osuus työttömistä on kasvanut selvästi. Jatkossa työttömien työllistyminen edellyttääkin todennäköisesti yhä enemmän panostuksia ja tukitoimenpiteitä.

Työttömyys on vähentynyt Uudellamaalla myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tietojen perusteella. Työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2018 toisella vuosineljänneksellä 5 000 työtöntä vähemmän kuin edellisen vuoden samalla ajanjaksolla. Laskua oli tapahtunut 6,7 %. Samalla Uudenmaan työttömyysaste laski 0,8 prosenttiyksikköä, ollen 7,8 %. Huomioitavaa on myös työvoiman ulkopuolella olevien lukumäärän lasku, joka on nostanut työvoimaosuuden 81 prosenttiin. Osuus on suurin sitten vuoden 2008. Yhä useampi työikäinen Uudellamaalla on joko töissä tai etsii aktiivisesti työtä, jolla on suuri merkitys työmarkkinoiden toiminnalle. Aktiivisuus kertoo työvoiman kysynnän lisääntymisestä ja siitä, että työttömät uskovat työmarkkinoilta löytyvän aiempaa paremmin työpaikkoja.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä Uudellamaalla oli ammatteihin luokittelemattomien ja erityisasiantuntijoiden ammattiryhmissä. Helsingin seutukunnassa korostuvat erityisasiantuntijoiden suuret työttömyysluvut, jotka toisaalta korreloivat alueen korkean koulutustason kanssa. Muissa seutukunnissa taas palvelu- ja myynti-työntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden osuudet työttömistä ovat suurempia.

Pitkäaikaistyöttömiä, eli yli vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakija olleita, oli Uudellamaalla heinäkuun lopussa 24 641, mikä on 27 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut alueella kokonaistyöttömyyttä selvästi nopeammin aina maaliskuusta 2017 alkaen. Samalla pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus kaikista työttömistä on laskenut, ja heinäkuussa Uudenmaan kaikista työttömistä 29 prosenttia on pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus oli korkeimmillaan 2016 syyskuussa, jolloin 43 % työttömistä oli pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömyys koskettaa edelleen eniten vanhempia työnhakijoita, sillä yli puolet pitkäaikaistyöttömistä on yli 50-vuotiaita. Positiivista pitkäaikaistyöttömyyden trendeissä on se, että yhä harvempi työtön päättyy pitkäaikaistyöttömäksi.

Myös alle 30-vuotiaiden työttömyys määrä on laskenut, joskin viime aikoina kokonais-työttömyyttä vähemmän. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli heinäkuun lopussa 18 730, joka on 9,5 % edellisvuotta vähemmän. Nuorten työttömyyden laskun jääminen kokonaistyöttömyyden laskusta on yllättävää, sillä nuorisotyöttömyys reagoi perinteisesti nopeimmin työmarkkinatilanteen muuttumiseen. Toinen huolestuttava piirre on nuorten osallistuminen palveluihin. Nuorten aktiivisuus palveluihin osallistumisessa on jopa laskenut tämän vuoden puolella, vaikka palveluihin osallistuminen on lisääntynyt selvästi vanhemmissa ikäluokissa. Palveluista ainoastaan omaehtoisen opiskelun suosio näyttää lisääntyneen nuorten keskuudessa.

Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla on laskenut viimeisen vuoden aikana keskimääräisesti hieman kokonaistyöttömyyttä hitaammin. Heinäkuun 2018 lopussa Uudellamaalla oli 15 794 ulkomaalaista työtöntä työnhakija, eli 2 031 (-11,4 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ulkomaalaiset työttömät muodostavat jo nyt noin 19 prosenttia kaikista työttömistä, ja osuuden voi olettaa jatkava kasvuaan myös jatkossa. Ulkomaalaisista työttömistä EU-kansalaisia oli 4 353 ja muita ulkomaalaisia 11 441. EU-kansalaisten työttömyys on laskenut selvästi muiden ulkomaalaisten työttömyyttä nopeammin.

Tutkimusten mukaan finanssikriisistä alkanut taantuma heikensi maahanmuuttajataustaisten työmarkkina-asemaa suomalaistaustaisia enemmän. Talouden kasvu ja työvoiman kysynnän lisääntyminen ovatkin helpottaneet sisäänpääsyä työmarkkinoille. Esimerkiksi palvelu- ja rakennusalalla avustavat tai vähän koulutusta vaativat tehtävät toimivat perinteisesti sisääntuloammatteina esimerkiksi ulkomaalaistaustaisille ja nuorille. Ulkomaalaistaustaisten työmarkkinatilanne on keskimääräisesti suomalaistaustaisia heikompi työllisyysasteita vertailtaessa, sillä esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste oli vuonna 2016 alle 50 %. Ulkomaalaisten osuus Uudenmaan väestönkasvusta tulee tulevaisuudessa yhä kasvamaan, jolloin ulkomaalaisten työllistymisestä tulee jatkossa yhä merkityksellisempää.

Kuluvana vuonna työttömyyden lasku on hidastunut selvästi 2017 loppuvuoden noin 15 prosentin vuosivauhdista, ja on oletettavaa, että työttömyyden lasku tulee hidastumaan lähitulevaisuudessa entisestäänkin. Tästä kertovat muun muassa yllä mainitut tekijät liittyen työmarkkinoiden kohtaantoon, yritysten huomioihin osaavan työvoiman saatavuudesta ja jo tapahtunut helpommin työllistyvien työttömien työllistyminen. Työttömien työnhakijoiden määrä tulee kuitenkin nyt syksyllä alittamaan 70 000 henkilön rajan ensimmäistä kertaa sitten toukokuun 2013.

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo.

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 1 546 853 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 16 410 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 75 086.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 41 854 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 437 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 751.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 59 110 henkilöä, Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 68 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 529.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2018 kesäkuun lopussa 17 715 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 200 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 841.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Varsinais-Suomi

Vakka-Suomen sk	6 kk	Loimaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	Osaavan työvoiman saatavuus	-

Turunmaan sk	6 kk	Turun sk	6 kk	Salon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	0	Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	Osaavan työvoiman saatavuus	-	Osaavan työvoiman saatavuus	-

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 477 827 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 1535 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita 23 257.

Varsinais-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen asema aluetaloudessa on merkittävä niin tuotannon, työllisyyden kuin väestönkin osalta. Alueen osuus koko maataloussektorin tuotannosta on hyvin merkittävä monissa tuoteryhmissä (mm. vilja, kananmunat, siipikarja ja sikatalous) ja samoilla aloilla luomutuotantokin on alueella vahvaa. Osin luontaistenkin edellytysten johdosta on ruokaketju kokonaisuudessaan alueella huomattava työllistäjä. Teollisen tuotannon osuus on ollut alueella suurempi kuin useimmilla Suomen alueilla ja tämä pätee työllisyydenkin näkökulmasta. Taloudellisten aktiviteettien ja rannikkosijainnin johdosta alue on keskeisessä roolissa kuljetuksissa ja logistisissa palveluissa. Esimerkiksi lounaisrannikon satamien kautta kulkee neljännes koko maan ja yli 90 % Suomen ja Skandinavian välisistä merikuljetuksista. Alueen erityisvahvuuksina voidaan mainita saaristo ja muu luonnonympäristö sekä monipuolinen kulttuuriympäristö, jotka toimivat vetovoimatekijöinä matkailullekin.

Varsinais-Suomi on vuosikymmenet ollut osa lounaista kasvukolmiota. Työllisyysaste on Varsinais-Suomessa ollut koko maan työllisyysastetta korkeampi ollen tyypillisesti maan toiseksi korkein Uudenmaan jälkeen. Myös tuotannon määrä suhteessa väestön määrään on ollut maan keskimääräistä suurempi. Tilanteen muutti dramaattisesti syksyn 2008 rahoitusmarkkinakriisi ja sitä seurannut talouden etsikkokausi Euro-alueella. Talous sakkasi Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen syväälle, kun BKT per henkilö supistui 17 %:lla parissa vuodessa. Tämä perustui suurelta osin kahden perinteisesti vahvan vientisektorilla toimivan klusterin romahdukseen, eli matkapuhelintuotannon alasajoon ja meriteollisuuden tilauskirjan tyhjentymiseen. Näistä meriteollisuus ja lisäksi autotehdas ovat nousseet suunnannäyttäjän asemaan maakunnassa ja miksei koko maassa. Viimeisten kolmen vuoden aikana tapahtunut myönteinen muutos on nostamassa tuotannon määrää (BKT per henkilö) maakunnassa lähemmäs aiempaa

tasoa - työllisten määrän kasvu on jo nostanut työllisyysasteen koko maan keskimääräiselle tasolle. Todettakoon että kaikissa alueen seutukunnissa on saavutettu vuoden 2008 BKT-taso – Salon seutua lukuun ottamatta.

Väestön koulutustaso on kohentunut Varsinais-Suomessa samaan tahtiin kuin koko maan tasolla on tapahtunut. Väestön rakenteessa ja muutoksessa Varsinais-Suomi on pääosin Suomi pienoiskoossa. Väestön kasvussa on muuttoliike ollut jo pitkään merkittävin tekijä. Maahanmuuton kannalta Varsinais-Suomi on myös valtakunnallisesti tärkeä keskusalue. Viime vuosiin saakka maan sisäisen muuton nettotulos jäi alueella pieneksi ja maahanmuutosta oli painokkaampi väkiluvun kasvun lähteeksi. Pitkälle ulottuvien positiivisten näkymien oloissa vuonna 2017 maakunnan muuttovoittoisuus kohosi maan kärkikastiin Turun seudun ja Vakka-Suomen vetovoiman ansiosta. Muuton myötätuuli on jatkunut kuluvana vuonna.

Infrastruktuurin toimivuus voi olla alueen vetovoimaisuutta lisäävä tekijä. Lounaisrannikon kautta kulkevat ulkomaanyhteydet ovat elintärkeitä sekä alueella toimivalle vienteollisuudelle että koko maan ulkomaankaupalle. Ulkomaankaupan kannalta on tärkeätä, että alueen satamien ja koko maan väliset liikenneyhteydet saadaan toimimaan sujuvasti. Turun ohikulkutien kunnostamisella palvellaan myös satamien toimivuutta. Alueella vauhdissa oleva positiivinen rakennemuutos korostaa edelleen monin tavoin saavutettavuutta. Näihin tarpeisiin on alueellisella yhteistyöllä tartuttu suunnitelmallisesti ja näkyviä tuloksia on myös saavutettu mm. tieverkon täsmäparannusten ja työmatkaliikennekokeilujen muodossa. Alueen liike-elämälle ja asukkaille on Turun lentoasema kansainvälisten yhteyksien vuoksi tärkeä linkki. Kovassa kilpailussa sen asema on vahvistunut maan toiseksi merkittävimpanä ulkomaan liikenteessä.

Kuljetusten ja liikenteen toimivuudelle on tieverkon kunnossapito välttämätön ehto. Vilkasliikenteisen tieverkon kunto voidaan säilyttää nykyisellä tasolla vain siihen kohdistettavan rahoituksen osuutta kasvattamalla. Tämän seurauksena mm. vähäliikenteisen tieverkon ja siltojen kunto uhkaa heiketä. Lisähaasteita on tuonut raskaan kaluston sallitun koon kasvu, josta aiheutuu siltojen kantavuuden parannustarpeita. Toitettavat korjausvelan vähentämistoimet helpottavat tilannetta. Yhteistyö kuntien kanssa on entistäkin tärkeämpää ja tästä hyvä esimerkki on Turun kaupunkiseudulle tehty valtion ja kuntien MAL (maankäyttö, asuminen, liikenne) – sopimus.

Matkailualan palveluiden kehittämisen lisäksi luonnon- ja kulttuuriympäristön tilaa ja laatua on tarpeen vaalia, jotta alueen vetovoimaisuus kasvaa matkailun näkökulmasta. Palvelujen saatavuuden kannalta voidaan pitää ongelmallisena keskustoista saatavien palvelujen vähentymistä, jota tapahtuu kaikkien varsinais-suomalaisten seutukuntien keskuskaupungissa.

Varsinais-Suomessa on hyvät edellytykset toipua vuoden 2008 jälkeisestä taantumasta ja avaintoimialojen rakennemuutoksen aiheuttamista menetyksistä. Alueen kehittämisen perusta on vahva alueen vetovoimaisuuden, väestön koulutustason ja monipuolisen elinkeinorakenteen johdosta. Pitkäjänteisesti vahvistuva meriteollisuus ja muu teollisuus omaavat merkittävän kasvupotentiaalin, joka on alkanut realisoitua. Turun ja osin Salon seuduilla nopeasti vahvistuva ohjelmisto-/IT-alan yritys- ja osaa- mikeskittymä on merkittävä viime vuosien nousija. Elintarvikeketjun vahvistamiselle luo hyvän pohjan alueen suotuisa sijainti viljely- ja tuotanto-olosuhteiden puolesta, mutta myös kotimaan markkinoiden ydinalueella. Edellä mainitut tekijät yhdessä alueen tutkimusosaamisen kanssa mahdollistavat myös bio- ja kiertotalouden innovoinnin ja sovellusten kehittämisen. Tätä kokonaisuutta edistetään ELY-keskuksen ja muiden julkisten toimijoiden merkittävillä panostuksilla. Alueen toimijoiden määrätietoisella yhteistyöllä voidaan päästä kestäväen kasvun kehitysuralle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suhdannekehityksessä näyttää olevan käsillä siirtymä kiihtyvän kasvun vaiheesta taiseempaan kasvuun. Tällainen viesti on viikko viikolta yleistynyt eri järjestöjen ja enustelaitosten ulostuloissa. Kasvu on jatkunut kaikilla päätoimialoilla ja maan kaikilla alueilla. Talouden kasvu on laaja-alaista ja vienti on ollut kasvussa parin vuoden ajan – Suomi on päässyt kansainvälisen talouden kasvun imuun. Kasvu perustui aluksi kotimarkkinoiden ja erityisesti rakentamisen nousuun. Rakentamisessa positiivinen vire on jatkunut, mutta tuotanto on tasoittumassa – mahdollisesti joiltakin osin hiipumassa koko maan mitassa. Talouden ennustettavuus ei ole parantunut vaan kasvun jatkolle on lukuisia uhkia - niin kotimaisia kuin kansainvälisiä.

EK:n suhdannebarometri (elokuu) viestii positiivisen vireen jatkumisesta lähitulevaisuudessa varsin laajalla pohjalla. Toki varovaisuutta on ilmassa hieman aiempaa useammin. Suhdannetilanne on teollisuudessa selvästi normaalia parempi ja vakaan myönteinen: tuotanto ja tilaukset ovat kasvussa – henkilöstömäärä kasvaa edelleen. Rakentamisessa suhdannetilanne on normaalia parempi ja työllisyys on kasvussa Varsinais-Suomessa ja muilla keskusalueilla. Suhdannenäkymien arvioidaan heikenevän alalla, mutta Varsinais-Suomi näkymät ovat yhä positiiviset. Yksityisillä palvelu- aloilla suhdannetilanne on alueella normaali parempi ja koko maan kaltainen. Suhdannenäkymät kohentuivat kesän aikana tavanomaista paremmiksi. Myyntimäärät ovat kasvaneet ja suuntauksen arvioidaan jatkuvan syyskaudella. Työllisyyskin on vastaajayritysten joukossa kasvussa. Tosin tilanteet vaihtelevat eri aloilla yritysten kesken ja kaupan alan pienissä yrityksissä tilanne saattaa olla haastava. Tällä kertaa kaupan alan tilanne vahvistaa palveluitten kuvaa, sillä mm. yritys- ja asiantuntijapalveluissa kasvu on jatkunut puhumattakaan tietojenkäsittelypalveluista. Logistiikka-alan suhdannetilanne ja odotukset ovat kohentuneet, kun kuljetusten kasvu on alueella maan kärkitahtia jo kolmatta vuotta.

Varsinais-Suomen teknologiateollisuuden suhdannetilanne on pysynyt vahvana. Liikevaihto on kasvanut, tilauskanta vahvistunut ja henkilöstön määräkin kasvanut. Teknologiateollisuus ry:n elokuussa julkaistussa katsauksessa liikevaihto kasvoi koko maassa tammi-maaliskuussa 7 prosentilla, mutta Varsinais-Suomessa 13 prosentilla. Teknologiateollisuuden kasvu Varsinais-Suomessa on nyt koko maan keskimääräisellä tasolla ja se tulee jatkossa ohittamaan muun maan kasvun. Tämä johtuu siitä, että telakan suurimmat kasvun vuodet ovat edessä vuoden 2018 loppupuolelta alkaen. Koko maassa teknologiateollisuuden tilauskirjat olivat kesäkuun lopussa arvoltaan 24 % suuremmat kuin vuotta aiemmin ja tosin tarjouspyyntöjen määrä on viime aikoina supistunut. Näkymä on syksyille alueen teknologiateollisuudessa lupaava ja liikevaihdon arvioidaan syyskaudella jatkavan kasvua. Toisaalta on aiheellista muistuttaa, että tuotantokapasiteetti on teknologiateollisuudessa jo täydessä käytössä ja se on muodostumassa kasvun esteeksi – ilman merkittäviä investointeja. Tuotantokapasiteetti on vähentynyt vuoden 2008 huipusta alkaen. Varsinais-Suomessa tehdään alalla Investointeja, mutta se voisi olla aktiivisempaa.

PK-yritysbarometrin tulokset heijastavat elinkeinojen ja kotimarkkinoiden vahvistumista sekä yritysten myönteisten odotusten tasaantumista koko maassa. Näiden lisäksi Varsinais-Suomen tuloksissa näkyy yritysten tilanteen koheneminen ja lisäksi positiivisen rakennemuutoksen leviäminen – taustalla Turun telakan, autotehtaan, Sandvikin ja monen avainyrityksen tilanteen koheneminen. PK-barometrin mukaan kevään 2015 pohjakosketuksen jälkeen yrityksissä suhdannenäkymät ovat alueella paremmat kuin maassa keskimäärin, mutta tällä kertaa odotukset eivät enää kohentuneet vaan hieman tasoittuivat. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon ja viennin kasvavan sekä teollisuudessa investoinnit jatkuvat. Henkilöstömäärän osalta kasvuodotukset ovat samalla tasolla kuin muualla maassa. Pk-yritykset ovat myös aiempaa valmiimpia hakemaan ulkoista rahoitusta investointeihin. Yritysten rahoitusongelmat ovat selvästi helpottuneet alueella.

Varsinais-Suomen yritysten yleinen suhdannetilanne on toiveikas ja erot suhdannenäkymissä ovat tasoittumassa. Näkymät toki vaihtelevat alojen välillä ja niiden sisällä. Seutukuntien erilaiset tuotanto- ja yritys rakenteet vaikuttavat alueellisiin suhdannenäköihin. Vakka-Suomen kokonaisliikevaihto on kasvanut vahvasti pitkään ja positiivisen kehityksen arvioidaankin jatkuvan. Tämä selittyy seudullisesti suurten yritysten tuotantokehityksen ja pienempien innovatiivisten yritysten menestyksellä. Toisaalta Salon seudun raju rakennemuutos It-klusterissa näkyy kaikilla mittareilla tarkasteltuna negatiivisena. Seudun muu vahva teollinen perusta on kuitenkin vahvistunut ja uutta pienimuotoisempaa liiketoimintaa syntyy monien startup- ja ohjelmistoalan yrityksiä kehittävien verkostojen avulla monille potentiaalisille aloille kuten mm. LED-teknologia. Loimaan seudun monipuolisen omiin tuotteisiin tukeutuvan koneklusterin ja sahateollisuuden avainyritysten tilanne ja näkymät ovat vakaan positiiviset. Lisäksi

telakan myönteinen tilanne on heijastunut myös Loimaalle. Turunmaan pienyritysvaltaisuus tasoittaa suhdanteiden vaikutuksia, ja matkailusesonkien onnistuminen on alueelle tärkeää. Rakentamisen elpymisen myötä myös Paraisten rakennustuoteteollisuus on myötätulessa. Matkailun osalta Turunmaalla on mainittava onnistuminen: uuden kohteen eli Öron saaren hyvät kävijämäärät. Pitkäjänteisen panostuksen myötä on matkailussa Turunmaalla alkanut puhaltaa uusia tuulia, kun kiinalaisryhmät ovat löytäneet saariston rauhan. Turunmaan saariston saavutettavuuden kannalta on Kirjalansalmen sillan kunnostus ensiarvoisen tärkeää niin alueen elinkeinoelämälle kuin matkailijoillekin. Turun seutu on tyypillisesti tasaisemman kehityksen aluetta laajan toimialapohjansa vuoksi, ja meriteollisuuden vahvasti kohentunut tilanne tulee vahvistamaan Turun alueen taloutta jatkossa.

Turun seudulla meriteollisuuden myönteiset näkymät ulottuvat pitkälle, kun Meyer Turun telakan tilanne on vahvistunut ja tilauskirjaa on jatkuvasti täydennetty uusilla projekteilla. Tilauksen ansiosta kapasiteetti kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä ja tilauskirja alkaa olla täynnä aina vuoteen 2024 saakka. Näkymät ovat vahvistuneet pitkälle aikavälille, mikä mahdollistaa investointien ja rekrytointien suunnittelun sekä kilpailukyvyyn pitkäjänteisen kehittämisen. Turun telakalla on käynnissä 200 miljoonan euron investointiohjelma. Sen näkyvin osa – 120 metriä korkea – nosturi (Konecranes) otettiin kesällä käyttöön. Luvassa on muun muassa uusi levyleikkauslinjasto, uusi paneelilinjasto sekä merkittäviä IT-investointeja. Tuotannon kapasiteetin kasvattamiseksi panostetaan erityisesti lohkovalmistuksen kehittämiseen: mahdollistetaan yhä suurempien ja valmiimpien lohkojen asennus laivoihin. Telakka verkostoineen tulee työllistämään Varsinais-Suomessa noin 10 000 htv:ta vuosittain – ensimmäinen porraskapasiteetin ja työvoiman kasvussa ajoittuu syyskauteen 2018, josta kasvua riittää ainakin parin vuoden ajan. Turun kaupungilla on tavoitteena aikaansaada Blue Industry Park -teollisuuspuisto telakan välittömään yhteyteen. Sen myötä alan toimijoilla olisi entistä paremmat mahdollisuudet kasvaa ja menestyä yhdessä. Teollisuuspuiston rakennustöiden valmistelu on käynnissä telakan läheisyydessä. Telakan tilanteen vakautuminen on heijastunut myönteisesti meriteollisuuden ilmapiiriin ja toimintaan Turun seudulla.

Turun seudun muu teollisuus käsittää lääketeollisuuden, kemian, elintarvikkeiden, sähköteknisten laitteiden, kaivosteollisuuden koneiden ja laitteiden valmistuksen yms. Kaivosteollisuuden koneita valmistava Sandvik on ilmoittanut kaksinkertaistavan tuotantonsa Turun tehtaalla. Raaka-aineiden hinnan nousun myötä kaivosala on noususuhdanteissa ja Turussa kehitetyt lastauskoneet ja kaivoskuormurit ovat kysytyjä. Kemian (henkilöstö 3 300) alan tilanne ja näkymät ovat verrattain hyvällä tolalla. Kiertö- ja biotalousalan kehitystä tukemaan perustettiin keväällä 2015 Raisioon yrityspuisto, SmartChemistryPark, jossa pk-yritykset ja korkeakoulut ovat aktiivisesti mukana. Kiinnostus on ollut vireätä ja tiloissa toiminta aktiivista. Tällä erää on huomioitava lääketee-

ollisuuden (henkilöstö 1 600) menestys: se on tehnyt merkittäviä investointeja Turussa automaattisiin tuotantolinjoihin - Orion Pharma ja Bayer ovat kasvattaneet tuotantoa. Orion on tehnyt merkittävän uuden avauksen, kun se hiljattain aloitti biologisten lääkkeiden kehittämisen uudessa Turun yksikössä. Lääkkeiden ja diagnostiikan osuus kemian alan henkilöstöstä on Varsinais-Suomessa yli 60 %. Henkilöstömäärä on kasvanut ja toiminta on kannattavaa menestyneiden vientituotteiden ansiosta. Tämä johtuu suurelta osin siitä, että Bayerin Turun tehtaalla valmistettavan Mirena-tuoteperheen myynti on kasvanut ennätysmäisesti ja on miljardin euron myynnin tasolla vuosittain. Merkittävänä tekijänä tässä yhteydessä on aihetta mainita Perkin Elmer Wallacilla, jonka tuotteiden tulevaisuuden näkymiä pidetään hyvin lupaavina.

Ohjelmisto-, sovellus- ja peliala on Turun seudulla lupaavassa nousussa. Pk-yritysvaltaisena alana se ei ole ollut suurissa otsikoissa. Kuitenkin alalle on syntynyt vakaasti työtilaisuuksia ja näkymät ovat lupaavat. Osaamisesta alueella kertoo esimerkiksi se, että kotimaiset it-alan yritykset kuten Vincer, Nebula ja Reaktor ovat ilmoittaneet laajentavansa toimintaansa Turkuun. Alan eräänlainen osaamiskeskus näyttää olevan vahvistumassa alueelle.

Menestystarinoiden vastakohtana on yhden aikakauden päättyminen; Microsoft oy:n Salon yksikön ja myöhemmin koko matkapuhelintuotannon alasajo. Onneksi Microsoftin palveluksessa olleet ovat työllistyneet varsin hyvin mm. salolaisissa yrityksissä ja osa mm. Meyerin Turun telakalla ja Uudenkaupungin autotehtaalla. Kehityksen aallonpohja näyttää ohitetun seudulla. Salo IoT Campuksen alueelle kootaan teollisen internetin osaajia: yritysten, tutkijoiden ja oppilaitosten ekosysteemi – nyt on koossa mm. 60 alan yritystä, joissa työskentelee n 600 henkilöä. Perinteisen metalli- ja konepajateollisuuden tilanne on seudulla hyvä ja se on ollut osaltaan kääntämässä työllisyyslannettakin parempaan suuntaan. Saloon sijoittuneiden uusien yritysten lisäksi led-tekniikan tuotteiden valmistus ja uusiutuva energia ovat seudulla nousevia kasvualoja. Kaupan alan rakennemuutos tulee varmasti näkymään Salon seudulla keskimääräistä voimakkaampana ostovoiman heikennyttä alueella. Matkailun alalla on myös koettu myötätuulta mm. Teijon kansallispuiston merkeissä ja Mathildedal vanhan Perniön alueella on ollut paljon esillä. Määrätietoista yritysten kehittämistyötä ja lukuisia start up-yrityksiä tarvitaan jatkossakin. Julkinen yritysrahoitus on heikentynyt Äkillisen rakennemuutos alueen –statuksen päätyttyä vuoden 2017 lopussa. Asuntokaupan viriäminen on konkreettinen osoitus tulevaisuuden uskon heräämisestä.

Vakka-Suomessa toimii useita teollisuusyrityksiä, jotka kasvavat omien (kuten Vahterus, Munax) tuotteidensa kysynnän ansiosta. Valmet Automotive näkyy toimintansa mittakaavan ansiosta, minkä toki mahdollistaa toiminnan laatu. Autotehdas tiedotti helmikuussa uuden henkilöautomallin (Mercedes Benzin uusi A-sarja) tuotannon käynnistymisestä syksyllä ja siihen liittyvästä uudesta tuhannen uuden työntekijän

rekrytoinnista. Investoinnit kasvavaan ja muuttuvaan tehtaaseen ovat kymmeniin miljoonien luokkaa. Yhtiö on ollut muutenkin muutoksessa, kun osaomistajaksi saatiin akkualalta kiinalainen CATL, se osti Semconin suunnittelutoiminnot (henkilöstöä 800, sähkö- ja hybridautot) ja kuluvana vuonna yhtiön johtoon astui uusi toimitusjohtaja. Edellä mainittu vahvistaa Uudenkaupungin autotehtaan asemaa merkittävänä autojen sopimusvalmistajana. Tällä hetkellä tehdas työllistää vajaat 5 000 työntekijää. Rekrytointikampanjoissa on tähän saakka onnistuttu hyvin. Tulevan syyskauden aikana toteutetaan lähinnä korvaavia rekrytointeja. Muun teollisuuden tilanne on pysynyt hyvänä elintarviketeollisuudessa erityisesti Laitilassa, metalliteollisuudessa ja lasiteollisuudessa. Positiivisia työllisyysvaikutuksia on jatkossa odotettavissa sekä teollisuudessa että teollisuutta tukevissa palveluissa. Seuraavan vuoden aikana Vakka-Suomeen on yhä syntymässä työpaikkoja ja elinkeinoelämän näkymät ovat hyvin positiiviset.

Pitkän alamäen jälkeen vuoden 2015 lopulla tapahtui rakentamisen näkymissä käänne parempaan Varsinais-Suomessa ja koko maassa. Rakentamisessa lähes kaikissa talotyypeissä (pl. omakotitalot ja nytemmin teollisuusrakennukset) sekä rakennuslupien että aloitusten määrät kääntyivät kasvuun. Tuoreimpien (syyskuussa saatujen) tietojen mukaan Varsinais-Suomessa ei näissä ole tapahtunut käännettä laskuun. Lupien määrän pysyminen hyvällä tasolla viittaa siihen, että vireä tilanne jatkuu. Julkinen rakentaminen on edelleen vauhdissa. Meneillään on asuntorakentamisen lisäksi mm. monia merkittäviä julkisia rakennushankkeita Turun kaupungin ja yliopiston alueella. Myös korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa mm. vanhasta rakennuskannasta johtuen. Rakentaminen keskittyy vahvasti Turkuun ja kauppatorin lähiympäristöineen on lähivuosina keskeinen kohde. Ratapiha-alueen suurhankkeen suunnittelukilpailun viidestä ehdokkaasta valitaan voittava suunnitelma syyskaudella 2018. Suhdanne-tilanne on normaalia parempi ja kapasiteetti jo aika lailla kattavasti käytössä. Infrarakentamista on lisännyt osaltaan väyläverkoston kunnossapitotöiden ja talonrakentamisen pohjatöiden kasvu. Alan liikevaihto ja työllisyyskin ovat olleet hyvässä kasvussa niin koko maassa kuin Varsinais-Suomessa. Muutos on heijastumassa laajemmin kiinteistösektorille, kun myös rakennustuoteteollisuuden näkymät ovat lupaavat.

Varsinais-Suomi jatkaa elintarvikeketjun osalta merkittävänä ja monipuolisen maatalouden alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, sika, puutarhatalous, mutta myös nautakarjatalous. Varsinais-Suomelle merkityksellinen (neljännes koko maan tuotannosta) sikatalous on edelleen erityisvaikeuksissa Venäjän rajoitteiden seurauksena. Suomalaisen lihan vientiponnistelut alkavat toivottavasti tuottaa tulosta. Sekä sikaa että broileria viedään mm. Kiinaan ja Japaniin. Varsinais-Suomessa tuotetaan n. viidennes koko maan siipikarjanlihasta, joten edelleen vahvana jatkuvan kysynnän kasvun pitäisi luvata hyvää myös alueen tuotannolle. Alueella tuotetaan myös yli kaksi

kolmasosaa maan kananmunista. Suomalaisen tuotannon salmonella- ja antibioottivapautta pitäisi pystyä paremmin hyödyntämään markkinoinnissa ulkomaille. Viljasato on kuluvana vuonna poikkeuksellisen huono ja erityisesti Varsinais-Suomessa kuivuus käytännössä vei sadon monin paikoin. Luomutuotanto ja suoramyyni tiloilta on kasvussa. Venäjän vastapakotteet osaltaan vaikuttavat myös Varsinais-Suomeen esim. kalajalosteiden, juomien, rehujen ja erilaisten säilykkeiden viennin osalta.

Toisaalta kohentuneiden talousnäkyvien ja kulutuksen kasvusta johtuen kaupan ja kuluttajapalveluiden työllisyystilanne on kohentumassa. Vähittäiskaupan työllisten määrän kasvuvaiheen pituudesta on esitetty epäilyksiä, kun pienet yksiköt ovat joutuneet ahtaalle. Tosin pk-barometrin tulokset saattavat kertoa positiivisen vireen leviämisestä osaan alan pk-yrityksistä. Kaupan alan sisäinen rakennemuutos johtaa osaltaan työvoiman vähennyksiin sähköisen kaupan laajentuessa. Kaupan ala investoi uuteen liiketilaan mm. Turun seudulla, mutta liiketilaa on myös tyhjillään erityisesti kaupunkien keskustoissa. Tosin ostovoiman kasvu on vähentänyt tyhjiä tiloja viime aikoina Turussa.

Matkailun vaikutus palvelukysyntään oli alkuvuonna Varsinais-Suomessa edellisvuotta suurempi. Varsinais-Suomen välitön matkailutulo oli vuonna 2015 noin miljardi euroa ja matkailutyöllisyys 5 800 henkeä. Liikevaihto on viime vuosina kasvanut. TEM:n matkailualan näkymät julkaisun mukaan alan vire pysyy myönteisenä vuoden loppuun ja tuntuma on samansuuntainen myös Varsinais-Suomessa. Turun asema matkailukaupunkina pysyi vahvana kesätapahtumien onnistuessa ja ravintolabuumi uusien ravintoloiden myötä tätä asemaa vain vahvistaa. Tammi-heinäkuussa 2018 yöpymisten määrässä jäätin hieman alle edellisvuoden lukujen. Turun lentoaseman matkustajamäärät ovat puolestaan kohentuneet kuluvana vuonna. Koko maan trendin mukaisesti Turun satamassa henkilöliikenteen määrä on hieman supistunut, kun 1 616 000 henkilöä kulki sen kautta tammi-heinäkuussa 2018. Turun kohdalla tilanteeseen toki vaikutti Silja Linen kuljetuskapasiteetin tilapäinen väheneminen Baltic Princess -aluksen kunnostuksen johdosta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän osalta on viimeisen kymmenen vuoden aikana Varsinais-Suomessa menty äärimmäisyydestä toiseen ja takaisin. Taantuma näyttäytyi Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen voimakkaana. Vuoden 2009 pohjalukemista siirryttiin vaihtelujen kautta vuoden 2014 aikana kysynnän elpymiskauteen. Kehitys juontaa selvästi Vakka-Suomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Työvoiman kysyntä on kasvanut rakentamisessa ja teollisuudessa siitä lähtien – puhutaan pääosin erilaisista teknologiateollisuuden tehtävistä, jota sittemmin on säestänyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus ohjelmistoalan lisäksi. Vuoden 2017 aikana kysyntä vahvistui myös palvelualan tehtävissä ja työvoiman kysyntä on laajentunut

käsittämään kaikki päätoimialat. Työvoiman kokonaiskysyntä ylitti 50 000 uuden avoimen työpaikan rajan vuoden 2017 aikana ja samalla ylitettiin vuoden 2008 aiempi huippuluku. Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin.

Työvoiman kysyntä kasvaa on edelleen kuluvana vuonna. Rakentamisessa kysyntä on yhä poikkeuksellisen korkealla tasolla. Teollisuudessa autotehtaalla jatkuvat korvausrekrytoinnit (40-50 henkilö kuukaudessa), mutta muuten sen rekrytointitarpeet alkavat olla tällä kertaa tyydytetty. Meriteollisuudessa työvoiman kysyntä jatkuu joka tapauksessa vilkkaana kuluvana ja lähivuosina. Alueen näistä aloista riippumattomassa teollisuudessa on kysyntä selvästi vahvistunut myönteisen suhdannetilanteen myötä. Talouden aktiivisuuden kasvaessa ovat kuljetustarpeet ja rekrytointitarpeet logistiikkalalla kasvussa. Kaupan alalla ja myyntitehtävissä on kysyntä palautunut normaalimallalle tasolle. Hotelli- ja ravintola-alalla sekä siivouksessa on kysyntä kohonnut lähelle aiempia huippulukuja. Palvelusektorilla näkyi jonkin aikaa kuntien talouden haasteet supistuneena kysyntänä, mutta hyvä suhdannetilanne on muuttanut tilannetta. Sosiaali- ja terveysalalla on kysyntä kääntynyt uudelleen kasvuun.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja Vakka-Suomeen. Tästä jyrkästä käännteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakenne-muutos -termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle perustettiin Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka on ratkonut erilaisia kasvun esteitä. Merkittävimmät haasteet liittyvät työvoiman saamiseen, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, liikennejärjestelyihin ja pendelöintiin sekä asumiseen. Työryhmän toiminnalla on konkreettisia tuloksia: julkinen työmatkaliikenne toimii työvoiman saatavuuden helpottamiseksi Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Autotehdas on pyrkinyt helpottamaan suunnittelijoiden saantia perustamalla suunnitteluosaston Turkuun. Selvitysmies Esko Ahon raportin suositusten myötä on alueelle saatu jonkin verran tukea edellä mainittujen haasteiden ratkaisuuksiin ns. Silta-sopimuksen kautta. Tähän liittyvä työvoiman saatavuutta tukeva Töihin Tänne -vetovoimakampanja on käynnissä. Maakuntatason toimijoiden lisäksi kunnat ovat myös kytkeytymässä kampanjaan. OKM:n asettaman selvityshenkilön Jari Jokisen raportissa annettu suositus insinööripulan ratkaisemiseksi tekniikan alan korkeakoulujen (Fitec-) yhteistyönä on lähtenyt liikkeelle. Lisäksi alueen kaupunkien, oppilaitosten ja yritysten aloitteellisuuden ansiosta OKM osoitti muuntokoulutuspaikkoja alueen ammattikorkeakouluille ja Turun yliopistolle osaajapulan helpottamiseksi. Teknologiateollisuuden arvion mukaan korkeakoulutettujen – lähinnä insinöörien – vuotuinen rekrytointitarve alueen teknologiayrityksiin nousee lähivuosina lähes kaksinkertaiseksi (450->800). Tämän haasteen ratkaiseminen on keskeistä alueen yritysten kilpailukykyyn turvaamisen kannalta, ja edel-

lyttää valtiovallan voimakkaita lisäpanostuksia ja myös pitemmän tähtäimen rakenteellisia uudistuksia koulutusjärjestelmään, joilla vahvistetaan insinööri- ja DI -koulutusta Turun alueella. Turun alueen korkeakoulujen, Turku Science Park Oy:n ja Turun kaupungin 2008 perustama Teknoliakampus Turku on tekniikan alan koulutuksen ja T&K -toiminnan vahvistamisen keskeinen alusta Varsinais-Suomessa.

Autotehtaan, Sandvikin ja meriteollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Näitä osaajia tarvitaan myös teknologiateollisuuden ja rakentamisen pk-yrityksissä. Mainituissa tapauksissa tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista, mutta erityisesti sitä haetaan vahvasti kasvavalla ohjelmistoalalla. Alueella on syntynyt kova imu monien alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, mutta myös metallialan lisäksi moniin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin. Osaavan työvoiman liikkuvuus ei tule todennäköisesti tilannetta suuresti helpottamaan, kun hyvä suhdannetilanne vallitsee koko maassa. Rekrytointiongelmien vuoksi yritykset ovatkin tarttuneet aiempaan aktiivisemmin rekrytointikoulutukseen (esim. ohjelmistoala, teknologiateollisuuden pk-yritykset).

Teknologiateollisuuden taantuman aikaisen alamäen johdosta on alueella ollut runsaasti alalta työttömäksi jääneitä. Työvoiman pitkään jatkunut voimakas kysyntä on tuonut mukanaan rekrytointiongelmia. Työttömien määrä avainammateissa on supistunut murto-osaan aiemmasta. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät aina edellytä sellaista osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät ole täyttyneet. Tosin tässä on onneksi tapahtunut muutosta.

Suurin ammattiryhmä työttömien joukossa on nykyisellään ilman ammattia olevien – ryhmä: puutteellisella ammatillisen tai muun koulutuksen pohjalla ponnistavat. Uutta toista ammattia tai sitä ensimmäistäkin hakevia on merkittävä joukko. Akuutteihin tarpeisiin tästä ryhmästä ei löydy helpotusta, mutta tuleviin tarpeisiin on toki mahdollista löytää ratkaisuja osaavan ohjauksen keinoin.

Ammattibarometrin 2018/1 tulokset myötäilevät suurelta osin edellä mainittua. Ammatillisista osaajista, suunnittelun osaajista ja työnjohtajista on pulaa asunto- ja infrarakentamisen sekä monissa teollisuuden ammateissa – erityisesti metallialalla. Itse asiassa työnjohtotehtävien osaajista on yleisemminkin pulaa. Ohjelmistoalan nousuun liittyy se, että sovellussuunnittelijoiden ja -ohjelmoijien kohdalla ei sopivia osaajia löydy helpolla. Perinteisempienkin ammattien kohdalla on haasteita rekrytoinnissa, kuten esimerkiksi autonkuljettaja, palkanlaskija, erityis- tai lastentarhan opettaja, tarjoilija ja siivoaja. Barometrin mukaan sosiaali- ja terveysalalla vallitsee yhä lähes rakenteellinen pula osaajista useimmissa ammattiryhmissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyys kehittyi W-mallin mukaiseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys heikkeni merkittävästi vuoden 2012 jälkeen ja viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen. Nousukauden myötä on maakunnassa lähestytty työllisyyden huippulukuja.

Pitkä taantuma ravisteli Varsinais-Suomea selvästi rajummin kuin yleensä maassa tapahtui. Työpaikkoja oli alueella pahimmillaan 11 %:n (23 000) vähemmän kuin huippuvuosina, kun koko maassa vastaava menetys oli tästä alle puolet (5%). Työpaikkojen menetyksistä yli puolet kohdistui teollisuuteen. Taantumana kuluessa vähenivät teolliset työpaikat neljänneksellä Varsinais-Suomessa. Näin tuotteiden kokonaiskysynnän supistumisen lisäksi alueen teollisuutta ravisteli rakennemuutos: työpaikkojen menetyksestä merkittävä osuus perustui selvästi alueen matkapuhelintuotannon asteittaiseen alasajoon ja meriteollisuuden epävakaaseen tilanteeseen, mutta myös laajemmin rakennemuutokseen metalli- ja elektroniikkateollisuudessa.

Näkymä on kuitenkin muuttunut, sillä työllisyys – myös teollisuudessa – on ollut kasvussa Turun seudulla jo pian kolmen vuoden ajan. Näin on tapahtunut myös Vakka-Suomessa ja muillakin seuduilla on tapahtunut käänne kasvuun. Maakunnan mitassa muutos on poikkeuksellinen: työllisten määrä on kasvanut kiihtyvästi vuoden 2015 jälkeen - yhteensä n. 16 000 henkilöllä (8 %). Tämä merkitsee sitä, että Turun seudulla on nyt enemmän työllisiä kuin vuosina 2007-2008 vaikka maakunnan tasolla ei olla vielä saavutettu huipputasoa. Kuntataloudessakin on tilanne asteen helpompi Vakka-Suomessa, Loimaalla ja Turunmaalla suhteellisen hyvän työllisyystilanteen ansiosta. Maan seutukuntien joukossa nämä sijoittuvat kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Myönteinen kehitys sekä hyvät uutiset Vakka-Suomesta ja Turun seudulta ovat vetäneet työttömyysluvut laskuun kaikissa alueen seutukunnissa Salo mukaan lukien.

Teollisuuden ja rakentamisen työttömyys on Varsinais-Suomessa vähentynyt pitkään ja sen seurauksena työttömyys vähentyi miesten osalta selvästi ripeämmin kuin naisten kohdalla vuoden 2017 loppuun. Kasvun päästyä liikkeelle laajasti palveluissa on naisten työttömyys kuitenkin alkanut vähetä samaan tahtiin kuin miesten. Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys on kasvanut huolestuttaviin mittoihin, mutta onneksi se on kääntynyt laskuun kaikissa seutukunnissa. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys olivat vuosituhannen huippuluissa, mutta nekin ovat olleet ripeässä laskussa parin

vuoden ajan. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, etteivät alkaneet työttömyydet enää veny pitkäaikaisiksi työmarkkinoiden imun johdosta. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on yhä suuri, vaikka näissäkin ryhmissä työttömyys on vähenemässä. Kyseisissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien oloissa.

Työllisten määrä on kasvanut selvästi enemmän kuin työttömien määrä on vähentynyt. Tämä tarkoittaa sitä että väkeä on työllistynyt merkittävästi työvoiman ulkopuolelta, kuten juuri valmistuneista tai valmistumassa olevista opiskelijoista, lastenhoitovapailta tulevista, tai alueelle työn perässä muuttaneista. Nykykehityksellä koko maassa olisi vuoden 2019 lopulla saman verran kuin vuonna 2008, mutta Varsinais-Suomessa olisi vielä 20% enemmän työttömiä kuin tuolloin.

Näillä näkymin työttömyys vähenee laaja-alaisesti Varsinais-Suomessa seuraavan vuoden kuluessa. Tilanne on harvinaislaatuinen, kun mainituissa ryhmissä työttömien määrä vähenee koko lailla samaa tahtia. Viime aikoina on näkynyt merkkejä siitä, että työttömyyden ripeimmän vähenemisen kausi on meneillään ja nähtäväksi jää milloin tahti alkaa hidastua. Tiedossa olevien alueen erityispiirteiden ja tapahtumien johdosta on hyvät mahdollisuudet, että kehityssuunta jatkuu vuosia. Tämä edellyttää kuitenkin onnistumista siinä, että työllistävät yritykset saavat tarvitsemiaan osaajia alueellisilta työmarkkinoilta. Lisäehto on tietty, että kansainväliset suhdanteet eivät heikkene eikä mitään suurta yllättävää muutosta tapahdu globaalissa taloudessa. Vaikka nyt näyttää hyvältä monessa asiassa on kuitenkin hyvä muistaa, että taantumien varjo on pitkä eli työttömyys on nyt samalla tasolla kuin 2000-luvun alkuvuosina. Toisaalta vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa työttömyys ja jopa pitkäaikaistyöttömyys voi vähetä verrattain ripeästi. Näin tapahtui Varsinais-Suomessa vuosina 2004-2008, kun pitkäaikaistyöttömyys kutistui alle puoleen viidessä vuodessa. Samankaltainen kehitys näyttää jo käynnistyneen Varsinais-Suomessa. Nytkin ollaan hyvässä vauhdissa, sillä 2016-2018 pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt 38 prosentilla.

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 328 533 henkilöä, Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 2 620 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 17 341.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 61 625 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 750 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 233.

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 34 220 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 326 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 233.

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 31 399 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 183 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 815.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 22 050 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 192 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 635.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikempi, (--) paljon heikempi			

Satakunta

Pohjois-Satakunnan sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Porin sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Rauman sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Satakunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 219 819 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1 442 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 768.

Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Satakunnan teollisuus on erikoistunutta ja vientivetoista. Teollisuuden viennin arvo asukasta kohti on viidenneksi suurin kaikista maakunnista (v. 2017). Sijoitus heikkeni kaksi sijaa edellisvuodesta. Merkittävä osa maakunnan suuryrityksistä on ulkomaisessa omistuksessa. Ulkomainen omistus on etenkin teollisuussektorilla lisääntynyt viime aikoina ja uusiakin investointeja on vireillä. Tätä voidaan pitää positiivisena merkinä Satakunnan yritysten ja toimintaympäristön kansainvälisestä kilpailukyvyistä ja kiinnostavuudesta. Teknologiateollisuuden kasvun myötä virinnyt positiivinen rakennemuutos luo kasvumahdollisuuksia myös kaupalle ja muille palveluelinkeinoille. Työvoiman kysyntä on kasvanut merkittävästi viime aikoina ja työnantajien kokemat rekrytointiongelmien ovat lisääntyneet. Yksi lähiajan haasteista kuitenkin on hiljattain uutisoitu kemian teollisuuden merkittävän toimijan, Venatorin pigmenttitehtaan alasajo, jolla on suuret aluetaloudelliset vaikutukset etenkin Porin seudulla, mutta osin koko Satakunnassa.

Seutukuntien kilpailukykyä ja resilienssiä on selvitetty Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikössä tehdyssä tutkimuksessa (Karppinen & Vähäsantanen, 2015). Tilastoja on päivitetty myös tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Seutukuntien kilpailukykyä mitataan kuuden tekijän muodostaman mittariston avulla. Muuttujat ovat työn tuottavuus, työllisyysaste, innovatiivisuus, koulutustaso, yritysdynamiikka ja teollisuusvaltaisuus. Viimeisimmässä seutukuntien kilpailukyvyn mittauksessa (v. 2016) Rauman seutu sijoittuu sijalle 9 maamme 70 seutukunnan joukossa. Porin seutu on 14:s ja Pohjois-Satakunta 50:s. Vuoden 2016 aikana Porin seutukunnan ja Pohjois-Satakunnan kilpailukyky on hieman heikentynyt ja Rauman seudun parantunut. Teollisuuden henkilöstörakenteen monipuolisuutta mitaten Porin seutu sijoittuu sijalle 8. Pohjois-Satakunta on 22:s ja Rauman seutu 27:s (v. 2015). Maakunnan seutujen muutosjoustavuus ja kilpailukyky ovat koko maahan verrattuna varsin hyvää tasoa.

Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarvike- ja pakkausteollisuus, metsä- ja kemianteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto, rakentaminen, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut. Erityisesti Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio- ja robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri kasvaa voimakkaasti Satakunnassa. Automaatiota ja robotiikkaa tuotannossaan hyödyntävät yritykset mukaan lukien klusterissa on yli sata yritystä. Klusterin ytimeen kuuluvien noin 50 yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto on kasvanut yli 60 % ja henkilöstö lähes 60 % viimeksi kuluneen seitsemän vuoden aikana (2010–2017). Klusteri työllistää välittömästi noin 1150 henkilötyövuoden verran ja välilliset vaikutukset ovat vielä suuremmat. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu.

Raumalla laivanrakennus on hyvässä kasvussa. Offshore-alalla etsitään uudistumista, sillä alan tuotteiden kysyntä on ollut pitkään alhaisella tasolla. Meriklusteriin sisältyy uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus-, ympäristö- ja laatuvaatimukset sekä uudet verkostomaiset toimintatavat yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia. Esimerkiksi merituulivoiman rakentaminen tuo mahdollisuuden kehittää uusia arktisiin olosuhteisiin sopivia ratkaisuja.

Satakunnassa sijaitsevia kansallisesti merkittäviä teollisuuspuistoja ovat metallien jalostuskeskittymät Kupariteollisuuspuisto Porissa ja Suurteollisuuspuisto Harjavallassa, Mäntyluodon ja Tahkoluodon alue Porissa, Rauman uusin teollisuusalue Lakari sekä telakka-alueella sijaitseva raskaan konepaja- ja meriteollisuuden keskittymä Rauma Seaside Industry Park, Kirkkokallion agroekologinen teollisuuspuisto Honkajoella sekä Etelä-Satakunnan elintarvikeyritysalueet. Koko maakunnan ainutlaatuisen teollisen infrastruktuurin uusiutumisen edistäminen, esimerkiksi alueella laajassa yhteistyössä valmistellun Teollisuuspilotti-hankkeen pohjalta, on ensiarvoisen tärkeää sekä Satakunnan että laajemmin koko Suomen teollisuuden kilpailukyvyyn palauttamiseksi. Teollisuuspilotissa mukana olevilla yrityksillä on halukkuutta TKI-volyymien kasvattamiseen sekä uudenlaisiin yhteistyömalleihin, ja tämä potentiaali olisi kyettävä hyödyntämään.

Myös maakuntauudistuksella arvioidaan olevan merkittäviä myönteisiä vaikutuksia monien alojen, esim. sote- ja henkilöstöpalvelualojen yritysten toimintaedellytyksiin ja kehittymiseen, kun suuri osa nykyisin julkisena palvelutuotantona tuotettuja palveluja siirtyy maakuntien järjestämisvastuulle.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Vuonna 2017 väkiluku aleni yli 1 300 hengellä. Väkiluvun alenemista selittää kaksi tekijää. Ensimmäinen on luonnollisen väestömuutoksen negatiivisuus. Viime vuonna kuolleisuus ylitti syntyvyyden Satakunnassa ennakkotietojen mukaan vajaalla tuhannella hengellä. Toinen on muutotappio kuntien välisessä muuttoliikkeessä, joka viime vuonna oli yli tuhat henkeä. Tänä vuonna väestökehitys on ennakkotietojen mukaan jatkunut kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä samansuuntaisena kuin viime vuonna. Maahanmuutto on osaltaan hillinnyt väestön vähenemistä. Viime vuonna Satakunnan nettomaahanmuutto oli ennakkotietojen mukaan yli 700 henkilöä

Nuorten ja työikäisten osuus on vähentynyt Satakunnassa vuosia ja samalla yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut. Satakunnan alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan vanhempaa kuin koko maassa keskimäärin. Laskennallisesti työelämästä poistuu vuositasolla vajaat 1 000 henkilöä enemmän kuin työelämään tulee. Suuri poistuma aiheuttaa haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle etenkin nyt, kun työvoiman kysyntä on lisääntynyt merkittävästi. Toisaalta työvoimaa voi myös palata takaisin työmarkkinoille vahvistuneen kysynnän seurauksena. Maakunnan haasteena on alueen

työmahdollisuuksien ja tunnettuuden parantaminen, jotta maan sisäinen muuttovirta saataisiin käännettyksi Satakunnalle positiiviseksi.

Maahanmuutolla on positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuden paranemisen lisäksi myös alueen palvelurakenteeseen ja yritystoimintaan sekä väestön ikärakenteeseen. Yksi maahanmuuton haasteista on pakolaisten kotouttaminen. Viime vuonna kuntiin sijoitettiin Satakunnassa yhteensä 125 pakolaista. Tänä vuonna sijoitettuja on ollut elokuun loppuun mennessä noin 60. Satakunnan neljässä vastaanottokeskuksessa (Pori, Rauma, Kankaanpää, Kokemäki) on tällä hetkellä majoitettuna yhteensä noin 530 turvapaikanhakijaa. Pakolaisten jäämistä Satakuntaan ja työelämäään osallistamista voidaan tukea mm. koulutuksiin aktivoimalla.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformilla sekä koulutukseen viimeisen neljän vuoden aikana tehdyillä noin 25 %:n leikkauksilla on merkittäviä vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen. Leikkausten suuruus on vaihdellut alueellisesti. Reformin vaikutukset näkyvät mm. opiskelijoiden henkilökohtaisina koulutuspolkuina ja oppilaitosten työelämäyhteistyön tiivistymisenä. Ammatillisen koulutuksen uusi lainsäädäntö kokosi yhteen eri rahoitusmuodot yhdistäen nuorten ja aikuisten koulutuksen yhtenäisten menettelyjen piiriin. Uusi koulutussopimusmalli sekä mahdollisuus koulutussopimuskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen joustavaan yhteiskäyttöön mahdollistaa työpäikällä järjestettävän koulutuksen monimuotoisuuden. Tutkintotavoitteisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen rinnalla tarvitaan lisä- ja täydennyskoulutusta, jotta voidaan nopeasti reagoida alueella tapahtuviin elinkeinoelämän muutoksiin sekä turvata työvoiman saanti myös niillä aloilla, jotka eivät ole nuorten kiinnostuksen kohteena. Maakunnassa tulee varmistaa riittävä koulutuksen volyyymi sekä reformin myötä OKM:lle siirtyneen tutkintoon johtavan koulutuksen että ELY-keskuksen hankkiman työvoimakoulutuksen osalta.

Satakuntaan on saatu positiivisen rakennemuutoksen ja valtion kanssa solmitun siltasopimuksen vaikutuksesta poikkeukselliset koulutuspanostukset kohdistuen erityisesti Satakunnassa voimakkaasti kasvavaan automaatioklusteriin. Automaatio- ja robotiikka -alan insinööritutkintoon johtava koulutus on parhaillaan käynnissä työvoimakoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulu on saanut lisäksi OKM:ltä rahoituksen automaatio-alan insinöörien muuntokoulutukseen noin 60 henkilölle. Tampereen teknillinen yliopisto on saanut rahoituksen automaation ja robotiikan DI-muuntokoulutuksen toteuttamiseen 30 henkilölle. Koulutukset käynnistyvät vuoden 2018 aikana. Jatkossa on tärkeää, että alan koulutuksia saadaan myös vakiinaistetuksi Satakunnassa.

Satakunnan ammattikorkeakoulu on neuvotellut yhteistyön syventämisestä Tampereen korkeakoulujen kanssa. Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillinen yliopisto

yhdistyvät Tampereen yliopisto -nimiseksi säätiöyliopistoksi, joka harjoittaa Tampereen ammattikorkeakoulun pääomistajana myös ammattikorkeakoulutoimintaa. Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK) on profiloitunut teollisuuskorkeakouluksi, ja automaatio ja robotiikka ovat yksi sen vahvuusaloista. Viimeaikaiset merkittävät panostukset automaatio- ja robotiikka -alan koulutukseen sekä SAMKissa että Porin yliopistokeskuksessa toimivassa Tampereen teknillisessä yliopistossa vahvistavat Satakunnan mahdollisuuksia kehittää yhdessä alan yritysklusterin kanssa huipputason toimintaympäristö ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kehitysalusta automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialan yrityksille ja tki-toiminnalle. SAMKin uusi ja moderni Porin kampus ja Satakunnan korkeakoulujen vahvuudet luovat hyvät edellytykset kehittää koulutusta Tampereen viitoittamaan suuntaan. Myös koulutuspolkujen rakentamiseen toiselta asteelta korkea-asteelle ja yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventämällä on Satakunnassa erinomaiset mahdollisuudet, mikä puolestaan parantaa alueen koulutusmahdollisuuksia ja vetovoimaa.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta matkustusajat pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste. Myös lentoliikenneyhteydet ovat vientiteollisuusmaakunnalle elintärkeitä. Säännöllinen reittiliikenne Porista Helsinkiin kuitenkin puuttuu tällä hetkellä. Toimenpiteet reittiliikenteen uudelleen käynnistämiseksi ovat meneillään.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku–Rauma–Pori toteutuksen ensimmäinen, noin 100 miljoonaa euroa maksava vaihe valmistuu vuoden 2018 aikana. Söörmarkun eritasoliittymän rakentaminen Porin pohjoispuolella on alkanut ja se valmistuu ensi vuoden syksyllä. Myös Eurajoen liittymän suunnittelu on aloitettu. Yhteysväliä ei kuitenkaan kyetä rakentamaan liikenteen läpäisykyvyyn kannalta riittävälle tasolle, ellei tien parantamiseen saada lisää rahoitusta. Pitkällä aikavälillä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja ihmisten liikkuvuutta parantaisi merkittävästi Pori–Rauma-välin rakentaminen nelikaistaiseksi. Seututeiden ja seutujen saavutettavuuden ylläpitäminen ja parantaminen ovat myös yksi alueen elinkeinoelämän kannalta tärkeitä tavoitteista. VT 8:n perusparannuksen ja VT 2:n kehittämissuunnitelmien sekä raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Porin satamaradan sähköistäminen on rakenteilla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Satakunta elää voimakkaassa positiivisessa rakennemuutoksessa. Satakunnan vientivetoinen talous saa nostetta maailmantalouden hyvästä kasvusta. Positiivinen rakennemuutos näkyy työvoiman tarpeen ja alueen yritysten tilauskantojen kasvuna. Maakunnan oman yritystoiminnan ohella Varsinais-Suomen vahva talouskasvu, mm. Meyerin telakan ja Valmet Automotiven hyvä tilauskanta, tuo alihankintaketjujen sekä muiden välillisten vaikutusten kautta työtä myös Satakuntaan. Satakunnasta käy päivittäin yli neljäsataa henkilöä töissä Uudenkaupungin autotehtaalla. Myös maakunnan oma telakkateollisuus on elpynyt Rauma Marine Constructions Oy:n saamien tilausten ansiosta. Porin Mäntyluodon telakalle on puolestaan saatu uudet omistajat ja toiminta jatkuu nimellä Pori Offshore Constructions.

Talouden ja työllisyyden positiivista kehitystä varjostaa kuitenkin ainakin tilapäisesti Venatorin ilmoittama tehtaan alasajo. Venatorin Porin pigmenttitehdas on määrä sulkea vuoden 2021 loppuun mennessä. Tehtaalla työskentelee noin 450 ihmistä, ja alasajolla on myös suuret välilliset vaikutukset. Vaikutukset kohdistuvat etenkin palveluja tehtaalle tuottaviin yrityksiin monilla eri aloilla, mutta myös laajemmin koko aluelouteen. Iskua lieventää se, että alasajo tapahtuu useamman vuoden periodilla. Myös Satakunnan yleisesti hyvät työllisyys- ja talousnäkymät vaimentavat tehtaan alasajosta johtuvia seurauksia. Avoimia työpaikkoja on alkuvuonna Satakunnassa ollut yli 30 % enemmän kuin viime vuonna vastaavana aikana. ELY-keskus, TE-toimisto ja Satakuntaliitto tekevät tiivistä yhteistyötä Porin kaupungin, alueen muiden toimijoiden sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toteuttaakseen nopeasti toimenpiteitä, joilla tilannetta ja ihmisten työllistymistä voidaan helpottaa.

Satakunnan talouden nousu jatkui hyvänä vuoden 2017 heinä–joulukuussa. Lähes koko teollisuus pääsi kasvuun kiinni. Kehitystä varjosti vain Venatorin tulipalon alkuvuodesta 2017 aiheuttama tuotantokatkos, mikä romahdutti kemianteollisuuden liikevaihdon. Koneiden ja laitteiden valmistuksen sekä meriteollisuuden uusi nousu näyttäisi alkaneen vankkana. Teknologiateollisuudessa kiivain kasvu osui metallituotteiden sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistukseen. Jälkimmäisessä todennäköisesti osansa on automaatio- ja robotiikkaklusterilla, josta osa sijoittuu ao. toimialalle. Automaatioaloilla henkilöstö kasvoi edelleen nopeasti. Myös metallien jalostus menestyi. Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kasvu voimistui huomattavasti. Myös metsäteollisuus jatkoi edelleen nousu-uralla, joskin sen kehitys jäi teollisuuden haarojen vaisuimpaan päähän.

Teollisuuden vienti pysyi lähes ennallaan loppuvuodesta, sillä viennin kokonaiskuvaa heikensi havaittavasti kemianteollisuuden alamäki johtuen em. Venatorin tulipalosta. Myönteisenä piirteenä oli se, että teknologiateollisuuden vienti piristyi selvästi ja liäksi metsäteollisuudessa tasainen nousu jatkui.

Satakunnan rakennustyömailla tahti on ollut edelleen kiivas, sillä alan liikevaihto kohosi yhä rivakasti viime vuoden lopussa. Myös henkilöstömäärä kasvoi. Satakunnan palvelusektorin veto jatkui loppuvuonna 2017 varsin vahvana, sillä kaupan ja luovien alojen liikevaihdon kasvun tyrehtymistä paikkasi liike-elämän palveluiden voimakas noste. Myös majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto nousi, joskin aiemmasta taasaantuneena. Alan kasvua on osaltaan tukenut yöpymisten kasvu.

EK:n elokuun suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen suhdannetilanne teollisuudessa, rakentamisessa ja palveluissa on pysynyt suotuisana. Lähikuukausina Lounais-Suomen koko elinkeinoelämän yleisten suhdanteiden arvioidaan edelleen hie- man paranevan. Alueen suhdannenäkymät ovat jonkin verran paremmat kuin koko maassa keskimäärin.

Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdanneodotukset ovat pysyneet positiivisina, vaikkakin odotukset ovat heikentyneet viime keväästä. 33 % alueen yrityksistä uskoo yleisten suhdannenäkymien paranevan seuraavan vuoden aikana ja 11 % niiden heikkenevän. Saldoluku +22 on pienempi kuin koko maassa keskimäärin (+27). Tilausten määrä vuoden takaiseen verrattuna on useammin kasvanut (36 % yrityksistä) kuin vähentynyt (10 %). 45 % alueen yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan ja vain 13 % pienenevän seuraavan vuoden aikana. Henkilöstömäärän kasvuun uskon 22 % yrityksistä ja vain 4 % arvioi henkilöstön määrän pie- nevän seuraavan vuoden aikana. Odotukset investointien arvon kehityksestä jäävät Satakunnassa kevättä heikommiksi. Saldoluku on enää vain +2, mikä on sama kuin koko maassa keskimäärin.

Maatalouden kannattavuus on viime vuodet ollut kriisirajoilla, vaikkakin tuotantosuunnittain erot ovat suuria. Kuluva kasvukauden kuivuus on tuonut merkittäviä haasteita nautakarjatilaille viherrehun saatavuuden suhteen. Viljasato on jäämässä kuluvana vuonna heikoimmaksi 2000-luvulla. Viljan hinnat ovat noususuunnassa, joka osalle ti- loista lisää kotieläintuotannon tuotantokustannuksia. Siipikarjatilalla on kuitenkin hy- vät mahdollisuudet tuotannon kasvattamiseen, koska Raumalle on valmistunut uusi suuri elintarviketuotetehdas. Maidontuotannon osalta merkittävää on Osuuskunta Sa- tamaidon uusien toimitilojen valmistuminen Ulvilaan, joka mahdollistaa tuotannon kas- vattamisen ja lisää raaka-ainetarvetta. Heikot tuotteiden yksikköhinnat näyttävät johta- van tuotantoyksiköiden koon kasvattamiseen ja maataloilla onkin investoitu Satakun- nassa sekä tuotannon tehostamiseen ja kilpailukykyyn että maan kasvukuntoon. Myös kiinnostus luomutuotantoon on selvästi kasvanut.

Toimialoittain tarkasteltuna Satakunnassa on kasvuodotuksia mm. laivanrakennuk- sessa ja teknologiateollisuudessa, etenkin robotiikka- ja automaatioalalla. Myös met- säteollisuudessa ja metallien jalostuksessa odotetaan kasvua. Elintarviketeollisuuden

kehitys Satakunnassa on vahvaa, vaikka Venäjään kohdistuvilla pakotteilla ja vasta-toimilla on tilanteeseen vaikutusta ainakin epäsuorasti. Elintarviketeollisuuden ase-maa Satakunnassa on vahvistanut mm. HKScanin tuotantolaitoksen käyttöönotto Raumalla. Myös Porin Tahkoluodon satamassa toimintansa aloittanut Suomen ensim-mäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaali luo uusia liiketoimintamahdolli-suuksia ja vahvistaa Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana. Olkiluodon 3. laitoksen rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit ja asennuksia vii-meistellään. Rakentamisen kasvu on jo vaimenemassa, vaikka maakunnassa on edel-leen meneillä suuria investointihankkeita.

Kaupan rakennemuutos ja keskittyminen jatkuvat. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa vaikuttavat asiakasvirtoihin. Tyhjiä lii- ketiloja on niin kaupungeissa kuin kuntakeskuksissakin ja erikoiskauppojen tilanne etenkin pienemmillä paikkakunnilla on haasteellinen. Aukioloaikojen vapauttaminen on hyödyttänyt lähinnä isoja kaupan yksiköitä ja niiden asiakasvirrat ovat kasvaneet, kun pienillä kaupoilla tilanne on ollut päinvastainen. Aukioloaikojen vapauttamisen ei juurikaan arvioida lisänneen työllisyyttä. Elintarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi on pakottanut kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uh- kana on alan työpaikkojen väheneminen. Toisaalta isot kaupan investoinnit, kuten Po- rin Puuvillan kauppakeskus ja Poriin hiljattain sijoittuneet Gigantti ja XXL, ovat aikaan- saaneet uutta asiakasvirtaa, joka saattaa heijastua positiivisena myös keskustan ke- hittymiseen. Satakunnan ammattikorkeakoulun kampuksen sijoittuminen matkakes- kuksen yhteyteen lähelle Porin ydinkeskustaa luo sekin uusia mahdollisuuksia kes- kustan kauppojen kehittymiselle. Puuvillan kauppakeskuksen laajennus on suunnit- teilla. Myös Raumalla on vireillä suuret kaupan investoinnit Vanhan Rauman kupee- seen luoden vetovoimaa koko kaupunkikeskustaan.

Maakunnassa investoidaan merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelä- män näkymien paranemiseen. Satakunnan meneillään olevat ja tulevat investoinnit ovat yhteenlaskettuna miljardiluokkaa. Porin seudulla suurin yksittäinen investointi- hanke on ollut Venatorin jälleenrakennus, jota uhkaa kuitenkin nyt alasajo. Boliden jul- kisti helmikuun alussa investoivansa Harjavalltaan ja Poriin yhteensä 45 miljoonaa eu- roa Harjavallan sulaton ja Porin kuparinjalostuksen laajentamiseen. Uusi rikkihappo- tehdas ja useat muut mittavat Harjavallan suurteollisuuspuiston investoinnit ovat edel- leen meneillään. Pori Energia päätti joulukuussa 2017 uuden biopolttoainekattilan, lämmön talteenoton ja turbiinin rakentamisesta Aittaluotoon. Investoinnin suuruus on noin 60 miljoonaa euroa.

Rauma Marine Constructions ja puolustusvoimat solmivat vuonna 2017 suunnitteluso- pimuksen Laivue 2020 –hankkeeseen kuuluvan neljän uuden monitoimikorvetin suun- nittelusta. Koko puolustusvoimien alukset korvaavan hankkeen kokonaiskustannuk-

siksi on arvioitu asejärjestelmineen 1,2 miljardia euroa. Rakentamissopimusneuvottelut ovat parhaillaan meneillään ja ensimmäiset alukset on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2021. RMC:n telakalla valmistunut ensimmäinen uudisrakennus Molslinjen AS:n tilaama matkustaja-autolautta MS Hammerhus on syyskuun alussa aloittanut säännöllisen reittiliikenteensä. Hydraulisia nostureita ja materiaalinkäsittelykoneita valmistava Mantsinen Group Ltd Oy laajentaa tuotantoaan ja perustaa Rauman satamaan uuden kokoonpanolaitoksen. Lisäksi elintarvikkeita jalostava Apetit Oyj investoi noin 10 miljoonan eurolla uuteen tuotantolinjaan Säskylän tuotantolaitokselle. Säkylässä on myös rakenteilla VSS Biopower Oy:n biojalostamo. Investoinnin arvo on 10 miljoonaa euroa.

Pohjois-Satakunnassa ei ole näköpiirissä merkittäviä suuren kokoluokan investointeja. Seutukunnan kolmen keskeisen teollisuustoimialan; metalli, kone- ja laitevalmistuksen, rakennusteollisuuden ja elintarviketeollisuuden tilanne ja näkymät ovat vakaat.

Vuonna 2017 Satakunnassa perustettiin 1 016 yritystä, mikä kolmisenkymmentä enemmän kuin edellisellä vuonna. Tämän vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä aloittaneita yrityksiä oli myös enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Lopettaneista yrityksistä ei ole julkaistu ajantasaista tietoa. Starttirahalla yritystoiminnan aloitti vuonna 2017 yli 250 henkilöä. Tänä vuonna starttirahalla aloittaneita on ollut keskimäärin kuu-kaudessa lähes saman verran kuin viime vuonna. Lisäksi tammi-heinäkuussa lähes sata henkilöä on aloittanut yritystoiminnan työttömyysetuudella. Konkurssiin haettujen yritysten määrä pysyi tammi-kesäkuussa edellisen vuoden tasolla. Päätoimisen yritystoiminnan ohella sivutoiminen yrittäjyys ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutus-yrittäminen” on merkittävää.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä Satakunnassa on kasvanut ja työttömyys on alentunut nopeasti. Työvoiman saatavuudessa on jo joillakin aloilla ja ammateissa ongelmia. Lisäksi maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työllisten kokonaismäärä ei kasva. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Tänä vuonna tammi-kesäkuussa on Satakunnassa ollut TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja yli 30 % enemmän kuin viime vuonna vastaavana ajankohdana. Työvoiman kysyntä on kasvanut määrällisesti eniten palvelu- ja myyntityössä, jossa erityisen paljon on tänä vuonna avautunut myyjien paikkoja. Lisäksi aiempaa enemmän on tullut hakuun esimerkiksi kokkien, tarjoilijoiden ja lähihoitajien paikkoja.

Myös rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmissä avoimia työpaikkoja on ollut selvästi viime vuotta enemmän.

Työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuolena on ollut rekrytointiongelmien nopea yleistyminen. Viime vuonna 44 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Osuus on liki kaksinkertaistunut vuodesta 2015. Tämän vuoden alkupuoliskolla työnantajien kokemat rekrytointiongelmat ovat pysyneet suurin piirtein viimevuotisella tasolla. TE-toimiston syyskuun ammattibarometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan terveydenhuollon ja sosiaalialan sekä teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Työvoiman saatavuusongelmat painottuvat näiden alojen erityisasiantuntija- ja asiantuntijatehtäviin, kuten yleislääkärit ja erikoislääkärit, sähkö- ja automaatioinsinöörit sekä rakennusinsinöörit. Muuten hakijoista on pulaa esimerkiksi myyntiedustajien ja siivoojien töihin.

Irtisanomisia on Satakunnassa ollut tammi-huhtikuussa noin 120 henkilön verran, mikä on vain puolet viime vuoden vastaavan ajankohdan lukumäärästä. Irtisanomiset ovat suurimmaksi osaksi kohdistuneet palvelualoille. Venatorin yt-neuvottelut alkoivat syyskuun loppupuolella.

Lähiajan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden tarkastelussa Satakunnassa on tarvetta teknologiateollisuudessa automaatiotekniikan, robotiikan ja kunnossapidon osaajista, rakennusteollisuudessa korjausrakentamisen osaajista, elintarviketeollisuudessa elintarviketeknologian osaajista sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista. Digitalisaatio on lisäksi tuonut tullessaan uusia osaamistarpeita mm. hyvinvointitekniikan ja pelillisyyden alueilla.

Monilla aloilla, joilla Satakunnassa on pulaa työntekijöistä, ei ole saatavilla työvoimaa muualtakaan Suomesta tai koko EU/ETA-alueelta. Satakunnassa käynnistyi kuluvan vuoden huhtikuun lopulla pilottihanke Robocoast-rekry, joka pyrkii yksityisen palveluntuottajan ja TE-toimiston yhteistyönä löytämään 200 korkeakoulutettua osaajaa satakuntalaisyrittäjiin vuosina 2018-2019. Alkuvaiheen tulokset ovat rohkaisevia. Suunnitteilla on toinen saman tyyppinen pilottihanke, jossa pyritään tehostamaan rekrytointikoulutusta ja ohjaamaan työvoimaa ns. matalamman kynnyksen työpaikkoihin. Satakunnan alueellista työlupalinjausta ulkomaalaisen työvoiman käytölle onkin kuluvan vuoden aikana muutettu siten, että aiempaa useamman ammatin kohdalla työntekijän oleskelulupaa voidaan puoltaa ilman erillistä saatavuusarviointia. Osaavan työvoiman saatavuuden kannalta ongelmana on myös koulutuksiin hakeutuvien työ- ja elinkeinoelämän tarpeista poikkeava kiinnostus eri aloja kohtaan. Esimerkiksi kone- ja tuotantotekniikan vetovoimaisuuden parantamisessa on edelleen tekemistä. Teknologiateollisuudella onkin yläkouluille ja lukioille suunnattu MyTech-ohjelma alan tunnettuuden parantamiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden kehityksessä vahva aleneva trendi on jatkunut koko alkuvuoden. Huhtikuussa työttömien määrä alitti 10 000 hengen rajan Satakunnassa ensi kertaa kuuteen vuoteen. Toukokuussa työttömyys laski jo alle 9 000 hengen eli samalle tasolle kuin ennen taantumaa vuonna 2008. Työttömiä työnhakijoita oli kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla keskimäärin 2 770 henkeä (-21,7 %) vähemmän kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Työttömyys on vähentynyt lähes kaikilla ammattialoilla, eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Myös erityisasiantuntijoiden, kuten eri alojen insinöörien, työttömyys on vähentynyt selvästi viime vuodesta. Lomautusten määrä on pysynyt alhaisella tasolla.

Pitkäaikaistyöttömyys on alentunut muuta työttömyyttä suhteellisesti enemmän. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömiä oli kesäkuun lopussa 32 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Muiden rakennetyöttömiin laskettavien vaikeasti työllistyvien määrä on kuitenkin alentunut selvästi hitaammin. Työttömyys on alentunut melko tasaisesti kaikissa ikäryhmissä. Myös nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömyys on alentunut muun työttömyyden tahtiin.

Työttömyyden aleneminen näyttäisi jatkuvan, mutta ei niin nopeana kuin viimeisen vuoden aikana. Virta pitkittyvään työttömyyteen kuitenkin edelleen supistuu, sillä aikaisempaa harvempi alkaneista työttömyysjaksoista ylittää 6 tai 12 kuukauden keston. Aktiivimallin käyttöönotto on vähentänyt pitkäaikaistyöttömien määrää katkaisemalla pitkittyntä työttömyyttä ja se on myös aktivoanut palvelujen käyttöä. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymistä kuitenkin vaikeuttaa korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute. Venatorin alasajo näkyy Porissa ja Porin seudulla ainakin työttömyyden alenemisen hidastumisena. Muuten työvoiman hyvä kysyntä laskee edelleen työttömyyslukuja koko Satakunnassa.

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 133 100 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 900 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 476.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säkyä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 67 790 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 292 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 479.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Satakunnan seutukunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 18 929 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 250 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 813.

Pohjois-Satakunnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pirkanmaa

Luoteis-Pirkanmaan sk	6 kk	Ylä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	Osaavan työvoiman saatavuus	0

Lounais-Pirkanmaan sk	6 kk	Etelä-Pirkanmaan sk	6 kk	Tampereen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	++	Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	Osaavan työvoiman saatavuus	0	Osaavan työvoiman saatavuus	0

Pirkanmaalla asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 513 156 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 3 048 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli 10,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 24 557 joista Tampereella 60 prosenttia. Vuoden 2017 aikana väestö kasvoi noin 3 000 henkilöllä. Vuoden 2017 aikana Pirkanmaalla oli keskimäärin yli 33 000 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli noin 150 000 henkilöä. Uusia avoimia työpaikkoja oli tammikuu – kesäkuu vuonna 2018 keskimäärin 6 400 kpl kuukaudessa. Määrä on poikkeuksellisen suuri. Näin suurta uusien avoimien työpaikkojen määrää ei ole ollut tällä vuosikymmenellä eikä yli kymmeneen vuoteen. Vuoden 2018 kuuden ensimmäisen kuukauden aikana Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 10,1 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 24 624 henkilöä. Muutos edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta oli noin 7 000 henkilön väheneminen. Työttömien työnhakijoiden määrä laski yli kaksikymmentä prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta.

Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen ulkomaan vienti kasvoi ja kasvaa edelleen. Pirkanmaalaisten yritysten liikevaihdot lähtivät vuonna 2017 merkittävään kasvuun. Toimialojen yhteenlaskettu arvioitu liikevaihto nousi vuoden 2017 aikana yli 3 prosenttia. Viennin osalta vuosi 2017 meni erinomaisesti. Kasvua oli kaikilla toimialoilla sekä määrällisesti että euroissa mitattuna. Kuluva vuosi 2018 näyttää valoisalta, sillä viennin kasvu oli kiihtynyt vuoden 2018 aikana arviolta 5 prosenttia ja tilanne näyttää samalta muutaman vuoden ajan. Toimialoista euromääräisesti vuonna 2018 eniten liikevaihtoa Pirkanmaalla takoivat edellisvuotiseen tapaan tukkukauppa ja teknologiateollisuus sekä kemian teollisuus. Näiden toimialojen vientiliikevaihdon kasvuksi arvioidaan kuluvalta vuodelta 8 prosenttia. Pirkanmaan yksityisen sektorin liikevaihto arvioidaan olevan vuonna 2018 yli 34 miljardia euroa eli noin kaksi miljardia enemmän kuin vuonna 2017. Pirkanmaan liikevaihdosta teollisuus kerrytti 36 prosenttia, kaupan alat 29 prosenttia, palvelut 20 prosenttia ja rakentaminen 10 prosenttia. Vuoden 2017 positiivinen kehitys ja sen

jatkuminen 2018 nostavat Pirkanmaan liikevaihdon yli 34 miljardin jatkossakin. Mielenkiintoinen huomio oli mikroyritysten vaikutus liikevaihtoon ja bkt-kertymään. Osuus oli yli 20 prosenttia.

Teknolוגiateollisuus ja rakentaminen kasvoivat vauhdikkaimmin vuonna 2017 sekä alkuvuonna 2018. Vahvin vire jatkuu rakentamisen toimialalla, jossa liikevaihto kasvoi arvioilta 8 prosenttia vuoden aikana. Samaan aikaan myös Pirkanmaan kokonaistalouden kannalta tärkeä teknolוגiateollisuus on päässyt vihdoin hyvään kasvuvauhtiin. Liikevaihto on kasvanut arviolta lähes 10 prosenttia viime vuoden aikana. Teollisuuden vientiliikevaihto on kasvanut tarkastelujaksolla arviolta 12 prosenttia. Hyvä kasvu vuonna 2018 oli ollut pitkälti teknolוגiateollisuuden siivittämää. Koko teollisuuden toimialan vienti on kasvanut vuoden 2018 aikana arviolta 11 prosenttia. Liike-elämän palveluiden liikevaihto kasvoi 7 prosenttia vuonna 2018 sekä informaatio- ja viestintäalat 8 prosenttia. Myös majoitus- ja ravintola-alalla vuosi 2018 oli ollut positiivinen, liikevaihto oli ollut 7 prosentin kasvuvauhdissa. Pirkanmaalla yli 70 prosenttia yrityksistä kasvattaa liikevaihtoa vuoden 2018 aikana. Tämä on vahvistanut odotuksia myös henkilöstömäärien ja investointien lisäämisestä. Pari vuotta sitten alkaneet myönteiset odotukset ovat edelleen vahvistuneet ja säilyvät korkealla myös seuraavat 12 kuukautta.

Erityisen vahva vuodesta on muodostumassa teollisuuden ja rakentamisen yrityksille. Teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla 75 prosenttia yrityksistä kasvattaa liikevaihtoa tänä vuonna. Vientirytyksissä on tapahtunut myös myönteisiä muutoksia. Tilaukannat ovat selkeästi korkeammalla kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Viennin supistumiseen uskoo vain 5 prosenttia yrityksistä. Vastaavasti 70 prosenttia uskoo viennin kasvavan. Noin puolet yritysjohtajista ilmoittaa työntekijämäärien olevan samanlaisia kuin vuosi sitten. Henkilöstön määrä oli kasvanut 50 prosentissa yrityksistä ja supistunut 5 prosentilla yrityksistä. Yritysten johtajista 50 prosenttia uskoo lisäävänsä työvoimaa seuraavan kuuden kuukauden aikana.

Suuryritysten tulokunto on hyvä. Ennen vuotta 2016 suuryrityksissä talouskuntoa on pidetty yllä keventämällä ja tehostamalla, nyt edessä on kasvun aika. Suuryritysten aineelliset investoinnit kasvat kautta linjan. Yritykset aikovat panostaa erityisen voimakkaasti it-järjestelmien hankintaan tai kehitykseen sekä tuotantokapasiteetin lisäämiseen. Suomen vauhtiin pääsy talouskasvu ja vienti saattavat hidastua ideaalitalanteesta kapasiteettipulan takia, koska aikaisemmat investoinnit ovat riittämättömiä. Suuryritysten huoli kohdistuu pikemminkin kansainväliseen politiikkaan kuin oman toimialan ongelmiin. Maailmanpolitiikkaan ja Suomen poliittiseen johtamiseen liittyy epävarmuustekijöitä. Etenkin kasvava protektionismi koetaan suuryrityksissä uhkana. Yritykset kokevat tehtävänänsä olevan ratkaista tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi ympäristöön tai talouteen. Tarkoittaa sitä, ettei yritykset koe

vastuunsa rajautuvan vain omistaja-arvoon. Yritykset haluavat yhä enenevässä määrin ottaa roolia yhteiskunnallisten pulmien ratkaisemisessa. Vastuullisuus koetaan yrityksessä positiivisena asiana ja siinä nähdään myös liiketoimintamahdollisuuksia.

Tämä talouden hyvä tilanne on onnistuttu hyödyntämään tehokkaasti. Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen jatkossakin on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, joita suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampereen kaupunki nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja kattava. Pirkanmaan strateginen sijainti valtakunnallisesti ja hyvät yhteydet merkittävimpiin maakuntakeskuksiin sekä metropolialueelle vaikuttavat siihen, että suomalaiset vuodesta toiseen pitävät Tampereen kaupunkia parhaimpana paikkana muuttaa asumaan. Siitä huolimatta Pirkanmaan työllisyysaste on jostain ennalta arvaamattomasta syystä huomattavan alhaalla kuten koko maan työllisyysaste. Suurin haaste Pirkanmaalla tulevaisuudessa on työllisyysasteen pitäminen yli 70 prosentissa tai jopa sen nostaminen lähelle 80 prosenttia.

Maakuntaudistus ei todennäköisesti tuo mitään uutta, sillä työvoiman pitää maakunta-ajattelusta huolimatta liikkua lähes täysin vapaasti. Blokkiutuminen maakuntarakenteeseen heikentää yhteiskunnan sekä talouselämän dynamiikkaa ja resilienssi kykyä. Myös hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta Pirkanmaan tulevat vuodet ovat kasvun aikaa. Pirkanmaa ei ole yksinään riittävän väestörikas mahdollistamaan palvelualan kasvamisen johtavaksi talousveturitoimialaksi. Tämä vaatisi useamman maakunnan yhdistymistä suuremmaksi markkina-alueeksi. Alueella on teollisuuden ja rakentamisen nousukausi. Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista oli nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta.

Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevissa ratkaisuissa. Cleantech on vientivetoista liiketoimintaa. Suurimmalla osalla yrityksistä yli puolet liikevaihdosta tulee viennistä. Kiertotalous on resurssien mahdollisimman tehokasta hyötykäyttöä. Vaikka mahdollisuudet ovat valtavat, kiertotalous on monella alalla vielä kehittämätön asia. Kierrätyksen lisäksi kyse on kestävästä raaka-aineiden tuotannosta, materiaalien prosessoinnista sekä tuotteiden valmistuksesta, joissa tavoitteena on jätteiden synnyn vähentäminen. On hyvin kallista kierrättää esimerkiksi tietokoneiden muoviosia, kun ensin pitää selvittää niiden koostumus. Logistiset ja käsittelyn ongelmat tekevät kierrosta taloudellisesti kannattamatonta, koska materiaalien käyttö on

halvempaa. Kiertotaloudessa roolit ja arvoketjut muuttuvat, koska aiemmasta tuotteiden myyjästä voikin tulla niitä takaisin ostava kiertotalouden toimija. Tuotteiden suunnittelusta lähtien voitaisiin ottaa paremmin huomioon se, että osat ja materiaalit pystytään kierrättämään mahdollisimman tehokkaasti. Kiertotaloutta on myös jakaminen: auton tai työkoneen voi useampi käyttäjä jakaa. Suomen potentiaali kiertotalouden liiketoiminnassa on vuosittain 2–3 miljardia euroa. Pirkanmaan osuus näin olisi 300–400 miljoonaa euron luokkaa. Siitä suurin osan kohdentuu konepajateollisuuteen. Kuitenkin pitäisi päästä pitempiin arvoketjuihin, mikä edellyttää raaka-aineiden parempaa tunnistamista ja niiden kauppapaikkojen syntymistä. Koulutuksen osalta huomioitava lähitulevaisuuden seikka on metallialan koulutuksen mielenkiintoisuuden lisääminen nuorison koulutusvalinnoissa. Pirkanmaalle on nimittäin kehitymässä 1970-luvulla syntyneiden siirtyessä eläkeikään em. alalta lähes koko kyseisen alan kattava työvoimapula 2030-luvulla. Tilannetta helpottaa tekniikan muuttuminen ja kehittyminen.

Joka tapauksessa talous sykkii kovaa vauhtia ja kasvun aika jatkuu ainakin vuoden verran. Positiivinen signaali on konkurssien väheneminen, maailman talouden kasvu sekä kaupungistumisen jatkuminen. Konkurssiin asetettujen yritysten määrä on kääntynyt laskuun kaikissa Pohjoismaissa, Suomessa konkurssiin on asetettu yli 10 prosenttia vähemmän yrityksiä kuin viime vuonna. Suomessa konkurssiin haettujen yritysten määrä pienenee jo viidettä vuotta peräkkäin. Tämä on vahva signaali siitä, että yritystoiminta on vakaalla pohjalla. Tietynlainen uusiutuminen kuuluu liike-elämään. Elinkelvottomat tai jatkuvasti kannattamattomat yritykset tekevät tilaa uusille ideoille ja yrityksille. Ainakin Pohjoismaissa olemme terveellä ja kasvuun johtavalla tiellä, sillä uusia yrityksiä perustetaan keskimäärin 12-kertainen määrä verrattuna konkurssin kautta markkinoilta poistuneisiin yrityksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuoden 2018 tärkeimmät Pirkanmaan talouden kasvu-uralle ohjanneet toiminnot olivat asunto- ja korjausrakentaminen, liike-elämän palvelut, sekä nyt vuoden verran kestänyt merkittävä teollisuuden suurehko kasvu. Kasvu tapahtuu lähes kaikilla teollisuuden päätoimialoilla joista merkittävimmät ovat kemianteollisuus, konepaja- ja metallirakentaminen, sähkötekniikka ja ICT. Positiivinen ilmiö oli teknologiateollisuuden liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu Pirkanmaalla edellisen vuoden tilanteesta. Osuudet valtakunnallisesti toimialan henkilöstön kokonaismäärän osalta on 12 prosenttia ja liikevaihdon osalta 11 prosenttia. Toimialan sisältä poimittuna liikevaihdon osalta Pirkanmaan merkittävin osa-alue on kone- ja metallituoteteollisuus, osuus

55 prosenttia. Henkilöstömäärästä 50 prosenttia. Yritysten lukumäärä oli kasvanut yli 10 prosenttia, joka kertoo omalta osaltaan kokoluokan muutoksista. Tarjolla on enemmän pieniä kuin suuria toimijoita. Toimiala kattaa Pirkanmaan ulkomaan viennistä 54 prosenttia sekä T&K-investoineista 85 prosenttia.

Teknologiaateollisuuteen kuuluu viisi toimialaa, elektroniikka- ja sähköteollisuus, kone- ja metallituoteollisuus, suunnittelu ja konsultointi sekä metallienjalostus että tietotekniikka-ala. Odotettavissa on tämän lisäksi konepaja- metallirakentamisen kasvu vuoden 2018 loppupuoliskon aikana. Kasvua tänä vuonna tapahtuu myös teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssisektorilla ja viestinnässä. Viestintäala on kasvanut usean vuoden ajan ja vuodelta 2018 odotetaan huipputulosta. Teknologiaan sitoutunut toiminta hiipuu jonkin verran, mutta uusien pieneköiden yritysten esiinmarssi näkyy nyt jo vientimarkkinoille. Yleisesti koko teollisuudessa viennin suhdannenäkymät ovat positiivisen oloiset; kolme neljäsosaa yrityksistä kokee tilanteen paranevan tai ainakin säilyvän entisen kaltaisena kuluvan vuoden aikana. Lisäksi vuosi 2018 loppupuolisko olisi todella merkittävä liikevaihdon kasvun osalta.

Vientiyritykset myös yrityksen koosta riippumatta rekrytoivat tällä hetkellä työvoimaa paremmin kuin vuosiin on tapahtunut. Henkilöstön osaamiseen panostetaan huomattavasti enemmän kuin aiemmin oli tehty. Vientikauppa siis näyttäisi elpyvän vuoden 2019 aikana entisestään, samoin kannattavuuden tiedetään olevan huomattavasti parempi kuin vuonna 2018. Myös keskisuuret toimijat ovat huomanneet viennin merkityksen liikevaihdon kasvattajina ja pienet yritykset reagoivat vientiin niin, että mahdollisuudet saada oma osaaminen ja tuote paremmin suurille markkinoille. Viennin kasvun odotetaan kestävän parin vuoden ajan. Ylikuumeneminen taloudessa saattaa tulla silloin esteeksi tai ainakin hidasteeksi pitemmälle kasvulle. Haasteena koetaan ongelmat työvoiman saatavuudessa.

Pk-yritysten näkymät ovat kokonaisuudessaan vientikaupan osalta hyvät ja odottavan positiiviset. Pk-sektorin yritykset ovat myös kohtalaisen kasvuhakuisia sekä harjoittavat suoraa vientitoimintaa enemmän kuin aiemmin. Pääsääntöisesti vientiä harjoittavien yritysten liikevaihdosta viennin osuus on kolmannes, eli kohtalaisen paljon. Vienti keskittyy pääsääntöisesti lähialueille ja ennen kaikkea EU-alueelle. Yhteenvetona voi sanoa, että niin teollisen kuin palvelusektorin vientiyritysten tilanne on hyvä ja kuluva vuosi 2018 kertoo olisiko vuoden 2019 aikana tapahtumassa merkittävä kasvu kyseisellä sektorilla. Teknologiaateollisuus, jonka muut teolliset toimialat imaisevat sisäänsä, kattaa lähes 50 % ulkomaan viennistä. Puolet viennistä suuntautuu EU-alueelle, joka omalta osaltaan on aiheuttanut alan tilanteen heikot näkymät. Aasian osuus on noin 15 %, Pohjois-Amerikan 10 %, Kasvavat markkina-alueet kattavat vain noin 8 prosenttia koko viennistä. Venäjän osuus on hieman laskenut. Tärkein vientiartikkeli yleisesti

ottaen on tietotekniikan alan tuotteet. Tilauskannan odotetaan kasvavan koko vuoden 2018 ajan sekä jatkuvan samankaltaisena ainakin vuoden 2019 puoliväliin asti.

Valitettavaa on, että teknologiateollisuuden työpaikosta puolet on alihankintayrityksissä ja toimialan liikevaihdosta osuus oli kolmannes. Korjausliikettä oli havaittavissa alan työllisyyden osalta. ICT-sektorin työpaikkamäärä oli kasvussa. Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, ovat suuria ja merkittäviä. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana. Teollisuuden toimialojen odotetaan kasvavan lähitulevaisuussakin 5 prosentin verran vuositasolla, mutta vienti kasvaisi mm. kemian teollisuuden sekä teknologiateollisuuden osalta jopa 8 prosenttia. Rakentamisen tarve kasvaa, varsinkin uudisrakentamisen voimakkaan kasvun odotetaan jatkuvan ainakin vuoden verran. Vaarana on rakentamisen ylikuumeneminen. Valtaosalla toimialoista tehdään vuoden 2018 aikana hyvä tulos ja arviona on, että 2019 vuoden aikana kasvu jatkuisi lähes samaan tahtiin. Vuoden 2018 aikana rekrytoitaisiin henkilöstöä lähes yhtä paljon kuin vuonna 2017. Vuodelta 2018 kokonaisuudessaan odotetaan tulostason olevan kuluneen vuosikymmenen parhaita.

Toimitilojen saatavuuden osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille. Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taajama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Tilanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina. Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmiana on teollisuustilojen koko. Tilat ovat edelleen liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen. Tosin muutamia moduulitilarjoajia on tullut Tampereen seutukunnan markkina-alueelle. Heidän tilatäyttöaste on korkea. Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto ja kannattavuus oli vuoden 2018 alkupuoliskolla parantunut. Henkilöstön määrää oli lisätty, mikä viittaa hyvään kasvuodotteeseen lähiaikoina.

Kuluttajaindeksi näyttää positiiviselta. Tämä tarkoittaa kuluttajien luottamuksen omaan talouteensa olevan korkealla tasolla ja myös näyttää siltä, että tilanne jatkuisi samansuuntaisena. Arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat paremmalla tasolla kuin viime vuoden vastaavana aikana, eli hyvät. Kuluvalta vuodelta odotetaan edelleen merkittävää parantumista talouden osalta. Tämä jatkuisi ainakin 12 kk ajan. Yrityksistä normaalia suurempi määrä suunnittelee investoivansa vuonna 2018 kasvuhakuisuuden vuoksi. Investointien arvioidaan kuitenkin olevan kannattavia toimenpiteitä tehtäväksi jos yrityksen talous edelleen mahdollistaa hankinnan, vaikka varsinaista kasvua ei syntyisi. Vuoden 2019 osalta investointien määrä kasvaa jos kauppa käy yhtä hyvin kuin on nyt käynyt. Pk-sektori odottaa myös henkilöstön määrän kehityksen olevan positiivinen, suhdannenäkymät yleisesti olisivat positiivisen oloiset. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Toinen merkittävä

osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen, jotta rahoitus järjestyisi. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen.

Pk-puolen yrityksissä alle puolet on suunnitellut sukupolven vaihdosta lähimmän 10 vuoden aikana. Muutamien yritysten mittavat hankkeet tuovat Tampereen lähikuntiin lisätyövoiman palkkaamiseen liittyviä positiivisia signaaleja. Kasvuyritysten määrä on säilynyt taantumasta huolimatta hyvällä tasolla ja todennäköisesti kuluva vuosi 2018 tuottaa kokonaisuudessaan enemmän kasvuyrityksiä kuin vuosi 2017. Seutukuntien välillä on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia niin kasvuyritysten kuin muidenkin talouden muuttujien osalta. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Muut työvoimatilanteeseen liittyvät vaikeudet ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys, joita tarkemmin käsitellään kohdassa työvoiman rakenteen ja määrän kehitys.

Yritysten talous on hyvä, velka-astetta nostetaan toiminnan ylläpitämisen vuoksi sekä kasvun kehittämiseen, tosin velkaantumista koetetaan edelleen välttää. Tuotekehittelyyn panostukset ovat alamittaiset kilpailijamaihin nähden. Toimialojen ja toimialan sisällä yritysten tilanteet tosin vaihtelevat paljon. Vuoden 2018 osalta odotetaan samansuuntaista työllisyyden positiivista kehitystä. Uusia avoimia työpaikkoja oli ollut vuonna 2018 alkupuoliskon aikana enemmän kuin 10 viime vuoden aikana samalla aikavälillä seurattuna oli ollut. Rakentaminen oli elpynyt ja parin vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna muutos oli jo huomattava. Kyseisen toimialan yritysten oma arvio ovat positiivisen puolella ja taustalla odotukset ovat noususuuntaiset. Työtä rakennusalalla on tarjolla enemmän kuin on totuttu vuosiin näkemään ja suunta näyttää olevan samankaltainen myös vuonna 2019. Yrityssektorilta perusteellisuus ja rakentaminen ovat näin ollen kasvualoja. Näiden toimialojen osalta liikevaihdon odotetaan kasvavan kuluva vuoden 2018 sekä vuoden 2019 aikana. Yritysten rahoituksen tarve on entisellään ja käyttöpääoma on hyvällä tasolla. Tämä tarkoittaa kassavirran olevan kunnossa sekä maksuvalmiuden olevan hyvä.

Yrityssektorilla Bioenergialta, biotaloudelta ja cleantech-alalta yleisesti ottaen, sekä teolliselta internetiltä odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle. Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Joulumyynti sekä nettikauppa ratkaisevat huomattavan paljon kaupan alan koko vuoden tuloksesta. Kumi- ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva. Tärkeimmät vientimarkkinat Pirkanmaalle olivat kuten koko maalle Saksa, Kiina, Ruotsi, Ranska ja Venäjä. Parhaat kasvunäkymät lähivuosina

löytyvät suomalaisyritysten näkemyksen mukaan Kiinasta, Venäjältä, Saksasta, Ruotsista ja Brasiliasta. Myös Intian ja Meksikon sekä monien EU-maiden markkinat kiinnostavat pirkanmaalaisyhtiä. Lisäksi Yhdysvallat on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa kiinnostavana vientimaana. Tärkeitä tulevaisuuden kohteita ovat Egypti, Iran sekä Saudi-Arabia.

Pirkanmaan yritysten lukumäärä olisi hieman kasvanut. Robotiikan odotetaan tuovan suuria mullistuksia tuotantoon ja työelämään. Tosiasiassa saattaa olla, että muutokset eivät ole kuitenkaan kovinkaan radikaaleja, vaan täydentävät ja helpottavat päivittäisiä toimia niin töissä kuin kotona. Sovelluspalvelut varmasti yleistyvät. Huomioitava on, että tietotekniikka-ala ei työllistä pelkästään korkeasti koulutettuja, vaan mm. elektroniikka-asentajia ja konetekniikan osaajia, sekä kaupallisen koulutuksen omaavia. Alan näkymät Pirkanmaalla ovat paremmat kuin aikoihin. Sama tilanne on monen isomman konepajayrityksen osalta. ELY-keskus on panostanut mm. yritysrahoituksen kautta alueen yritystoimintaan, rahoitus on myönnetty toiminnan kehitystyöhön sekä uusiin innovatiivisiin ratkaisuihin ja tuotekehitykseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä oli vuoden 2017 aikana suuri. Vuoden 2018 alkupuolisko oli ollut samankaltainen. Työnantajien mukaan oli melko hyvin onnistuttu täyttämään avoinna olleet työpaikat, silti rekrytointiongelmia olivat hieman kasvaneet. Usein kuitenkin tehtävään siirrytään toisesta työstä joko talon sisällä tai toisen yrityksen palkkalistoilta. Eli siirtymä työstä-työhön. Työhallinnon asiakkaat ovat työllistyneet siitä huolimatta hyvin, muutos oli jo välttämätön, koska rakenteellinen työttömyys kasvoi suhteellisesti ottaen kovaa vauhtia. Senkin osalta tilanne on hieman helpottunut. Vähennys vuositasona yli 5 000 henkilöllä. Myös pitkäaikaistyöttömien rekrytointi oli kasvanut. Koulutus ei tulevaisuudessa takaa työpaikkaa, sillä teknologian muutokset vähentävät työvoiman tarvetta aina lääkäreistä, asianajajista ja insinööreistä alkaen keskiasteen koulutuksen omaavien henkilöiden työtehtäviin. Keskiasteen tehtävät säilyvät todennäköisesti paremmin, koska useat alat ovat palvelusektorilla sekä rakentamisen ja teollisuuden toimissa, joita teknologia ei voi suoraan korvata. Työllisyystilanne tulee joka tapauksessa lähitulevaisuudessa muuttumaan niin, että työvoimapula, josta osa toimialoista kärsii jo nyt, tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Avoimia työpaikkoja oli ollut vuoden 2018 alkupuolella eniten palvelu- ja myyntityössä, rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä sekä ryhmässä muut työntekijät. Suurin kasvu oli asiantuntijatyössä, palvelu- ja myyntityössä, rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä sekä prosessi- ja kuljetustyössä.

Näistä voisi mainita useat teollisuuden toimialat, lähinnä ammattitaitajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. On muistettava,

että ihmiset ostavat toisiltaan eivät tuotemerkillä. Ammattitehtävien läpikäytynä työvoimatarvetta olisi seuraavista tehtävistä; rakennusinsinööri, web- ja multimediakehittäjä, sovellusohjelmoija, rakennusmestari, kiinteistöalan osaaja, isännöitsijä, palkkahallinnon osaaja, kirvesmies, talonrakentaja, kattoasentaja, laatoittaja, pinnoitustyönsaaja, eristäjä, Ilmastointiasentaja, muoviteollisuuden prosessi-työntekijä, konepaja- ja metalliteollisuuden asentaja, nosturinkuljettaja, maansiirtokoneidenkuljettaja, siivooja ja keittiötyöntekijä. Palvelualan toivotaan työllistävän enemmän, kun nyt tapahtuu, rakentaminen tarvitsee alalla paljon toimivasta ulkomaalaisesta työvoimasta huolimatta kotimaisia osaajia. Rakennusala kaipaa laajempaa osaamiskenttää henkilöstöä palkatessa. Lähinnä työnjohdollista henkilöstöä, kuten myös koko teollisuus kaipaa esimiesvalmiuksilla varustettua henkilöstöä. Sosiaali- terveydenhuoltoalan tilanne muuttuu mahdollisen Sote-uudistuksen kautta merkittävästi, arvio on henkilöstötarpeen pieneneminen. Korkean osaamisen työpaikkojen määrä on kasvanut odotetusti taloustilanteen merkittävän paranemisen johdosta.

Tänä vuonna Pirkanmaalla eniten täyttymättömiä paikkoja oli ollut myyjien ammattiluokissa, rakennustyöntekijöissä sekä puhtaanapitoaloilla. Tosin näistä tiedoista ei voi suinkaan päätellä täyttymättömyyden johtuvan työvoiman saatavuusongelmista. Eniten kysyntää on rakennus- ja tuotantotyöntekijöille. Automaalari, hitsaaja, koneistaja, höyläämönäyttökone, IT-tukihenkilö, jalostustyöntekijä, kaivinkoneenkuljettaja, pyörökuormaajan kuljettaja, keittiötyöntekijä, siivooja, kokki, kokoonpanotyöntekijä, kotisiivooja, kuorma-autonkuljettaja, laitoshuoltaja, lastentarhanopettaja, levyseppähitsaaja, lihavalmistustyöntekijä, LVI-insinööri, lähihoitaja, myynnin tukihenkilö, myyntineuvottelija, ohjaaja, ompelija, parturi-kampaaja, pullotuskoneentyöntekijä, rakennustyöntekijä, ratatyöntekijä, SolidWorks suunnittelija, sosiaaliohjaaja, myyjä, talonmies, tekninen myyjä, tuotantotyöntekijä, varastotyöntekijä, vastaanottovirkailija, logistiikkatyöntekijä ja mekaanikko.

Korkeasti koulutettujen työttömyys laskee varmasti. Talouden uudet tuulet mahdollistavat korkea-asteen koulutettujen työllistymisen nopeammin kuin muiden koulutusasteiden. Haasteena on keskiasteen osaajien työttömyys, joka ei kohennut riittävän nopeasti. Osaamisen merkitys korostuu, ennen kaikkea oppiminen työyhteisössä. Jatkossa kysyntää on mm. muotoiluosaamiselle, jota kautta persoonalliset ratkaisut onnistuvat tuotteen valmistuksessa. Rekrytointiongelmien todellinen määrä on vaikea mitata. Todennäköisesti tarve on viime vuosien aikana pudonnut, mutta esimerkiksi piilotyöpaikkojen määrä oli todettavasti kasvanut. Rekrytointiongelmia on edelleen kolmanneksella yrityksistä, vaikka määrä onkin laskenut paljon. Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä käyttäen sosiaalista mediaa sekä muita uusia kanavia. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden.

Rahoituksen väheneminen vuosittain vaikeuttaa kuitenkin työvoimapalveluiden kattavan tarjonnan. Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä taloustilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Pirkanmaan työllisyyden ongelma tällä hetkellä on rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Molemmat ryhmät ovat onneksi pienentyneet vuositasolla. Toinen haasteellinen asia on palveluiden piirissä olevien määrän kasvu. Heidänkin työmarkkina-asemaa kannatta miettiä tarkasti. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on merkittävä. Työmarkkinat kokonaisuudessaan eivät vedä korkeasti koulutettuja samalla tavalla kuin aiemmin, siinäkin on ilmennyt osaamisvajausta ja henkilökohtaisen sopeutumisen ongelmia. Ryhmän työllisyys kohentuu kyllä. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Tehtävän sisältöön perehdytetään kyllä työpaikalla ja jos tutkinto on suoritettuna työntekijän perustietämys ja osaaminen on vähintään sellaisella tasolla, että tärkeimmäksi yksilön menestymisen kriteeriksi työyhteisössä nousevat mm. luotettavuus, yhteistyökyky, sosiaalisuus ja halu saada aikaiseksi jotain uutta, nämä ovat osana motivaatiota. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys olivat positiivisia vuonna 2017 sekä vuoden 2018 alkupuolella. Vuoden 2018 alusta asti tilanne siis oli muuttunut jyrkästi positiiviseen suuntaan. Työllisyystilanne oli parantunut kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli vuonna 2018 vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömien määrä oli laskenut vuositasolla merkittävästi, muutos keskimäärin 3 000 henkilöä, eli 33 prosenttia. Tosin pitkäaikaistyöttömiä oli vuonna 2018 alkupuolella keskimäärin vielä noin 8 000 henkilöä. Miesten työllisyystilanteen paraneminen vaikuttaa ennen kaikkea talouskasvun kiihtymiseen sekä vähentää sitä kautta myös naisten työttömyyttä entisestään. Kokonaisuudessaan yleisellä tasolla työttömien eri kohderyhmien tilanne on parempi kuin vuotta aiemmin, eli edelleen odotetaan positiivisen virtauksen jatkumista myös vuoden 2018 toisella puoliskolla. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä oli laskenut 20 prosenttia eli noin 800 henkilöä keskimäärin vuoden 2018 aikana verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2017. Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuonna 2018 keskimäärin noin 3 500 henkilöä. Yli 50-vuotiaiden lukumäärä laski neljänneksellä eli 2 700 henkilöä vastaavalla aikavälivertailulla kuin nuoret työttömät työnhakijat. Määrällisesti yli 50-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 8 000 henkilöä. Työttömyys oli laskenut eniten yli 45-vuotiaiden ryhmässä.

Rakenteellinen työttömyys oli ollut vuonna 2018 14 800 henkilöä. Vuotta aiemmin oli 19 900 henkilöä. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on myös laskenut kuluneen vuoden aikana. Samoin uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuoden

vastaavasta ajankohdasta lähes 21 prosenttia, joka on huomattava kasvu. Ennakoitavissa on vuoden 2018 olevan parempi kuin vuosi 2017 oli ollut, aikaisemmin mainittujen muuttajien perusteella, eli Pirkanmaalla työllisyystilanne kohentuu vauhdilla. Vuodelta 2019 tosin odotetaan paranemista selvästi hitaammin, koska työttömyyden kovan ytimen osuus kasvaa kokonaismäärään verrattuna. Arvio on, että syyskuussa 2018 olisi työttömiä työnhakijoita Pirkanmaalla kaikkiaan 23 000 henkilöä joka on samaa tasoa kuin oli vuoden 2006 syyskuussa. Toinen muuttuja olisi helmikuun 2019 luku joka olisi 21 000 työtöntä työnhakijaa.

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 403 869 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta oli kasvua 4 236 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 789. Seutukunta on valtakunnallisesti yksi merkittävämpiä väestönkasvun alueita. Vuoden 2017 aikana seutukunnassa oli 24 000 yritysten toimipaikkaa. 80 prosenttia uusista aloittaneista yrityksistä sijaitsee juuri Tampereen seutukunnassa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2018 keskimäärin 5 575 kpl kuukaudessa eli 90 prosenttia maakunnan kaikista uusista työpaikoista. Tampereen seutukunnan alueella on 73 prosenttia kaikista Pirkanmaan yrityksistä. Vuoden 2018 aikana keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 20 800 henkilöä.

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0
Arviointisteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Etelä-Pirkanmaan seutukunta

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 42 775 henkilöä, Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 310 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 1 738. Vuoden 2017 aikana seutukunnassa oli 2 300 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2018 keskimäärin 275 kpl kuukaudessa. Vuonna 2018 työttömien työnhakijoiden osuus keskimäärin työvoimasta oli 12,5 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 1 750 henkilöä.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylä-Pirkanmaan seutukunta

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 23 238 henkilöä, Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 518 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 770. Vuoden 2017 seutukunnassa oli 1 600 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2018 keskimäärin 115 kpl kuukaudessa. Seutukunta oli ai-noana maakunnassa, jossa avoimien työpaikkojen määrä laski vuositasolla. Vuoden 2018 aikana keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 900 henkilöä.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikempi, (--) paljon heikempi			

Lounais-Pirkanmaan seutukunta

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 27 715 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 210 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 721. Vuoden 2017 seutukunnassa oli 2 300 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2018 keskimäärin 174 kpl kuukaudessa. Vuoden 2018 aikana keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,5 prosenttia. Työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 770 henkilöä.

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	++	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikempi, (--) paljon heikempi			

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 15 559 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 150 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 539. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 1 450 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2018 keskimäärin 95 kpl kuukaudessa. Vuoden 2018 aikana oli keskimäärin 580 työtöntä työnhakijaa. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,9 prosenttia.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Kanta-Häme

Forssan sk	6 kk	Hämeenlinnan seutukunta	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	Osaavan työvoiman saatavuus	-

Riihimäen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Kanta-Hämeessä asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 172 186 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 1 285 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 681.

Kanta-Häme	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen ydinvahvuudet liittyvät monipuoliseen elinkeino- ja osaamisrakenteeseen sekä metropolialueen ja kasvuvyöhykkeen heijastusvaikutuksiin ja sen tarjoamiin kasvumahdollisuuksiin. Haasteena on sijainnin hyödyntäminen. Sijainti Helsinki-Tampere kasvuvyöhykkeellä on loistava, mutta sitä ei ole vielä kyetty elinkeinotoiminnassa tai osaajien houkuttelussa riittävästi hyödyntämään. Väestönkehityksen tasapainottaminen on alueen suurimpia tulevaisuuden haasteita. Monien alueiden tapaan haasteena on myös osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen.

Alueen monipuolinen elinkeino- ja osaamisrakenne tarjoaa mahdollisuuden uudistumiselle ja vähentää alueen haavoittuvuutta. Julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo vakautta maakunnan aluetalouteen. Tämä koskee erityisesti Hämeenlinnan seutua. Perinteisesti vahvoja toimialoja ovat kone- ja metalliteollisuus, maanviljely ja elintarviketeollisuus. Jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on maakunnassa 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Myös koulutuksella on suhteellisesti suurempi painoarvo. Kanta-Hämeessä ei ole perinteisesti ollut vahvaa ja selkeää erikoistumisen kärkeä, josta alue olisi tunnettu. Luonnonvara-alat ja niihin perustuva teollisuus ovat alueen selkeitä kilpailuetuja, joissa Kanta-Hämeellä on keskimääräistä vahvempi yritysperusta. Kanta-Häme on luonnonvara-alan osaamiskeskittymä ja Suomen ruokamaakunta, jolla on ympärillä neljän miljoonan ihmisen lähiruokamarkkinat. Kehittämisen kärkitoimialoja maakunnassa ovat luonnonvarat ja cleantech (älykäs energiantuotanto, kiertotalous, ongelmajätteen käsittely, kaivannaisteollisuuden mahdollisuudet aluetaloudelle), elintarviketeollisuus, puolustussektori sekä matkailu (sis. tapahtumatoiminta ja luovat alat). Alueen matkailu on kasvussa ja matkailijoiden määrää alueella halutaan kasvattaa. Maakunnassa on käynnissä Lets Go Tavastia! -hanke. Hankkeessa kartoitetaan kuntien matkailullisia kärkiä ja laaditaan yhdessä matkailuyritysten kanssa seudulliset matkailustrategiat ja maakunnallinen matkailustrategia. Hankkeessa tehtävä työ liittyy myös vahvasti Lakeland-yhteistyöhön Visit Finlandin kanssa. Matkailussa on hyvä kiinnittää huomiota aineettomiin palveluihin, kuten luontomatkailuun ja luonnon virkistyskäyttöön ja ylipäätään kansalaisten hyvinvointiin. Alueella on myös monia kehittyviä logistiikka-alueita.

Kierto- ja biotalouden mahdollisuudet liittyvät kierrätyksen ja jätehuollon osaamiseen, jota voidaan edelleen kehittää ja saada siitä kansainvälistäkin liiketoimintaa. Ongelmajätteitä käsittelevällä Fortumin kierrätys- ja jätetalvelulaitoksella Riihimäellä (ent. Ekokem) on mahdollisuudet edelleen kehittyä maailman johtavaksi vaarallisten jätteiden käsittelylaitokseksi ja käynnistää laajoja aihepiiriin liittyviä tutkimus- ja kehityshankkeita mm. EU:n rahoitusinstrumenteilla. Bio- ja kiertotaloudessa on tarpeen vahvistaa korkean jalostusasteen tuotteita ja tuotantoa samoin kuin maakunnan oppilaitosten ja tutkimuslaitosten mahdollisuuksia niiden innovoinnissa. Uuden liiketoiminnan luomiseen kaivataan rohkeita kokeiluja ja toimialarajojen ylittämistä. Palvelut, kuten

jakamistalous ja digialustat ovat vielä vähäisessä roolissa, vaikka ne ovat yhä tärkeämpiä myös biotaloudessa.

Monipuolisen yrityskannan joukossa on hyvin tähän hetkeen iskeviä ideoita (kiertotalous ylipäättään, sirkkojen kasvatusta, korkean teknologian yrityksiä). Elokuussa neljä kantahämäläistä yritystä valittiin Suomen sadan potentiaalisimman kasvuyrityksen joukkoon: Eezery Enterprise (toimiala Informaatio ja viestintä: Ohjelmistot, digitalisointi), FM-Haus Oy (teollisuus: sahatavaran sekä puutuotteiden valmistus ja jalostus), Ekokamu Oy (biotalous) ja Simosol Oy (biotalous).

Kilpailukykyprofiililtaan Kanta-Häme on hyvin lähellä mediaanimaakuntaa. Eniten Kanta-Häme poikkeaa mediaanimaakunnasta t&k-intensiteetin suhteen. T&k-menot suhteessa yritysten liikevaihtoon ovat selkeästi keskimääräistä alhaisemmat ja alueen haasteena on saada kasvua yritysten t&k panostuksiin. Yritysten uudistumisen ja innovaatiotoiminnan kannalta (esim. digitalisaatio, tekoäly, robotisaatio) on oleellista luoda ja vahvistaa ylimaakunnallista yhteistyöverkostoja ja varmistaa, että sekä ammattikorkeakoulun että ammatillisen koulutuksen yksiköiden ja elinkeinoelämän vuorovaikutus on tiivistä

Maakunnan oppilaitokset ovat vahvoja ja laaja-alaisia kouluttajia ja alueen kehittäjiä. Monipuolinen koulutustarjonta pitää yllä ja vahvistaa monipuolista osaamis pohjaa, ja se pystyy verrattain nopeasti reagoimaan alueen muuttuviin tarpeisiin. Maakunnassa on tarjolla myös koulutusta, mitä muualla Suomessa ei ole (esim. AMK-tasoinen liikennealan koulutus). Alueen suuri t&k-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisissa. Luonnonvarakeskuksesta löytyy pohjoismaisen tason huippututkimusta maatalouden ympäristönsuojeluun liittyen. Hämeen ammattikorkeakoulu on saanut alulle koulutusvientä Brasiliaan ja Kiinaan, ja suunnitelmissa on aloittaa ammatillinen tohtorikoulutus yhteistyössä ulkomaisten yhteistyö korkeakoulujensa kanssa. HAMK on solminut keväällä 2018 strategisen yhteistyösopimuksen Aalto-yliopiston kanssa. Sopimus sisältää pedagogista yhteistyötä, opintopolkujen joustavoittamista ja alueen yrityselämän kannalta erityisen tärkeää innovaatiotoimintaan liittyvää yhteistyötä. Yliopistokoulutusta maakunnan nuoret joutuvat hakemaan maakunnan ulkopuolelta. Osittain tähän ongelmaan vastaa Hämeen kesäyliopisto, joka tarjoaa jopa tutkintoon tähtävästä korkeakoulutusta yhteistyössä eri yliopistojen kanssa. Haasteena on saada maakunnassa ja maakunnan ulkopuolella koulutetut osaavat nuoret jäämään ja palaamaan maakuntaan korkea-asteen tutkinnon suorittamaan.

Hyvistä kasvun edellytyksistä huolimatta maakunnassa pitkään jatkuneen positiivisen väestökehityksen jälkeen koetaan edelleen väestötappiota. Väestö on laskenut jo useamman vuoden peräkkäin, mikä johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Väestökehityksen tasapainottaminen on alueen suurimpia tulevaisuuden haasteita. Väestökehityksen tasapainottaminen ei

ole kuin osittain alueen omissa käsissä, mutta alue voi vaikuttaa tulevaan kehitykseen kiinnittämällä käytettävissä olevin keinoin huomioita erityisesti seuraaviin tekijöihin: 1. uusasukashankinta ja tulomuuttojen määrän lisääminen, 2. lähtömuuttojen määrän alentaminen, 3. maahanmuuton lisääminen. Hämeen lähtömuutot ovat kasvaneet viime vuosina nuorten 15–24-vuotiaiden ryhmässä, mutta muiden ikä- tai väestöryhmien lähtömuuttoalttiudessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Nuorten muutot liittyvät ensisijaisesti opiskeluun. Hämeen alueella on tiedossa oleva rajallinen koulutustarjonta, joka ”työntää” määrätyn osan nuoria vuosittain muille alueille. Tämä on fakta, jonka korjaaminen ei ole realistista. Sen sijaan lähtömuuttojen tasapainottaminen nuorten kohdalla korostaa erityisesti alueella olevan ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yksiköiden vetovoimaisuutta ja vetovoiman vahvistamista. Yksiköiden houkuttelevuuden, kiinnostavuuden ja vetovoimaisuuden kasvu voi yhtäältä lisätä nuorten muuttovirtoja Hämeeseen muilta alueilta ja toisaalta lisää oman alueen nuorten kiinnostusta Hämeen koulutustarjontaan. Muiden kuin nuorten ikäryhmien osalta lähtömuuttojen säilyminen ennallaan on realistinen tavoite.

Saavutettavuus on merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, ja alueen junayhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän, että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Haasteet alueen saavutettavuuden osalta liittyvät Suomen kasvukäytävän kehittämiskokonaisuuteen; tie-, raide ja tietoliikenteen kehittäminen. Pääradan välityskyvyn parantaminen välillä Helsinki-Hämeenlinna-Tampere on käytännössä edellytys koko Suomen raideliikennepalvelujen parantamiselle kysyntää vastaavaksi. Pääradan välityskyvyn parantamiseksi välillä Riihimäki-Hämeenlinna-Tampere on seuraavaksi käynnistettävä kolmannen raiteen yleissuunnitelman laatiminen. Siinä tulee ottaa huomioon myös 4. raiteen sijoittuminen. Ilman lisäraiteen mahdollistamaa kapasiteetin lisäystä ei lähiliikennejunien tarjontaa voida lisätä eikä tavaraliikenteelle voida tarjota riittävän hyvää palvelutasoa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Noususuhdanteesta johtuen elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne nähdään maakunnassa vuodentakaista parempana. Näkymien arvioidaan edelleen olevan nykyhetkeä paremmat sekä 6 kuukauden että 12 kuukauden kuluttua. Monet alueelliset barometrit tukevat tätä, mutta positiivisista näkemyksistä huolimatta arviot tulevasta ovat muuttuneet aiempaa varovaisemmiksi. Myös esimerkiksi valtiovarainministeriön kesällä ennusteessa todetaan, että Suomen talouden suhdannenousu jatkuu vielä vuonna 2018, minkä jälkeen talouskasvu hidastuu ja jää alle kahteen prosenttiin.

Kauppalehden analyysin mukaan Kanta-Hämeen yritykset ovat parantaneet tuloksiaan. Yritysten tunnusluvut ovat kohentuneet koko maassa tuntuvasti, ja Kanta-Hämeen yritysten menestys oli viime vuonna maakuntien kolmanneksi paras. Maakunnan yritykset eivät yleensä ole pärjänneet huippumaakunnille. Maakunnan yritysten

omavaraisuusaste oli viime vuonna maan toiseksi paras, 47,2 %. Yritysten sijoitetun pääoman tuotto, 18,6 prosenttia, oli maan kolmanneksi paras. 6,7 prosentin liikevaihdon kasvu oli maan neljänneksi nopeinta.

Tilastokeskuksen mukaan toimialojen yhteenlaskettu liikevaihdon kasvu oli Kanta-Hämeessä vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä 4,3 %, mikä jää hieman maan keskiarvoa (5,3 %) heikommaksi. Kasvu oli myös edellisvuotta (7,6 %) pienempi. Päätoimialoista muut palvelut (5,5 %), tukku- ja vähittäiskauppa (4,9 %) ja teollisuus (4,2 %) kasvoivat, mutta rakentaminen (-3,8 %) jäi miinukselle. Kasvaneilla päätoimialoilla kasvu jäi muita palveluita lukuun ottamatta edellisvuotta heikommaksi.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin perusteella enemmistö Kanta-Hämeen pk-yrityksistä näkee lähitulevaisuuden edelleen valoisana, mutta monella mittarilla näkyvät ovat heikentyneet sekä kevään että viime syksyn arvioista. Arvioissa on toimialoittaisia eroja. Lähitulevaisuuden suhdannetilanteen kehittymisen suuri osa Kanta-Hämeen pk-yrityksistä näkee edelleen myönteisenä. Vastaajista 31,1 % arvioi suhdanteiden paranevan, 58,3 % pysyvän ennallaan ja 10,6 % huononevan lähimmän vuoden aikana. Suhdanteiden paranemiseen uskovien osuus on kuitenkin vähentynyt sekä keväästä että vuodentakaisesta. Maakunnassa suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku (20,5) jää koko maata (27) heikommaksi. Toimialoittain positiivisimmin lähitulevaisuuteen suhtaudutaan majoitus- ja ravitsemustoiminnassa ja teollisuudessa, kun taas kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla saldoluku on miinuksella. Myös liikevaihdon kehittymisen osalta enemmistö näkee lähitulevaisuuden myönteisenä. 43,9 % vastaajista arvioi liikevaihdon suurenevan, 43,2 % pysyvän ennallaan ja 12,9 % pienenevän lähimmän vuoden aikana. Kokonaisuutena myös tältä osin odotukset ovat kuitenkin heikentyneet keväästä. Eniten liikevaihdon kasvuun uskovia yrityksiä löytyy teollisuudesta, kaupasta, muista palveluista ja muilta toimialoilta. Kuljetuksen ja varastoinnin toimialaa lukuun ottamatta saldoluvut ovat plussalla, mutta toimialojen välillä on hajontaa. Arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat kääntyneet lievästi plussan puolelle saldoluvun ollessa 2,9 ja koko maan keskiarvon ollessa 2. Toimialojen välillä on selviä eroja, ja positiivinen saldoluku löytyy muista palveluista, liike-elämän palveluista ja teollisuudesta. Viennin näkymät ovat edelleen saldoluvun osalta miinuksella, vaikkakin saldoluku (-9,7) on hieman parempi kuin keväällä (-14,7). Toimialoittain viennin kehitysnäkymien saldoluku on plussalla teollisuudessa (19,9) ja liike-elämän palveluissa (2,7).

Myös EK:n tuoreimman suhdannebarometrin mukaan koko Hämeen alueen yritysten suhdannearviot olivat heinäkuussa tehdyssä tiedustelussa hieman kevään tiedustelua varovaisemmat. Suhdanneodotukset laimenivat alkukesän aikana ja aiemman paranemisen sijaan suhdanteiden arvioidaan pysyvän lähikuukausina lähes ennallaan. Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat lievästi koko maan keskiarvoa vaisummat.

Arvion mukaan varovaisuudesta huolimatta yritysten suhdannetilanne on Hämeessä vahva.

Hämeen kauppakamarin kesäkuussa tekemän yritysbarometrin mukaan kauppakamarin alueen yrityksistä 49 % ilmoittaa liikevaihtonsa olevan vuonna 2018 suurempi verrattuna vuoteen 2017. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 91 % arvioi liikevaihdon olevan suurempi tai yhtä suuri nyt kuin seuraavien kuuden kuukauden aikana. Vienti vahvistaa kasvua. Yritysten vientinäkyvät ovat suotuisat, ja 36 % vastanneista arvioi viennin kasvavan seuraavien kuuden kuukauden aikana. Samoin yritysten tilauskannat ovat suuremmat verrattuna viime syksyyn ja lisäksi 43 % vastanneista uskoo tilauskannan kasvavan seuraavan kuuden kuukauden aikana. Myös yritysten investointihalukkuus on jatkunut positiivisena vuoden 2018 alkupuolella.

Tilastokeskuksen mukaan Kanta-Hämeessä aloitti vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä kaikkiaan 257 uutta yritystä. Tämä on lähes saman verran (+2 %) kuin vuotta aikaisemmin. Yrityksiä aloitti eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa ja muussa palvelutoiminnassa. Kehityksessä on toimialoittaisia eroja. Määrällisesti aloittaneiden yritysten määrä kasvoi eniten informaation ja viestinnän (+5), ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (+5) ja koulutuksen (+5) toimialoilla. Vastaavasti suurin vähennys oli rakentamisessa (-13). Starttirahalla aloittaneiden määrä on hieman vilkastunut edellisvuodesta. Starttirahan lisäksi yritystoiminnan on voinut aloittaa tämän vuoden alusta työttömyysetuudella, mikä on kokonaisuutena kasvattanut starttirahoilla tai yritystoiminnan työttömyysetuudella aloittaneiden määrää vuodentakaisesta.

Hämeen ELY-keskuksen alkuvuoden rahoituskatsauksen mukaan ELY-keskuksen rahoitus yritysten kehittämiseen (yrityksen kehittämisavustus, yritysten toimintaympäristöavustus, yrityksen kehittämispalvelut) kasvoi edellisvuodesta. Suurimman avustuksen Kanta-Hämeessä sai riihimäkeläinen Prolaser Oy Ltd. Yritys investoi suuritehoiseen kuitulaserleikkaukoneeseen, jonka avulla parannetaan yrityksen kilpailukykyä etenkin jaloterästen ja alumiinien laserleikkauksessa. Laiteinvestointien lisäksi Kanta-Hämeessä rahoitettiin mm. yritysten viennin kehittämistä, kansainvälistymistä ja liike-toiminnan laajentamista. Vaikka teollinen elinkeinorakenne on maakunnassa edelleen maan keskiarvoa korkeampi, elinkeinorakenteen muutos ja tätä myötä palvelualojen vahvistuminen näkyy ELY-keskuksen yritysrahoituksen kysynnässä ja kohdentumisessa. Viime vuosina kehittämisavustusten asiakaskunta on kokenut melkoisen mullistuksen. Perinteisen teollisuuden ja konepajatoiminnan rinnalle on ilmaantunut paljon palvelualojen yrityksiä. Samalla asiakaskunta on laajentunut kattamaan yrityksiä kirjavasti kaikilta toimialoilta muutaman valovoimaisen alan sijaan. Muutos vaikuttaa myös siihen, että siirryttäessä perinteisistä teollisuuden toimialoista entistä enemmän palvelualojen yritysten suuntaan, ovat hankekohtaiset tukisummat pienentyneet. Tämä johduttaa mm. siitä, että pelkkää laiteinvestointien tukemista on vähemmän. Maatalouden

heikentynyt taloudellinen tilanne ja heikot kasvukaudet ovat vaikuttaneet maatalouden investointihalukkuuteen. Erityisesti isoihin lypsykarja- ja kotieläininvestointeihin on haettu alkuvuonna tukea laimeasti. Kun edellä mainittujen investointien keskimääräinen tuki yhtä hanketta kohti on huomattavasti keskimääräistä suurempi, tämä vaikuttaa merkittävästi myönnettyjen avustusten ja lainojen euromääriin. Nuoren viljelijän aloittamisavustusten määrät ovat kasvussa. Näin ollaan palaamassa sukupolvenvaihdoksissa muutaman vuoden notkahduksen jälkeen kasvu-uralle. Osittain vuoden 2018 kasvuun vaikuttaa myös vuoden lopulla tapahtuva luopumistukijärjestelmän muutos. Perinteisesti tukea on myönnetty kappalemääräisesti eniten kuivaamoiden ja erilaisien varastorakennusten rakentamiseen sekä salaojittamiseen. Näiden tukien kysynnässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Lisääntyvää kiinnostusta on ollut myös aurinkoenergian tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä puutarhatiloilla kasvutunneleihin. Kehittämishankkeiden haku maaseutuohjelmasta jatkui vilkkaana. Uusina yritysryhmähankkeina rahoitettiin mm. puualan ja matkailun kehittämistä. Uusia avauksia hanketoiminnassa olivat mm. luonnontuotealan ja digiosaamisen kehittämishankkeet. Ympäristöpuolella ympäristörahoituksella avustettiin mm. vesi- ja valuma-aluekunnostusten suunnittelua ja toteutumista, haja-asutuksen jätevesien käsittelyn neuvontaa sekä tuettiin vesi- ja kalataloushankkeita. METSO-ohjelman rahoituksella maksettiin korvauksia yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisesta ja luonnonsuojelutarkoitukseen hankittujen alueiden kauppahintoja. Rahoituksen avulla uusia luonnonsuojelualueita syntyi Kanta-Hämeeseen noin 115 hehtaaria.

Kokonaisuutena alueen elinkeinoelämän arvioidaan kehittyvän tasaisesti, mutta suuria huippuja ei ole näköpiirissä. Investointeihin on kuitenkin kiinnostusta. Alueen merkittävät yritykset toimivat tasaisesti. Hämeenlinnan seutukunnassa elinkeinoelämän investointihankkeita on ollut vireillä melko vähän, mutta rakentaminen on ollut vahvaa. Toimitilat.fi -aluekatsauksen mukaan vuoteen 2030 mennessä on tulossa 1,3 miljardin investoinnit, mikä on valtakunnallisesti verrattuna paljon. Tämä sisältää niin julkista kuin yksityistäkin rakentamista. Suuri investointi on uuden keskussairaalan rakentaminen Ahvenistolle uudisrakennuksena. Arvioidut kokonaiskustannukset ovat noin 388,5 miljoonaa euroa. Moreenin yrityspuistoalue kehittyy, ja Moreeni-Rastikangas eritasoliittymä Valtatie 3:lle on suunnitteluasteella. Jo nyt alueella on 1 500 työpaikkaa ja yli 50 yritystä. Janakkalassa Turengin aseman läheisyyteen on suunnitteilla asuin-alue ja hotelli (Hopearanta). Lujabetoni investoi talotekniikkahormien liiketoimintaansa tehdaslaajennuksella Hämeenlinnan Kantolassa. Laajennusinvestoinnin kokonaiskustannus on noin miljoona euroa. Kapasiteetin kasvattaminen tuo mukanaan töitä noin kymmenelle uudelle vakituiselle työntekijälle. Pannujärven teollisuusalueelle Hämeenlinnan Tuulokseen suunnitellaan biokaasulaitosta, joka käyttäisi maatalouden syötteitä. Tavoite on tehostaa paikallista ravinteiden kierrätystä ja luoda alueelle uutta liiketoimintaa. Laitoksen taustalle on tarkoitus perustaa osakeyhtiö, jonka omistaisivat

paikalliset maataloustuottajat. Laitos valmistuu aikaisintaan vuosina 2019-2020. Hanketta on suunniteltu ProAgrian toimesta Maaseuturahaston tukemassa Energia Tehokkaasti Hämeessä -hankkeessa.

Riihimäen seutukunnassa on vetovoimaa, ja Riihimäki on saanut viime vuosina iloita useista uusista yrityksistä. Esimerkkeinä Etelä-Mattilan alue eteläisen sisääntulotien kupeessa on täyttymässä hyvää vauhtia. Viimeisin tulija on Riihimäen autotalo. Risteysalueen haarukkaan on aiemmin rakentanut uudet tilat Ullan Pakari Hyvinkäältä ja tuorein muuttaja on Flow-kosmetiikka. Flow-kosmetiikka muuttaa Riihimäelle yhtiön tarvitessa lisätiloja tuotannolle ja varastolle. Flow'n uusi meikkisarja laajentaa tuotantoa ja yhtiö pääsee lanseeraamaan uusia tuotteita lokakuun 2018 lopussa. Arolammin liittymän alueesta odotetaan yritysalueiden hotspota ja kaavoitustyöt ovat meneillään. Muun muassa Palmia tutkii tuotannon aloittamista Riihimäellä. Yhtenä syynä vetovoimaan on laajempi trendi maan arvon noustessa pääkaupunkiseudulta pohjoiseen. Etenkin tilaa vaativille isoille toimintoille on tehotonta ja kallista sijaita pääkaupunkiseudulla. Riihimäellä tontit ja toimitilat ovat edullisia ja myös palkkataso osin alempi. Riihimäen seutukunnan mahdollisuutena nähdään myös vahva elintarviketeollisuus ja sen investoinnit.

Forssan seutukunnassa yhteistyö meriklusteritoiminnassa Varsinais-Suomen kanssa kehittyi edelleen. Lisäksi yhteistyösopimuksella Turku Future Technologiesin (TFT) kanssa voidaan tarjota yrityksille teknologia-alan korkeakoulu-yhteyksiä koko maan osalta. Alueella on myös monta kasvuhaluista ja -kykyistä pk-yritystä sekä kasvava kiinnostus kansainvälisen liiketoiminnan kehittämiseen. Alueen elintarvikeala kehittyi, myös valmistavan teollisuuden puolella on kehitystä. Forssassa on käynnissä myös Film Office -hanke, jonka tarkoituksena on luoda organisaatio, joka pystyy tuottamaan palveluja erilaisille TV-sarjojen ja elokuvien kuvausryhmille ja toimimaan linkkinä paikallisten palveluntarjoajien ja tuotantoyhtiöiden välillä. Hanketta koordinoi Forssan Yrityskehitys Oy. Hanke toimii astinlautana ESR-hankkeelle, jolla Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä käynnistää elokuvatuotantoon suuntautuneiden ammattilaisten koulutuksen Forssassa. Alueelle aiotaan perustaa toisen asteen koulutuksen moduuleita, joista valmistuu elokuva-alan ammattilaisia esimerkiksi maskeeraukseen, lavastukseen ja cateringiin. Tällaista koulutusta on jo olemassa, mutta tarkoitus olisi parantaa valmistuvien mahdollisuuksia suuntautua elokuva-alalle.

Kauppakamarit ovat laatineet listan Suomen liikenneverkon tärkeimmistä korjaus- ja kehittämiskohteista. Kanta-Hämeestä Hämeen kauppakamarin listalla mukana ovat vt 2 Helsinki-Forssa-Pori palvelutason parantaminen, vt 10 kehittäminen kaupunkimaisena pääväylänä Hämeenlinnan kantakaupungin alueella ja Helsinki-Riihimäki-Tampere -radan kapasiteetin lisääminen. Esille on noussut myös vt 10 kehittäminen välillä Tuulonen-Hämeenlinna. Kauppakamarit muistuttavat, että vientireittien sujuvuus ja työssäkäynti kärsivät, mikäli luvattu rahoitustason nosto lykkääntyy.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan osalta tilannetta kuvastaa jo pitkään jatkunut uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvu ja samanaikaisesti lisääntyneet ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa. Eri barometrien perusteella yritykset ovat edelleen palkkaamassa lisää työvoimaa, vaikkakin näkemyksissä on toimialakohtaisia eroja. Osaavasta työvoimasta on pulaa monilla aloilla. Pula ammattitaitoisesta työvoimasta vaikuttaa jo yritysten kasvumahdollisuuksiin. Osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvien ongelmien nähdään pahentuneen vuodentakaiseen verrattuna. Kuuden kuukauden ja 12 kuukauden kuluttua tilanteen arvioidaan olevan edelleen nykytilannetta heikompi. Tämä koskee monia toimialoja.

Tilastokeskuksen mukaan päätoimialojen yritysten henkilöstömäärän vuosimuutos jäi vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä Kanta-Hämeessä 1,8 prosenttiin. Kasvu on maakuntien häntäpäätä ja maan keskiarvoa (3,6 %) heikompi. Kaikilla päätoimialoilla oli kuitenkin pientä kasvua. Vuosimuutos oli muissa palveluissa 2,2 %, teollisuudessa 2,0 %, tukku- ja vähittäiskaupassa 1,3 % ja rakentamisessa 0,8 %. Merkittävin muutos edellisiin vuosiin on tukku- ja vähittäiskaupan henkilöstömäärän kääntymisen kasvuun, mitä ei ole tapahtunut muutamaan edelliseen vuoteen. Myös muissa palveluissa vuosimuutos oli vuosi sitten miinuksella, mutta nyt pienessä kasvussa.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan yritysten odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat Kanta-Hämeessä positiiviset, ja kokonaisuutena jopa parantuneet sekä kevään että viime vuoden syksyn arviosta. Syksyn pk-barometrissa vastaajista 20,4 % arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua, 72,3 % pysyvän ennallaan ja 7,3 % pienenevän. Henkilökunnan määrän kasvunäkymiä kuvaava saldoluku (13,1) on lähes sama kuin koko maan keskiarvo (14). Arviot vaihtelevat toimialoittain saldoluvun ollessa plussalla kuljetuksen ja varastoinnin toimialaa lukuun ottamatta. Henkilökunnan määrän kasvun osalta saldoluvut ovat korkeimmillaan majoitus- ja ravitsemustoiminnassa (50), teollisuudessa (31,5) ja kiinteistöalan toiminnassa (24,4). Majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, muilla toimialoilla ja kiinteistöalan toiminnassa yksikään vastanneista ei arvioinut henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua pienempi kuin arviointihetkellä.

EK:n elokuussa tekemän suhdannebarometrin mukaan rekrytointivaikeudet ovat lisääntyneet Hämeessä edelleen. Vastanneista yrityksistä 33 prosenttia kertoo tuotannon kasvun esteeksi ammattitaitoisesta työvoiman saatavuudesta, kun huhtikuussa siitä raportoi 28 prosenttia yrityksistä. Huhti-kesäkuussa henkilökunnan määrä pysyi kausivaihtelun huomioon ottaen likimain ennallaan, mutta vastanneista jopa 97 % arvioi henkilökunnan määrän olevan seuraavan kolmen kuukauden aikana yhtä suuri tai suurempi kuin heinäkuussa.

Hämeen kauppakamarin kesällä tekemän yritysbarometrin mukaan 80 prosenttia yrityksistä kertoo henkilöstömääränsä olevan yhtä suuri tai suurempi vuonna 2018 verrattuna edelliseen vuoteen. Seuraavien kuuden kuukauden aikana 63 prosenttia arvioi työntekijämäärän pysyvän samana ja 27 prosenttia kasvavan.

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvu jatkui edelleen alkuvuoden aikana. Määrä on kasvanut vuodesta 2014. Työvoiman kysyntä veittää, ja uudet avoimet työpaikat ovat lisääntyneet monissa ammattiryhmissä. Uudet avoimet työpaikat lisääntyivät alkuvuoden aikana edellisvuodesta eniten seuraavissa ammateissa: lähihoitajat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, myyjät, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, sairaanhoitajat, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, muut teollisuustuotteiden kokoonpanijat, toimisto- ja laitossiivoojat, avustavat keittiötyöntekijät, henkilö-, taksi- ja pakettiautonkuljettajat sekä kuorma-auto ja erikoisajoneuvojen kuljettajat. Alkuvuonna määrällisesti suurimmat rekrytointiammatit julkisessa työväilytyksessä ovat olleet lähihoitajat, myyjät, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, myyntiedustajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, toimisto- ja laitossiivoojat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, avustavat keittiötyöntekijät, talonrakentajat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, sairaanhoitajat, ravintola- ja suurtalustyöntekijät, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat.

Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa koskettavat Kanta-Hämettä kuten monia muitakin alueita. Tällä hetkellä tilanne on erityisen huono Forssan seutukunnassa. Hämeen kauppakamarin kesäkuussa tekemän yritysbarometrin mukaan Forssan seudulla 57 % vastanneista yrityksistä piti työvoiman saatavuutta toiminta-alueellaan heikkona. Vastaava luku Lahden seudulla on 46 % ja Hämeenlinnan seudulla 44 %. Alueet kilpailevat osaajista, ja siksi on huolehdittava sekä koulutus- että muun palvelutarjonnan houkuttelevuudesta.

Hämeen TE-toimiston tuoreimman syyskuussa julkaistun ammattibarometriarvion mukaan ongelmat työvoiman saatavuudessa painottuvat edelleen teollisuuteen, rakentamiseen sekä sosiaali-, terveys- ja opetusalalle, mutta ongelmia työvoiman saatavuudessa on monissa ammateissa. Kaikkiaan Kanta-Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 38 ammattinimikkeessä. Arvio tehtiin seutukuntatasolla, eikä Kanta-Hämeen tarkastelu maakuntana anna kuvaa seutukuntien tilanteesta. Sosiaalityön erityisasiantuntijoista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, koneenasettajista ja koneistajista, ohutlevysepistä, koneetniikan erityisasiantuntijoista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä toimisto- ja laitossiivoojista on pulaa kaikissa seutukunnissa. Erityisen suuri pula on hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä koneenasettajista ja koneistajista, joissa molemmissa on paljon pulaa hakijoista. Määrällisesti ammatteja, joissa on pulaa hakijoista, oli eniten Riihimäen ja Hämeenlinnan seutukunnissa. Forssassa näitä ammatteja oli

vähemmän. Useissa ammateissa ongelmat työvoiman saatavuudessa alkavat olla jo vakiintuneita, ja samat ammatit nousevat arvioinnissa esiin kerta toisensa jälkeen. Eniten ns. pula-ammattien määrä on kasvanut edellisistä arvioista Riihimäen seutukunnassa. Pula hakijoista voi olla määrällistä, jolloin hakijoita tehtäviin ei ole. Kyse voi kuitenkin olla myös laadullisista ongelmista, jolloin osaaminen ei vastaa työmarkkinoiden tarpeita (esim. osaamisvajeet, vähäinen työkokemus). Ongelma työvoiman saatavuudessa on silloin, kun työnantaja ei löydä tarvitsemaansa työvoimaa.

Työvoiman saatavuusongelmaa ratkotaan monin tavoin. Erilaisten koulutusten lisäksi myös rekrytoinnit Suomen ulkopuolelta kasvavat. Lähialueiden (Viro) lisäksi työntekijöitä haetaan kauempaakin (mm. Unkarista). EURES-palvelut ovat yksi vaihtoehto kansallisen vaihtoehdon lisäksi ja olemassa on myös virtuaalinen rekrytointimahdollisuus. Yritykset saattavat ratkoa ongelmaa myös ostamalla työtä ulkomaisena alihankintana. Verotulojen menetyksen lisäksi vaarana on yritystoiminnan painopisteen siirtyminen yhä enemmän Suomen ulkopuolelle. Haasteena nähdään, voiko työvoiman hankala saatavuus aiheuttaa yritysten poismuuttoa alueelta. Näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä muualle osaavan työvoiman perässä tai vaihtoehtoisesti yritykset voivat sijoittaa toimintonsa eri paikkakunnalla sijaitsevaan toimipisteeseen. Toisaalta vaikeudet osaavan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittamista alueelle. Haastetta lisää, että eri alueet kilpailevat samoista osaajista.

Hämeen TE-toimisto on alkuvuoden aikana kartoittanut ostopalveluna keskeisiä rekrytointiongelmista kärsiviä aloja. Palvelussa haastatellaan puhelimitse kaikki yli viisi henkilöä työllistävät toimialan yritykset. Tällöin kartoitetaan mm. yritysten rekrytointitarpeita nyt ja tulevaisuudessa, mahdolliset haasteet rekrytoinnissa, koulutustarpeet sekä kiinnostus muita TE-toimiston palveluja kohtaan. Palvelulla tuetaan TE-toimiston asiantuntijoiden yrityskäyntien vaikuttavuutta ja tarjotaan ratkaisuja yrityksille. Tähän mennessä on kartoitettu matkailuala, kuljetusala, elintarviketeollisuus, puuteollisuus, metalliala, rakennusliikkeet, rakennusala (ilman rakennusliikkeitä), logistiikka-ala (ei kuljetus) sekä kiinteistönhuolto. Kaikilla kartoitetuilla aloilla on noussut esiin tarve työllistämiseksi ja koulutuksiin. Kaikilla aloilla on myös nähty tarpeita esim. yhteishankintakoulutuksiin, oppisopimuksen käyttöön ja osaamiskartoituksiin. Ehdotuksina uusien buukkausten kohteiksi ovat sote-alan yritykset, kaupan ala ja urheilu- ja hyvinvointiala. Sosiaali- ja terveysalalla valmistaudutaan maakuntauudistukseen. Kaupan ala on murroksessa ja siellä tarvitaan tukea liiketoiminnan kehittämiseen ja henkilöstön palkkaamiseen. Urheilu- ja hyvinvointialalla on paljon toimijoita, jotka tarvitsevat tukea liiketoiminnan kasvattamiseen ja henkilöstön palkkaamiseen.

Työvoiman saatavuusongelmia ratkotaan myös räätälöidyillä rekrykoulutuksilla, joita toteutetaan yritysten kanssa. Kanta-Hämeessä on koulutettu tai koulutetaan vuoden

2018 aikana rekrykoulutuksena mm. sairaalahuoltajia, varastoalan osaajia, palvelu-aloille asiakaspalvelijoita ja keittiöhenkilökuntaa sekä metallialalle hitsaajia ja särmääjiä.

Hämeen ELY-keskus on kohdistanut alkuvuoden aikana ESR-rahoitusta ammatillisten oppilaitosten opetus- ja ohjaustoimintojen kehittämiseen. Kanta-Hämeessä suurimman ESR-rahoituksen sai Kiipulasäätiö yhdessä neljän osatoteuttajan kanssa Työuralle -hankkeeseen. Tavoitteena on kehittää mukana olevien oppilaitosten uraohjausjärjestelmiä sekä tiivistää yhteistyötä yritysten kanssa. Toiminnalla vastataan ammatillisen koulutuksen reformiin.

Nuorten tulevaisuuden valintoihin vaikutettiin Laurea ammattikorkeakoulun, Hyria ja Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden syyskuussa järjestämässä Teollisuus tutuksi -tapahtumassa, jossa Riihimäen ja Hyvinkään 9.-luokkalaiset pääsivät tutustumaan paikallisiin yrityksiin ja niiden työtehtäviin. Teollisuus imee työntekijöitä, mutta osaajista ja myös koulutuksiin hakijoista on pulaa. Tapahtuma on saanut alkunsa alueen yritysten huolesta. Tarkoituksena on nostaa teollisuuden työpaikkojen imagoa ja avata nuorille sitä, millaisia työmahdollisuuksia yrityksissä on. Esimerkiksi työkaluihin erikoistuneella Würth Oy:llä Riihimäellä on jatkuvasti työpaikkoja auki monen alan osaajille, ja tekijöitä haetaan enemmän kuin saadaan. Töitä on niin teknisen, autoalan kuin putkialan osaajille, insinööreille, teknikoille, merkonomeille ja tradenomeille.

Myös asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa.

Työvoimaa on tällä hetkellä yleisesti hyvin tarjolla. Työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ei kuitenkaan ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Kaikista työttömistä ei ole suoraan tai edes kouluttamalla apua yritysten tarpeisiin. Esimerkkinä haussa oleviin rekrykoulutuksiin ei aina saada tarpeeksi koulutukseen soveltuvia hakijoita (esim. terveydelliset rajoitteet). Tästä herää myös kysymys, miten alueen työnantaja saa houkuteltua huippuosaajia itselleen ja millä tavoin työnantajaa voidaan tällaisessa tilanteessa auttaa?

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän vuoden 2016 alussa alkanut lasku jatkuu. Alkuvuoden aikana työttömien määrä on vähentynyt vuoden takaisesta lähes 15 % ollen kuitenkin hieman koko maan keskiarvoa (-16,0 %) hitaampaa. Monella mittarilla maakunnan tilanne on

kuitenkin koko maan keskiarvoon nähden keskimääräistä parempi. Työttömyysasteella (kesäkuu 9,5 %) mitattuna Kanta-Häme on parhaimpien maakuntien joukossa työttömyysasteen ollessa maakunnista viidenneksi matalin. Työttömyysaste on maan keskiarvoa (10,4 %) matalampi kaikilla kolmella seutukunnalla: Riihimäen seutukunta 8,2 %, Forssan seutukunta 9,3 % ja Hämeenlinnan seutukunta 10,2 %. Kuntatasolla työttömien osuus työvoimasta oli kesäkuussa matalin Lopella (5,7 %) ja Hausjärvellä (5,9 %) ja korkein Forssassa (10,6 %) ja Hämeenlinnassa (11,3 %). Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleiden määrä on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä selvästi nopeammin, ja pitkäaikaistyöttömien osuus (28,4 %) kaikista työttömistä on maan keskiarvossa (28,3 %). Muiden alueiden tapaan työttömien määrän vähentyessä uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut. Työttömyyden rakenteelliset ongelmat sekä kohtaanto-ongelmat ovat merkittäviä.

Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu edelleen hyvin ja työpaikkoja on hyvin tarjolla. Työttömien määrä laskee sekä parantuneiden työtilaisuuksien, mutta myös lisääntyvän opiskelun vuoksi. Esimerkiksi omaehtoisessa opiskelussa olevien määrä on kasvanut usean vuoden ajan. Myös erilaisia TE-hallinnon palveluja on runsaasti tarjolla ja tätä kautta voidaan vaikuttaa varsinkin rakenteellisen työttömyyttä purkuun. Kokonaistyöttömyyden laskun edelleen jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat tulevat entisestään korostumaan, vaikkakin pitkään työttömänä olleiden määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä ripeämmin. Hankalammin työllistyvät korostuvat työttömien joukossa. Erot ihmisten välillä kasvavat. Osa työllistyy helposti ja toisten työttömyys pitkittyy eri syistä. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen sijainti ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää. Työttömänä olevia voi olla kokonaan ilman ammatillista koulutusta tai osaaminen on vanhentunutta, mutta henkilö ei ole esimerkiksi iän puolesta tai muusta syystä valmis kouluttautumaan.

Alkuvuoden aikana Kanta-Hämeessä päättyi keskimäärin kuukaudessa 1 400 työttömän työnhakijan työttömyysjaksoa. Heistä 42 % aloitti työn, 27 % aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 18 % ei uusinnut työnhakuaan, 6 % siirtyi koulutukseen, 6 % siirtyi työvoiman ulkopuolelle, 1 % muu syy tai ei tietoa. Henkilöiden joukossa, jotka eivät ole uusineet työnhakuaan, on usein myös työn aloittaneita. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen on pienentynyt ja keskimäärin 57 % alkaneista työttömyyksistä päättyi alkuvuoden aikana ennen pitkittymistä yli 3 kk työttömyyteen.

Nuorten työttömyyden lasku on ollut alkuvuoden aikana (-18,3 %) maan keskiarvoa (-16,4 %) nopeampaa. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrän lasku johtuu nimenomaan työttömänä työnhakijana olleiden määrän vähentymisestä, sillä aktivointiasteesseen laskettavissa palveluissa olevien nuorten määrä on vähentynyt usean vuoden

ajan. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli kesäkuun lopussa 14,8 %, mikä on lähes koko maan keskiarvossa (14,4 %). Seutukunnittain osuudet olivat kesäkuun lopussa seuraavat: Forssan seutukunta 12,9 %, Riihimäen seutukunta 14,2 % ja Hämeenlinnan seutukunta 15,8 %. Alueelta lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat. Alkuvuoden aikana Kanta-Hämeessä päättyi keskimäärin kuukaudessa 331 työttömän alle 25-vuotiaan työttömyysjaksoa. Heistä 32 % aloitti työn, 33 % ei uusinut työnhakuaan, 25 % aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 5 % siirtyi koulutukseen, 4 % siirtyi työvoiman ulkopuolelle, ja 1 % muu syy tai ei tietoa. Henkilöiden joukossa, jotka eivät ole uusineet työnhakuaan, on usein myös työn aloittaneita.

Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, vähenee edelleen. Laajan työttömyyden lasku johtuu tällä hetkellä työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä, sillä palveluissa olevien määrä on hieman lisääntynyt. Palveluissa olevien määrässä on palvelukohtaisia eroja. Esimerkiksi omaehtoisessa opiskelussa olevien määrä on viime vuosina kasvanut selvästi, mikä kertoo lisääntyvästä opiskelusta.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrä on vähentynyt vuoden 2017 alusta. Myös yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä kääntyi laskuun vuoden 2017 aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille arvioidaan helpottuneen, mutta myös palveluissa olevien pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut. Moni yli vuoden työttömänä ollut on löytänyt väylänsä esimerkiksi opiskelusta, ja omaehtoisessa opiskelussa olevien pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut jo usean vuoden ajan.

Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Lomautusten määrä on edelleen laskussa. Sekä miesten että naisten työttömyys vähenee, naisten osalta jonkin verran miehiä nopeammin. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä.

Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä sekä alueellinen että ammatillinen liikkuvuus tulevat entisestään korostumaan. Kohtaanto-ongelmat työmarkkinoilla tulevat jatkuamaan, eikä työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Osaltaan työttömyyttä ylläpitää se, ettei työttömällä ole halua alanvaihtoon tai ettei ole mahdollisuutta tai halua siirtyä toiselle paikkakunnalle työn perässä. Eri tehtävistä irtisanotut ja varsinkin ikääntyneet

pitkään samaa työtä tehneet voivat työttömäksi jäätyään olla tilanteessa, ettei osaaminen enää vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Joillakin aloilla irtisanottujen osaaminen on voinut olla hyvinkin spesiaalia. Motivoituneita uusiin ammatteihin kouluttautujia tarvitaan.

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa edelleen työllistämispalveluja. Maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono, muodostavat haasteellisen asiakasryhmän. Tilanne on harmillinen, sillä monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaan kansalaisten työttömyys on huomattavasti kantaväestöä korkeampaa. Maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla kuitenkin paranee maassa vietettyjen vuosien kuluessa, ja hyvät kotoutumistoimenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Kanta-Hämeessä kesäkuun lopussa 25,7 %, mikä on maan keskiarvossa (25,0 %).

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 93 730 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 436 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 484.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 45 360 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 454 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 791.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Forssan seutukunta

Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 33 096 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 395 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 406.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	--	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Päijät-Häme

Lahden sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Päijät-Hämeessä asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 201 147 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 442 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 169.

Päijät-Häme	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	++
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen ydinvahvuudet löytyvät monipuolisesta elinkeinorakenteesta, pk-yritysvaltaisuudesta, sijainnista ja saavutettavuudesta. Haasteena on sijainnin hyödyntäminen, sillä hyvästä sijainnista huolimatta alueen vetovoima ei ole merkittävässä määrin houkutellut uusia asukkaita tai yrityksiä. Monien alueiden tapaan haasteena on osaavan työvoiman saatavuus, jonka puute jo nyt rajoittaa osaltaan yritysten kasvua. Lisäksi jalostusarvoa ja sitä kautta kilpailuetua tulisi lisätä tuotteissa ja palveluissa.

Maakunnan monipuolinen elinkeinorakenne vahvistaa alueen muutosjoustavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Tässä näkyy elinkeinojen rakennemuutoksen tuomaa monipuolisuutta perinteisten teollisuusalojen merkityksen pienenytessä ja vastaavasti palvelualojen vahvistuessa. Teollisuusalojen merkitys maakunnassa on kuitenkin edelleen merkittävämpi kuin maassa keskimäärin ja teollinen elinkeinorakenne on myös maakuntien keskiarvoa huomattavasti monipuolisempi. Maakunnan suhteellisesti vahvoja aloja ovat vilja/elintarvike/juomat sekä puutuote-, muovi- ja teknologiateollisuuden alat. Älykkään erikoistumisen kärkitoimialoina toimivat kiertoalot (cleantech), muotoilu, liikunta ja elämykset (matkailu). Yhtenä elinkeinorakenteen taustatekijänä on vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme on myös maan vahvin perheyrittäjämaakunta. Perheyrittäjien osuus alueen yritysten henkilöstöstä on yli 55 prosenttia. Suurimpia perheyrittäjiä ovat liikevaihdoltaan Versowood, Koskisen konserni ja L-Fashion Group. Alueella toimii myös suuria, valtakunnallisesti merkittäviä perheyrittäjiä, kuten Fazer ja Wihuri-Wipak. Alueella on vahvoja elintarviketeollisuuden yrityksiä, ja Päijät-Hämeen viljaklusteri on Suomen suurin viljaketjun toimijoiden yhteistyöverkosto. Omaehtoisesti käynnistynyt viljaklusteri on kattavuudessa jopa kansainvälisesti poikkeuksellinen ja tarjoaa ensiluokkaisen tilaisuuden vilja-alan osaamisen kehittämiseen ja uusien kasvumahdollisuuksien luomiseen. Klusteriin kuuluvat suuret lahtelaiset viljanostajat Fazer mylly ja Viking Malt. Alue on kansallisesti merkittävä vilja-alan keskittymä, ja myös elintarviketiljan jatkojalostuksen painopiste on siirtynyt Päijät-Hämeeseen. Vahvuuksia löytyy myös matkailun edelleen kehittämisestä, kuten järvi- ja luontomatkailusta. Matkailijoiden määrää halutaan edelleen kasvattaa. Puhdas suurjärvi Päijänne tarjoaa hyvät mahdollisuudet luontomatkailun ja sinisen biotalouden kehittämiseen. Päijät-Hämeen runsaita pohjavesivarantoja voitaisiin käyttää myös kestävässä vesiliiketoiminnassa. Haasteena on pohjavesien hyvän tilan säilyttäminen, koska pohjavesialueilla on paljon liikennettä ja painetta sijoittaa sellaisia toimintoja, jotka muodostavat riskin pohjavesien pilaantumiselle. Käynnissä olevassa Päijänne Brändiksi -hankkeessa vahvistetaan ja edistetään Päijänteen alueen kestävä ja vastuullista toimintaa ja selvitetään edellytyksiä hakea Unescon biosfääristä. Lahden ammattikorkeakoulun koordinoimassa Salpausselkä UNESCO Global Geopark -hankkeessa nostetaan esille luontomatkailuun soveltuvia geologisesti merkittäviä kohteita.

Päijät-Häme on kilpailukykyprofiililtaan hyvin lähellä mediaanimaakuntaa. Yritysten t&k-panostuksissa ja työllisyydessä maakunta on hivenen mediaanin yläpuolella.

Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Yhteydet ennen muuta pääkaupunkiseudulle ovat Suomen parhaimpia. Samoin etäisyys Varsinais-Suomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä vahvuus tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Poikittaisissa maantieyhteyksissä sekä myös rataverkossa olisi edelleen parannettavaa. VR avaa näillä näkymin joulukuussa pilottikokeiluna keran viikossa ajettavan suoran junayhteyden Lahden ja Tampereen välille. Yhteys on tullut mahdolliseksi Riihimäen kolmioraitteen valmistuttua. Suora yhteys lyhentäisi matka-aikaa 10-30 min. Suora edestakainen junayhteys on suunniteltu ajettavaksi lauantaisin päiväaikaan ja kokeilun on määrä kestää vähintään puoli vuotta. VR:n mukaan suorista ruuhka-ajan junavuoroista Lahden ja Tampereen välille ei kuitenkaan kannata lähitulevaisuudessa haaveilla, sillä se edellyttäisi lisäraiteiden rakentamista Helsinki-Tampere välille.

Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuuksien ja sijainnin on toivottu lisäävän alueen vetovoimaa asuinpaikkana, mutta kasvu on jäänyt odotettua niukemmaksi. Viime vuosina alueen väestönmuutos on ollut lievästi negatiivinen. Väestön keskittyessä yhä harvemmille alueille on lasku kuitenkin ollut moniin maakuntiin verrattuna vähäisempää ja alkuvuoden tilastojen mukaan maakunta kuuluu maakuntien välistä nettomuuttoa saaneiden alueiden joukkoon. Logistisen sijainnin paranemisen sekä elinkeinoelämän ja työllisyyden edelleen parantumisen toivotaan mahdollistavan väestökasvua jatkossa. Painetta aluetalouteen tuottaa alueen väestön maan keskiarvoa korkeampi keski-ikä ja sen nousu useita maakuntia nopeammin. Työikäisten osuus väestöstä on laskenut nopeasti. Haasteena on ylläpitää monipuolisia palveluita erityisesti kasvavan vanhusväestön tarpeita vastaavaksi. Vapaa-ajanasukkaiden määrä alueella on suuri. Tämä tuo mukanaan vireyttä erityisesti kesäaikaan, mutta etenevästi myös ympärivuotisesti.

Alueen kannalta merkittävä piristysruiske on rakennusvaiheessa oleva Lahden eteläinen kehätie ja sen tulevat liittymäalueet. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Tien rakentaminen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä ja esimerkiksi seudun logistiikka-aluesuunnitelmat saavat kivistä tukea. Rakentamisella on myös suuri työllistävä vaikutus. Suurimmillaan vaikutus on vuonna 2019, jolloin koko vuoden projektissa on mukana yli 700 henkeä. Varsinkin Hollolassa projektiin kohdistuu suuria odotuksia. Konsulttiyhtiö Sitowise arvioi tekemässään kehätien varren liikenneverkkoselvityksessä, että Hollolaan voisi syntyä vuoteen 2025 mennessä runsaat 1 000 uutta työpaikkaa. Hollola on jo aloittanut kehätien varren hyödyntämisen Soramäen liittymän ympäristöstä, jonne on avattu Hopeakallion ja Paassillan yritysalueet. Seuraavaksi Hollola aikoo kaavoittaa tieyhteyden Nostavan liittymästä logistiikkakeskuksen käyttöön varatulle alueelle.

Maakunnassa on vahva ja verkottunut ammattikorkeakoulu (LAMK) ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto. Lahden ammattikorkeakoulun siirtyminen osaksi LUT-Groupia (Lappeenranta teknillinen yliopisto) tuo positiivisen vireen alueelle Lahden muuttuessa yliopistokaupungiksi. Yliopiston toiminta Lahdessa vahvistuu ja tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaa Lahdessa lisätään, sekä DI- että KTM-koulutuksessa. Samoin tutkimusresursseja lisätään. Yliopistotasoisten opiskelupaikkojen lisääntymisen toivotaan lisäävän myös koulutettua ja yrittäjähenkistä työvoimaa alueella. LUT-konsernilta odotetaan paljon, ehkä jopa liikaa, koska toiminta ottaa muutaman vuoden käynnistyäkseen. Lahden ammattikorkeakoulun uusi kampus on valmistunut Isku Centerin alueelle. Alueelle on viime vuosina sijoittunut uusia yrityksiä, ja Isku Centeristä on kehityksessä Lahden mittakaavassa suuri toimisto-/työpaikkakeskittymä. Ammattikorkeakoulussa on parhaillaan käynnissä koko henkilöstöä koskevat yt-neuvottelut. Koko organisaation toimintaa suunnitellaan järjesteltävän uudella tavalla ja mahdollisten säästötoimenpiteiden suunnitellaan kohdistuvan muuhun kuin opetushenkilöstöön. Henkilövähennystarpeen arvioidaan vastaavan noin 50 henkilöä. Pohdinnassa on myös Lahden ja Saimaan ammattikorkeakoulujen fuusio. Yhdistyneinä LAMK ja Saimaan ammattikorkeakoulu olisivat Suomen kuudenneksi suurin ammattikorkeakoulu. Fuusio on noussut esiin strategiatyössä, jossa päätetään LUT-yliopiston, Saimaan ammattikorkeakoulun ja Lahden ammattikorkeakoulun tulevaisuuden linjoista. Kolmen korkeakoulun yhteistyö on jo aloitettu koulutuspolkujen, elinkeinoelämän vuorovaikutuksen sekä kansainvälisyyden osalta. Mahdollinen fuusio ei vaikuta yhteistyöhön Lappeenranta yliopiston kanssa. Jos fuusio toteutetaan, se tapahtuu aikaisintaan syksyllä 2020. Lahdessa on avattu Koulutuskeskus Salpauksen uusi Teknologia kampus. Teknologiaampuksen suunnittelun lähtökohta on koko ajan ollut uudistuva ammatillinen koulutus, lisääntyvä työelämän yhteistyö ja erityisesti opiskelijoiden henkilökohtaiset polut ja valinnat. Koulutuskeskus Salpauksessa on myös käynnissä vahvaa kansainvälistä yhteistyötä, josta esimerkkinä Salpauksen koordinoima kansainvälinen yhteistyöverkosto Taiwanissa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Noususuhdanteesta johtuen elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne arvioidaan alueella vuodentakaista paremmaksi. Näkymien arvioidaan edelleen olevan nykyhetkeä paremmat sekä 6 kuukauden että 12 kuukauden kuluttua. Näkemystä tukevat myös muut alueelliset barometrit, mutta positiivisista näkemyksistä huolimatta arviot tulevasta ovat muuttuneet aiempaa varovaisemmiksi. Myös esimerkiksi valtiovarainministeriön kesän ennusteessa todetaan, että Suomen talouden suhdannenousu jatkuu vielä vuonna 2018, minkä jälkeen talouskasvu hidastuu ja jää alle kahteen prosenttiin.

Tilastokeskuksen mukaan toimialojen yhteenlaskettu liikevaihdon kasvu jäi Päijät-Hämeessä vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä 1,7 prosenttiin. Kasvu on maakuntavertailussa Lapin jälkeen toiseksi pienin, ja jää selvästi koko maan keskiarvoa (5,3 %) heikommaksi. Kasvu on myös supistunut edellisvuosien vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Päätoimialoista rakentaminen (3,8 %), muut palvelut (2,2 %) ja tukku- ja vähittäiskauppa (1,9 %) kasvoivat hieman, mutta teollisuudessa vuosimuutos (-0,7 %) jäi miinukselle. Kasvaneilla päätoimialoillakin kasvu oli kuitenkin selvästi edellisvuotta pienempi.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin perusteella enemmistö Päijät-Hämeen pk-yrityksistä näkee lähitulevaisuuden edelleen valoisana, mutta monella mittarilla näkyvät ovat heikentyneet sekä kevään että viime syksyn arviosta. Arvioissa on toimialoittaisia eroja. Lähitulevaisuuden suhdannetilanteen kehittymisen suuri osa Päijät-Hämeen pk-yrityksistä näkee edelleen myönteisenä. Vastanneista yrityksistä 31,1 % arvioi suhdanteiden paranevan, 56,6 % pysyvän ennallaan ja 12,1 % huononevan lähimmän vuoden aikana. Suhdanteiden paranemiseen uskovien osuus on pienentynyt sekä keväästä että vuodentakaisesta ja suhdanteiden heikkenemiseen uskovien osuus on kasvussa. Saldoluku pieneni sekä kevääseen että vuodentakaiseen verrattuna. Suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku (19,2) jää koko maata (27) heikommaksi. Toimialoittain positiivisimmin lähitulevaisuuteen suhtaudutaan teollisuudessa ja sosiaali- ja terveystaloudessa, kun taas kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla saldoluku on miinuksella. Majoitus- ja ravitsemustoiminnassa näkemysten hajonta on suurta, ja suhdanteiden paranemiseen ja heikkenemiseen uskovien osuus on lähestulkoon yhtä suuri. Myös liikevaihdon kehittymisen osalta enemmistö näkee lähitulevaisuuden myönteisenä. 44,4 % vastaajista arvioi liikevaihdon suurenevan, 41,8 % pysyvän ennallaan ja 13,8 % pienenevän lähimmän vuoden aikana. Kokonaisuutena myös tältä osin odotukset ovat kuitenkin heikentyneet sekä keväästä että viime vuoden syksystä, mutta toimialoittain on hajontaa. Liikevaihdon kehittymisen saldoluvut ovat korkeimmat kiinteistöalan toiminnassa (68,3), teollisuudessa (55), sosiaali- ja terveystaloudessa (39,4) ja liike-elämän palveluissa (32,6). Arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat lievästi pakkasella saldoluvun ollessa -1,2. Koko maassa keskimäärin investointien kehitystä kuvaava saldoluku on 2. Investointiodotusten kehnous voi kertoa pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen. Toimialojen välillä on eroja, ja investointinäkymiä kuvaava saldoluku on plussalla majoitus- ja ravitsemustoiminnassa (43,3), muilla toimialoilla (19,6), teollisuudessa (11,8), rakentamisessa (10,2), sosiaali- ja terveystaloudessa (7,7) ja liike-elämän palveluissa (1,8). Viennin näkymät ovat edelleen heikentyneet sekä keväästä että viime vuoden syksystä. Saldoluku on ollut miinusmerkkinen jo edellisillä arviointikierröksillä, ollen nyt -6,7. Toimialoittain katsottuna viennin näkymien saldoluku on plussalla kiinteistöalan toiminnassa (44,8), teollisuudessa (14,4), sosiaali- ja terveystaloudessa (11,8) ja kaupassa (6,4).

Myös EK:n tuoreimman suhdannebarometrin mukaan koko Hämeen alueen yritysten suhdannearviot olivat heinäkuussa tehdyssä tiedustelussa hieman kevään tiedustelua varovaisemmat. Suhdanneodotukset laimenivat alkukesän aikana ja aiemman paronemisen sijaan suhdanteiden arvioidaan pysyvän lähikuukausina lähes ennallaan. Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat lievästi koko maan keskiarvoa vaisummat. Arvion mukaan varovaisuudesta huolimatta yritysten suhdannetilanne on Hämeessä vahva.

Hämeen kauppakamarin kesäkuussa tekemän yritysbarometrin mukaan kauppakamarin alueen yrityksistä 49 % ilmoittaa liikevaihtonsa olevan vuonna 2018 suurempi verrattuna vuoteen 2017. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 91 % arvioi liikevaihdon olevan suurempi tai yhtä suuri nyt kuin seuraavien kuuden kuukauden aikana. Vienti vahvistaa kasvua. Yritysten vientinäköymät ovat suotuisat, ja 36 % vastanneista arvioi viennin kasvavan seuraavien kuuden kuukauden aikana. Samoin yritysten tilauskannat ovat suuremmat verrattuna viime syksyyn ja lisäksi 43 % vastanneista uskoo tilauskannan kasvavan seuraavan kuuden kuukauden aikana. Myös yritysten investointihalukkuus on jatkunut positiivisena vuoden 2018 alkupuolella. Kauppakamarin tiedotteen mukaan yritysten investointihalukkuus näkyy myös pankeissa. Tilanne on muuttunut vuodontakaisesta. Laajennusinvestointeja on paljon vireillä ja yrityskauppojen määrä on selvässä kasvussa. Tämä on näkynyt rahoitushakemusten määrän merkittävänä kasvuna.

Uusien aloittaneiden yritysten määrä oli Päijät-Hämeessä alkuvuoden aikana selvässä kasvussa. Tilastokeskuksen mukaan Päijät-Hämeessä aloitti vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä kaikkiaan 307 uutta yritystä, mikä 54 enemmän (21 %) kuin vuosi sitten samaan aikaan. Yrityksiä aloitti eniten ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan, tukku- ja vähittäiskaupan, rakentamisen ja muun palvelutoiminnan toimialoilla. Kehityksessä on toimialoittaisia eroja. Määrällisesti eniten uusien perustettujen yritysten määrä kasvoi ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (+14), kiinteistöalan toiminnan (+10), terveys- ja sosiaalipalvelujen (+6) ja rakentamisen (+6) toimialoilla. Starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana hieman vilkastunut edellisvuosiin verrattuna. Starttirahan lisäksi yritystoiminnan on voinut aloittaa tämän vuoden alusta myös työttömyysetuudella, mikä on kokonaisuutena kasvattanut starttirahoilla tai yritystoiminnan työttömyysetuudella aloittaneiden määrää vuodontakaisesta. Myös Lahden seudun Kehitys LADECin kautta perustettujen yritysten määrä oli vahvassa kasvussa alkuvuonna. Elokuussa kolme päijäthämäläistä yritystä valittiin Suomen sadan potentiaalisimman kasvuyrityksen joukkoon: Notkee.com Oy (Mainonta ja markkinointi), Tricton Oy (Taiteet, viihde ja virkistys) ja Artome Oy (Muu: Elektroniikan valmistus). Näistä Notkee.com Oy ja Artome Oy ovat start up -yrityksiä.

Hämeen ELY-keskuksen alkuvuoden rahoituskatsauksen mukaan ELY-keskuksen rahoitus yritysten kehittämiseen (yrityksen kehittämisavustus, yritysten toimintaympäristöavustus, yrityksen kehittämispalvelut) kasvoi edellisvuodesta. Päijät-Hämeessä suurimman kehittämisavustuksen sai hollolalainen TK-Työkalutiimi Oy kokonaisvaltaiseen palvelujen laajentamiseen ja tuotantomenetelmien kehittämiseen. Yritys investoi uusiin koneisiin sekä raaka-aineiden ja tuotteiden käsittelyjärjestelmiin ja parantaa näin kilpailukykyään. Lisäksi rahoitettiin mm. yritysten viennin kehittämistä, kansainvälistymistä ja liiketoiminnan laajentamista. Toimintaympäristön kehittämisavustuksena rahoitettiin mm. Lahden seudun meriklusterin kehittämistä ja matkailusidonnaisten yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Vaikka teollinen elinkeinorakenne on maakunnassa edelleen selvästi maan keskiarvoa korkeampi, elinkeinorakenteen muutos ja tätä myötä palvelualojen vahvistuminen näkyy ELY-keskuksen yritysrahoituksen kysynnässä ja kohdentumisessa. Viime vuosina asiakaskunta on kokenut melkoisen mullistuksen. Perinteisen teollisuuden ja konepajatoiminnan rinnalle on ilmaantunut paljon palvelualojen yrityksiä. Samalla asiakaskunta on laajentunut kattamaan yrityksiä kirjavasti kaikilta toimialoilta muutaman valovoimaisen alan sijaan. Muutos vaikuttaa myös siihen, että siirryttäessä perinteisistä teollisuuden toimialoista entistä enemmän palvelualojen yritysten suuntaan, ovat hankekohtaiset tukisummat pienentyneet. Tämä johtuu mm. siitä, että pelkkää laiteinvestointien tukemista on vähemmän. Maatalouden heikentynyt taloudellinen tilanne ja heikot kasvukaudet ovat vaikuttaneet maatalouden investointihalukkuuteen. Heikentynyt tilanne vaikuttaa koko elintarvikesektoriin. Erityisesti isoihin lypsykarja- ja kotieläininvestointeihin on haettu alkuvuonna tukea laimeasti. Kun edellä mainittujen investointien keskimääräinen tuki yhtä hanketta kohti on huomattavasti keskimääräistä suurempi, tämä vaikuttaa merkittävästi myönnettyjen avustusten ja lainojen euromääriin. Nuoren viljelijän aloittamisavustusten määrät ovat kasvussa. Näin ollaan palaamassa sukupolvenvaihdoksissa muutaman vuoden notkahduksen jälkeen kasvu-uralle. Osittain vuoden 2018 kasvuun vaikuttaa myös vuoden lopulla tapahtuva luopumistukijärjestelmän muutos. Perinteisesti tukea on myönnetty kappalemääräisesti eniten kuivaamoiden ja erilaisten varastorakennusten rakentamiseen sekä salaojittamiseen. Näiden tukien kysynnässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Lisääntyvää kiinnostusta on ollut myös aurinkoenergian tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä puutarhatiloilla kasvatunneleihin. Kehittämishankkeiden haku maaseutuohjelmasta jatkui vilkkaana. Uusina yritysryhmähankkeina rahoitettiin mm. puualan ja matkailun kehittämistä. Uusia avauksia hanketoiminnassa olivat mm. luonnontuotealan ja digiosaamisen kehittämishankkeet. Ympäristöpuolella ympäristörahoituksella avustettiin mm. vesi- ja valuma-aluekunnostusten suunnittelua ja toteutumista, haja-asutuksen jätevesien käsittelyn neuvontaa sekä tuettiin vesi- ja kalataloushankkeita. METSO-ohjelman rahoituksella maksettiin korvauksia yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisesta ja luonnonsuojelutarkoitukseen hankittujen alueiden kauppahintoja. Rahoituksen avulla uusia luonnonsuojelualueita syntyi Päijät-Hämeeseen noin 122 hehtaaria.

Kokonaisuutena alueen elinkeinoelämän arvioidaan kehittyvän edelleen tasaisesti. Yritysten tekemät kaupat ovat kasvussa ja tilanne on hyvä liikevaihdon ja tulosten kasvaessa. Yritykset suuntaavat myös kansainvälisille markkinoille, mikä näkyy myös Hämeen ELY-keskuksen yritysrahoituksen kohdentumisessa.

Esimerkkeinä alueen tapahtumista ja investoinneista Kierrätysyritys Kuusakoski laajentaa sekä tehdastaan että Rajavuoren loppusijoitusalueetta Heinolassa. Lisäksi Heinolan tehtaalla investoidaan uusiin erottelu- ja metallien rikastusteknologioihin. Investointien kokonaisarvo on noin 14–15 miljoonaa euroa. Rakennustyöt työllistävät muutamana kymmenenä henkilöä. Laajennus lisää työpaikkojen määrää 4–6 henkilöllä. Teknologiyritys Rauten tilauskanta kasvoi uuteen ennätykseen ja hyvä tulostahti jatkui alkuvuoden aikana. Tilauskanta tuo merkittävästi työkuormaa myös vuodelle 2019. Hitsauslaitteita valmistava Kemppe Oy toteuttaa Intian Chennain tehtaansa sulkemisen ja sen tuotannon siirtämisen Lahteen. Tuotannon siirto tuo Kemppeille puolenkymmentä ja alihankkijoille jopa 30 uutta työntekijää. Stora Enson investoinnit Lahden Hennalan aaltopahvitehtaalla valmistuivat keväällä. Tehdas pyörii täysillä ja tuotannon määrä uudella aaltopahvikoneella on suurempi kuin viime vuonna kahdella koneella. Tuottavuuden odotetaan kasvavan noin viidenneksen entisestä. Lahti Energian Kymi-järvi III -biovoimalan investointi etenee ja toiminta käynnistyy vuonna 2019. Leikkaussaliratkaisuja toimittava Inoroom yhteenliittymä on saanut jälleen miljoonien arvoisen kaupan ja toimittaa Kymenlaakson uuden keskussairaalan kaikki leikkaussalit. Inoroom yhteenliittymässä iittiläinen Halton tuo leikkaussaliin ilmanvaihtoa koskevat ratkaisut, orimattilalainen Hermetel puhdastilaosaamista ja lahtelainen Merivaara leikkaussalijärjestelmän ja sairaalakalusteisiin liittyvän osaamisen. Teknologia-, strategia- ja designyritys Solita on avannut toimiston Lahteen. Lahden seudun kierrätyspuisto teollisen jätteen käsittelyyn on suunnitteilla. Vaihemaakuntakaava käynnistyy syksyllä Päijät-Hämeen liitossa, ja tavoitteena on ratkaista kierrätyspuiston sijaintipaikka. Lahtelainen logistiikkayritys Alfaroc Logistics ilmoitti keväällä laajentavansa toimintaansa. Yritys on avaamassa Lahden Kujalan logistiikka-alueelle toimipisteen, joka työllistää valmistuessaan noin 80 henkeä. Puuelementtitehdas VVR Wood laajentaa teollisuushalliaan Heinolassa. Rakennusvalvonta on myöntänyt luvan 540 neliön laajennukselle. Vuohelan Herkun investoinnit Lahteen ovat valmistuneet ja leipomo on muuttanut Hartolasta Lahteen. Gluteenittomiin tuoreleivonnaisiin erikoistunut leipomoyritys aloitti tuotannon uudistiloissa syyskuun alussa. Tavoitteena on kasvattaa tuotantoa huomattavasti. Kasvua tavoitellaan sekä kotimaasta että viennistä. Asikkalan Urajärvellä toimiva lähdevettä pullottava Polar Spring pyrkii kasvattamaan vientiään. Noin 25 % yhtiön tuotteista menee vientiin. Tuotteita menee Ruotsiin, Venäjälle ja Kiinaan. Seuraavana yhtiö yrittää avata Keski-Euroopan markkinoita, mutta Lähi-itä, Etelä-Korea ja Japanikin kiinnostavat. Heinolan vanhalla Viqvan vesipullotehtaalla pullotetaan jälleen Vellamo-mineraalivettä. Uusi omistaja Ice Age Water haluaa vallata vedellä Yhdysvaltojen markkinat. Tehtaalla on tarkoitus valmistaa miljoona vesipulloa vuodessa. Mikäli vienti lähtee vetämään Yhdysvalloissa, perustetaan uusi tehdas,

joka liki kolmekymmenkertaa tuotantomäärän. Uudella tehtaalla olisi merkittävä työllistävä vaikutus Heinolassa.

Uusi Matkakeidas-liikenneasema aloitti Hollolassa kesäkuussa. Uusia työpaikkoja syntyi 35. Henkilöstöä haettiin räätälöidyllä rekrytointikoulutuksella, joka toteutettiin Hämeen TE-toimiston kanssa. Talviurheilubuumi kasvattaa Luhdan myyntiä Kiinassa. Pekingissä vuonna 2022 järjestettävät talviolympialaiset näkyvät jo nyt Luhdan myynnissä. Kiina on vaateyrityksen voimakkaimmin kasvava markkina-alue: kasvua tulee yli 30 % vuodessa. Artjärveläinen Ruskovilla on aloittanut ensimmäisenä yrityksenä pohjoismaissa luonnonmukaisesti tuotetusta silkistä tehtyjen alusasujen valmistuksen

Hollolassa suunnitellaan Messilän rantaan isoa kylpylähotellia ja loma-asuntoja. Niitä tulisi Messilään yhteensä 4 000. Kylpylä ja ensimmäiset 2 150 loma-asuntoa rakennettaisiin vuosina 2020–2035 ja kaikki olisi valmista vuonna 2050. Hollolan elinvoimavaliokunta on hyväksynyt Hollolan ja Messilän matkailukeskuksen välisen puitesopimuksen. Hanke toisi noin 600 vuosittaista uutta työpaikkaa. Kiinteistöjen yhteenlaskettu arvo olisi noin 390 miljoonaa euroa. Messilä tarvitsee mukaan ulkopuolisia investoijia esimerkiksi kylpylälle.

Kaupan alalla maakunnan suurin työllistäjä Osuuskauppa Hämeenmaa on perustanut vuodessa sata työpaikkaa lisää. Viime syksynä avattuun Hollolan Prismaan palkattiin työntekijöitä, mutta työpaikkojen määrän kasvu johtuu myös kauppojen uusista aukioloajoista. Hämeenmaan myynti kasvoi alkuvuonna neljä prosenttia viime vuoden puoleen vuoteen verrattuna. Taustalla on yleinen talouskasvu ja kuluttajien luottamus, jonka indikaattoriluku hipoi toukokuussa 30-vuotisen mittaushistorian ennätystä. Investointeja on edelleen suunnitteilla, ja esimerkiksi Heinolassa Prisman rakentamista varten tehdään parhaillaan muun muassa ympäristö- ja kaupallista selvitystä. Investointi toisi mukanaan yli sata uutta työpaikkaa. Kauppaketju Tokmanni on laajentamassa Asikkalan Vääksyyn. Uudismyymälä on tavoitteena avata kesäksi 2019. Heinolassa avautuu syyskuun lopussa yli 3 500 neliön kauppakeskus, jossa yhdistyvät uusien tuotteiden outlet-myynti, vanhan tavaran myynti, kirpputorikauppa, maatilatori ja huutokauppatoiminta.

Kunnilla ja etenkin Lahdessa on edelleen suuria koulujen, päiväkotien ja monitoimitalojen perusparannushankkeita sekä pääterveysaseman käynnissä uudistaminen. Päijät-Hämeen keskussairaala uudistetaan 130 miljoonalla eurolla.

Kauppakamarit ovat laatineet listan Suomen liikenneverkon tärkeimmistä korjaus- ja kehittämiskohteista. Päijät-Hämeestä Hämeen kauppakamarin listalla on mukana ovat vt 12 välillä Uusikylä-Tillola. Valtatie 12 ei täytä päätien palvelutasovaatimuksia, vaikka eteläisen kehätien rakentaminen poistaa Lahden kohdalla merkittäviä palvelutasopuutteita ja parantaa kuljetusten sujuvuutta. Kauppakamarit muistuttavat, että

vientireittien sujuvuus ja työssäkäynti kärsivät, mikäli luvattu rahoitustason nosto lykääntyy.

Päijät-Häme selvittää myös mahdollisuuksia lähteä mukaan sirkkabisnekseen. Hyönteisravintoon pohjautuvaa liiketoimintaa edistetään EU-hankkeen avulla. Lappeenrannan teknillisen yliopiston LUTin johdolla selvitetään, löytyykö maakunnasta potentiaalisia toimijoita ja edellytyksiä kannattavaan hyönteistuotantoon. "Sirkka-kestävästä proteiinituotannosta uutta liiketoimintaa" -hanke käynnistyy syksyllä ja kestää vuoden 2020 loppuun. Tarkoituksena on saada parikymmentä yritystä osallistumaan hankkeeseen. Alueen elintarvikeyrityksistä Fazer on leiponut sirkkaleipää viime vuoden lopusta lähtien.

Lahden seudulla halutaan lisää liiketoimintaa myös elokuva- ja tv-tuotannoilla. Lahti Regionin hallinnoima hanke "Elokuva ja tv-tuotantojen hyödyntäminen matkailussa ja yrityksen liiketoiminnassa" päättyy syksyllä. Tavoitteena on ollut synnyttää pysyvä tuotantoyhtiöiden tarpeita palveleva toimintamalli, jotta Lahden seutu voi toimia aktiivisesti erilaisten tuotantoyhtiöiden yhteistyökumppanina ja hakea alueelle Lahden seudun tavoitteita palvelevia tuotantoja. Lahti Region tulee hyödyntämään elokuvatuotantoja mahdollisimman pitkäjänteisesti ja tehokkaasti seudun markkinoinnissa yhteistyösopimusten puitteissa. Hyvinä esimerkkeinä tästä ovat Lahdessa vuonna 2017 kuvatut Supermarsu ja Veljeni vartija -elokuvat.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan osalta tilannetta kuvastaa jo pitkään jatkunut uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvu ja samanaikaisesti lisääntyneet ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa. Barometrien mukaan yritykset ovat edelleen palkkaamassa lisää työvoimaa, mutta odotukset henkilöstön määrän kasvusta ovat jonkin verran heikentyneet aiemmista arvioista. Osaavasta työvoimasta on pulaa monilla toimialoilla. Pula ammattitaitoisesta työvoimasta vaikuttaa jo yritysten kasvumahdollisuuksiin. Esimerkiksi teollisuusalan yritykset eivät välttämättä halua tehdä edes tarjouksia tai tavoitella uusia tilauksia, jos eivät voi luottaa siihen, että pystyvät myös toimittamaan tilaukset. Tämä edellyttäisi varmuutta siitä, että saatavilla on riittävästi tekijöitä ja osaajia. Osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvien ongelmien nähdään pahentuneen vuodentakaiseen verrattuna. Kuuden kuukauden ja 12 kuukauden kuluttua tilanteen arvioidaan olevan edelleen nykytilannetta heikompi. Tämä koskee monia toimialoja (palvelut, metalli, rakennusteollisuus yms.).

Tilastokeskuksen mukaan päätoimialojen yritysten henkilöstömäärän vuosimuutos jäi vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä Päijät-Hämeessä 1,8 prosenttiin, mikä on maakuntien häntäpäätä ja maan keskiarvoa (3,6 %) heikompi. Päätoimialoista eniten

kasvoi rakentaminen (5,0 %). Seuraavaksi eniten kasvoivat muut palvelut (3,1 %) ja teollisuus (3,0 %). Tukku- ja vähittäiskaupan vuosimuutos jäi 0,8 prosenttiin. Kaikkien päätoimialojen vuosikasvu oli edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan yritysten odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat Päijät-Hämeessä positiiviset, mutta ne ovat kokonaisuutena heikentyneet sekä kevään että edellisen vuoden syksyn arviosta. Syksyn pk-barometrissa vastaajista 18,5 % arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua, 74,2 % pysyvän ennallaan ja 7,3 % pienenevän. Henkilökunnan määrän kasvunäkymiä kuvaava saldoluku (11,3) jää koko maan keskiarvoa (14) heikommaksi. Näkemykset vaihtelevat toimialoittain saldoluvin ollessa plussalla kiinteistöalan toiminnassa (68,3), teollisuudessa (38), majoitus- ja ravitsemistoiminnassa (21,6), sosiaali- ja terveyspalveluissa (21,2), liike-elämän palveluissa (17,6) ja rakentamisessa (17,3). Kaupassa (-16,8) sekä kuljetuksessa ja varastoinnissa (-6,6) odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat saldoluvin mitattuna miinuksella.

EK:n elokuussa tekemän suhdannebarometrin mukaan rekrytointivaikkeudet ovat lisääntyneet Hämeessä edelleen. Vastanneista yrityksistä 33 prosenttia kertoo tuotannon kasvun esteeksi ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden, kun huhtikuussa siitä raportoi 28 prosenttia yrityksistä. Huhti-kesäkuussa henkilökunnan määrä pysyi kausivaihtelun huomioon ottaen likimain ennallaan, mutta vastanneista jopa 97 % arvioi henkilökunnan määrän olevan seuraavan kolmen kuukauden aikana yhtä suuri tai suurempi kuin heinäkuussa.

Hämeen kauppakamarin kesällä tekemän yritysbarometrin mukaan 80 prosenttia yrityksistä kertoo henkilöstömääränsä olevan yhtä suuri tai suurempi vuonna 2018 verrattuna edelliseen vuoteen. Seuraavien kuuden kuukauden aikana 63 prosenttia arvioi työntekijämäärän pysyvän samana ja 27 prosenttia kasvavan. Barometrin mukaan 46 prosenttia Päijät-Hämeen yrityksistä piti työvoiman saatavuutta toiminta-alueellaan heikkona.

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvu jatkui edelleen alkuvuoden aikana. Kasvu on jatkunut vuodesta 2014. Työvoiman kysyntä vetää, ja uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut monissa ammattiryhmissä. Uudet avoimet työpaikat lisääntyivät edellisvuodesta määrällisesti eniten seuraavissa ammateissa: puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, lähihoitajat, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, sairaanhoitajat, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, kiinteistöhuollon työntekijät, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat, koulunkäyntiavustajat, kaupavälittäjät, kotiapulaiset- ja siivoojat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, toimisto- ja laitossiivoojat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat sekä henkilö-, taksi- ja pakettiautojen kuljettajat. Alkuvuonna määrällisesti suurimmat rekrytointiammatit julkisessa työväilytyksessä ovat olleet myyntiedustajat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät,

myyjät, lähihoitajat, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, toimisto- ja laitossiivoojat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, sairaanhoitajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät sekä rakennusalan avustavat työntekijät.

Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa koskettavat Päijät-Hämettä kuten monia muitakin alueita. Alueet kilpailevat osaajista ja siksi on huolehdittava sekä koulutus- että muun palvelutarjonnan houkuttelevuudesta. Maakunnan koulutustarjonnan vahvistuminen tulee jollain aikajänteellä näkymään positiivisella tavalla koko maakunnan työllisyyden ja erityisosaamistason ja kehittämispotentiaalin parantumisen suhteessa maakunnan yritysten tarpeisiin. Yleisellä tasolla toisen asteen, ammattikorkeakoulun ja korkeakoulutuksen tulee vastata entistä osuvammin ja joustavammin elinkeinoelämän tarpeisiin. Kasvuyritysten voi olla vaikea houkuttaa kokeneita osaajia yritykseensä. Yksi syy voi olla Helsingin läheisyys, mikä ei houkuttele osaajia muuttamaan Lahden alueelle.

Hämeen TE-toimiston tuoreimman syyskuussa julkaistun ammattibarometriarvion mukaan ongelmat työvoiman saatavuudessa painottuvat edelleen teollisuuteen, rakentamiseen sekä sosiaali-, terveys- ja opetusalalle, mutta ongelmia työvoiman saatavuudessa on monissa ammateissa. Kaikkiaan Päijät-Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 44 ammattinimikkeessä. Määrä on pysynyt samalla tasolla edellisiin, keväällä ja vuosi sitten elokuussa tehtyihin, arviointeihin nähden. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja: rakennusinsinööri, rakennusalan työnjohtajat, betonirakentajat- ja raudoittajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja automaatioinsinööri, konetekniikan asiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, talonrakentajat, muurarit, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, muut rakennustyöntekijät, lattianpäällystystyöntekijät, putkiasentajat, ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, ohutlevysepät, koneenasentajat ja koneistajat, rakennussähköasentajat sekä muut sähköasentajat. Kaikki nämä ammatit olivat pula-ammattien listalla myös kevään arvioissa ja suurin osa jo tätä aiemminkin. Sosiaali- ja terveysalan ammatteja, joissa on pulaa työvoimasta, ovat mm. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, hammaslääkärit, lastentarhanopettajat, erityisopettajat, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja sekä lähihoitajat. Nämäkin ammatit ovat pääsääntöisesti olleet pula-ammattia jo pidemmän aikaa. Ammateista lastentarhanopettajat ja erityisopettajat ovat jälleen nousseet listalle. Muita ammatteja, joissa arvioitiin olevan pulaa hakijoista, olivat mm. talousjohtajat, käänäjät, tulkit ja kielitieteilijät, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, tarjoilijat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat, verhoilijat, henkilö-

taksi- ja pakettiautokuljettajat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, maansiirtokoneiden ym. kuljettajat, kotiapulaiset ja -siivoojat, toimisto- ja laitossiivoojat ja avustavat keittiötyöntekijät. Monissa ammateissa ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat jo tavallaan vakiintuneita ja samat ammatit nousevat esiin aina uudelleen. Pula hakijoista voi olla määrällistä, jolloin hakijoita tehtäviin ei ole. Kyse voi kuitenkin olla myös laadullisista ongelmista, jolloin osaaminen ei vastaa työmarkkinoiden tarpeita (esim. osaamisvajeet, vähäinen työkokemus). Ongelma työvoiman saatavuudessa on silloin, kun työnantaja ei löydä tarvitsemaansa työvoimaa.

Työvoiman saatavuusongelmia ratkotaan monin eri tavoin. Erilaisten koulutusten lisäksi myös rekrytoinnit Suomen ulkopuolelta kasvavat. Lähialueiden (Viro) lisäksi työntekijöitä haetaan kauempaakin (mm. Unkarista). EURES-palvelut ovat yksi vaihtoehto kansallisen vaihtoehtojen lisäksi ja olemassa on myös virtuaalinen rekrytointimahdollisuus. Yritykset saattavat ratkoa ongelmaa myös ostamalla työtä ulkomaisena alihankintana. Verotulojen menetyksen lisäksi vaarana on yritystoiminnan painopisteen siirtyminen yhä enemmän Suomen ulkopuolelle. Haasteena nähdään, voiko työvoiman hankala saatavuus aiheuttaa yritysten poismuuttoa alueelta. Näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä muualle osaavan työvoiman perässä tai vaihtoehtoisesti yritykset voivat sijoittaa toimintojaan eri paikkakunnalla sijaitsevaan toimipisteeseen. Toisaalta vaikeudet osaavan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittamista alueelle. Haastetta lisää, että eri alueet kilpailevat samoista osaajista.

Hämeen TE-toimisto on alkuvuoden aikana kartoittanut ostopalveluna keskeisiä rekrytointiongelmista kärsiviä aloja. Palvelulla haastatellaan puhelimitse kaikki yli viisi henkilöä työllistävät toimialan yritykset. Tällöin kartoitetaan mm. yritysten rekrytointitarpeita nyt ja tulevaisuudessa, mahdolliset haasteet rekrytoinnissa, koulutustarpeet sekä kiinnostus muita TE-toimiston palveluja kohtaan. Palvelulla tuetaan TE-toimiston asiantuntijoiden yrityskäyntien vaikuttavuutta ja tarjotaan ratkaisuja yrityksille. Tähän mennessä on kartoitettu matkailuala, kuljetusala, elintarviketeollisuus, puuteollisuus, metalliala, rakennusliikkeet, rakennusala (ilman rakennusliikkeitä), logistiikka-ala (ei kuljetus) sekä kiinteistöhuolto. Kaikilla kartoitetuilla aloilla on noussut esiin tarve työllistämiseksi ja koulutuksiin. Kaikilla aloilla on myös nähty tarpeita esim. yhteishankintakoulutuksiin, oppisopimuksen käyttöön ja osaamiskartoituksiin. Ehdotuksina uusien buukkausten kohteiksi ovat sote-alan yritykset, kaupan ala ja urheilu- ja hyvinvointiala. Sosiaali- ja terveysalalla valmistaudutaan maakuntaudistukseen. Kaupan ala on murroksessa ja siellä tarvitaan tukea liiketoiminnan kehittämiseen ja henkilöstön palkkaamiseen. Urheilu- ja hyvinvointialalla on paljon toimijoita, jotka tarvitsevat tukea liiketoiminnan kasvattamiseen ja henkilöstön palkkaamiseen.

Työvoiman saatavuusongelmia ratkotaan myös räätälöidyillä rekrykoulutuksilla, joita on toteutettu yritysten kanssa etenevässä määrin. Päijät-Hämeessä on toteutettu kou-

lutuksia mm. betonituoteteollisuudelle (kaksi koulutusta ja tulossa yksi), puuelementtirakentamiseen (kaksi koulutusta), palvelualalle (kaksi koulutusta ravintola-kahvila kaksi koulutusta, yksi koulutus laitoshuoltaja). Esimerkkeinä Osuuskauppa Hämeenmaan rekrykoulutus, jossa koulutetaan 25 henkilöä myyjän ja ravintolatyöntekijöiden tehtäviin vähittäiskaupassa, kahviloissa ja ravintoloissa, käynnistyy syyskuussa. Samoin syyskuussa käynnistyy Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalveluiden rekrykoulutus, jossa koulutetaan 25 henkilöä laitoshuoltajan tehtäviin. Soveltuvat henkilöt jatkavat myöhemmin ammatillisia opintojaan oppisopimuksella. Rakennus- ja kiinteistöyhtiö Lehto Group aikoo palkata vuoden loppuun mennessä 50 uutta työntekijää Hartolan uudelle talotehtaalle rakennuskomponenttien esivalmistukseen ja kokoonpanoon. Haussa on sekä talonrakentajia että LVI- ja sähköasentajia. Yhtiö hakee myös työntekijöitä, joilla ei ole aiempaa rakennusalan työkokemusta ja järjestää Hämeen TE-toimiston kanssa 60 päivän rekrytointikoulutuksen henkilöille, joilla ei ole vielä aiempaa rakentamisen kokemusta. Työvoimapula perustelee oman koulutuksen käyttöä. Koulutus sopii hyvin esimerkiksi alanvaihtajalle tai henkilölle, joka haluaa tehdä töitä käsiillä. Tärkeää on hakijan positiivinen asenne ja into oppia uutta. Kysynnän jatkuessa hyvänä tarvittaneen lisääkin väkeä. Betonialan ammattilaisten kysyntä kasvaa edelleen ja uusia koulutuksia on suunnitteilla.

Hämeen ELY-keskus on kohdistanut alkuvuoden aikana ESR-rahoitusta ammatillisten oppilaitosten opetus- ja ohjaustoimintojen kehittämiseen. Päijät-Hämeessä suurin käynnistynyt hanke on Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymän ja kuuden osatoteuttajan "KETTU -ketterä uraohjaus osaksi ammatillista koulutusta" -hanke. Tavoitteena on antaa toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetus- ja ohjaushenkilöstölle parempia valmiuksia opiskelijoiden uraohjaukseen.

Myös asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa.

Työvoimaa on tällä hetkellä yleisesti hyvin tarjolla. Työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ei kuitenkaan ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Kaikista työttömistä ei ole suoraan tai edes kouluttamalla apua yritysten tarpeisiin. Esimerkkinä haussa oleviin rekrykoulutuksiin ei aina saada tarpeeksi koulutukseen soveltuvia hakijoita (esim. terveydelliset rajoitteet). Tästä herää myös kysymys, miten alueen työnantaja saa houkuteltua huippuosajia itselleen ja millä tavoin työnantajaa voidaan tällaisessa tilanteessa auttaa?

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän vuoden 2015 lopussa alkanut lasku jatkuu. Päijät-Hämeen haaste on muihin maakuntiin verrattuna hitaampi työttömyyden lasku. Lasku on ollut maakuntien hitainta ja erityisesti tämä näkyy nuorten työttömyydessä. Maakunnan työttömyysaste on maakunnista toiseksi korkein Pohjois-Karjalan jälkeen. Maakunnan suurimman keskuskaupungin Lahden työttömyysaste on suurten kaupunkien joukossa toiseksi korkein. Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleiden määrä on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä nopeammin, mutta pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä on edelleen maakunnista korkein (35 %). Muiden alueiden tapaan työttömien määrän vähentyessä uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut. Työttömyyden rakenteelliset ongelmat sekä kohtaanto-ongelmat ovat edelleen merkittäviä.

Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana paranevan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu edelleen hyvin ja työpaikkoja on tarjolla. Työttömien määrä laskee sekä parantuneiden työtilaisuuksien, mutta myös lisääntyvän opiskelun vuoksi. Esimerkiksi omaehtoisessa opiskelussa olevien määrä on kasvanut jo usean vuoden ajan. Myös erilaisia TE-hallinnon palveluita on runsaasti tarjolla ja tätä kautta voidaan vaikuttaa varsinkin rakenteellisen työttömyyden purkuun. Päijät-Hämeessä aktiivisuusleikkuri on ollut suuri. Sekin kertoo, että pitkäaikaista tai rakenteellista työttömyyttä on paljon tai ainakin kesäkaudella heitä on vaikea aktivoida. Kokonaistyöttömyyden laskun edelleen jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat tulevat entisestään korostumaan, vaikkakin pitkään työttömänä olleiden määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä ripeämmin. Hankalammin työllistyvät korostuvat työttömien joukossa. Erot ihmisten välillä kasvavat. Osa työllistyy helposti ja toisten työttömyys pitkittyy eri syistä. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen sijainti ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää. Työttömänä olevia voi olla kokonaan ilman ammatillista koulutusta tai osaaminen on vanhentunutta, mutta henkilö ei ole esimerkiksi iän puolesta tai muusta syystä valmis kouluttautumaan.

Alkuvuoden aikana Päijät-Hämeessä päättyi keskimäärin kuukaudessa 2 000 työttömän työttömyysjaksoa. Heistä 44 % aloitti työn, 21 % aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 18 % ei uusinut työnhakuaan, 10 % siirtyi koulutukseen, 6 % siirtyi työvoiman ulkopuolelle ja 1 % muu syy tai ei tietoa. Henkilöiden joukossa, jotka eivät ole uusineet työnhakuaan, on usein myös työn aloittaneita. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen on pienentynyt, ja keskimäärin 55 % alkaneista työttömyyksistä päättyi alkuvuoden aikana ennen pitkittymistä yli 3 kk työttömyyteen.

Nuorten työttömyyden lasku jatkuu, mutta on ollut alkuvuoden aikana hitaampaa (-6,6 %) kuin muissa maakunnissa. Maassa keskimäärin nuorten työttömyys on vähentynyt samaan aikaan 16,4 %. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrän lasku johtuu työttömänä työnhakijana olleiden määrän vähentymisestä, sillä aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa olevien nuorten määrä on vähentynyt usean vuoden ajan. Palveluista omaehtoinen opiskelu on nuorten suosiossa ja siinä olevien määrä on kasvussa. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli kesäkuun lopussa 19,8 %, mikä on maakuntien korkeimpia ja maan keskiarvoa (14,4 %) korkeampi. Maakunnan keskuskaupungin Lahden nuorten työttömyysaste oli kesäkuun lopussa 21,3 %. Alueelta lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat. Alkuvuoden aikana Päijät-Hämeessä päättyi keskimäärin kuukaudessa 460 työttömän alle 25-vuotiaan työnhakua. Heistä 33 % aloitti työn, 35 % ei uusinnut työnhakuaan, 17 % aloitti muussa palvelussa kuin koulutuksessa, 8 % siirtyi koulutukseen, 6 % siirtyi työvoiman ulkopuolelle ja 1 % muu syy tai ei tietoa. Henkilöiden joukossa, jotka eivät ole uusineet työnhakuaan, on usein myös työn aloittaneita.

Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, vähenee edelleen. Laajan työttömyyden lasku johtuu tällä hetkellä työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä, sillä palveluissa olevien määrä on hieman kasvanut. Palveluissa olevien määrässä on palvelukohtaisia eroja. Aktivointiasteeseen laskettavista palveluista omaehtoisessa opiskelussa olevien määrä on edelleen kasvussa, mutta esimerkiksi työvoimakoulutuksessa olevien määrä on vähentynyt.

Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Lomautusten määrä on edelleen laskussa. Sekä miesten että naisten työttömyys vähenee, naisten osalta jonkin verran miehiä nopeammin. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä. Lasku on ollut alkuvuoden aikana suhteellisesti hitainta nuorten ryhmissä (15-19-vuotiaat, 20-24-vuotiaat).

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrä on vähentynyt vuoden 2016 lopusta. Myös yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä kääntyi laskuun vuoden 2017 aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille arvioidaan helpottuneen, mutta myös palveluissa olevien pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut pienessä kasvussa. Moni yli vuoden työttömänä ollut on löytänyt väylänsä esim. opiskelun kautta ja omaehtoisessa opiskelussa olevien pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut jo usean vuoden ajan. Päijät-Hämeen pitkäaikaistyöttömät ovat ikääntyneempiä kuin maassa keskimäärin.

Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat en-
tisestään korostumaan. Kohtaanto-ongelmat työmarkkinoilla tulevat jatkumaan, eikä
työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole verrannollinen osaavan
työvoiman saatavuuden paranemiseen. Osaltaan työttömyyttä ylläpitää, ettei työttö-
mällä ole halua alanvaihtoon tai ettei ole mahdollisuutta tai halua siirtyä toiselle paik-
kakunnalle työn perässä. Eri tehtävistä irtisanotut ja varsinkin ikääntyneet pitkään sa-
maa työtä tehneet voivat työttömäksi jäätyään olla tilanteessa, ettei osaaminen enää
vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Joillakin aloilla irtisanottujen osaaminen on voi-
nut olla hyvinkin spesiaalia. Motivoituneita uusiin ammatteihin kouluttautujia tarvitaan.

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa edelleen työllistä-
mispalveluja. Maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono, muodostavat
haasteellisen asiakasryhmän. Tilanne on harmillinen, sillä monella on tuore toisen as-
teen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Te-
hokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaami-
nen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaan kansalaisten työttö-
myys on huomattavasti kantaväestöä korkeampaa. Maahanmuuttajien asema työ-
markkinoilla kuitenkin paranee maassa vietettyjen vuosien kuluessa, ja hyvät kotoutu-
mistoimenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti. Ulkomaalaisten työttömien
työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Päijät-Hämeessä kesäkuun lo-
pussa 34,7 %, mikä on maan keskiarvoa (25,0 %) enemmän.

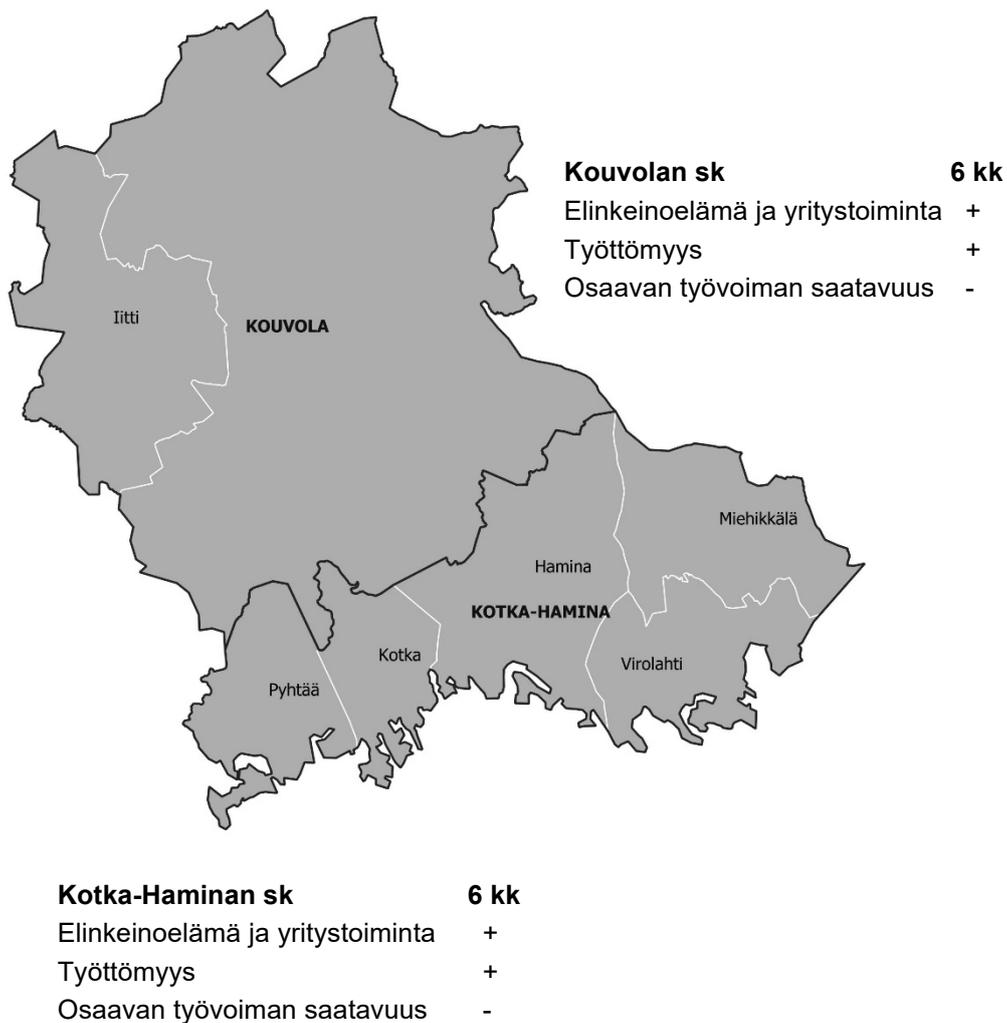
Lahden seutukunta

Asikkala, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Heinola ja Sysmä

Lahden seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 201 147 henkilöä. Viime
vuoden kesäkuusta vähennystä oli 442 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa
työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli
12 169.

Lahden seutukunta	Tilanne nyt ver- rattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrat- tuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	++
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kymenlaakso

Kymenlaaksossa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 174 754 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 2 042 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 153.

Kymenlaakso	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Teollisuudella on edelleen merkittävä rooli Kymenlaakson yritystoiminnassa. Maakunnan vahva vienti koostuu lähes kokonaan teollisuustuotteista. Käynnissä oleva rakennemuutos on vähitellen monipuolistanut elinkeinorakennetta. Uutta kasvua haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuus, metalliteollisuus, älylogistiikka, matkailun kehittäminen, elintarvikeala), mutta myös kokonaan uusilta toimialoilta (mm. pelillistäminen, av-ala, kyberturvallisuus, älykkäät pakkaukset). Viime aikoina näkyviä ovat piristäneet mm. metsäteollisuuden investoinnit ja tuotekehitys, logistiikka-alan hyvä vire, metallialan myönteinen kehitys, E 18-tien rakentaminen sekä kaupan uudet investoinnit. Uusia, isojaakin investointeja on jo luvassa.

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kymenlaakson väestö ikääntyy ja vähenee. Väestön ennakkotilastojen mukaan vuoden 2018 alkupuoliskolla Kymenlaakson väestö väheni noin 750:llä. Väestö väheni kaikissa kunnissa Pyhtäätä lukuun ottamatta. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Vaikka työttömien määrä vähenee, on rakennetyöttömien osuus silti korkea. Työllisyysaste on pysytellyt koko maan keskiarvon alapuolella.

Suuri haaste on edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen Kymenlaaksoon. Yrittäjyysilmaston tukemisessa on onnistuttu tuoreimpien barometritietojen mukaan hyvin. Viime aikoina työvoiman kohtaanto-ongelmat ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin. Osaajien löytymisestä on kehittynyt kaikkein ratkaisevin tekijä, kun yritykset pohtivat kasvua ja uusien investointien tekemistä. Uusia työn ja työllistämisen muotoja, työvoiman liikkuvuuden parantamista ja tietotekniikan hyödyntämistä on tuettava.

Sekä Kouvolan että Kotkan seuduilla kaupunkikeskustoja kehitetään kunnianhimoisesti. Tavoitteena on uudistunut ja vetovoimainen seutu. Yritykset tulisi saada kiinnostamaan seudusta sijoittumispaikkana, joka tarjoaa turvallisen asuinpaikan, osaavaa ja sitoutuvaa työvoimaa sekä edullisen kustannustason. Työpaikkojen, palvelujen ja asuinympäristön tarjonta ja yhä enemmän myös laatukysymykset ovat keskeisiä vetovoimatekijöitä. Alueen vetovoimaa, palveluja ja olemassa olevia vahvuuksia on systemaattisesti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Osaavan työvoiman varmistamiseksi myös laadukas koulutustarjonta on oleellinen vetovoimatekijä. Koulutustarjontaa kehitetään jatkuvasti. Esimerkiksi Xamkin opiskelijoilla on mahdollisuus sisällyttää jokaiseen tutkintoon robotiikkaopintoja joko valinnaisena tai osana tutkinnon ammatillisia opintoja. Etelä-Kymenlaaksossa kehitellään Drone-koulutusta.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen ovat Kymenlaakson selkeitä vahvuuksia. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän ja Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfraa on alueella parannettu voimakkaasti. Koskenkylä - Kotka-moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. E18-tie Vaalimaalle avattiin kokonaisuudessaan liikenteelle vuoden 2018 alkupuoliskolla.

Suurin nyt käynnissä oleva tiehanke on Vt 12 –tien parantaminen. *Valtatie 12 on tärkeä osa itä-länsisuuntaista valtatieverkkoa ja merkittävä yhteys elinkeinoelämän kuljetuksille. Tien varressa on runsaasti teollisuutta ja tie toimii Lahden ja Kouvolan kaupunkiseutujen työmatkaliikenteen yhteytenä.* Hankkeessa parannetaan valtatieosuuden liikenneturvallisuutta ja tieliikenteen sujuvuutta noin viiden kilometrin matkalla litin Kausalan ja Kouvolan välillä rakentamalla keskikaiteellinen ohituskaistatieosuus ja rinnakkaistie. Rinnakkaistien tarkoituksena on varautua häiriötilanteisiin ja parantaa liikenneturvallisuutta. *KymiRing-moottoriratakeskuksen kohdalle tehdään eritasoliittymä.* Urakka maksaa noin 17 miljoonaa euroa. Myös vt 26:lla ja valtatie 15:llä tehdään parannustöitä. Raideliikenteen osalta Kymenlaaksossa on käynnissä miljoonien eurojen arvoiset ratatyöt. Junien liikkuvuutta ja rataturvallisuutta parannetaan valtion korjausvelkaohjelman mukaisesti Kouvolan ja Kotkan välillä sekä Kotkan ratapihalla.

Kouvolan ja litin alueella sijaitsevan Kimolan kanavahankkeen rakentaminen on alkanut. Kanava kunnostetaan uittokanavasta veneilykäyttöön. Valmistuminen avaa noin 400 kilometrin mittaisen vesireitin Voikkaalta aina Keiteleelle asti. Rakennuskustannukset ovat noin 21 miljoonaa euroa. Summasta kunnat maksavat kolmasosan ja valtion rahoitusosuus kattaa loput. Rakennusvaiheessa kanava työllistää noin 200 henkilötyövuotta. Kanavarakentamisen ohella on huolehdittava sekä veneilyinfran ja -palveluiden että matkailu- ja palveluliiketoimintojen kehittämisestä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien tilastojen mukaan kasvussa Kymenlaaksoissa (+ 3,7 %, koko maa + 5,3). Kouvolan seudulla muutos oli + 2,5 % ja Kotkan seudulla + 5,2 %. Kasvu näkyi erityisesti palvelujen liikevaihdon kasvussa. Myös henkilöstömäärät olivat nousussa lähes valtakunnalliseen tahtiin (Kymenlaakso + 3,5 %, koko maa + 3,6 %). Niin ikään pienyritysten liikevaihto oli edellisvuoteen verrattuna suurempaa.

Tuoreen Pk-yritysbarometrin mukaan suhdannetilanne on vuoden takaista parempi 41 % kymenlaaksolaisista yrityksistä (koko maa 44 %). Seuraavan vuoden aikana suhdanteiden paranemista ennakoi 32 % (koko maa 37 %) ja heikkenemistä 9 % yrityksistä (koko maa 10 %). Henkilökunnan määrää ennakoi kasvattavansa 18 % maakunnan yrityksistä (koko maa 21 %).

Metsäalan perusvire on erittäin positiivinen. Metsäteollisuus tekee nyt erinomaista tulosta sellun hinnan ansiosta. Hinta on korkeammalla kuin koskaan tällä vuosituhanella. Sellun kysyntä on kasvanut erityisesti Kiinassa, jossa sellusta valmistetaan korkeatasoisia pehmopapereita. Usko biotalouteen, erilaisten pakkausmateriaalien kysynnän kasvuun ja sellun uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investointeina myös Kymenlaaksoissa. Pyhtäällä Paperex Colombier Oy ryhtyy päällystämään papereita ja kartonkeja muovittomilla vesipohjaisilla päällysteillä. Stora Enso otti Kouvolan Inke-roisten paperitehtaalla kesällä käyttöön arkittamon laajennusosan ja uuden arkikileik-kurin. Laajennusosa valmistui loppukeväästä, ja sen hinta on kokonaisuudessaan 9 miljoonaa euroa. Investoinnin ansiosta tehtaan arkituskapasiteetti nousee 35 000 tonniin vuodessa.

Kotkaan perustetaan uusi lannoitetehtas. BioA -yhtiön lannoitetehtas rakennetaan Sunilan sellutehtaan läheisyyteen. BioA:lla on kaikkiaan neljä patenttia erilaisille lannoitteille. Kierrätyslannoitetta on tarkoitus valmistaa paperiteollisuuden sivutuotteista ja voimalaitosten puhdistetusta tuhkasta. Ensimmäisessä vaiheessa tuotantomäärä on noin 40 000 tonnia lannoitetta vuodessa. Vuonna 2020 alkavassa toisessa vaiheessa tuotanto on tarkoitus kymmenkertaistaa. Sunilan lannoitetehtas on kaikkiaan noin 30 miljoonan euron suuruinen investointi.

UPM on toimittanut Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle ympäristövaikutusten arviointiohjelman Kotkan Mussaloon suunnitellusta biojalostamosta. UPM valmistaisi biojalostamossa korkealaatuisia biopolttoaineita tie-, laiva- sekä lentoliikenteen käyttöön. Päätuote olisi uusiutuva diesel, ja lisäksi yhtiö voisi valmistaa kerosiinia. Investointipäätös voidaan tehdä aikaisintaan syksyn 2019 aikana ja käyttöönotto aikaisintaan vuoden 2021–22 vaihteessa. Myös Kotkamills Oy on kertonut suunnittelevansa uuden

biokaasulaitoksen rakentamista. Kotkamills on yksi maailman suurimmista laminaattipaperin valmistajista. Parhaillaan harkitaan uuden laminaattipaperikoneen rakentamista Kotkan tehtaalle. Kyse olisi enintään 100 miljoonan euron investoinnista. Yhtiö on luvannut kertoa päätöksensä ennen vuodenvaihdetta. Tällä hetkellä Kotkamills on rakentamassa Kotkan kartonkitehtaalleen uutta mustalipeän haihduttamoa, joka leikkaa mustalipeän haihdutuksessa kuluttavan höyryn määrää jopa puolella ja pienentää merkittävästi tehtaan hiilidioksidipäästöjä.

Teknolgiateollisuuden näkymät ovat hyvät. Erityisesti metallialan näkymät ovat positiiviset. Yleinen taloudellinen nousu heijastuu Kymenlaakson metalliteollisuuteen kasvaneina tilausmäärinä ja parantuneina liikevaihtoina. Myös suunnittelu- ja konsultointitoimistoilla menee pääosin hyvin. Alumiiniprofilien puristamiseen erikoistunut yritys Mäkelä Alu investoi uuteen maalauslinjastoon Kuusankoskella. Maalausinvestointiin sisältyy myös varastointivalmiuksien parantaminen. Kyseessä on noin kolmen miljoonan euron investointi.

Parveke- ja terassilaseja valmistava Lumon rakentaa uuden lasinjalostuslaitoksen Kouvolaan. Sen rakentaminen aloitetaan tulevan syksyn aikana ja tehdas valmistuu kesällä 2019. Valmistuttuaan uusi tehdas työllistää noin 50 ihmistä. Uusiin tuotantotiloihin ja koneisiin investoidaan 10 miljoonaa euroa.

Logistiikan näkymät ovat erittäin myönteiset. Vuosi 2017 oli HaminaKotkan satamassa voimakkaan liikenteen lisäyksen aikaa. Näkymät vuodelle 2018 ovat vieläkin paremmat. HaminaKotkan sataman kautta kulki tammi-heinäkuussa 15 % enemmän tavaraa kuin vuosi sitten. Vientiliikenne kasvoi 8 % ja tuonti 35 %. Sataman kasvun odotetaan nopeutuvan vuoden loppua kohti, kun kaasuputkilaivaukset ja Kazakstanin moduuliliikenneprojekti pääsevät kunnolla käyntiin.

HaminaKotkan sataman ja belgialaisen Sarens Groupin solmima merikuljetussopimus laajenee merkittävästi. Nostureiden vuokrauspalveluihin, raskaisiin nostoihin ja tekniisiin kuljetuksiin erikoistunut Sarens Group N.V. investoi Haminan sataman kautta tehtäviin jättimoduulien kuljetuksiin 46 miljoonaa euroa. Alkuperäinen investointisumma oli noin 20 miljoonaa euroa. Kuljetukset koostuvat Haminaan saapuvista valtamerialuksista ja niiden lastin massiivisen satamakäsittelyn ja varastoinnin jälkeisistä jokiproomukuljetuksista Venäjän sisävesijärjestelmään. Projekti kasvattaa huomattavasti Haminan sataman toimintaa vuoteen 2021 asti. Hanke tulee työllistämään arviolta noin 50 paikallista henkilöä logistiikan eri alueilla. Nord Stream 2 kaasuputkien pinnoitusurakka Mussalon satamassa jatkuu. Wasco Coatings Finland Oy pinnoittaa betonilla Nord Stream 2 -hankkeen maakaasuputkia. Hankkeen keskussatamia ovat HaminaKotka ja Saksan Mukran. Yhteensä Nord Stream 2 työllistää satamassa ja alueella n. 500 henkilöä yhteensä kolmen vuoden aikana. Aiemmin tehtyjä investointeja, kuten esimerkiksi varastoalueita, päivitetään.

Steveco rakentaa Mussalon satamaan 20 000 neliömetrin terminaalin. Investoinnin arvo on 8,5 miljoonaa euroa. Terminaalin odotetaan olevan toiminnassa vuodenvaihteeseen mennessä. Myös HaminaKotkan satama investoi alueen infraan noin 30 miljoonaa euroa. Hankkeen taustalla on UPM:n päätös keskittää Kaukaan ja Kymin sellutehtaiden meriliikenne Kotkaan. Myös Keitele Group ja ILP-Group ovat solmineet Hamina-Kotkan sataman kanssa pitkäaikaisen sopimuksen sahatavaran ja liimapuun viennistä Kotkan Mussalon sataman kautta. Sopimukseen liittyy noin kahden miljoonan euron investoinnit.

Haminan satamaan on rakenteilla 30 000 kuution nestetytetyyn maakaasun (LNG)-varastosäiliö. Rakentamisaikana työllistämisaikutus on noin 300 henkilötyövuotta, vakituisia työpaikkoja terminaalin syntyy 10–20 ja kerrannaisvaikutuksineen (mm. myynti ja logistiikka) pysyviä työpaikkoja uskotaan syntyvän noin 50. LNG-terminaalin Investoinnin kokonaisarvo on n. 100 M€. Tulevien vuosien aikana Haminan Energia tulee lisäksi investoimaan LNG:n jakeluinfraan miljoonia euroja. Terminaali valmistuu 2020 loppupuoliskolla ja tavoitteena on, että toiminta toimisi hyvällä volyymillä jo vuoden 2021 aikana.

Kouvolaan kaavailtu suuri logistiikkaterminaali etenee. Ratatekniikan suunnittelua tekevä yritys on valittu ja suunnittelu on tarkoitus saada päätökseen vuoden loppuun mennessä. Suunnitteluun on myönnetty rahaa myös EU:lta. Kouvolan kaupunki on varannut 300 hehtaaria maata konttijunaliikenteen tarpeita varten ja tarjoaa tilaa logistiikkapalveluyrityksille, kokoonpanotehtaille ja jakeluvarastoille. Logistiikka-alueella voidaan jatkossa lastata yli kilometrin pituisia junia. Terminaalissa junasta voisi lastata kontit suoraan rekka-autoihin tai rekoista junan kyytiin.

Ensimmäinen konttijuna Kouvolaan Kiinaan lähti marraskuussa 2017. Huhtikuun 2018 alusta junia on mennyt kerran viikossa. Kouvola Innovation Oy on solminut yhteistyösopimuksia, jotka laajentavat konttijunareitin ulottumaan Norjaan ja Ruotsiin. Kouvolan ja Kiinan Xi'anin kaupunkien elinkeinoyhtiöt alkavat markkinoida konttijunareittiä myös Pohjois-Euroopassa ja Aasiassa. Kuljetukset ovat kiinnostaneet mm. Saksassa ja Hollannissa. Kouvolan ja Kiinan Xi'anin välistä tavarajunayhteyttä aletaan tehostaa älysovelluksilla. Projekti on osa laajempaa Corridor as a Service (CaaS) -hanketta, jonka päämääränä on tavaralogistiikan ja uusien logistiikan palvelujen kehittäminen. Tavoitteena on tehdä eteläisestä Suomesta Euroopan ja Aasian välisen henkilö- ja tavaraliikenteen solmukohta.

Konttijunaliikenne ja metsäteollisuuden hyvä vire on tuonut uusia logistiikkatyöpaikkoja esimerkiksi myyntiin, kuljetukseen ja huoltoon. Esimerkiksi Kouvola Cargo Handling on kaksinkertaistanut työntekijämääränsä kahden viime vuoden aikana. Logistiikkayhtiö tekee miljoonaluokan investoinnin uusiin varastotiloihin. Yhtiön varastotila Kouvolan logistiikka-alueella kasvaa 6 000 neliöllä.

KymiRing-moottoriratahanke etenee. Rakennustyöt ovat käynnissä. Suomen ensimmäinen MotoGP-osakilpailu tulee olemaan todennäköisesti vuonna 2020. Sopimus KymiRingillä järjestettävistä MotoGP-osakilpailuista on viisivuotinen. Tulevaisuudessa rataa käytetään myös autojen kehittämiseen ja testaamiseen, ajajien kouluttamiseen ja ajo-opetukseen. Autojen automatisointi voi olla tulevaisuudessa merkittävä tutkimusala. Tällä hetkellä rataa käyttää Puolustusvoimat, joka on tehnyt sopimuksen Kymi Ringin ajoharjoitteluradan käytöstä vuosille 2018—2020.

Rakennusosalalla on hiljaisempaa kuin kasvukeskuksissa, mutta jonkin verran piristymistä on nähtävissä. Kymenlaakson keskussairaalassa Kotkassa meneillään oleva laajennus työllistää noin 60 rakentajaa. Ratamo-keskuksen maanrakennustyöt alkavat syksyllä 2018 ja varsinainen rakentaminen alkaa keväällä 2019. Hankkeen kustannukset ovat noin 62 miljoonaa euroa. Korian asuntomessujen rakentaminen on täydessä käynnissä. KymiRingille on suunnitteilla noin 60 luksusasuntoa, joiden vastikkeeseen kuuluu myös KymiRingin käyttöoikeus. Kymenlaaksossa on lähivuosina lähdössä liikkeelle suuria rakennushankkeita, jotka voivat piristää alan paikallista tilannetta. Kokonaisuudessaan asuntorakentaminen on melko vähäistä. Kuitenkin pienillä rakennusalan yrityksillä riittää töitä korjausrakentamisessa ja tulevaisuudennäkymät ovat hyvät.

Sekä Kouvolassa että Kotkassa on tapahtumakeskussuunnitelmia. Kouvolassa kaupunki on suunnitellut noin 8 500–10 000 neliöistä matkakeskusta. Suunnitelman mukaan olennaista on, että tilat ovat muunneltavissa ja keskuksessa voidaan järjestää eri tilaisuuksia samanaikaisesti. Tavoitteena on ollut, että keskus rakennetaan nykyisen kaukoliikenteen bussiterminaalin ja pysäköintialueen paikalle. Nyt suunnitelmiin on lisätty uuden teatterin rakentaminen matkakeskuksen yhteyteen. Myös hotellopeeraattorin etsintä jatkuu.

Kotkan Kantasatamaan nousevan tapahtumakeskuksen hankesuunnittelu on käynnistymässä ja konkretisoituu syksyn aikana. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu rakentaa tapahtumakeskuksen kanssa samalle alueelle uuden kampuksen. Tapahtumakeskus ja kampus maksaisivat yhteensä 55 miljoonaa euroa, josta kampuksen osuus olisi 35 miljoonaa euroa. Tapahtumakeskuksesta on suunniteltu suurta ja erikokoisiin tapahtumiin muunneltavaa monitoimikeskuskusta, jossa olisi tiloja sekä pitkäaikaisille vuokralaisille että lyhytkestoisemmille tapahtumille. Siellä tulisi pystyä järjestämään jopa 1 500 hengen kokouksia sekä yleisömäärältään 2 500-3 000 hengen konsertteja. Kampukselle ja tapahtumakeskukselle rakennetaan osittain yhteisiä tiloja, mikä säästää rakennuskustannuksia. Alustavan aikataulun mukaan tapahtumakeskus valmistuisi vuoteen 2021 ja ammattikorkeakoulun kampus vuoteen 2023 mennessä. Kantasataman kokonaisuuteen kuuluu myös Old Port Designer Outlet Village.

Tukku- ja vähittäiskaupan viimeisimmät liikevaihto- ja henkilöstötiedot ovat Kymenlaaksossa plussalla, vaikkakin jäljessä koko maan kasvuluvuista etenkin henkilöstömäärän suhteen. Suomen ensimmäinen outlet-kylä, Zsar Outlet Village, avautuu asiakkaille marraskuussa Vaalimaalla. Ensimmäisen vaiheen valmistuttua kylä koostuu 65 muoti- ja kodinkonetarvikeliikkeestä. Työntekijöitä tarvitaan noin 350–400 ja rekrytoinnit ovat käynnissä. Toisen vaiheen myötä ja täydessä laajuudessaan pinta-ala tulee olemaan 20 000 neliometriä, ja outlet-kylässä tulee olemaan noin 120 liikettä. Tavoitteena on ensimmäisten toimintavuosien aikana houkutella Zsariin pari miljoonaa vierasta vuosittain.

Matkailuala on alkuvuoden aikana näyttäytynyt majoitusten määrällä mitattuna vaimpana kuin edellisvuonna. Myös Vaalimaan rajanylitykset ovat hieman edellisvuotta alemmalla tasolla. Kesällä sekä Kouvolan että Kotka-Haminan seudulla on ollut suuria yleisötapahtumia, jotka osaltaan nostavat myös yöpymismääriä. Kouvolan seudulla KymiGP:ssä ja Karjalaisten liiton kesäjuhlissa kävi yhteensä lähes 30 000 vierailijaa. Kotkan meripäivät keräsi kävijöitä tänä vuonna arviolta noin 200 000. Hamina Tattuossa kävi yli 100 000 ihmistä ja lähes kaikki maksulliset tapahtumat olivat loppunumyytyjä. Risteilyalusten vierailut ovat jatkuneet, ja kuluvana kesänä arviolta noin 3 000 henkeä vierailee Kotkassa. Ensi vuonna Kotkaan saapuu näillä näkymin vähintään viisi risteilyalusta. Kouvolassa järjestetään heinä-elokuussa 2019 Asuntomessut Pioneeripuistossa Koriolla. Niiden odotetaan tuovan seudulle yli 100 000 messukävijää. Saaristo ja joki ovat maakunnan matkailuvaltteja, ja näiden liiketoimintaa kehitetään systemaattisesti. Maakunnassa on myös nousemassa vesistöjen lisäksi esimerkiksi luonnonpuistoa hyödyntävää luonto- ja kulttuurimatkailuliiketoimintaa.

Elintarvikeala on vahvassa vireessä. Esimerkiksi elintarvikeyritys Kaslink Foods Oy on palkannut vuoden sisällä noin 50 uutta työntekijää ja valmistautuu tuotantotilojensa laajentamiseen Koriolla. Yhtiö on investoinut viimeisen kymmenen vuoden aikana noin 50 miljoonaa euroa nykyiseen tuotantolaitokseen ja suunnittelee tuotantotilojen laajentamisen lisäksi biokaasulaitosta, jossa se voisi muuttaa teollisuusjätettä ja sivutuotteita energiaksi ja lannoitteeksi. Vienti on alkuvuonna lähes kaksinkertaistunut. Kuluvan vuoden keväällä yritys ja K-ryhmä ovat aloittaneet yhteistyön. Sopimuksen mukaan kaurapohjaiset Kaslink Aito -tuotteet ovat saatavilla Kiinassa. Kiinalaiset voivat kesäkuusta alkaen ostaa Kouvolassa valmistettuja tuotteita K-ryhmän verkkokaupasta. Kouvolaan saadaan myös uusi elintarviketehdas, kun Kouvolan Herkku aloittaa joulukuussa. Entisen meijerin tiloihin perustettavan tehtaan myötä varmistuu (Kaslink Foodsin) kastike tuotannon jatkuminen Kouvolassa.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino Kymenlaaksossa. Syksyllä 2018 valmistuneen viljelijäbarometrin mukaan maatalouden rakennemuutos näyttäisi kiihtyvän. Tällä hetkellä maatiloja on noin 1750, mutta vuonna 2025 tiloja on viljelijöiden jatka-

misaikeiden mukaan enää noin 1200. Samalla tilojen keskikoko on kasvussa. Raken-
nemuutosta kiihdyttävänä tekijöitä ovat toimialan pitkään jatkunut erittäin heikko kan-
nattavuus, maatilayrittäjien korkea keski-ikä sekä uuden ohjelmakauden (ml. uudet tu-
kijärjestelmät) alkaminen vuonna 2021. Kymenlaakson maatilayrittäjät kokevat tuotan-
tonsa kannattavuuden heikommaksi kuin viljelijät keskimäärin Suomessa. Kannatta-
vuus ja kannattavuusodotukset ovat varsinkin kasvinviljelytiloilla erittäin heikot. Metsä-
talouden ja muun yritystoiminnan kannattavuustilanne ja odotukset ovat paremmat.
Muuta yritystoimintaa harjoitetaan maatiloilla enemmän kuin koko maassa keskimää-
rin. Varsinkin koneyritys on suosittu sivutoimi.

Alkutuotannon kilpailukyvyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutu-yritys ovat
alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm.
maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointi-
tuet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maa-
seudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia
joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyk-
senä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuu-
dessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin kuluvan vuoden alkupuoliskolla uusia työpaik-
koja 13 % prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 20 %). Avoimia työ-
paikkoja oli erityisesti myyjille, myyntiedustajille, lastenhoitotyöntekijöille, toimisto- ja
laitossiivoojille ja lähihoitajille. Muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat melko
maltillisia, mutta edellisvuotta enemmän avoimia paikkoja oli mm. sosiaali- ja terveys-
alan ammattilaisille, maa- ja vesirakentamisen avustaville työntekijöille, kiinteistöhuol-
lon työntekijöille sekä ahtaajille.

Alueen pk-yritysten kehittämisaktiivisuus on kasvussa. Siihen liittyen osaavasta työ-
voimasta on muodostunut pullonkaula. Kehityshalukkuutta leimaa kiinnostus digitaali-
siin ongelmanratkaisuihin ja tulevaisuuden suunnitteluun, jotka liittyvät mm. vientival-
miuksien kasvattamiseen ja kotimarkkinoiden muuttuvien tarpeiden tyydyttämiseen.
Nämä ovat käytännössä kokoelma hyvin yritys- ja liiketoimintaympäristökohtaisia tar-
peista. Koulutuspanostuksissa tulisi huomioida myös viennin merkitys maakunnalle.
Vientiteollisuus tarvitsee yliopisto- ja korkeakoulutettua työvoimaa.

Työvoiman kysyntä on kasvanut edellisvuodesta ja kohdistuu aikaisempaa enemmän
myös naisvaltaisille aloille. Tämä näkyy erityisesti sote-sektorin kysynnässä. Työnteki-
jöitä tarvitaan lisää, vaikka toimintatavat monipuolistuvatkin. Lisäksi myös sote-sekto-
rilla työskentelevien eläköityminen vaatii uutta työvoimaa toimialalle.

Myös maakunnan teollisuussektorilla osaavan työvoiman saatavuus alkaa muodostua kriittiseksi tekijäksi. Suurella osalla Kymenlaakson metalliyrityksistä on jo selkeitä rekrytointiongelmia esimerkiksi ammattitaitoisista hitsaajista ja koneistajista. Insinööreistä on kysyntää sekä Etelä- että Pohjois-Kymenlaaksossa. Esimerkiksi sähkö-, automaatio-, ja konetekniikan insinööreistä on pulaa. Työnjohtokoulutusta tarvitaan muuallekin kuin rakennusosalalle. Maakunta kilpailee myös ICT-osaajista. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja.

Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätyöllisyys on toistaiseksi melko pientä. Tuotantoteknologian parantumisen seurauksena panostukset eivät näy juurikaan työpaikkojen määrän kasvuna, mutta ne turvaavat jo syntyneitä työpaikkoja. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat positiivisia.

Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan selkeimpiä pula-ammatteja ovat lähitulevaisuudessa mm. lääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, myyntiedustajat, koneistajat sekä sairaan- ja röntgenhoitajat. Mukaan on tullut aikaisempaa enemmän rakennusalan ja ICT-alan ammatteja. Ylitarjontaa on mm. erilaisista sihteeriammateista, myyjistä ja rakennusalan avustavista työntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2018 ensimmäisellä vuosipuoliskolla Kymenlaaksossa oli keskimäärin noin 10 300 työtöntä kuukausittain. Luku on 16,4 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni samaa tahtia kuin maassa keskimäärin. Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Kymenlaakso 13,0 %, koko maa 10,1 %). Työttömien kokonaismäärän odotetaan edelleen laskevan.

Miesten ja naisten työttömyys väheni yhtä nopeasti. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys on laskusuunnassa. Tämä näkyy nyt selvästi myös korkeakoulutetuilla, joita oli 18 % vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömyys laski lähes yhtä nopeasti kuin kokonaistyöttömyyskin (Kymenlaakso - 16 %, koko maa - 17 %). Näkymät ovat positiiviset myös nuorten osalta, ja työttömyyden laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 1 040 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt noin viidenneksen edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta.

Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden alkupuoliskon aikana se oli 31 % (koko maa 22 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kymenlaaksossa rakennetyöttömiä oli vuoden 2018 alkupuolella keskimäärin 6 900 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 67 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna osuus on pysynyt samana. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 3 340 kuukaudessa – tämä on noin 23 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa - 27 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

Kouvolan seutukunta

Kouvola, litti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 90 728 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1002 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 033.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

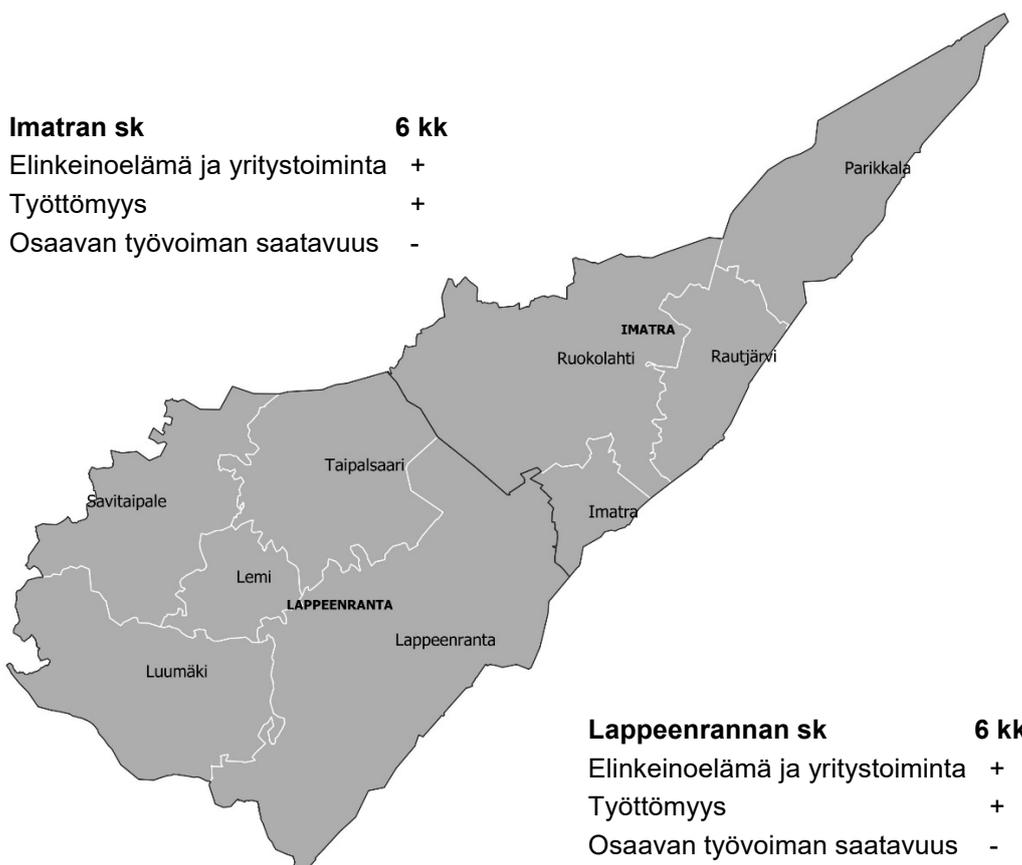
Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 84 026 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 1 040 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 120.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lisätietoja:

Erikoistutkija Tarja Paananen
 Kaakkois-Suomen ELY-keskus
 puh. 0295 029 076
 etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Karjala

Etelä-Karjalassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 129 172 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 869 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 284.

Etelä-Karjala	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Karjalassa sijaitsee yksi Euroopan merkittävimmistä metsäteollisuuden keskittymistä. Metsäteollisuuden uusiutuminen on ollut ja on yhä Etelä-Karjalan aluetalouden kannalta keskeinen kysymys. Maakunnan arvonalisästä noin neljännes syntyy metsäteollisuudesta. Myös monet muut alueen vahvat toimialat, kuten koneiden ja laitteiden korjaus sekä varastointi ja liikennettä palvelevat alat, kytkeytyvät tiiviisti metsäteollisuuteen.

Perusteellisuuden (metsä- ja metalliteollisuus) jatkuvuus näyttää hyvältä. Metsä- ja biotaloussektorilla on tehty isoja investointeja ja tehdään materiaalien hyödyntämiseen tähtäävää kehitystyötä. Ympäristö- ja energia-ala näyttäytyy aikaisempaa vahvempaan. Venäjän läheisyys luo kasvupotentiaalia palveluille ja matkailulle. Venäjäosaamisen taso on hyvä. Myös liike-elämän palveluilla on kysyntää.

Saimaan brändiarvon hyödyntämisessä on alueella vielä paljon mahdollisuuksia. Etelä-Karjala panostaa Etelä-Savon kanssa Saimaan matkailun kehittämiseen tavoitteena nostaa Saimaa Suomen kolmen tärkeimmän matkailualueen joukkoon pääkaupunkiseudun ja Lapin rinnalle. Venäläismatkailun vahva riippuvuus ruplan kehityksestä vaatii yhä voimallisempia panostuksia uusien asiakassegmenttien haltuun ottamiseen – Kiinan markkinoiden mahdollisuudet on alueella vahvasti tiedostettu. Yhdessä Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Etelä-Savon kanssa kehitetään kiinalaisille matkailijoille suunnattuja Järvi-Suomen elämästuotteita.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät väestönkehitykseen, osaamisen nostamiseen, työvoiman kohtaantoon, ja sijaintiin. Vaikka saavutettavuus on erittäin hyvä, Etelä-Karjala ei ole selkeästi kytköksissä kansallisiin kasvukeskuksiin. Suurena haasteena on edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle: maakuntaan halutaan uusia yrityksiä ja uusia asukkaita. Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassa olevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Jatkossa palvelujen, asuin ympäristön, työpaikkojen ja yrittäjämaston laatukysymykset ovat keskeisiä.

Etelä-Karjalassa yritys kenttä koostuu vahvasti mikro- ja pienyrityksistä sekä teollisuuden suuryrityksistä. Elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi on tärkeä vahvistaa edellytyksiä osaamis pohjaiseen yrittäjyyteen sekä yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen. Alueen innovaatiotoiminnan ja osaamisen kehittämisen moottorina on Skinnarilan kampus, jolla vaikuttaa korkeakoulujen (Lappeenrannan teknillinen yliopisto LUT ja Saimaan AMK) lisäksi useita pk-yrityksiä. Korkeakoulukeskittymä houkuttelee paljon nuoria maakunnan ulkopuolelta. Tämän vahvuuden hyödyntäminen on kuitenkin

haasteellista, sillä esimerkiksi Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa tutkinnon suorittaneista noin 20 % jää maakuntaan. Erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden integroiminen alueelle on hankalaa. Haasteena on myös pienten yritysten kasvuhaluukkuus ja -kyvykyys, mitä kautta alueen keskisuuri yrityssektori voisi vahvistua. Pidemmällä tähtäimellä panostukset osaajien ja yritysten sijoittautumiseen sekä sukupolvenvaihdosten hyödyntämiseen nousevat erittäin keskeiseen asemaan. Lisäresursseja tarvitaan myös korkean tuottavuuden ja skaalautuvan uuden palveluliiketoiminnan synnyttämiseksi. Lähivuosina Skinnarilan kampuksella panostetaan osaamis pohjaisen yritystoiminnan palvelupolun yhtenäistämiseen.

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Etelä-Karjalan väestö ikääntyy ja vähenee. Väestön ennakkotilastojen mukaan väestön määrä on edelleen laskusuunnassa. Vaikka nettosiirtolaisuus on positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Työttömien määrä vähenee, mutta rakennetyöttömien osuus pysyy edelleen korkeana. Vaikka työllisyysaste on viimeisimpien tilastojen mukaan nousussa, jää se selvästi koko maan keskiarvosta.

Viime aikoina myös työvoiman kohtaanto-ongelmat ja osaamiskysymykset ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin. Elinkeinoelämän ja julkisen sektorin osaavan työvoiman saatavuus on menestymisen avaintekijä. Etelä-Karjalassa erilaisia koulutusväyliä kehitetään kunnianhimoisesti. Uutena avauksena Saimaan ammattiopiston opiskelijat voivat hakeutua Saimaan ammattikorkeakouluun johtaviin opintoihin jo toisen asteen tutkintoa suorittaessaan. Koulutuspolussa ammattiopiston opiskelijat suorittavat ammattikorkeakoulun opintojaksoja, jotka sisällytetään ammattiopiston tutkintoon. Ammattiopistosta valmistuttuaan opiskelija voi hakea Saimaan ammattikorkeakouluun erillishaussa. Myös LUT kehittää uusia hakuväyliä pääsykokeiden ja todistusvalinnan rinnalle. Sata uutta opiskelijaa aloitti syksyllä vuoden mittaiset LUT Highway –väyläopinnot, joiden kautta voi päästä opiskelemaan diplomi-insinööriksi tai kauppatieteiden maisteriksi.

Lahden ja Saimaan ammattikorkeakouluja esitetään yhdistettäväksi. Fuusio tukisi ammattikorkeakoulujen kasvua. Lahden ja Saimaan ammattikorkeakoulut kuuluvat jo samaan LUT-konserniin, jonka kolmas osapuoli on Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Yliopisto on vastikään vahvistanut toimintaansa Lahdessa. Jos fuusio toteutuu, Saimaan AMK ja LAMK olisivat yhdessä Suomen kuudenneksi suurin ammattikorkeakoulu. Mahdollinen fuusio toteutuisi aikaisintaan vuoden 2020 alusta.

Lasten ja nuorten kiinnostusta luonnontieteisiin, tekniikkaan, ympäristöasioihin sekä yrittämiseen edistetään perusopetukseen sisältyvässä Junioriyliopistossa, jossa tehdään tiivistä yhteistyötä Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa. Näin halutaan myös vahvistaa oman yliopiston vetovoimaisuutta. Hyneman Centre eli JHC avataan virallisesti syyskuun lopussa LUT korkeakoulukampukselle. Se on työpajatila, jota tulevat käyttämään opiskelijat, yritykset sekä muut yhteistyökumppanit. Tiloja tulee olemaan mm. metallityölle, puu- ja komposiittityölle, elektroniikalle, hitsaukselle ja maalaukselle. Opiskelijaprojektien tekemisen lisäksi keskuksessa järjestetään kursseja, työpajoja ja erilaisia verkostoitumistapahtumia.

Valtatie 6 parannustyöt Taavetin ja Lappeenrannan välillä valmistuivat vuonna 2017. Hankkeessa rakennettiin tie keskikaiteelliseksi nelikaistaiseksi tieksi yli 30 kilometrin matkalta. Saavutettavuuden kannalta Vt 6 -tiellä on suuri merkitys koko Kaakkois-Suomelle. Nyt Imatralta on sujuva yhteys pääkaupunkiseudulle. Saavutettavuus paranee myös Venäjän suuntaan, sillä Pietarin ja Viipurin välisen maantieyhteyden parantaminen moottoritieksi on käynnissä. Viipurin ja Nuijamaan välisen uuden tieyhteyden suunnittelu on käynnistynyt Venäjällä.

Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen. Tänä vuonna on avattu reitit Bergamoon ja Ateenaan. Kysyntä on ollut vilkasta. Lisäksi Lappeenrannan lentoasemalta tilauslentoja lomakohteisiin. Lentoasema palvelee myös Finnairin koulutuslentoja sekä monenlaisia liikelentoja. Kasvavien asiakasmäärien takia kentälle ollaan suunnittelemassa uusia oheispalveluja. Kentän omistavalla Lappeenrannan kaupungilla on kovat tavoitteet tuleville vuosille lentoliikenteen elvyttämisestä. Välitavoitteena on 200 000 ja pidemmän ajan tavoitteena 500 000 matkustajaa vuodessa. Myös kaavoituksessa on huomioitu mahdollisen lisärakentamisen tarve ja esimerkiksi pysäköintitilojen laajentamiseksi on olemassa suunnitelmat. Viime aikoina on panostettu markkinointiin etenkin Euroopan saksankielisiä alueita silmällä pitäen.

Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantaminen on käynnistynyt ratasiltojen muutostöillä. Joutsenon ja Imatran välille tulee kaksoisraide ja muulle rataosuudelle uusia junien kohtaamispaikkoja. Hankkeen kustannusarvio on lähes 190 miljoonaa euroa. Tavoiteaikataulun mukaan hanke on valmis vuonna 2023. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvamassa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välisiä tavarakuljetuksia uudelle Kannaksen radalle. Imatran rajanylityspaikan kansainvälistäminen rautatieliikenteelle on viereillä. Olisi tärkeää saada sitä tukevat ratajärjestelyt kytkettyä Luumäki-Imatra -parantamishankkeeseen. Lisäksi Liikennevirasto parantaa Vainikkalan ratapihan toiminnallisuutta ja Luumäki-Vainikkala-rataosuuden välityskykyä pidentämällä ja rakentamalla

uusia raiteita sekä uusimalla asetinlaitteita. Kustannukset ovat 28 miljoonaa euroa ja projekti valmistuu vuoden 2018 aikana.

Tänä vuonna Saimaan kanavalla laivaliikenne on ollut vilkkaampaa kuin useaan vuoteen pääasiassa raakapuukuljetusten lisääntymisen seurauksena. Myös matkustajaliikenne on pirstunut. Saimaalla nähdään entistä enemmän myös Suomenlahdelta tulleita huvialuksia. Heinäkuun loppuun mennessä kanavan kautta oli noussut jo yli 500 huvialusta, ja kanavamatkailusta on tulossa uusi matkailutrendi.

Liikennevirastossa on valmistunut suunnitelma Saimaan alueen rahtiliikenteeseen kehittämistä tukevista toimista. Tavoitteena on lisätä Saimaan kanavassa ja syväväylällä liikennöivien alusten lastinottoa kanavan sulkujen pidentämällä ja kanavan vedenpintaa nostamalla. Käynnissä on jo sulkujen alaporttien uusiminen, uuden jäänmurtokaluston käyttöönotto sekä Saimaa-portaalien kehittäminen tiedonjakokanavaksi logistiikka-alan eri toimijoille. Kutilan kanava sai suunnittelurahaa, kun maa- ja metsätalousministeriö myönsi suunnitelmien päivittämiseen 100 000 euroa. Kanava yhdistäisi Suur-Saimaan ja Pien-Saimaan Taipalsaaren kohdalla. Kanava lyhentäisi vesiväylää Lappeenrannasta Suur-Saimaalle lähes puolella ja muodostaisi rengasreittein esimerkiksi risteilyille.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien Tilastokeskuksen tilastojen mukaan kasvussa Etelä-Karjalassa (+ 5,6 %, koko maa + 5,3 %). Lappeenrannan seudulla muutos oli + 5,8 % ja Imatran seudulla + 5,1 %. Kasvu näkyi erityisesti teollisuuden ja palvelujen liikevaihtojen kasvussa. Myös henkilöstömäärät olivat nousussa (Etelä-Karjala + 3,9 %, koko maa + 3,6 %). Niin ikään pienyritysten liikevaihto kasvoi (+ 2,9 %).

Tuoreen Pk-yritysbarometrin mukaan suhdannetilanne on vuoden takaista parempi 47 % eteläkarjalaisista yrityksistä (koko maa 44 %). Seuraavan vuoden aikana suhdanteiden paranemista ennakoi 32 % (koko maa 37 %) ja heikkenemistä 14 % yrityksistä (koko maa 10 %). Henkilökunnan määrää ennakoi kasvattavansa viidennes maakunnan yrityksistä (koko maa 21 %).

Metsäteollisuuden näkymät ovat positiivisia. Suomalaiset sellutehtaiden ennakoimaan tekemän tänä vuonna uuden vientiennätyksen. Sellun kysyntä on kasvanut erityisesti Kiinassa, jossa sellusta valmistetaan korkeatasoisia pehmopapereita. Myös kartongin ja muiden pakkausmateriaalien kysynnässä on positiivinen vire.

Isot investoinnit ovat parantaneet metsäteollisuuden asemaa. Investointeja on edelleen käynnissä. Stora Enson Imatran kemihierrelaitokseen tulee uusi hiutalekuivain, jonka on määrä olla tuotannollisessa toiminnassa maaliskuussa 2019. Hiutalekuivaimen lisäksi projektissa rakennetaan uusi pulpperilinja ja laajennetaan selluvarastoa. Kyseessä on 42 miljoonan euron projekti. Uudessa hiutalekuivaimessa kuivataan kemihierrettä. Sitä käytetään nestepakkauskartongissa yhdessä Stora Enson kehittämien mikrokuituselluloosan kanssa. Hajukaasujen käsittelyjärjestelmän 14 miljoonan euron uusimisinvestointi valmistuu syksyllä 2018.

Bio- ja kiertotalouden ekosysteemitarkastelussa Etelä-Karjala tukeutuu etenkin vahvaan metsäteollisuuteen. Laajan toiminnan ja raaka-ainevirtojen takia alue on erittäin potentiaalinen uusille ratkaisuille, jotka tarjoavat liiketoimintamahdollisuuksia alan parissa toimiville yrityksille. Teollisuus elää uusiutumisvaihetta, jossa talouden peruspilarina on edelleen laajan mittakaavan tuotanto, mutta rinnalle nousee poikkitoimialaisissa verkostoissa kehitettäviä uusia liiketoiminta-alueita. Esimerkkinä tästä on UPM Kaukaan metsäpohjainen biojalostamo. Tällä hetkellä TKI-hankkeiden kohteena ovat sivuvirtojen jatkojalostukseen ja resurssitehokkuuden parantamiseen tähtäävät kiertotalousratkaisut, joiden kehittäminen laajentaa yhteistyötä mm. kaivannais- ja rakennusteollisuuden ja kaupunkikehityksen rajapinnoille.

Metsä- ja biotalousosaamisen lisäksi alueella on vahva ympäristö- ja energia-alan osaamiskeskittymä, johon syntyy uusia innovaatioita ja uutta kasvuhakuista liiketoimintaa. Erityisesti Lappeenranta on profiloitunut alan edelläkävijäksi. Maakunnan ympäristö- ja energiaosaaminen perustuu erityisesti LUT:n osaamiseen, sen ohessa syntyneisiin verkostoihin, yrityksiin, innovaatioihin ja kaupallistettuihin tuotteisiin. Alueelle on myös luotu laaja yritysverkosto, joka kehittää uusia ratkaisuja ilmastonsuojelun ja kiertotalouden toteuttamiseksi. Käynnissä paljon hankkeita ja toimintoja, joilla edistetään energiatehokkuutta, ilmastonmuutoksen torjuntaa, kiertotaloutta sekä parannetaan ympäristön tilaa. Lappeenranta on maailmanluokan keskittymä energiatehokkaiden moottorien ja voimansiirtojärjestelmien tutkimuksessa ja liiketoiminnassa. Uusin yrityskauppa julkistettiin vastikään: globaalisti toimiva Danfoss-konserni on ostanut Lappeenrannassa toimivan Axco-Motorsin. Yritys valmistaa sähkökäyttöisiä moottoreita ja generaattoreita meriteollisuuteen, vesivoimaloihin ja tuulivoimaloihin. Vajaa vuosi sitten Danfoss-konserni osti lappeenrantalaisen Visedo Oy:n.

Luumäelle suunnitellaan biokaasulaitosta. Luumäki valikoitui sijoituspaikaksi kunnan logistisen sijainnin perusteella. Biokaasulaitos prosessoisi massamäärällisesti vuodessa noin 20 000 tonnin raaka-ainemääriä. Euromääräisesti kyseessä on noin kuumien miljoonan euron investointi. Kyseessä on yksityisrahoitteinen projekti. Investointipäätös olisi tarkoitus tehdä tämän vuoden loppuun mennessä.

Rakentamisen veturina toimii tällä hetkellä erityisesti Lappeenrannan seutu. Lappeenrantaan on suunnitteilla monitoimijäähalli, jonka sijoitus- ja rahoitusvaihtoehtoja selvitetään syksyn aikana. Kaupunki valmistelelee monitoimijäähallin ohella yleisurheiluun tarkoitettua sisäurheiluhallia. Imatralla on suunnitteilla useita senioriasuntohankkeita. Sinne aiotaan myös rakentaa Suomen isoin puukoulu. Monitoimikiinteistöön tulee perusopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatus, lukio, neuvola, työväenopisto, oppilashuolto, nuorisopalvelut sekä yhdistyksiä. Investointi on hankinta-arvoltaan korkeintaan 45 miljoonaa euroa. Hanke toteutetaan elinkaarihankkeena. Koulukeskuksen pitäisi olla valmis vuonna 2020.

Vuosi 2017 oli Ovakon Imatran tehtailla rekrytointivuosi. Tehtaan henkilömäärä kasvoi vuoden aikana lähes sadalla työntekijällä. Kuluvana vuonna rekrytointeja on tullut lisää ja tilauskanta näyttää edellisvuotta paremmalta. Ovakon Imatran tehtaan tuotanto on noussut vuodesta 2015 noin kymmenen prosentin vuositahtia. Yhtiö rakentaa Imatran tehtaaseen uuden vakuumpumppujärjestelmän vuoden 2018 aikana. Investointi maksaa useita miljoonia euroja. Uuden järjestelmän myötä tehtaan energiatehokkuus ja tuotelaatu paranevat, hiilijalanjälki pienenee ja vedenkulutus vähenee. Yrityskauppojen kautta Ovako kuuluu kesäkuusta 2018 alkaen japanilaiseen Nippon Steel & Sumitomo Metal Corporationiin, jolla on maailmanlaajuisesti 92 000 työntekijää. Konsernin liikevaihto on 37 miljardia euroa.

Metalliteollisuuden hyvä tilanne heijastuu myös investointeihin. Esimerkiksi HT Laser aloittaa tuotannollisen toiminnan Skinnarilassa Lappeenrannassa. Yritys valmistaa metallisia komponentteja kone- ja laitevalmistajille ja muille teollisuudenaloille. Toiminta painottuu Lappeenrannassa laser- ja laserhybridihitsaukseen. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat merkittävät. Myös Jotex Works investoi uuteen, noin 1,5 miljoonaa euroa maksaneeseen aarporaan. Uusi kone mahdollistaa entistä suurempien ja suurta tarkkuutta vaativien osien valmistamisen entistä tehokkaammin. Ensi vuonna yrityksen käyttöön valmistuu uudistettu pintakäsittelylaitos.

Liike-elämän palvelut on viime vuosina ollut kaupan ja jalostusalojen vaihteluita tasapainottava kasvuala. Alueelle houkutellaan erityisesti suunnittelu- ja insinööritoimistoja sekä ohjelmistoalan yrityksiä. Lappeenrannassa on suuri tietotekniikka-alan osaamiskeskittymä, joka kasvaa voimakkaasti.

Matkailussa haetaan edelleen toimialakasvua. Alkuvuonna 2018 matkustajamäärät kasvoivat edellisvuodesta sekä yöpymisinä että saapumisina mitattuna. Etelä-Karjalan rajanylityspaikkojen kautta tehtiin noin 2,7 miljoonaa rajanylitystä. Tämä on noin 0,5 % enemmän kuin edellisvuonna. Yöpymisten määrä oli 1,6 % suurempi kuin edellisvuonna. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat 3 %, sen sijaan ulkomaalaisten yöpymiset vähenivät prosentin verran.

Suomen ja Venäjän välisestä rajaliikenteestä yli 40 % kulkee Etelä-Karjalan rajanylityspaikkojen kautta. Ruflan vahvistuminen näkyy vahvasti rajanylitysten lisäyksenä ja venäläisten ostovoiman kasvuna, mitä konkreettisesti kuvaa se, että vuonna 2017 venäläiset jättivät maakuntaan tuote- ja palveluostoina 345 miljoonaa euroa, kun edellisvuonna vastaava luku oli 177 miljoonaa euroa. Näköpiirissä kuitenkin on, että venäläismatkailun selkeä piristyminen on hieman tasaantumassa.

Aasialaisten matkailijoiden määrä on ollut selvässä kasvussa. Tänä vuonna yöpymisiä on ollut jo yli 5 700 (viime vuonna samaan aikaan noin 1 400). Aasialaisten yöpymisten osuus kaikista ulkomaalaisten yöpymisistä on vielä alle 6 %. Etelä-Karjalan liitto koordinoi vuosina 2018–2019 Aasia-hanketta, jota toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa. Hankkeessa kartoitetaan mahdollisuuksia yhteistyöhön erityisesti Kiinan, mutta myös Korean, Vietnamin ja Japanin kanssa. Hankkeen aikana panostetaan sujuvan palveluketjun tuottamiseen yrityksille yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten kumppaneiden kanssa, alueen tunnettuuteen sijoituskohteena ja investointien saamiseen, Saimaan alueen profiloitumiseen aasialaisten turistien kohteena, koulutusvientiin, vierailun ja tiedonvaihdon tiivistymiseen sekä alueen asukkaiden Aasia-osaamisen kasvuun.

Vuonna 2016 solmittu Saimaa-sopimus on muuttunut toiminnaksi, kun Saimaan alueen markkinointitoimijat, goSaimaa ja Visit Saimaa ovat käynnistäneet Saimaan alueen yhteismarkkinoinnin. Matkailumarkkinoinnin uusi yhteinen kattobrändi ”Lake Saimaa, Purest Finland” tähtää erityisesti kansainvälisille markkinoille, joilta haetaan merkittävää matkailuvirtojen kasvua. Saimaan alueesta on tarkoitus rakentaa yksi maamme tunnetuimmista matkailubrändeistä Helsingin ja Lapin rinnalle.

Etelä-Karjalan alueen matkailun yhteismarkkinointia toteuttava goSaimaa Oy on solminut yhteistyösopimuksen kiinalaisen digipalvelujätin Tencentin kanssa. **Sopimuksen** myötä Saimaan alue on peräti 1,4 miljardin kiinalaisen ulottuvilla WeChat-palveluun toteutettavan Lake Saimaa, Lakeland Finland -miniohjelman kautta. Ohjelma tulee alkuvaiheessa sisältämään matkustaja- ja paikallistietoa Saimaan alueesta, muun muassa eri yöpymisvaihtoehtoja, ravintoloita, käyntikohteita, reittejä ja tapahtumia.

Maailman toiseksi suurin matkatoimisto kiinalainen matkatoimisto Ctrip alkoi kesäkuussa myydä matkapaketteja, jotka saattavat tuoda Suomeen tuhansia turisteja Aasiasta. Kiinalaisten kohde Suomessa on Järvi-Suomi eli Saimaan ympäristö. Matkapaketteihin sisältyvät lennot Kiinasta Helsinki-Vantaalle, vuokra-auto ja majoitus matkan aikana. Aasialaisten matkailijoiden määrä moninkertaistuu Saimaan alueella tänä vuonna, sillä kiinalaisten lisäksi Pietarin kautta tulee paljon eteläkorealaisia matkailijoita.

Suomi on jättänyt YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescolle hakemuksen geopuiston perustamisesta Saimaalle, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakuntiin. Saimaa Geoparkin kehittämiseksi vuosi sitten perustettuun yhdistykseen kuuluu yhdeksän alueen kuntaa: Imatra, Lappeenranta, Mikkeli, Savitaipale, Taipalsaari, Juva, Sulka, Puumala ja Ruokolahti. Tavoitteena on tuoda esille alueen ainutlaatuiset geologiset arvot ja synnyttää uusia mahdollisuuksia esimerkiksi luontomatkailuun. Pitkän hakuprosessin aikana arvioidaan geologisten arvojen lisäksi muun muassa, minkälaiset valmiudet kunnilla on luoda geopuiston ympärille uutta yritystoimintaa, palveluja ja tuotteita ja miten sen tunnettuutta on tarkoitus edistää. Hakemus ratkaistaan vuoden 2019 keväällä.

Imatran kylpylässä vuosi 2018 on ollut edellisvuotta vilkkaampi. Uuden allasosaston rakennustyöt ovat valmistuneet. Allaslaajennus on noin 500 neliötä ja se maksoi noin neljä miljoonaa euroa. Investointi vahvistaa kylpylän kilpailukykyä, tukee koko Ukonniemen alueen kehittämistä, turvaa työpaikkoja ja luo arviolta 10 uutta työpaikkaa. Ukonniemen urheilu- ja liikuntapaikkoihin on viime vuosina investoitu noin 30 miljoonaa euroa. Stadionilla on järjestetty kansainvälisiä ja kansallisia arvokilpailuja sekä suuria urheilutapahtumia. Alueella on suuri merkitys alueen taloudelle. Urheilutapahtumien lisäksi siellä on erittäin kysyttyä harrastus-, harjoittelu- ja leiritystoimintaa.

Luumäelle suunnitellaan jättiläismäistä matkailukeskusta. Taavetin lomakylän alueelle aiotaan rakentaa hotelli, kylpylä ja loma-asuntoja. Alueelle on kaavoitettu myös pien- ja talotontteja. Kyseessä olisi Etelä-Suomen suurin matkailukeskus. Noin 50 hehtaarin alueella Kuutostien ja Kivijärven välissä on rakennusoikeutta 42 500 neliötä. Matkailuhankkeen kustannusarvio on 100 miljoonaa euroa.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino Etelä-Karjalassa. Syksyllä 2018 valmistuneen viljelijäbarometrin mukaan maatalouden rakennemuutos näyttäisi kiihtyvän. Tällä hetkellä maatiloja on noin 1 400, mutta vuonna 2025 tiloja on viljelijöiden jatkamisaikojen mukaan enää alle 1 000. Samalla tilojen keskikoko on kasvussa. Rakennemuutosta kiihdyttävinä tekijöitä ovat toimialan pitkään jatkunut erittäin heikko kannattavuus, maatilayrittäjien korkea keski-ikä sekä uuden ohjelmakauden (ml. uudet tukijärjestelmät) alkaminen vuonna 2021. Maakunnan maatilayrittäjät kokevat tuotantonsa kannattavuuden heikommaksi kuin viljelijät keskimäärin Suomessa. Kannattavuus ja kannattavuusodotukset ovat varsinkin kasvinviljelytiloilla erittäin heikot. Metsätalouden ja muun yritystoiminnan kannattavuustilanne ja odotukset ovat paremmat. Muuta yritystoimintaa harjoitetaan maataloilla enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Varsinkin konerittäjä on suosittu sivutoimi.

Alkutuotannon kilpailukykyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm.

maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin kuluvan vuoden alkupuoliskolla uusia työpaikkoja 23 % prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 20 %). Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, myyntiedustajille, puhelinmyyjille ja toimisto- ja laitossiivoojille, mutta myös koneenasentajille ja -korjaajille sekä ravintola- ja suurataloustyöntekijöille. Muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat melko maltillisia, mutta edellisvuotta enemmän avoimia paikkoja oli mm. toimisto- ja laitossiivoojille, myyntiedustajille, avustaville puutarhatyöntekijöille sekä elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille.

Työvoiman kysyntä on kasvanut edellisvuodesta ja kohdistuu aikaisempaa enemmän myös naisvaltaisille aloille. Sote-sektori työllistää eniten, mutta se tarvitsee myös kipeästi osaavaa työvoimaa. Vaikeuskerrointa osaavan työvoiman saatavuudessa lisää ikääntyvän väestön kasvavat tarpeet – henkilöstöä tarvitaan lisää vaikka toimintatavat monipuolistuvatkin. Lisäksi myös sote-sektorilla työskentelevien eläköityminen vaatii uutta työvoimaa toimialalle.

Myös maakunnan teollisuussektorilla osaavan työvoiman saatavuus alkaa muodostua kriittiseksi tekijäksi. Suurella osalla Etelä-Karjalan metalliyrityksistä on jo selkeitä rekrytointiongelmia esimerkiksi ammattitaitoisista hitsaajista ja koneistajista. Myös perinteisenä suhdannemittarina pidetyllä rakennusosalalla on pulaa monista ammattiryhmistä. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätyöllisyys on toistaiseksi melko pientä. Tuotantoteknologian parantumisen seurauksena panostukset eivät näy juurikaan työpaikkojen määrän kasvuna. Ympäristö - ja energiaklusterin vahvistumiseen liittyvä työvoiman kysyntä on vilkastunut.

Matkailun ja kaupan alalla talouden noususuhdanne ja venäläisten ja myös entistä voimakkaammin aasialaisten matkailun lisääntyminen ovat parantaneet alan näkymiä. Toisaalta venäläisten rajanylitykset ovat tasaantumassa ruplan kurssin heikennyttyä, mikä alkaa näkyä myös kaupan toimialan lukujen tasoittumisena. Valuuttakurssiheilahteluihin maakunta ei voi vaikuttaa, mutta uusien markkina-alueiden kuten nousuvan Aasian, ja palvelutarjonnan monipuolistamisen eteen sen sijaan on tehtävissä paljonkin.

Tulevaisuuden kannalta ohjelmisto-osaajien koulutus on monen alan liiketoiminnan kasvun mahdollisuuksien kannalta keskeistä. Uusia asiantuntijoita tarvitaan monissa yrityksissä. ICT-alan yritykset ovat ennakoineet tarvitsevansa 1 000 uutta osaajaa Etelä-Karjalaan seuraavien 10 vuoden aikana. Tarvetta olisi esimerkiksi yliopisto- tai ammattikorkeakoulutaustaisille it-myyntin osaajille, digisuunnittelijoille ja ohjelmistokehittäjille. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja.

Työvoiman saatavuus on heikentynyt viime vuodesta. Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan pula-ammattien määrä on kasvanut etenkin Lappeenrannan seudulla. Selkeimpiä pula-ammatteja ovat lähitulevaisuudessa mm. lääkärit, puheterapeutit, myyntiedustajat, koneistajat, hitsaajat, sovellussuunnittelijat ja -ohjelmoijat sekä bioanalytikot. Ylitarjontaa on mm. erilaisista sihteeriammateista, tuote- ja vaatesuunnittelijoista ja rakennusalan avustavista työntekijöistä. Myyjistä on ylitarjontaa Imatran seudulla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2018 ensimmäisellä vuosipuoliskolla Etelä-Karjalassa oli keskimäärin noin 7 300 työtöntä kuukausittain. Luku on 16 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni lähes samaa tahtia kuin koko maassa keskimäärin. Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Etelä-Karjala 12,4 %, koko maa 10,1 %). Työttömien kokonaismäärän odotetaan edelleen laskevan.

Naisten työttömyys laski hieman nopeammin kuin miesten työttömyys. Vuoden 2018 alkupuolella naisten työttömyys laski 18 %, kun miesten työttömyys väheni 15 %. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys vähenee. Tämä näkyy nyt selvästi myös korkeakoulutetuilla, joita oli 14 % vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömyys laski hieman nopeammin kuin kokonaistyöttömyys (Etelä-Karjala - 17 %, koko maa - 17 %). Näkymät ovat positiiviset myös nuorten työttömyyden osalta, ja laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 650 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt noin 16 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden loppupuoliskon aikana se oli 28 % (koko maa 22 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka

ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Etelä-Karjalassa rakennetyöttömiä oli vuoden 2018 alkupuolella keskimäärin 4 700 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 64 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (66 %) verrattuna osuus on kuitenkin pienentynyt. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 2 100 kuukaudessa – tämä on noin 24 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa - 27 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 40 645 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 569 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 384.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 88 527 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 300 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 4 900.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lisätietoja:

Erikoistutkija Tarja Paananen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savo

Pieksämäen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Mikkelin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Savonlinnan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Etelä-Savossa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 146 025 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 2 132 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 928.

Etelä-Savo	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savo tunnetaan runsaista, hyvin kasvavista metsistään, puhtaista vesistöistään ja vahvasta mökkikannastaan, maaseutumaisuudestaan ja sijainnistaan lähellä pääkaupunkiseutua ja Venäjän rajaa. Maakuntastrategian kärkiä ovat vesi, metsä ja ruoka ja näiden kärkivalintojen pohjalle rakennetaan myös maakunnan tulevaa kasvua.

Etelä-Savon kehitys nojaa metsävaroihin ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen, joka on luonut maakuntaan vahvaa metalli- ja metsäteollisuutta. Metsätalouteen kohdistuvat suuret investoinnit ovat vaikuttaneet positiivisesti myös Etelä-Savoon mm. puun kysynnän kasvuna ja teknologiateollisuusyritysten myönteisenä kehityksenä. Uusia kasvunäkymiä nähdään avautuvan puun kysynnän kasvusta mm. biotuotteiden valmistukseen. Potentiaalia Etelä-Savossa nähdään olevan myös bioenergiaosaamisessa, metsäbiomassan prosessointiosaamisessa ja ympäristöteknologiassa liittyen puhtaan veden teknologioihin ja konsepteihin.

Monimuotoisuus, kaunis ja puhdas luonto, laajat vesistöt, runsaat luonnonvarat ja maakunnan maine puhtaana ja turvallisena alueena ovat luoneet edellytyksiä myös matkailulle ja vapaa-ajanasumiselle. Laadukkaiden elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen on panostettu ja sekä luomu että lähiruoan kysyntä on kasvussa. Uuden haasteen Etelä-Savolle tuo lisääntynyt puun kysyntä ja siitä johtuva tehostuvan metsätalouden, matkailun sekä luonnon- ja vesiensuojelun näkökulmien yhteensovittaminen.

Etelä-Savo on säästynyt suurilta rakenteellisilta muutoksilta eikä laajoja irtisanomisia ole ollut. Työttömyys on kuitenkin pysytellyt suhteellisen korkealla, joskin kasvu on nyt

taittunut ja työttömien määrä on kääntynyt laskuun. Koulutuskenttää koskeva murrosvaihe herättää huolta maakunnassa. Erityisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset syövät pahimmassa tapauksessa paikallisen kehittämisen eväitä ja johtavat koulutustarjonnan ja sen saavutettavuuden heikkenemiseen. Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen siirto syksyllä 2018 Joensuuhun tulee olemaan merkittävä aluetaloudellinen menetys Savonlinnan seudulle ja koko Etelä-Savolle. Tilalle on esitetty mm. biotuotetekniikan keskuksen perustamista. Uudenlainen puurakentamisen insinöörikoulutus käynnistyy syksyllä Savonlinnassa.

Alueen suurimmat haasteet liittyvät kansainvälistymiseen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon, osaavan työvoiman saatavuuteen, ikärakenteen muutokseen varautumiseen ja väestön vähenemiseen. Talouden kasvun kiihtyminen imee eteläsavolaisia kasvualueille, mikä vähentää toisaalta työttömyyttä, mutta pidemmällä aikavälillä vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä. Alueen yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan ja sitä kautta uusiin innovaatioihin ja työllistämiseen. Myös investoijien puute, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähäisyys ovat haasteita.

Vesistöistä johtuva alueen rikkonainen ja hajanainen rakenne luo omat haasteensa saavutettavuudelle ja kilpailukyvyille. Myönteistä on, että Etelä-Savoon kohdistuu parhaillaan valtion noin 200 miljoonan euron liikenneinvestoinnit. Näistä syväväylän siirto Savonlinnassa on tekeillä ja VT5:n rakentaminen välille Mikkeli-Juva käynnistynyt kuluun vuoden alussa. Sulkavan Vekaransalmen lossin tilalle on nousemassa korkea maantiesilta vuoden 2019 loppuun mennessä. Soratiestön ja vähäliikenteisen päällystetyn tiestön kunto on rapautumassa korjausvelkarahoista huolimatta pitkällä aikavälillä, mikä heikentää puu- ja maitokuljetusten sekä matkailuliikenteen toimintaedellytyksiä. Erillinen haaste harvaan asutuilla seuduilla on joukkoliikenteen palvelutason huomattava lasku. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito- ja kehittäminen on elinkeinoelämän kilpailukyvyn edellytys.

Kaupunkien kaavallinen valmius on kohentumassa keskeisten taajamayleiskaavojen edetessä. Kirkonkylien taajamayleiskaavojen ajantasaisuus on kohtuullisen hyvä ja runsaan rantayleiskaavoituksen myötä yleiskaavojen alueellinen kattavuus on maan paras. Rantayleis- ja asemakaavoissa on noin 20 000 rakentamatonta rantarakennuspaikkaa. Maakunnan ensimmäisen tuulivoimapuiston yleiskaava on hyväksytty Piekämäen Niinimäelle, mutta kaava on hallinto-oikeuden käsittelyssä. Puisto mahdollistaisi 29 tuulivoimalan rakentamisen. Toinen vaihemaakuntakaava on hyväksytty, siinä käsitellään mm. turpeenottoa ja kaupan kaavoitusta.

Etelä-Savon suuria haasteita ovat kirkonkylien elinvoimaisuuden säilyminen. Väki on vähentynyt ja taajamissa on sen myötä vajaakäyttöistä ja tyhjiällä olevaa rakennuskantaa. Ilman käyttöä myös erityisarvoja omaavien suojelukohteiden kunto rapistuu ja

taajaman ilme kärsii. Tilannetta pahentaa julkisissa rakennuksissa yleisesti esiintyvät sisäilmaongelmat. Maakuntaliitto pyrkii etsimään tilanteeseen ratkaisumalleja erillisellä hankkeella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vahvassa noususuhdanteessa eteläsavolaisten yritysten liikevaihdon kasvu, 2,8 %, jäi vuonna 2017 alle valtakunnallisen kasvun, joka oli tuolloin 6,2 %. Loppuvuotta kohden kasvuprosentit lähenivät toisiaan ja vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana kasvua oli Etelä-Savossa 3,5 %, kun liikevaihto koko maassa kasvoi 5,3 %. Henkilöstömäärän kehitys oli heikkoa vuonna 2017. Etelä-Savossa henkilöstömäärä supistui 0,8 %:lla edellisestä vuodesta. Koko maan tasolla kasvua oli 1,6 %. Vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä Etelä-Savossa päästiin taas 2,1 %:n henkilöstömäärän kasvuun, kun vastaava luku valtakunnallisesti oli 3,6 %:n.

Yritykset hakivat ELY-keskuksesta kehittämisrahoitusta yli 7 milj. euroa vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Rahoituksen kysyntä lähes kaksinkertaistui tuolloin edelliseen vuoteen verrattuna. ELY-keskus myönsi yrityksen kehittämisavustusta kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 5,8 milj. euroa. Liikkeellä olivat etenkin teknologia-teollisuuden ja matkailualan yritykset. Edellisten lisäksi 59 pk -yritykselle myönnettiin tukea matalan kynnyksen liiketoiminnan analyysi-, konsultointi- ja koulutuspalveluiden ostoon. Myös maaseuturahaston yritystuen kysyntä vilkastui vuoden alkupuolella ja avustuksia myönnettiin 63 mikroyritykselle yhteensä noin 2 milj. euroa. Rahoituksesta oli Leader -rahoitusta 31 kpl yhteensä noin 500 000 euroa. Lisäksi rahoitettiin kolmea yritysyhmän kehittämishanketta noin 140 000 eurolla. Rahoitusta ovat saaneet etenkin elintarvike- ja matkailuyritykset ja näille aloille on myös tullut uusia yrityksiä.

Finnveran alkuvuonna 2018 myöntämä rahoitusmäärä jäi selvästi alkuvuotta 2017 vuotta alemmalle tasolle. Lasku johtuu pääosin siitä, että alkuvuoteen 2017 osui muutamia suuria, yksittäisten vientikauppojen rahoituksia. Alkuvuonna 2018 myönnetystä rahoituksesta reilut 40 % kohdistui investointeihin, ja loput käyttöpääomaan, viennin rahoitukseen ja toimitusvakuuksiin. Omistusvaihdoksia ja -järjestelyjä on tehty kohdullisen paljon, ja aktiviteetin odotetaan jatkuvan samalla tasolla.

Syksyä 2018 kohti mennessä rahoituksen kysyntä on jatkunut alkuvuoden tasolla, mutta kokonaisuutena vuosi tulee jäämään rahoituksen osalta selvästi vuotta 2017 alemmalle tasolle. Taustalla voi olla useita tekijöitä; kuten maailmantalouden kasvaneet epävarmuustekijät, lisäksi pankit pystyvät hyödyntämään useissa tapauksissa myös Euroopan investointipankin takausinstrumentteja, jotka voivat osaltaan vähentää Finnveran riskinoton tarvetta.

Maatalous Etelä-Savossa on nautakarjavaltaista, sillä maatalouden myyntitulosta 54 % saadaan maidosta ja 16 % naudanhasta. Eteläsavolaisista maitotiloista noin 70 % on ilmoittanut jatkavansa maidontuotantoa vuonna 2022, mutta vuonna 2025 maidontuotantoa jatkaisi enää 41 % maitotiloista, kun koko maassa puolet maitotiloista suunnittelee jatkavansa myös pitemmällä tähtäimellä.

Alkuvuodesta toteutetun Maatilojen kehitysnäkymät 2025 kyselytutkimuksen (Kantar TNS Agri Oy) mukaan Etelä-Savon maidontuotanto tulisi alenemaan nykyisestä 110 milj. litrasta vuonna 2022 mennessä 97 milj. litraan (-12 %) ja edelleen vuoteen 2025 mennessä 90 milj. litraan (-7 %). Maidontuotannosta luopumista suunnittelevat tilat tuottavat Etelä-Savossa lähes 40 prosenttia maidosta. Luopujilla karjakoko on 23 lehmää ja jatkajilla 53 lehmää. Luopujista puolet jatkaa kasvinviljelytiloina ja keskimääräistä useampi naudanhasta tuotannossa, mutta viidennes on ilmoittanut lopettavansa koko maatalouden. Naudanhasta tuotannon erikoistuneiden tilojen tuotanto tulisi alenemaan Etelä-Savossa 4,19 milj. kg:sta 3,26 milj. kg:aan vuoteen 2025 mennessä. Näiden lisäksi maitotilat tuottavat merkittävän osan naudanhasta.

Maatalouden kannattavuus koetaan Etelä-Savossa heikoksi eikä sen nähdä nautakarjataloudessa paranevan lähivuosina. Kyselyä edelsi kaksi poikkeuksellisen heikkoa vuotta ja myös kuluva kesä on osoittautunut kuivuuden takia vaikeaksi monilla tiloilla. Maito- ja nautakarjatilasta 28 % ilmoitti suunnittelevansa maito- ja nautakarjatalouteen liittyvää rakennusinvestointia. Ei-investoivia tiloja oli kuitenkin suhteessa muihin maakuntiin eniten Etelä-Savossa. Kasvituotannossa kannattavuus koettiin kotieläintuotantoa heikommaksi, mutta vihannesviljelyä lukuun ottamatta kannattavuuden arveltiin paranevan lähivuosina. Marjanviljelyssä kannattavuus koettiin muita tuotantosuuntia parempana ja kannattavuuden arvioitiin lähivuosina vielä paranevan. Luomutuotannon osuus peltoalasta tulee kasvamaan lähivuosina 17 %:sta 20 %:iin ja kiinnostus luomuun siirtymiseen on alueen tiloilla maan keskimäärää vastaavaa. Noin neljännes maatalouden bruttotuloista tulee Etelä-Savossa kasvituotannosta ja varsinkin puutarhatalous ja erikoiskasvit tuotanto marjanviljelyn lisäksi ovat suhteellisen merkittäviä työllistäjiä.

Metsätalouden ja myös muun yritystoiminnan kannattavuus koetaan eteläsavolaisilla tiloilla hyvänä ja kannattavuuden arvioidaan lähivuosina edelleen paranevan. Vuonna 2017 alueen maatilat saivat puolet tuloistaan maatalouden myyntituloista ja tuista sekä neljänneksen metsätaloudesta ja neljänneksen muusta yritystoiminnasta. Metsätalous ja muu yritystoiminta ovat mahdollistaneet peltoalan ja tuotantoeläinten määrän osalta maan pienimmän tilakoon Etelä-Savossa, mikä näyttäisi olevan tilanne myös vuonna 2025. Myös ilman maatilataustaa olevissa maaseudun mikro- ja pienyrityksissä investoinnit ovat piristyneet ja rahoitettujen hankkeiden koko kasvanut. Maaseudun hankerahoitusta on suunnattu yritysryhmä-hankkeisiin, joiden myötä varsinkin

matkailupuolella yritysten yhteistyö on lisääntynyt ja markkinointi ja palvelut monipuolistuneet.

Metsäsektorilla puumarkkinoiden vahva vire maakunnassa jatkuu. Luonnonvarakeskuksen mukaan Etelä-Savon metsien viime vuotiset hakkuut ylittivät hienokseltaan kestävät hakkuumahdollisuudet pitkän hakkuusäästöjen kauden jälkeen. Metsänkäyttöilmoitusten perusteella puuta on tullut markkinoille tänä vuonna viime vuotistakin ripeämmin. Puun hintataso vahvistui merkittävästi alkuvuonna lomakauden alkuun saakka, jolloin hinnat olivat puutavaralajista riippuen noin 15% vuoden takaisia korkeammat. Hintojen kehitys näyttää huipun jälkeen tasaantuneen, mutta puukaupan edellytykset ovat jatkossa edelleen hyvät.

Sahateollisuus kritisoi alkukesällä julkisuudessa voimakkaasti tukin hintakehitystä ja toi esiin heikkoa kannattavuuttaan. Vienti merkittävimpään vientimaahan Kiinaan on jäänyt alkuvuonna yli 30 % jälkeen edellisestä vuodesta. Jonkin verran lisämarkkinoita ja lisähintaa on saatu varsinkin männylle. Alkuvuoden ennusteet sahatavaran tuotannon, viennin ja hinnan kasvusta 4 %:lla tänä vuonna ovat osoittautumassa liian optimistisiksi, mutta tuotannossa päästäneen ainakin viime vuoden tasolle osin myös pirstyneen kotimaan kysynnän ansiosta. Myös Etelä-Savon sahayksiköt toimivat normaalikapasiteetilla.

Levyteollisuuden näkymät vaikuttavat vakaammilta ja positiivisimmalta ja Etelä-Savon yksiköt toimivat tavanomaiselle kapasiteetillaan. Sekä vanerin tuotannolle että viennille on ennustettu vuodelle 2018 4 %:n kasvua. Rakentamisen pirstyminen on luonut positiivisia näkymiä ja odotuksia mm. kertopuutuotannolle, jonka kapasiteetin laajenuksen on määrä valmistua käyttöön Punkaharjulla vuoden 2019 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Sellun kapasiteetin ja viennin kasvu on jatkunut vahvana, mikä on lisännyt kuitupuun kysyntää ja nostanut hintaa. Kuitupuun hyvä kysyntä tulisikin hyödyntää Etelä-Savossa kohdistamalla hakkuita entistä runsaammin metsien kehityksen kannalta tärkeisiin ensiharvennuksiin.

Energiapuumarkkinoiden voidaan luonnehtia palanneen talven pakkasjakson ansiosta pitkäaikaisesta ylitarjontatilanteesta normaaliksi. Myös sahojen ongelmat purun hyödyntämisessä ovat helpottaneet. Hakkuutähdettä, purua ja kuorta tulee markkinoille edelleen runsaasti. Metsähakkeen osalta kriittiseksi voi jatkossa muodostua hankintaketjun ohuus, kun pitkään kannattavuuden kanssa kamppailleet urakoitsijat ovat su-pistaneet toimintaansa tai eivät ole kyenneet investoimaan.

Koko maan tilannetta tarkasteltaessa Teknologiateollisuusyritysten liikevaihto kasvoi tämän vuoden tammi-huhtikuussa kuusi prosenttia viime vuoteen verrattuna. Tämän hetkisestä kasvutrendistä huolimatta talouden näkymät ovat muuttuneet aiempaa sumuisemmiksi. Epävarmuutta tuo erityisesti Yhdysvaltojen muuttunut kauppapolitiikka. Tilanteen eskaloituminen avoimeksi kauppasodaksi vaikuttaisi kielteisesti myös Etelä-Savon tilanteeseen. Kansainvälisten haasteiden lisäksi markkinatilanteessa alkavat näkyä myös rakentamisen ja Suomessa toimivien yritysten investointien kääntyminen laskuun. Etelä-Savon liikevaihto on ollut alkuvuoden trendiltään alavireisempää kuin muualla maassa tai muualla Itä-Suomessa. Osin tämä selittyy markkinatilanteen normalisoitumisella. Jätti-investointien valmistuttua kärkiyritysten alihankintaketjut ovat palanneet normaaleille markkinoille eivätkä enää yhtä ole sidottuja suurhankkeisiin kuin aiemmin. Toisaalta rakentamisen määrän väheneminen alkaa näkyä alueella toimivissa valtakunnan tason rakentamiseen kytköksissä olevissa yrityksissä. Vaikka koko maan tasoa tarkasteltaessa Teknologiateollisuuden yritysten tilanne on vielä kohtuullisen hyvä, viestii kasvun hienoisesta taitumisesta se, että alan yritysten saamat tarjouspyynnöt ovat vähentyneet kesän aikana. Muutos ennakoi syksyllä viimeaikaista heikompaa tilauskehitystä. Yritysten väliset erot liikevaihdon, taloustilanteen kuin myös työllisyystilanteen osalta tulevat jatkossa kasvamaan. Vaikka osalla aloista ja yrityksistä menee edelleen varsin hyvin ja ongelmana on pikemminkin osajien ja tuotantokapasiteetin puute, osalla yrityksistä investointien vähäisyys ja tuottajahintojen kohoaminen alkaa näkyä kilpailukyvn heikkenemisenä. Johtuen Etelä-Savon yritystoiminnan luonteesta liikevaihdon kuukausittaiset vaihtelut tulevat jatkossakin olemaan suuria. Uhkakuvista huolimatta Teknologiateollisuuden yritysten liikevaihdon arvioidaan kuitenkin syksyllä olevan hieman korkeammalla kuin keskimäärin viime syksynä, mikäli yritysten kilpailukyky riittää siihen, että tarjouspyynnöt muuttuvat tilauksiksi.

Rakentamisen suhdannenäkymä Etelä-Savossa on myönteinen. Rakennusala seuraa talouden kasvu-uraa maltillisesti. Rakentaminen Etelä-Savossa on monipuolista. Asuntorakentaminen ei ole muun maan lailla merkittävässä asemassa, mikä tulee tasaamaan rakentamisen suhdannevaihtelua Etelä-Savossa seuraavan vuoden aikana. Muualla maassa asuntorakentaminen normalisoituu seuraavan vuoden aikana, mutta Etelä-Savossa asuntorakentaminen saattaa jopa lisääntyä hiljaisempien vuosien aiheuttaman patoutuneen kysynnän takia. Mikkelin sielokorttelin rakentaminen tulee lisäämään asuntorakentamisen aloituksia.

Etelä-Savon rakentamisen kokonaismäärä pysyi tasaisena alkuvuonna 2018 rakennusluvissa ja aloituksissa. Mikkelin jätevedenpuhdistamon ja Kuumen sairaalan ohella monet pienemmät hankkeet nostavat rakentamisen volyyymia. Julkisten palvelurakennusten kokonaisvolyymin pitävät tasaisena koulu- ja päiväkotihankkeet ja terveydenhuollon saneeraushankkeet. Liike- ja toimistorakentamisen ja teollisuus- ja varastorakentamisen ennakoitaan säilyvän tasaisena.

Kaupungistuminen on painottanut uudisrakentamista Mikkeliin. Muualla maakunnassa rakentaminen on pääosin korjaamista. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Korjausrakentamisen volyyymi on hienoisessa kasvussa, mikä näkyy kasvaneena hankemääränä. Julkiset hankkeet, asuntorakentamisen tasainen tarve ja kasvava korjausrakentaminen pitävät yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa jatkossakin. Rakentamisen suhdannenäkymä Etelä-Savossa on loppuvuoden 2018 positiivinen.

Verkkokaupan kasvu, väestön ikääntyminen ja hidas ostovoiman kehitys rajoittavat kaupan kasvua ja kaupan alan kehitysnäkymiä Etelä-Savossa. Kaupan alan yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehitys jäi Etelä-Savossa maan keskimääräistä heikommaksi vuonna 2017. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto taas kasvoi 3,5 % ja henkilöstömääräkin oli kääntynyt hiukan plussan puolella. Kaupan tulevia näkymiä ei kuitenkaan pidetä kovin myönteisinä, sillä kaupan liitto arvioi kaupan kasvun hidastuvan ensi vuonna. Liikevaihdon arvioidaan supistuvan ja työllisten määrän vähenevän. Kaupan kehitystä ovat myllertäneet digitaalisen ostamisen ja verkkokaupan yleistyminen ja kilpailu kaupassa. Kehitys on johtanut henkilöstömäärän pienemiseen.

Palvelualoilla matkailulla ja vapaa-ajan asutuksella on vesistörikkaassa Etelä-Savossa tärkeä merkitys. Kuuma ja pitkä kesä on suosinut mökkeilyä ja rantaelämää, ja monet yrittäjät ovat kuvanneet kulunutta kesää 2018 ”kaikkien aikojen parhaaksi”. Myönteinen yllätys on ollut mm. kiinalaisten matkailijoiden sekä saksankielisestä Euroopasta tulevien matkailijoiden kasvu. Matkailun ympärillä tehdään aktiivista yhteistyötä niin muiden Järvi-Suomen maakuntien kuin myös Visit Finlandin kanssa. Useita matkailualan investointeja on työn alla parhaillaan, mutta niiden toteutumisen aikataulusta ei ole varmuutta. Saimaan matkailun kehitystä seurataan nyt herkällä korvalla monien investoreiden pöydissä.

Saimaan kansainvälinen tunnettuus ja vetovoima ovat vahvistuneet. Tunnettuutta ja vetovoimaa tulee vielä osaltaan lisäämään Saimaa Geopark, jolle on haettu Unescon statusta. Matkailun kehittämisen kannalta seuraava kehitysaskel on tämän vetovoiman muuttaminen kysynnäksi ja euroiksi. Tästä viitteitä antaa se, että useita incoming-toimistoja on ottamassa Saimaan tuotantoonsa tänä syksynä. Matkailualalla ja yrityksissä on Saimaan alueella hyvä yhteisen tekemisen vire ja vahva usko kansainvälisten ja myös kotimaisten matkailijoiden kiinnostukseen puhdasta järviluontoa ja sen antimia kohtaan.

Etelä-Savon matkailu elää jonkinlaista murrosvaihetta tai rakennemuutosta. Osa pitkän linjan matkailuyrityksistä ja yrittäjistä ponnistelee löytääkseen uudenlaisen toimintamallin muuttuvassa toimintaympäristössä. Toiminnan uudistaminen, markkinointi ja

korjausinvestoinnit ovat heille tyypillisiä haasteita. Osa heistä päätyy lopettamaan toimintansa, mutta vastaavasti uusia yrityksiä syntyy tilalle.

Etelä-Savossa matkailun alalla on paljon pieniä yrityksiä. Yksin yrittämisen ja pienten yritysten haasteet ovat matkailussa – kuten muillakin toimialoilla – merkittävä kasvun este. On kuitenkin nähtävissä, että aktiiviset yritykset panostavat mm. yhteismarkkinointiin hyötyen siitä merkittävästi. Nähtävissä on myös, että moni pienyritys on palannut lisää henkilökuntaa. Se kertoo – alan haasteellisuudesta huolimatta – tulevaisuuden uskosta sekä liikevaihdon ja kannattavuuden kasvusta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kesäkuussa 2018 työttömiä oli 1 300 vähemmän kuin vuotta aiemmin. TE-toimiston palveluissa oli noin 200 henkilöä vuodentakaista enemmän. Eläköityminen selittää työttömien määrän laskusta tuolla aikavälillä noin 300 henkeä. Lopuista 800:sta osa on siirtynyt työvoiman ulkopuolelle, mutta varmasti voidaan sanoa, että työttömyyden alenemisesta huomattavasti yli puolet selittyy avoimille markkinoille töihin menolla.

Rakennusalalla on ollut hyvä imu ja alan ammateissa kauttaaltaan työttömien määrä on selvästi laskenut. Myös yhdistelmäajoneuvonkuljettajat sekä metsäkoneenkuljettajat ovat odotusten mukaisesti työllistyneet hyvin. Sen sijaan supistuvissa ammateissa, kuten myyjät ja toimistotyöntekijät, työttömyyden lasku selittyy usein sillä, että on hauduttu muihin ammatteihin.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa on Etelä-Savossa ollut kuluneen vuoden aikana hyvin paljon avoimia lähihoitajan ja sairaanhoitajan työpaikkoja. Näissä ammateissa työttömien määrä ei kuitenkaan ole juuri laskenut ja työttömyys on varsin suurelta osin rakenteellista. Nuoret ja vanhemmatkin, joilla ei ole kulkurajoitteita, työaikaan liittyviä esteitä tai terveydellisiä rajoitteita, ammatilliseen suuntautumiseen liittyviä esteitä (lastenhoitotyö contra vanhus-/vammaistyö), ovat työllistyneet sosiaali- ja terveyspalveluihin jo vuosikausia suurelta osin olematta lainkaan työttöminä.

Haasteena on saada Etelä-Savossa avoimiksi tulevat työpaikat täytetyiksi ja huolestuttavasti lisääntyneet rekrytointivaikkeudet vähenemään. Potentiaalisen työvoimareservin muodostavat koulutuksesta valmistuvat, työttömänä työnhakijana olevat sekä alueelta ja/tai työnantajalta toiselle liikkuvat työntekijät. Esimerkiksi Pieksämäellä on ollut runsaasti rekrytointeja sosiaali- ja terveysalalle. Tekijöitä on haettu oman maakunnan lisäksi ainakin Keski-Suomen ja Pohjois-Savon suunnasta. Haasteena on, että samoista ammattityöntekijöistä on usein pulaa koko Suomessa. Alueellisen liikkuvuuden mahdollisuuksia rajoittaa myös se, että puolisollekin pitää löytyä työpaikka. Se ei pienillä työmarkkina-alueilla ole aina helppoa.

Kohtaanto-ongelmat ovat tosiasia myös Etelä-Savossa. Oppilaitoksista ei valmistu työnantajille täsmäosaajia eikä osaajia ole TE-toimistossakaan aina valmiina saatavissa. Etelä-Savossa on kuitenkin vahva koulutuksenjärjestäjien kenttä, joka kehittää laaja-alaisempia ja yksilöllisimpiä opintopolkua niin ammatillisella kuin korkeasteella. Tavoitteena on että oppilaitoksista valmistuvien osaaminen vastaisi paremmin työnantajien tarpeita. Jo työelämässä olevien osaamista kehitetään täydennyskoulutuksilla ja työhallinnolla on tarjolla lyhytkestoisia, yrityslähtöisiä rekry -koulutuksia, joita voidaan hyödyntää työvoimatarpeisiin vastaamisessa. Mitä ennakoivammin ollaan liikkeellä, sitä varmemmin koulutushanke myös onnistuu. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä koulutuksenjärjestäjien, työhallinnon ja elinkeinoelämän välillä.

Kohtaanto-ongelmissa on mm. kysymys siitä, että kärjistäen ihan nuoret eivät vielä osaa tarpeeksi ja liian vanhat eivät enää sopeudu uusiin työtapoihin. Osatyökykyisten tarjoamaa työpanosta ei osata arvostaa. Myös alan, ammatin ja yksittäisen työnantajan houkuttavuudessa voi olla puutteita. Halu ja mahdollisuus tehdä vuorotyötä, työmatkahankaluudet, osa-aikatyö tai työtehtävien fyysinen raskaus voi työntää pois alalta.

Uhkana on, että väestöä menettäville alueille vähennetään koulutuspaikkoja ja siirretään niitä Etelä-Suomen tarpeisiin. Etelä-Savon kehittymisen näkökulmasta on olennaista, että koulutusta tarjotaan tulevaisuudessa ainakin maakunnan strategisille aloille (ruoka, vesi, metsä) sekä sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseen.

Ainakin suurtalous- ja puhdistuspalvelualalla (PUHKE), rakennusalalla (RAKES) ja teknologia-alalla (TEKOS) on ESR-hankkeet tukemassa toimialojen kehittämistä. Osana hankkeita on näiden ammattien tunnetuksi tekeminen ja houkuttavuuden lisääminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys aleni Etelä-Savossa vuodessa yli tuhannella – mihin työttömät katosivat? Työttömiä oli Etelä-Savossa kesäkuussa 1 300 vähemmän kuin vuosi sitten. Miten iso osa työttömyyden alenemisesta johtuu eläköitymisestä tai työmarkkinoilta vetäytymisestä? Ja kuinka moni on todella mennyt töihin? Kiinnostava kysymys on myös, minkä osuuden poismuutto – työttömänä tai työn perässä – selittää työttömyyden laskusta.

Kuluneen vuoden aikana toteutuneesta työttömyyden alenemisesta reilusti yli puolet selittyy avoimille markkinoille työllistymisestä. Parhaiten työllistyivät rakennus- ja kuljetusalat. Se, onko työllistytty kotipaikkakunnalle, maakuntaan vai muualle, ei ole työnvälitystilastosta selvitetävissä.

Työttömyyden kehitystä on aiheellista tarkastella sekä työttömyyden virran että tietyn ajankohdan tilanteen pohjalta. Kesäkuun lopussa 2018 työttömiä oli Etelä-Savossa noin 7 000 henkilöä, kun vuoden mittaan työttömänä on ollut 11 400 eri henkilöä. Lisäksi samoilla henkilöillä on vuoden mittaan ollut keskimäärin 1,5 päättynyttä työttömyysjaksoa.

Etelä-Savossa päättyi vuonna 2017 lähes 19 000 työttömyysjaksoa. Näistä vähintään 8 000 eli 43 % tilastoitui avoimille markkinoille työllistyneiksi. TE-toimiston aktivointipalveluihin päättyi noin 6 000, eli 32 % päättyneistä työttömyysjaksoista. Työvoiman ulkopuolelle siirtymiseen päättyi 10 % työttömyysjaksoista ja muihin syihin 15 %. Tässä ryhmässä on myös töihin menneitä, joten avoimille markkinoille työhön menneiden osuus on tosiasiaassa selvästi yli puolet.

Kesän aikana työttömyysasteet ovat Etelä-Savossa pienimmät maaseutukunnissa, joissa kausityöttömyyden osuus on suuri. Talven mittaan tilanne tulee tasoittumaan.

Yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleiden määrä on laskenut maaliskuun 2016 tasosta (3 200) 43 % kesäkuuhun 2018 (1 850).

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 71 651 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 598 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 304.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 29 347 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 474 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 219.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

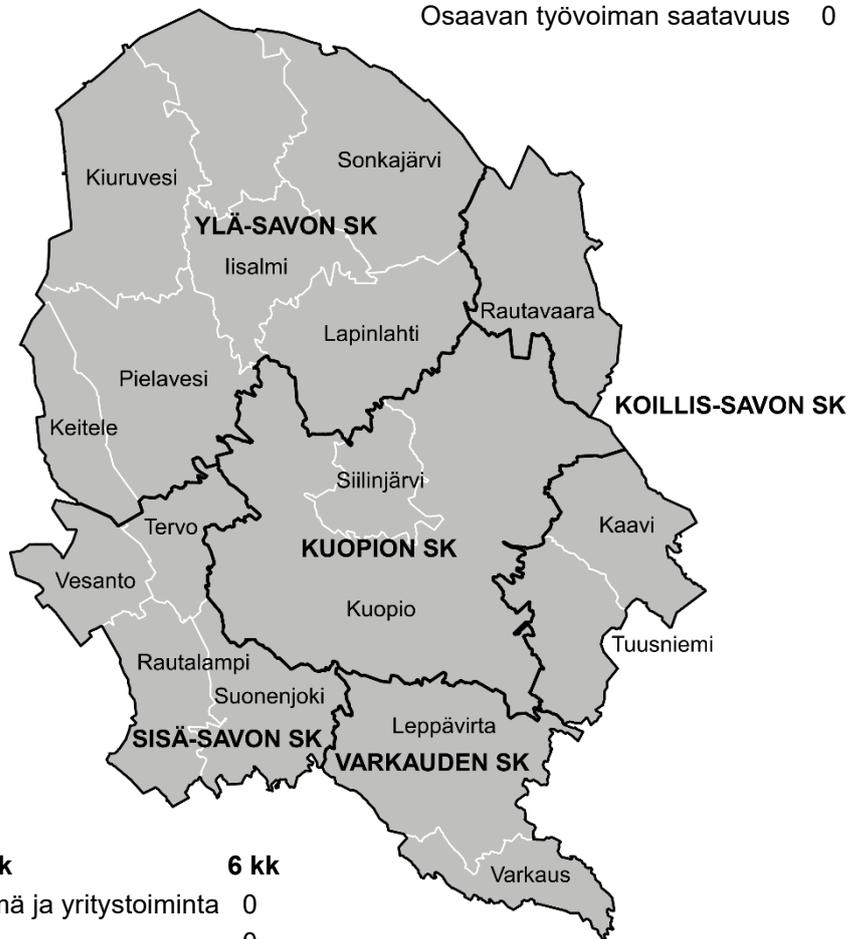
Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 45 027 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 1 060 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 405.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Savo

Ylä-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Koillis-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Sisäsavon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Kuopion sk	6 kk	Varkauden sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	Osaavan työvoiman saatavuus	0

Pohjois-Savossa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 245 888 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 1 094 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 000.

Pohjois-Savo	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Savon vahvuutena on maakunnan kasvavat ja kansainvälistyvät vientiyritykset, joita löytyy Kuopion lisäksi sekä Ylä-Savosta että Varkauden seudulta. Maakunnan aluetalous on tällä hetkellä kone- ja energiateknologian, puunjalostusteollisuuden ja elintarviketeollisuuden varassa. Liikevaihto näillä aloilla on kasvanut ja kahden ensin mainitun teollisuuden alan vienti on myös nopeassa kasvussa uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden ansiosta. Hyvinvointiteknologia ja matkailu ovat myös kehittyviä tulevaisuuden aloja Pohjois-Savossa.

Pohjois-Savo on maan merkittävimpiä alkutuottajia. Pohjois-Savossa on vahvaa marjantuotantoa ja -jalostusta. Maidontuottajana maakunta on maan toiseksi suurin. Tämän hetkiset trendit puoltavat myös marjojen ja uusien maitotaloustuotteiden kysyntää. Maataloudessa tapahtunut rakennemuutos on johtanut suurempiin tilakokoihin, tuotantoinvestointeihin, automaatioon ja aliurakointiin. Kahden peräkkäisen, sääolosuhteista johtuvan vaikean vuoden jälkeen maatalojen lopettamissuunnitelmia kiihdyttäneen rehuviljapula sekä uhka maidontuotantomäärien vähenemisestä. Suurimana lopettamissyynä lienee kuitenkin maatalouden heikko kokonaiskannattavuus.

Kuopion seudulle on suunnitteilla sekä määrällisesti että kooltaan aiempia vuosia suuremmat investoinnit. Julkinen rakentaminen, yritysten tuotantotilat sekä asuntorakentaminen on jo tällä hetkellä kohtalaisen vilkasta ja lähitulevaisuuden näkymät investointien osalta ovat entistä valoisammat. Myös muualla Pohjois-Savossa investoidaan kohtuullisesti.

Pohjois-Savon vahvuutena ovat myös monipuoliset ja runsaat luonnonvarat. Hyvä elinympäristö luo arvoa asukkaille, yrittäjille ja elinkeinon harjoittajille. Hyvällä ympäristöllä on suuri merkitys viihtyvyyden, elinkeinon harjoittamisen ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta ja erittäin suuri merkitys myös maakunnan identiteetille ja kilpailukyville.

Maakunnan väestökehitys kuluvan vuoden aikana on ollut hieman edellisen vuoden vastaavaa ajanjaksoa parempi. Väestökehitys on silti tappiollinen (-742 henkilöä/2018 ja -955 henkilöä/2017). Syntyneiden määrä on noin 600 kuolleiden määrää alempi ajanjaksolla tammi-heinäkuu 2018. Samalla ajanjaksolla myös kuntien välinen nettomuutto on Pohjois-Savolle tappiollinen (-358), mutta maahanmuuttoa on reilut 200 henkeä enemmän kuin maastamuuttoa. Pohjois-Savo tarvitsisi massiivisempaa maahanmuuttoa työvoiman tarvetta täydentämään. Väestökehitys on huolestuttava erityisesti asuntorakentamisen näkökulmasta. Uudiskohteita on rakenteilla ja suunnitteilla runsaasti. Suunnitelmien toteutuminen edellyttäisi kuitenkin suurempaa muuttoliikettä alueelle. Rakentamisella on ollut suuri merkitys myös alueen työllisyyden kehitykseen. Rakennusalalla on ollut runsaasti uusia avoimia työpaikkoja.

Maakunnan haasteena on osaavan työvoiman saatavuus, mikä koettelee vahvimmin Ylä-Savon metalliteollisuutta. Juuri julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan yritysten toiseksi pahimpana kehittämisen esteenä, heti kilpailutilanteen jälkeen, nähdäänkin työvoiman saatavuus. Ylä-Savon elinkeinotoimijoiden näkemyksen mukaan osaavan työvoiman saatavuus on jo joidenkin yritysten kasvun esteenä, sillä tilauksia ei uskalleta ottaa vastaan resurssipulan vuoksi. Ponsse Oyj:n yhteyteen Vieremälle on muodostunut 12 yrityksen kumppanuusverkosto, missä metalliteollisuuden eri osaajista on erityisesti tarvetta. Osaajapula on nyt laajentunut myös metallialan ulkopuolelle ja maakunnan muillekin seuduille. Varkauden seudulla osaajapula kohdistuu korkean teknologian huippuosaajiin: kattila- ja voimalaitosteollisuuden suunnittelijoihin ja insinööreihin.

Liikenneinfraan liittyvät hankkeet nähdään tärkeiksi koko maakunnan saavutettavuuden ja teollisuuden kilpailukyvyyn kannalta. Kaavoituksessa on kyettävä ottamaan tulevat isot kärkihankkeet huomioon. Valtatie 5:n kunnostaminen välillä Varkaus-Kajaani siten, että 100 kilometrin ajonopeus mahdollistetaan, on maakunnan eri elinkeinotoimijoiden mukaan välttämätöntä. Finnulpin biotuotetehdashankkeen puukuljetukset ja valmistettujen konepajatuotteiden kuljetukset edellyttävät tie- ja rataverkoston hyvää kuntoa. Samoin eri työssäkäyntialueiden väliset liikkumistarpeet ovat tärkeitä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Lentoyhteys on kunnossa Kuopion ja Siilinjärven osalta, mutta Varkauden seudulla kaivataan yhä lentoliikenteen käynnistämistä globaalien kärkiyritysten yhteyksien parantamiseksi. Toissijaisena vaihtoehtona Varkauden seudulla nähdään nopean junayhteyden aikaansaaminen. Savon radan nopeustason nostaminen edistäisi koko Pohjois-Savon saavutettavuutta. Sisä-Savon

seudulla puolestaan valtatie 9 on tavaraliikenteen kannalta tärkeä väylä. Ylä-Savon seudulla raideliikenne on tärkeä tavarakuljetusten kannalta. Iisalmen ja lähikuntien tiiverkon heikko kunto asettaa haasteita työmatkaliikenteelle.

Suurimmat tulevaisuuden haasteet liittyvät ilmastonmuutokseen, joka tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Maakunnan ja yritystoiminnan kehittämisessä on edistettävä vähähiilisyttä, kiertotaloutta sekä luonnon varojen käytön kestävyttä. Myös ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit on tunnistettava ja niihin on kyettävä varautumaan. Aktiivisella maankäytön suunnittelulla ja ympäristöhoidolla kyetään turvaamaan hyvä elinympäristö elinvoima- ja hyvinvointitekijänä maakunnalle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueella on hyvä vire talouskasvussa ja uusia investointeja on tulossa lähes kaikille seutukunnille, mutta erityisen paljon Kuopion seudulle. Yritysten tuotantotilat ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta koko maakunnan alueella käytössä. Vaikka Pk-yritysbarometrin mukaan lähiajan suhdanneodotukset ovat koko maan osalta kevään 2018 tilannetta heikommat, nähdään Pohjois-Savossa tilanne vain hiukan kevättä heikompana. Samoin odotukset henkilömäärien suhteen ovat kevään lukemissa. Pk-yritysten kasvuhakuisuus puolestaan on hiukan koko maan keskiarvon alapuolella. Pohjois-Savossa voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on 6 %, kasvuhakuisia 32 % ja asemansa säilyttäviä 42 %.

Teknolוגiateollisuuden yrityksillä on edelleen vahva tilauskanta huolimatta alan kasvunäkymien ennakoidusta hienoisesta hidastumisesta. Rakentaminen on ollut koko maakunnassa ja erityisesti Kuopion seudulla kohtalaisen vilkasta. Rakennuslupien viimeaikainen kehitys ennakoi rakentamisen määrän vähenemistä, mutta vielä se ei näy rakennuspuolen osajien kysynnässä. Molemmat teollisuuden alat ennakoivat kuitenkin alan kasvun tasaantumista.

Puunjalostusteollisuuden näkymät koko maakunnassa ovat hyvät ja tulevan kärkihankkeen, Kuopion Sorsasaloon rakennettavan Finnulpin biotuotetehtaan, toteutuessa puulogistiikan osaajia tullaan tarvitsemaan useita satoja sekä kuljetusta metsäkonepuolelle. Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi 21.9.2018 tehdashankkeen ympäristöluvasta tehdyt valitukset lähes kokonaan, joten hankkeen rahoitusneuvottelut ja esisuunnittelu ovat käynnissä. Valmistuessaan hanke tulee olemaan maailman suurin havusellutehdas, minkä vuotuinen tuotantokapasiteetti tulee olemaan 1,2 miljoonaa tonnia sellua. Puuraaka-ainetta tarvitaan 6,7 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Hankkeen kokonaisinvestointi on 1,4 miljardia euroa.

Kuopion kaupungin tulevat investoinnit käsittävät 4 miljardin €:n sijoitukset, joista Kuopion Portti -asemaneudun kehittämishanke on jo rakenteilla. Savilahden kampus -hanke (oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteinen toimintaympäristö) toteutetaan tulevien vuosien aikana. Kuopionlahden kokous- ja kongressihotelli sekä Tahkon keskusta-alueen kaavoitussuunnitelmat toteutuessaan lisäävät maakunnan kiinnostavuutta matkailukohteena. Tahkolla on tavoitteena luoda toiminnallinen keskusta, josta löytyy kahviloita ja ravintoloita, kauppoja sekä erilaisia matkailijoita kiinnostavia palveluita. Nyt toteutettava hanke tulee lisäämään myös alueen majoituskapasiteettia. Rakennusoikeuden määrä tulee olemaan arviolta 40–50 000 neliötä.

Asuntorakentaminen on vilkkainta Kuopiossa, mutta myös muilla seuduilla asuntorakentamista on käynnissä ja suunnitteilla. Kuopiossa, Mölymäellä on aloitettu ensimmäiset purkutytöt tulevien kerrostalojen tieltä. Valkeisenlammen alueelle on suunniteltu 200 uutta asuntoa. Asuntoja on tulossa myös Savonialta vapautuvalle tontille Opistotielle. Rakentaminen on tarkoitus aloittaa 2021. Uusia asuntoalueita on tulossa myös Savisaareen.

Muita pienempiä hankkeita ovat matkustajasataman kehittäminen ja Puijon areena, mihin on suunnitteilla moderni ja viihtyisä liikunta-, tapahtuma- ja matkailukeskus kattavine oheispalveluineen. Puijosta halutaan kehittää yhdessä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa vetovoimaista, ympärivuotista käyntikohdetta kotimaisille ja ulkomaisille kävijöille. Areenan viereen suunniteltu hotelli täydentää alueen palvelukokonaisuutta. Puijo Areena käynnistää Puijon urheilulaakson yleissuunnitelman toteutuksen ja sen on määrä valmistua syksyllä 2019.

Siilinjärvellä on vireillä konepaja- ja raskaskonealan hankkeita, hotellin rakentaminen, kaksi uutta kauppakeskusta sekä hoivapuolen investointeja. Hydroline Oy:n laajennus jo yksistään tuo yli 100 uutta työpaikkaa alueelle. Myös muilla metallialan yrityksillä on kasvusuunnitelmia. Haasteena on investointien kohdistuminen toimialoille, joilla jo ennestään on puutetta työvoimasta. Asuntorakentaminen on myös huomattavasti vilkastunut. Siilinjärvellä suunnitellaan ekokylää nimellä Woodhope Village, josta tulisi hyvinvoinnin, asumisen, matkailun ja yritysten keskittymä. Toteutuessaan kylähankkeen rakentaminen kestäisi useita vuosia.

Varkauden seudulla suurin investointi on Varkauden terveyskampus-hanke ja tämän lisäksi uimahallin uudisrakennus, jonka rakentaminen käynnistyy 2019–2020. Kaupunki on suunnitellut myös Joutenlahden alueelle vetovoimakeskuksen, jonka kaavoitus on jo vireillä ja selvitykset käynnissä. Tämän lisäksi yksityisellä puolella on hallirakentamista jo käynnissä ja useammasta muusta yritystuotantotilasta keskustellaan, sillä seudun tämän hetkinen tuotantotilakapasiteetti on lähes täydessä käytössä. Kone- ja laiteinvestointeja toteutetaan liiketoiminnan kasvun tahtiin. Leppävirran kohdalla tuleva 5-tien perusrakentaminen vaikuttaa alueen teollisuuden rakentamiseen ja

suunnitteluun. Maakuntakaava on valmistumassa vasta kuluvan vuoden lopulla, joten alueen rakentaminen on tällä hetkellä pysähdyksissä. Kunnassa on käynnissä myös Ukonniemen omakotitaloalueen infran rakentaminen. Keskusteluja käydään myös terveysaseman rakentamisesta, mutta tuleva sote- ja maakuntauudistus hidastaa hankkeen täytäntöönpanoa.

Ylä-Savossa julkiset investoinnit kohdistuvat useilla paikkakunnilla koulurakennuksiin. Iisalmessa jätevesipuhdistamon rakentaminen on käynnissä ja valmistuu 2019, uimahallin rakentamisesta keskustellaan, mutta asiasta ei ole vielä tehty päätöstä. Kohteen suunnittelu alkaisi 2019 ja rakentaminen 2020 (13 milj. €). Kiuruvedellä on paloasema valmistumassa ja Sonkajärvellä on kunnantalon rakentamishanke ja terveyskeskuksen peruskorjaus. Yksityisellä puolella tuotantotilat ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta käytössä koko Ylä-Savon seudulla. Uutta tuotantotilarakentamista onkin jo käynnissä ja uusia investointeja suunnitteilla. Ponsen tehtailla Vieremällä tehtiin myös isot laajennukset ja investoinnit automaatioon. Tuottavuusinvestointi näkyi enemmän alihankintaketjun henkilöstömäärien lisäyksinä.

Sisä-Savon seudulla on viime aikoina investoitu paljon ja vahvan talouskasvun uskotaan edelleen jatkuvan. Metallipuolella kasvu jatkuu vielä lähivuosina, mutta työn luonne muuttunee yhä enemmän tuotannon automatisoiduttua. Metalliteollisuudessa robotiikka lisääntyy, mikä nostaa myös alan osaamisvaatimuksia. Elintarviketeollisuus (maitotaloustuotanto, marjanjalostus ja marjanviljely) kasvaa nyt hyvin. Alueen marjanjalostajat ja maitotaloustuotteiden valmistajat ovat panostaneet innovatiiviseen tuotekehitykseen ja palkanneet uusia alan osaajia. Elintarvikealalle odotetaan vahvaa kasvua lähitulevaisuudessa. Sisä-Savoon on tulossa asuntorakentamista. Uudisrakentamisen uskotaan kuitenkin työllistävän enemmän seudun ulkopuolista väestöä. Korjausrakentaminen sen sijaan työllistää alueen työntekijöitä enemmän.

Matkailualan tulevaisuuden kehittymismahdollisuuksia nähdään eniten Kuopion seudulla ja Leppävirralla. Maakunnan muita kasvavia ja kansainvälistyviä aloja uskotaan olevan teollisuuden erilaiset service- ja suunnittelupalvelut, nykyisten alihankintayritysten laajentuessa. Puuteollisuuden kehitystyö ja jatkojalostaminen mahdollistavat myös uusien yritysten syntyminen esimerkiksi moduulirakentamisen muodossa. Yleinen pyrkimys hiilineutraaliin rakentamiseen tukee tämän tyyppisten hankkeiden kehittymistä. Lisäksi teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämisessä uskotaan viriävän vielä uusia liiketoimintamahdollisuuksia biotalouden puolella, lähinnä puuteollisuuden vanavedessä.

Uusia yrityksiä Pohjois-Savoon perustettiin hiukan enemmän kuin vuosi sitten vastaavalla ajanjaksolla. Kuopion seudun Uusyrittäjäkeskuksen kautta uusia yrityksiä perustettiin 19 % edellisvuotta enemmän. Kohentunut taloustilanne on näkynyt selvästi myös Varkauden seudun alkavien yritysten määrissä. Varkauteen perustettiin 47 ja

Leppävirralle 27 uutta yritystä kuluva vuoden alkupuoliskolla. Ylä-Savossa uusia yrityksiä perustettiin 122, eniten lisalmeen ja toiseksi eniten Lapinlahdelle. Sisä-Savossa uusien yritysten määrä pysyi Keitelettä lukuun ottamatta edellisen vuoden tasolla. Keiteleellä uusia yrityksiä on perustettu huomattavasti aiempia vuosia enemmän. Yritysten lopettamiset kohdistuvat lähinnä tilanteisiin, jossa yrittäjä eläköityy tai työllistyy ulkopuoliseen yritykseen. Pieniä kaupan alan yrityksiä haastaa myös kivijalkamyymälöiden rakennemuutos; entinen liikeidea ei kannata enää jatkossa. Asiakaskäyttäytyminen on muuttunut, tuotteet hankitaan internetin välityksellä. Vaikeuksia on myös pienillä sosiaali- ja terveysalan yrityksillä, jotka potevat asiakaspulaa. Tällä hetkellä julkinen puoli käyttää niukasti yksityisten yritysten palveluja ja tuleva SOTE-uudistus luo epävarmuutta alalle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pohjois-Savon TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja on kuluva vuoden aikana ollut 19 % edellisvuotta enemmän. Uusia työpaikkoja on parhaiten ollut palvelu- ja myyntityöntekijöille, asiantuntijoille, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöille sekä erityisasiantuntijoille. Osaavan työvoiman saatavuusongelmista huolimatta työpaikat on pystytty täyttämään hiukan koko maan keskiarvoa nopeammin (työpaikkojen avoinna olon kestolla mitattuna).

Työvoiman saatavuusongelmia on koko Pohjois-Savon alueella. Hankalin tilanne on Ylä-Savossa, missä on runsaasti metalliteollisuuden yrityksiä. Metallialan osajista on pulaa Pohjois-Savon kaikilla seuduilla, mutta Ylä-Savossa se vaikeuttaa jo alan kasvua. Tilauksia ei uskalleta ottaa vastaan, koska ei ole työntekijäresursseja hoitamaan tilauksia ajallaan.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan Pohjois-Savossa on eniten pulaa erityisopettajista, koneenasentajista ja koneistajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, myyntiedustajista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä sosiaalityön erityisasiantuntijoista.

Seudut eroavat kuitenkin hiukan toisistaan, joten erityisopettajista on pulaa lähinnä Kuopion seudulla, hitsaajista, koneenasentajista ja koneistajista suurin kysyntä on Ylä-Savon seudulla, myyntiedustajista on pulaa kaikilla seuduilla ja erityisesti yhteyskeskustustyöntekijöistä Varkauden ja Sisä-Savon seuduilla. Sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista on kysyntää Kuopion ja Varkauden seuduilla.

Tämän lisäksi eri seuduilla on haastava tilanne, kun eläköityvien henkilöiden tilalle ei löydetä erikoisosaajia, eikä alan koulutusta järjestetä maakunnassa. Sonkajärvellä vanginvartioita eläköityy ja ammattitaitoisia osaajia koulutetaan vain Vantaalla. Etelä-

Suomesta pienelle paikkakunnalle Ylä-Savoon on halukkuutta vähän ja perheellisille puolisotyöpaikkojen löytäminen on vaikeaa. Sisä-Savossa puolestaan meijerialan työntekijöitä on eläköitymässä enemmän ja osaajia koulutetaan Etelä-Suomessa. Pienemmät kunnat kokevat myös lähihoitajapulaa.

Sisä-Savossa ja Koillis-Savossa ammatillisten oppilaitosten puute vie nuoret opiskelemaan isommille paikkakunnille. Huonojen kulkuyhteyksien vuoksi opiskelu onnistuu vain muuttamalla opiskelupaikkakunnalle, minne myös työssäoppimispaikat silloin suurimmaksi osaksi sijoittuvat. Näin kytkös oman kunnan yrityksiin katkeaa.

Iisalmen kaupungin hallinnoima Future Savo -hanke on maakunnallinen hanke, jolla pyritään alueen vetovoimaisuuden parantamiseen, alueen väestötappion pienentämiseen, alueelle tulevan muuttoliikkeen lisäämiseen ja osaavan työvoiman saamiseen. Väestötappion kääntämiseksi tarvitaan myös kaikkien kuntien toimenpiteitä. Työpaikan lisäksi alueilla hyvin toimivat sosiaalipalvelut, päiväkodit, koulut ja eri harrastusmahdollisuudet auttavat pitämään väen paikkakunnalla.

Yritysten kanssa yhteistyönä järjestettäviä rekrytointikoulutuksia on kuluvan vuoden aikana toteutettu huomattavasti edellisvuotta enemmän. Näitä lyhyempi kestoisia, työvoimapula-aloille suunnattuja koulutuksia on myös suunnitteilla runsaasti, mutta koulutuksiin soveltuvia opiskelijoita on ollut haastavaa löytää riittävästi. Metallialan koulutuksia on nyt alkusyksystä käynnistynyt ja käynnistymässä erityisesti Ylä-Savon yritysten kanssa yhteistyönä. Runsaan koulutustarjonnan uskotaan omalta osaltaan helpottavan työvoimapulaa.

Työmarkkinoilla jo olevienkin osaamistasoa on uudistettava. Tämä edellyttää oppilaitosten ja elinkeinoelämän välistä tiivistä yhteistyötä. Robotiikan, tekoälyn ja automaation lisääntyminen eri toimialoilla vaatii uutta osaamista kaikilla työtasolla. Maakunnan yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö onkin lisääntymässä.

Työvoimapulaa on pyritty helpottamaan myös työperäisellä maahanmuutolla. Ulkomaista työvoimaa onkin jossain määrin jo kaikilla seuduilla ja sitä halutaan edelleen lisätä. Perheen yhdistäminen on monen kohdalla osoittautunut kuitenkin haastavaksi, minkä vuoksi ulkomaalaisten alueella pysyminen hankaloituu. Alueen yrittäjät toivovat työlupalinjauksiin edelleen väljennyksiä. Ulkomaalaisia työntekijöitä työskentelee tätä nykyä lähes kaikilla toimialoilla eniten kuitenkin maataloudessa ja metalliteollisuudessa. Useat kunnat ovat ottaneet vastaan myös turvapaikanhakijoita ja kiintiöpakolaisia.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Savon työllisyys on kehittynyt edelleen myönteisesti. Pohjois-Savon työllisyysaste nousi vuoden 2017 aikana 68 prosenttiin koko maan keskiarvon ollessa 69,6 %. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla työllisyysaste on edelleen noussut, ollen toisella vuosineljänneksellä 69,3 %. Koko maan vastaava luku oli kuitenkin 72,6 %, joten Pohjois-Savon työllisyysaste on edelleen koko maan keskiarvon alapuolella. Naisten työllisyysaste (70,8 %) on miesten työllisyysastetta (68 %) korkeampi.

Työttömyys on Pohjois-Savossa laskenut viimeisen kolmen vuoden ajan ja laskuvauhti on edelleen kiihtynyt kuluvan vuoden aikana. Suhteellisesti parhaiten työttömyys on alentunut Ylä-Savon ja Varkauden seuduilla (-28 %). Työttömyyden laskuun uskotaan tulevanakin vuonna, mutta laskuvauhti hieman hidastunee. Työttömien määrän ennakoidaan laskevan noin 1 000 henkilön vuosivauhtia.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Pohjois-Savon työttömyysaste oli tämän vuoden kesäkuussa 9,3 %, mikä 0,9 prosenttiyksikköä alempi kuin edellisenä vuonna vastaavaan aikaan. Koko maan keskiarvo oli 8,2 %.

TEM:n työnvälitystilastojen mukaan työttömien osuus työvoimasta Pohjois-Savossa oli heinäkuun lopussa 11,2 %, mikä on 1,6 %-yksikköä alempi kuin vuosi sitten. Koko maan työttömien osuus työvoimasta oli 10,8 %. Työttömistä miesten osuus on 54 % ja naisten 46 %.

Lomautettujen määrät ovat pysyneet maltillisina viimeisen vuoden ajan. Heinäkuun lopussa Pohjois-Savossa oli henkilökohtaisesti ilmoittautuneita lomautettuja 725 henkilöä, mikä on 4 % edellisvuotta vähemmän. Suurempia lomautuksia ei ole tiedossa.

Nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä oli Pohjois-Savossa heinäkuun lopussa 1952 henkilöä, mikä on 17 % alle 25-vuotiaasta työvoimasta. Työttömien nuorten määrä on viimeisen kolmen vuoden aikana vähentynyt 29 %. Suhteellisesti eniten nuorten työttömien määrä on vähentynyt Koillis-Savossa (-53 %) ja Ylä-Savossa (-32 %). Nuorille on kohdennettu paljon erilaisia palveluja ja hankkeita, minkä vuoksi nuorten työttömyyden kehityksen uskotaan jatkuvan samansuuntaisena myös jatkossa.

Pitkäaikaistyöttömyys, eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleiden määrä lähti laskuun alkuvuodesta 2017 ja on sen jälkeen tasaisesti laskenut. Pitkäaikaistyöttömiä oli heinäkuun lopussa 3 683 henkilöä, mikä on 27 % vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Alenemisvauhti onkin näin koko maan keskiarvon tasoa. Pitkäaikaistyöttömien määrä on nyt loppuvuoden 2013 tasolla. Nuoria, alle 25-

vuotiaita, yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli heinäkuun lopussa 137 henkilöä eli 3,7 % pitkäaikaistyöttömistä. Luku ei ole suuri, mutta vuoteen 2015 verrattuna se on lähes kaksinkertainen. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys kohdistuu suuremmalta osalta miehiin (63 %).

Pitkäaikaistyöttömyyden lasku koskee kaikkia Pohjois-Savon kuntia. Verrattaessa kahden vuoden takaisin lukuihin tammi-heinäkuulta pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut suhteellisesti eniten Koillis-Savon ja Varkauden seuduilla (-37 %). Ylä-Savon alueellakin pitkäaikaistyöttömyys on vastaavana aikana laskenut lähes neljänneksen. Hitainta kehitys on ollut Kuopion seudulla, missä pitkäaikaistyöttömiä on lähes 2 200 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömyys alueella todennäköisesti laskee nykyistä vauhtia vielä tämän vuoden loppuun, mutta hidastunee tulevana vuonna, koska nyt pitkäaikaistyöttöminä olevista suuri osa on henkilöitä, joilta puuttuu työmarkkinoilla tarvittava osaaminen. Pitkäaikaistyöttömien määrä alentunee noin 800 henkilön vuosivauhtia. Pitkäaikaistyöttömistä keskiasteen suorittaneita on 48 %, alemman tai ylemmän perusasteen suorittaneita on 32 % ja korkeakoulututkinnon suorittaneita 9 %.

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 139 579 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 486 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 053.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 30 808 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 441 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 594.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 54 143 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 703 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 500.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	--	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Koillis-Savon seutukunta

Juankoski, Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 7 264 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 187 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 342.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 14 094 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 249 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 511.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Karjala

Joensuun sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Keski-Karjalan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 162 269 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 974 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 115.

Pohjois-Karjala	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
<p>Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoineen</p> <ul style="list-style-type: none"> - suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua - suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua - kansainvälisiä brändejä edustavat veturiyritykset aluekehityksen keskeisin moottori Pohjois-Karjalassa - alueen alihankintayritykset palvelevat alueelle etabloutuneita globaaleilla markkinoilla toimivia yrityksiä. Tässä ketjussa toiminta on luonut suurimpiin alihankintayrityksiin osaamista, jonka liiketoimintapotentiaalia yritykset ovat aloittaneet kartoittamaan kotimaan ulkopuolella - suurimpien yritysten globaali liiketoiminta ja liiketoiminnan volyyymi - Rajaliikenne ja Niiralan rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan, matkailuun ja palveluihin. 	<p>Elinkeinorakenteen ja työpaikkojen turvaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - alueen markkinointi yritysten sijoittumispaikaksi; vetovoimatekijät eivät välity markkinoinnissa; tyhjiä liiketiloja on runsaasti hyödynnettäväksi - uusien yrittäjien löytäminen eläköityvien yrittäjien työn jatkamiseksi; yritysten sukupolven vaihdosten onnistuminen ja yritysten jatkon turvaaminen sukupolven vaihdostilanteessa - alueen merkittävimpien yritysten toimintaedellytysten turvaaminen - rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen - yritysten kilpailukykyyn parantaminen ja kansainvälistymisen edistäminen - liikenneinfran toimivuus ja kunnossapito, maakunnan saavutettavuuden turvaaminen ja parantaminen - Venäjän tilanne on altis muutoksille, mikä vaikuttaa mm. ostosmatkailuun ja vientiin - nuorten työllistymisen haasteisiin kiinnitettävä kokoajan huomiota - alueen yritysten halu uusiutua digitalisaation ja/tai teknologian avulla
<p>Useita vahvoja osaamisaloja ja paikallisia keskittyimiä</p> <ul style="list-style-type: none"> - mm. turvallisuus/lukitusala, metsä- ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, fotonikka, metalli-, muovi- ja komposiittialat, ICT, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostuiminta ja palvelukeskustoiminta - Rakennusala: mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä, puurakentamisen osaaminen 	<p>Osaamisalojen hyödyntäminen ja onnistuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - maailmanluokan vihreäbiotalousosaamisen hyödyntämisessä on vielä käyttämätöntä potentiaalia, siihen pitäisi panostaa - tuotekehityksen ja tutkimusinfraan kilpailukykyyn säilyttäminen suunniteltujen investointien loppuun saattaminen (etenkin biotalousinvestoinneissa)

<ul style="list-style-type: none"> - runsaat metsävarat, biotalousosaaminen, vireillä merkittäviä biotalousinvestointihankkeita 	
<p>Vahvat koulutusrakenteet, maakunnassa vaikuttaa koko koulutusketju - kaikki koulutustasot</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvat osaamisen kehittämisresurssit (yliopisto, ammattikorkeakoulu, koulutuskuntayhtymä, tiedepuisto ym.) - oppilaitosten lisääntynyt yritysysteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittämistä, koulutusvientimahdollisuuksia. - Itä-Suomen yliopiston uudistunut strategia pitäisi heijastua erityisesti elinkeinoelämän suuntaan - opettajakoulutuksen keskittäminen Joensuun kampukselle vahvistaa sekä koulutussektoria että Joensuun seudun kasvua - laaja-alainen ja korkeatasoinen koulutus luo hyvää pohjaa maakunnan tulevalle kehitykselle: luo hyvät edellytykset osaavaan työvoimaan yrityksille ja houkuttelee nuoria maakuntaan 	<p>Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaavan ja motivoituneen työvoiman saaminen maakunnan kasvuhakuisiin teollisuusyrityksiin erityisesti maakunnassa Joensuun ulkopuolella; haasteet kasvavat suhdanteista riippumatta sekä määrän että osaamisen osuvuuden näkökulmasta - valmistuvien opiskelijoiden kiinnittäminen maakuntaan - korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä - reformi voi myös aiheuttaa koulutuksen alasajoa maakunnassa ja keskittymistä Joensuuhun. - osaavan työvoiman kysynnässä voi tulla kysyntäpiikkejä - yritysten haaste on parantaa valmiuksiaan rekrytoida nuoria, maahanmuuttajia sekä ikääntyneempiä. - metallialan yrityksissä on jo lisääntynyt työvoiman houuttelemisen muista yrityksistä, vaikka yrityksillä usein on sama pääasiakas - maakunnan reuna-alueilla on uhkana nuorten poismuutto koulutusmahdollisuuksien vähentymisen vuoksi;
	<p>Väen väheneminen / väestön ikärakenteen vinoutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhen-tuessa -> huoltosuhteen heikkeneminen, sote-puolen palvelutarpeiden lisääntyminen - Joensuun seudun väkimäärä kasvaa, alue kuuluu maakunnallisiin kasvukeskuksiin, muualla Pohjois-Karjalassa väkimäärä vähenee selvästi -> maaseudun elinvoimaisuuden säilyttäminen ja palveluiden turvaaminen maakunnan reuna-alueilla - pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä väestökehitys tulee ratkaisevasti haittaamaan alueen elinvoimaisuutta ja kehitystä - väestön ikääntyminen vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta pidemmällä aikavälillä - ikääntyminen vaikuttaa myös kulutus-käyttäytymiseen ja palveluiden järjestämiseen - työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa hyvin - teknisen alan kiinnostavuuden lisääminen.
<p>Keskinäinen luottamus ja yhdessä toimimisen tapa</p> <ul style="list-style-type: none"> - alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään - maakunnan omista lähtökohdista yhteisesti valmisteltu ja palvelutuotantonsa aloittanut 	<p>Yhdessä toimimisen uhkat</p> <ul style="list-style-type: none"> - maakuntauudistuksessa syytä kokeilla tai pilotoida uusia toimintatapoja ja hyödyntää niistä syntyvät tulokset täysimääräisesti. - toimijoiden sitoutuminen maakuntauudistukseen voi tulla haasteeksi.

<p>Siun sote tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden kehittää palvelurakenteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - maakunnan toimijoiden proaktiivinen tarttuminen maakuntauudistushankkeeseen - työpaikoilla vallitsee hyvä yhdessä tekemisen meininki. 	<ul style="list-style-type: none"> - sote-uudistuksen mahdollisesti kariutuessa, sote-haasteisiin vastaaminen vaikeutuu ja näkökulmat voivat kapeutua ja maakunnan kokonaisuus voi unohtua
---	---

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<p>Keskeisten toimialojen hyvä noste</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois-Karjalan teknologiateollisuudessa on edelleen vahva tilauskanta - elintarviketeollisuus on hyvässä nosteessa edelleen, hakevat kansainvälistä kasvua - alueen teknologiateollisuusyritykset (metalli ja muovi) jatkavat kasvuaan, samoin ICT-yritykset - rakennustoiminnan suhteellisen hyvän kehityksen jatkuminen; rakennusalan taittuminen maltillista Joensuun seudulla ja korjausrakentamiselle paljon tarvetta - Joensuun ratapihan peruskorjauksen käynnistävää Kuhasalon maantiesillan työt alkavat v.2019; kokonaisuudessaan ratapihanhanke on maakunnan lähivuosisien infrastruktuurihankkeista merkittävin (yli 80 M€), lisäksi Joensuun kaupungin panostus alueen kehittämiseen samaa luokkaa - metsäbiotaloudella on hyvät näkymät ja maakunnassa on myös investointeja viireillä, mm. Enocellin investointipäätös liukosellukapasiteetin nostoon on merkittävä, GNF:n Lieksan biojalostamolle myönnetty 7 M€:n valtion/EU-rahoitus sekä Nurmeksen biotehdashanke. 	<p>Muun maan tavoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Näkymät ovat hyvät, mutta ei lähellekään niin hyvät kuin maassa keskimäärin - puhumattakaan kaikkein vahvimmassa vedossa olevista alueista - osaavan työvoiman saanti - liikenne ja logistiikka toimivat, mutta ei juurikaan kehity; pidemmän aikavälin tavoitteena on junaliikenteen osalta nopea Itä-rata Helsinkiin - uhka tuotannollisten alojen työpaikkojen siirtymisestä pois maakunnasta; yritysten sijaintipäätöksissä pärjääminen - kansainvälistymistä kehittävien yrityksiensä määrä on vuosittain alueella vakiotasolla, haaste saada aktivoitua uusia aloittavia kansainvälistymistä kehittäviä yrityksiä ja jo vientiä tekeviä yrityksiä kasvattamaan vientiään; pienet kansainvälistyvät yrityksen tarvitsivat nopeita, joustavia rahoitusinstrumenttejä viennin tukeen - globaalin markkinatilanteen heikentyminen mahdollisten suurvaltojen kauppakiistojen vuoksi - sote-uudistuksen siirtyminen, vaikka Pohjois-Karjalassa olisi ollut valmius mennä jo eteenpäin. - Siun sote -kuntayhtymän tulisi toteuttaa hankintoja, jotka edistävät pk-yritysten toimintamahdollisuuksia sekä ottaa palveluseteli todelliseksi välineeksi ostopalvelujen hankintaan
<p>Osaavalle työvoimalle on kysyntää</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suunnitelluista investoinneista Outokummun Hautalammen kaivos työllistää toteutuessaan 150 henkilöä. - Vihreän teollisuuden ala on lähdössä Pielisen Karjalassa rakentumaan voimakkaasti. Lähivuosisina prosessiteollisuuden työpaikat lisääntyvät, lisäksi työpaikkoja myös huoltoon, kunnossapitoon sekä tukipalveluihin 	<p>Yritystoiminnan jatkuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa, jatkajien varmistaminen yritysten omistajanvaihdostilanteissa - yritysperiaatteen tunnistaminen, aloittavan yrittäjyyden tukeminen ja siihen liittyvän prosessin kehittäminen; maahanmuuttajataustaisten yrittäjäpotentiaalin tunnistaminen - starttirahayrittäjien määrä viime vuosina taasainen, tavoitteena kasvun aikaansaaminen

- sosiaali- ja terveysala on murroksessa esim. pienet sotealan yrityksen tiukoilla eri toimijoiden välisillä markkinoilla ja kilpailussa
- nettikaupan lisääntyminen heikentää kaupan alan kysyntää
- yritysten tilauskannat ovat parantuneet, mutta yritysten välillä on suuriakin eroja.

Toimialoittaista tarkastelua

Teknologiaeteollisuudessa erityisesti metalliteollisuuden näkymät jatkuvat poikkeuksellisen hyvinä. Alueen yrityksissä on meneillään mittavia teknologiainvestointeja, toimitilojen laajennuksia sekä digitaalisia toimintamalleja. Raaka-aineiden hinnoissa on tapahtunut viime kuukausina nousua. Useilla alan yrityksillä on erittäin kunnianhimoisia kasvu- ja kansainvälistymistavoitteita. Työvoiman saatavuus on merkittävä ongelma. Uusia työntekijöitä joudutaan rekrytoimaan vuokravälityksen kautta koko Euroopan alueelta.

Muovituotteiden valmistuksessa muovi- ja työvälinealan yritykset työllistävät yli 1000 henkilöä ja ovat kasvu-uralla. Työvoiman saatavuus on ongelmana myös muovi-teollisuuden yrityksissä, koska alan koulutusta on vähennetty viime vuosina merkittävästi. Muovialan yritysten ja lääketieteellisen alan klusterin koulutus- ja kehittämistarpeisiin on reagoitu mm. Josek OY:n ja Riverian toimesta.

Vähittäiskauppa ja palvelut -toimialan kehitysnäkymissä kaupan alan näkymät ovat kokonaisuudessaan yhä kasvussa mm. onnistuneen kesäsesongin johdosta. Teollisuuden voimakas veto tukee tukkukaupan kasvua. Teknisen kaupan kasvu jatkuu vahvana. Verkkokaupan kasvu vaikuttaa työpaikkojen määrään ja sisältöön. Vähittäiskaupan toimialalla keskittyminen jatkuu edelleen. Kuluttajien luottamus omaan talouteen parantuu edelleen ja ostovoiman kehitys on piristymässä tulevien palkankorotusten siivittämänä. Tukea ostovoimaan antaa lisääntyvä työllisten määrä ja edelleen alhainen hintataso.

Kaivannaisteollisuudessa raaka-aineiden hintakehitys on ollut nousujohteinen kuluneen vuoden ajan. Kaivosteollisuus uskoo myönteisen hintakehityksen jatkuvan. Uusia malminetsintälupia on haettu myös Pohjois-Karjalaan. Aiemmin paikannetuista, mutta aiemmin taloudellisesti kannattamattomista mineralisaatioista on joissain tapauksissa tullut taloudellisesti erittäin lupaavia, tällaisesta esimerkkinä Pohjois-Karjalassa on mm. akkuteollisuudessa käytettävä koboltti. Luonnonkiviteollisuuden vienti

on edelleen vaimeaa. Kotimaan kysynnässä on havaittavissa piristymistä. Maakunnassa on meneillään useita kansallisia ja kansainvälisiä kaivannaisalan kehittämishankkeita.

Rakentamisen toimialalla myönnettyjen rakennuslupien perusteella valmistuvien asuntojen määrä pienenee jonkun verran vuonna 2019. Rakennushankkeet kärsivät edelleen osajapulasta ja osaavan työvoiman saanti on keskeisin tuotannon kasvun este.

ICT-alalla pääosalla yrityksistä kasvuodotukset ovat edelleen hyviä, osalla kasvu kuitenkin vaatimatonta. Uusia työntekijöitä palkataan, kokeneen henkilöstön saatavuudessa alueellamme edelleen puutteita, josta seuraa se, että uusia työpaikkoja syntyy alueen ulkopuolisiin toimipisteisiin. Kansainvälistyminen on monen yrityksen suunnitelmissa tai jo työn alla. Digitalisaatio lisää ICT-toimialan kysyntää mm. tuotannollisella alalla, jossa useita yrityshankkeita menossa tai käynnistymässä. Palvelukehitys/-muotoilu esillä monessa alan yrityksessä.

Yksityisellä **SOTE-alalla** epävarmuus on kääntynyt paikallisten pk-yritysten tappioksi erityisesti hoiva-alalla. Paikallisten yritysten määrä on pienentynyt merkittävästi, tähän vaikuttaa kilpailutusten lisäksi pääasiassa se, että maanlaajuisesti toimivat suuryritykset ostavat paikallisia yrityksiä toimintoihinsa. Lisäksi Siun sote on ottanut omaksi tuotannoksi myös sellaisia palveluja, joita pk-yritykset ovat perinteisesti tarjonneet. Sote-alan henkilöstön määrä näissä ei kuitenkaan oleellisesti vähene, kun henkilöstö yleensä siirtyy uuden toimijan palvelukseen.

Luovien alojen monialaiset toimitilat, niihin sijoittuneet yritykset ja yhteiset toimintamuodot ovat kasvussa. On syntynyt sellaisia työyhteisöjä, joissa uusi työyhteisökulttuuri vie kaikkien kasvua ylös. Uudet teknologiat kiinnostavat yhä enemmän erilaisia yrityksiä liiketoimintamahdollisuuksien kasvattamiseksi. Tekoäly ja sen mahdollisuudet ovat nyt trendi. Some ja visuaaliset viestintätaidot ovat nousseet pienten yritysten arkeen. Some-työpajojen kysyntä yrityksille ovat selkeästi kasvussa. Palvelumuotoilun kysyntä ja tarjouspyynnöt ovat kasvussa. Julkiselta puolelta toivotaan yritysten suuntaan pitkäjänteisempiä kehittämistoimenpiteitä. Luovien alojen yritykset panostavat nyt myös kansainvälisyyteen.

Matkailualalla merkityksellistä on se, että vaikka Venäjän taloudellinen alamäki taittui 2016 lopulla nousuun, on ruplan kurssi edelleenkin talouspakotteista johtuen heikko. Tämä puolestaan heijastuu venäläisten asiakkaiden määrään. Kuitenkin ruplan kurssi on pysynyt suhteellisen vakaana, joka puolestaan on myös vakiinnuttanut venäläisten asiakkaiden määrän Joensuun seudulla. Kasvua matkailuun haetaan erityisesti Aasiasta (Kiina, Korea, Japani). Kasvua matkailuun haetaan edelleen myös saksankieli-

sestä Euroopasta ja Hollannista. Saksanlaisten matkailu on osoittanut edelleen kasvunmerkkejä. Uusien matkailualueiden kehittämistä tulee edelleen jatkaa sekä hakea investointeja ja operaattoreita näihin kotimaan lisäksi myös mm. Aasiasta. Uusien matkailullisten vetovoimakohteiden rakentaminen seudulle tulee olemaan keskeinen haaste, mutta samalla myös mahdollisuus.

Elintarviketeollisuudessa alkutuotannossa on heikot kannattavuusnäkymät maitopuolella. Tuottajahintojen laskuun syynä mm. kauppojen halpuutuskampanjat. Tilojen määrä vähenee edelleen, haasteena myös tuottajien ikärakenne. Kysyntää on leipäviljasta, juureksista, avomaan vihanneksista ja valkuaiskasveista erityisesti ruokaherne ja härkäpapu.. Tuotekehityksessä on maakunnan yrittäjien yhteistyönä uusia proteiinituotteita. Kotimaisten tuore- ja pakastemarjojen kysyntä on voimakkaassa kasvussa. Alalle tarvitaan uusia yrittäjiä. Kuluttajien kiinnostus lähiruokaan ja ruuan alkuperään on kasvussa. Lähiruoan osuus maakunnan julkisissa hankinnoissa on kasvussa. Ruokatrendeistä nousussa: kokonaisvaltainen hyvinvointi, satokausiajattelu, välipalaruokailu ja vegetuotteet.

Maatalouden tilanne jatkuu vaikeana. Kuluneen kesän ennätysmäinen kuivuus ei tuonut helpotusta tilanteeseen, vaikka sadonmenetykset Pohjois-Karjalassa eivät olleet pahimmasta päästä satotason jäädessä noin 70 % normaalitasosta. Viljelijät joutuvat kamppailemaan alhaisten tuottajahintojen ja kasvavien kustannusten paineessa. Rehupula saattaa vauhdittaa tuotannosta luopumista, joka heijastuu voimakkaimmin Pohjois-Karjalassa maidon- ja naudanlihantuotantomääriin. Tilanne jatkunee haastavana, vaikka tuottajahintojen lasku on pysähtynyt ja ennuste lupaa korjausta tilanteeseen. Luomumaidontuotanto kasvaa edelleen kuten myös tuotteiden kysyntä vähittäiskaupassa. Kotimaassa maitomarkkinat ovat tasapainottumassa ja mm. voin hinta on kohonnut kansainvälisen kysynnän ansiosta. Koko Eurooppaa kohdannut kuivuus pienentää rehusatoja, joka osaltaan tasapainottaa maitomarkkinoita tulevana talvena. Pohjois-Karjalassa maatalojen huono kannattavuus näkyy investointihaluttomuutena, sukupolvenvaihdosten ja tuotantomäärien laskuna sekä rahoittajien varovaisena suhtautumisena investointien rahoitukseen. Toistaiseksi maatalojen konkurssseja ei ole ollut, mutta useat tilat ovat joutuneet tekemään rahoitusjärjestelyjä maksuvalmiuden parantamiseksi. Tukipolitiikassa ei ole lyhyellä tähtäimellä tapahtumassa muutoksia. Kansantalouden hyvä kehitys näkyy kasvavana vireytenä myös maaseutualueilla, mutta väestön keskittyminen etenee ennätysmäisellä vauhdilla ja tämä tuo haasteita maaseudun palveluiden ylläpidolle.

Sen sijaan **metsätaloudessa** menee hyvin. Noususuhdanne ja metsäteollisuuden investoinnit pitävät hakkuut ja puukaupan ennätystasolla. Kuluva puukauppavuosi muodostunee ennätysvilkkaaksi. Puun kysyntä jatkuu hyvänä kaikkien puutavaralajien osalta. Metsäteollisuuden isot investoinnit lähimaakuntiin lisäävät osaltaan uskoa met-

sätalouteen. Metsäteollisuuden puunkäyttöä on kasvattanut sekä sahatavaran vien- nin kasvu että vanerin ja sellun hyvä veto. EU:n ilmastolainsäädännön ratkaisulla sekä kansallisen lainsäädännön mahdollisilla muutoksilla on merkittäviä vaikutuksia metsäsektorin tulevaisuuteen. Metsä- ja puutealalan yrityksillä on nyt hyvä työtilanne. Metsäteollisuuden markkinoiden arvioidaan kasvavan ja uusia tuotteita syntyy nykyisten rinnalle. Ajureina esim. öljypohjaisten muovituotteiden korvaaminen ympäristöystävällisillä ratkaisulla. Kuitu- ja tukkipuun hinnannousu tuo lisätuloja metsänomistajille, mutta aiheuttaa lisäkustannuksia jatkojalostajille. Markkinoiden kasvu luo investointitarpeita metsä- ja puuteollisuuteen.

Yritystoimintaan liittyvissä **ympäristöasioissa** ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Enocellin tuleva prosessimuutos on kuitenkin laajuudessaan merkittävä. Ympäristön tila on suhteellisen hyvä. Pitemmällä aikajaksolla vesien hoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen liittyy riskejä erityisesti alueilla, joilla on kaivannaisteollisuuden tai turvetuotannon keskittymiä, ja jos pitkään suunnitteilla olleet metallien ja turpeen hyödyntämishankkeet toteutuvat täysimittaisesti. Pohjaveden tilaa uhkaavat riskit liittyvät pilaantuneisiin maa-alueisiin, tiestöön, asutuksen leviämiseen ja maa-ainesten ottoon. Pielisjoelle Kuurnan voimalaitoksen yhteyteen rakennetaan MMM:n kärkihanke- ja yksityisrahoituksella mittava järvilohen kutu- ja poikastuotantoalue, joka mahdollistaa järvilohen luontaisen elinkierron Pielisjoen ja Saimaan välillä ensimmäistä kertaa lähes 50 vuoteen. Maataloudessa voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena tapahtunut tuotannon alueellinen keskittyminen voi paikoin heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien tilatavoitteet ja olla ristiriidassa alueelle suunniteltujen vesiensuojelullisten toimenpiteiden kanssa. Metsätaloudessa riskit liittyvät hakkuiden merkittävään lisäämiseen, minkä seurauksena eroosio ja kuormitus vesiin voivat lisääntyä ja luonnon monimuotoisuus heikentyä. Myös ilmastomuutoksen vaikutukset ympäristön tilaan voivat olla merkittäviä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> - Metall- ja muovialat ovat lisänneet työvoimaa ja tämä jatkuu edelleen; sotealalla tarvitaan koko ajan uusia tekijöitä; puutavaran hakkuu- ja kuljetusketjuun tarvitaan lisää työvoimaa - työvoiman tarpeisiin käytetään rekrytointikoulutusta - työnjohto, asiantuntija- ja suunnittelija-tehtävistä on kysyntää useilla toimialoilla - maahanmuuttajissa on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia käyttämättä - maakunnassa sijaitsee huippuosaajia työllistäviä tutkimus- ja kehitysyksiköitä, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä 	<ul style="list-style-type: none"> - Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto, erityisesti metalliteollisuudessa, myös IT-osaajista pulaa, muovipuolella jatkuva pula osaavista tekijöistä; eläköitymiset uhkaavat myös monen muun alan osaamispoolia - rekrytointiongelmia myös työnjohto-, asiantuntija- ja suunnittelijatehtävissä toimialasta riippumatta - bioenergiaosaamisen tarpeiden tunnistaminen ja turvaaminen. - useisiin tehtäviin haetaan moniosaajia, joiden löytäminen on haasteellista, koska osaajat ovat yleensä työssä

<p>korkeakoulujen kanssa. Yliopiston kautta alueelle rekrytoidaan erityisosaajia esim. optiikkaan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - yritysten työvoimatarpeiden laajempi kartoitus ja analysointi, yritysälähtöisten rekrytointien vielä parempi hyödyntäminen, myös yritysten työssä olevan henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen - tarvitaan uudenlaisia joustavia täydennyskoulutusmalleja esim. moduulikoulutukset - muovialan koulutusvaje uhkaa yritysten kasvua, koulutukselle ilmeinen tarve toisen asteen koulutuksessa - maahanmuuttajien osaamisen käyttöön- otossa haasteena on riittävä suomen kie- len osaaminen - pitäisi saada vauhditettua työperäistä maa- hanmuuttoa - yritysten herättävä ennakoimaan houkutte- levuuttaan osaavan työvoiman suhteen pi- temmällä tähtäimellä - vakavimmat rekrytointihaasteet maakun- nassa Joensuun seudun ulkopuolella.
---	--

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> - Työttömien määrä on vähentynyt noin vuoden verran ja tulee laskemaan myös tulevaisuudessa, myös pitkäaikaistyöt- tömyys alkoi vähetä tämän vuoden alku- puolella - ammattitaitoisen työvoiman työttömyys laskee työmarkkinatilanteen paranemi- sen myötä; erityisesti metalli- ja muovi- teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla ammattitaitoiset työnhakijat työllistyvät hyvin - Pohjois-Karjalan oman työllisyys- ja yri- tyspalveluja koskevan kokeiluhankkeen täysitehoinen hyödyntäminen työllisyy- den hoidossa (tavoitteena 1000 uutta työpaikkaa ja 10 %:n säästö työttömyy- den kokonaismenoissa), kokeilun osalta tuloksia odotellaan - Pohjois-Karjalan työllisyyden kasvuoh- jelmassa on tarrauduttu työttömyyden hoitoon - aikuisia työnhakijoita alueella on pää- osin tutkintoon johtavissa koulutuksissa n. 1500, tutkinnon suorittuaan heillä on työmarkkinoita vastaava osaaminen ja motivaatio työelämään sijoittumiseksi sekä työnhaku suuntautuu yleensä lähi- alueille, koska ovat mm. perheidensä kautta sitoutuneita alueelle 	<ul style="list-style-type: none"> - jos työpaikkojen määrä ei kasva, työttö- myysaste ei ehkä laske aivan siinä määrin kuin työttömien määrä. - metalli- ja muoviteollisuuden sekä rakenta- misen työntekijäistä tulee olemaan pulaa, maakunnan reuna-alueilla myös eläköity- misten vuoksi sairaanhoitajista ja muista korkeammin koulutetuista hoito- ja sosiaa- lialan ammattilaisista. - pitkäaikaistyöttömyyden määrä on tois- taiseksi laskenut selvästi hitaammin kuin valtakunnallisesti, pitkäaikaistyöttömyyteen ei valu enää uusia työnhakijoita yhtä paljon kuin aikaisemmin, jos heidän osaamisensa ja elämäntilanteensa on kunnossa - suurelta osin työttömyydessä on kyse ra- kenteellisesta ongelmasta, jota hyvin vai- kea ratkaista ainakaan lyhyellä aikavälillä - tarvitaan voimakkaampaa panostusta, eri- tyisesti nopeasykliseen ja modulaariseen koulutukseen, jossa osaamista päivitetään työmarkkinatilanteen mukaisesti.

<ul style="list-style-type: none"> - aikuiset omaehtoisista ammatillisista opinnoista valmistuvat työllistyvät edelleen hyvin. 	
<ul style="list-style-type: none"> - Myös työmarkkinoilla olevien ikärakenteessa ikääntyvien osuus on merkittävä, joten eläköityviä on paljon ja sitä kautta työmarkkinoille syntyy kysyntää - TYP-toiminta kattaa kaikki Pohjois-Karjalan kunnat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Työnhakijoiden ikääntyminen heikentää työpaikkojen täyttymistä, yli 55-vuotiaita työnhakijoita on n. 3500, joista yli 60-vuotiaita n. 1700; nämä muodostavat merkittävän osuuden pitkäaikaistyöttömistä ja heidän työllistymisensä ei ole kovin todennäköistä; Pielisen Karjalan työttömistä yli puolet on yli 50-vuotiaita - huonosta työmarkkinatilanteesta johtuen monialaisen yhteispalvelun toiminnallakin pitkäaikaista ratkaisua hakijoiden tilanteeseen on vaikea löytää.
<ul style="list-style-type: none"> - Nuorisotyöttömyys laskee entisestään, virta yli 3 kk työttömyyteen on maan keskitasoa - 1.1.2018 tullut muutos opintojen aloituksesta nk. non-stop -periaatteella näyttää vaikuttaneen nuorten työttömyyden laskuun. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorten työttömien osalta ammattikouluttamattomien osuus on aiempaa suurempi - nuorista työnhakijoista osa tulee muuttamaan työn perässä suurimpiin kasvukeskuksiin, joka laskee työttömyyden tasoa, mutta pitkällä aikavälillä voi vaikuttaa työvoiman saantiin.
<ul style="list-style-type: none"> - Maahanmuuttajissa on potentiaalisia yrittäjiä ja oikeanlaiseen ja oikea-aikaiseen yrittäjyyskoulutukseen panostamista tarvitaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Maahanmuuttajien kohdalla erityisesti luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarve on kasvanut sekä hitaan polun kielikoulutuksen tarve - vaikka ulkomaalaisten työttömyys on myös vähentynyt, on se silti maan korkeinta tasoa - erityisesti maakunnassa on haasteita löytää maahanmuuttajille työpaikkoja, jotta he jäisivät paikkakunnalle saatuaan kielikoulutuksen.

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 123 958 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 215 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 704.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 17 182 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 312 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 077.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 21 129 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 447 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 334.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Suomi

Saarijärvi-Viitasaaren sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Äänekosken sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+

Keuruun sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Jämsän sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Jyväskylän sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++
Työttömyys	++
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Joutsan sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Keski-Suomessa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 275 344 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 92 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 16 019.

Keski-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuudet

- + vahva teknologiateollisuus
- + metsäteollisuus kehityksen kärjessä
- + puusta puuvillan korvaaja, kehittämistoimintaan panostetaan vahvasti
- + oppilaitosten kehittämisyhteistyö

Haasteet

- osaavan työvoiman riittävyys
- työvoiman saatavuusongelmien vaikutus yritysten kasvuun ja kilpailukykyyn
- työttömyyden taso edelleen korkealla, tarvitaan keinoja kohtaanto-ongelmien purkamiseen
- väylästä kunto liikennemäärien lisääntyessä

Mahdollisuudet

- juuri nyt on oikea hetki varautua tulevaan
- Keski-Suomessa on monia vahvuuksia, joiden varaan rakentaa

Väestön kasvu ja muuttoliike keskittyvät Jyväskylän seudulle. Viime vuonna väestömääräänsä kasvattivat Keski-Suomessa ainoastaan neljä kuntaa: Jyväskylä, Muurame, Laukaa ja Uurainen. Koko maakunnassa syntyvyys oli 460 henkilöä pienempi kuin kuolleisuus. Maakunnan nettomaahanmuutto kasvoi lähes täsmälleen kuolleisuuden ja syntyvyyden erotuksen verran.

Väestökehitys, muuttoliike, seutukunnan vetovoimaisuus sekä työvoiman ohjautuminen kasvaville toimialoille vaikuttavat työvoiman saatavuuteen. Väestöennusteen mukaan Keski-Suomen maakunnan työikäisten osuus väestöstä pienenee kaikilla seutukunnilla ja väestöllinen huoltosuhde on vaarassa heiketä nykyisestä. Tämä kehityskulku etenee ennen kaikkea maakunnan reuna-alueilla. Maahanmuutto on jatkossa merkittävä tekijä työvoiman saatavuuden ongelmaa ratkottaessa.

Talouden kasvun ennustetaan puolittuvan tämän vuoden kolmesta prosentista kahdessa vuodessa. Viimeksi *Nordea*-pankki arvioi näin tapahtuvan. Nordea ennustaa ensi vuodelle kahden ja seuraavalle vuodelle puolentoista prosentin bruttokansantuotteen kasvua (Talouselämä 5.9.2018). Näitä ennusteita ei voi jättää huomioimatta, vaikka nousu saattaa myös tasaantua ilman suurempaa dramatiikkaa. Nyt jos koskaan on aika ennakoida tulevaa ja luoda mekanismeja, joilla varautua tulevaan taantumaa siten, etteivät alueiden taloudet joudu ahdinkoon.

Keski-Suomen työllisyysasteen nousun voidaan olettaa jatkuvan lähivuodet. Koulutus tulee muuttamaan lähitulevaisuudessa merkittävästi. Koulutuspolitiikan tutkintokeskeisyyden rinnalle nousee yhtä merkittävään rooliin työelämäkeskeisyys. Yritysten ja oppilaitosten vuorovaikutuksen laajuus ja laatu tulevat huomattavasti kasvamaan. Yritysten taloudellinen panostus, suunnittelu ja muu resurssien käyttö koulutuksen toteuttamisissa tulevat monella toimialalla lisääntymään.

Työttömyys on vähentynyt nopeasti kaikissa ammattiryhmissä ja ikäryhmissä. Avointen työpaikkojen määrä on jatkanut kasvuaan, ja myönteinen kehitys näyttäisi jatkuvan. Osaavan työvoiman saatavuuden koetaan hidastavan yritysten kasvua koko maakunnan alueella. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi metalliala ja kuljetusala. ICT-alan työvoimapula heijastuu monille eri aloille, ei puhtaasti ohjelmistokehityksen tehtäviin. Aluekehityksen näkökulmasta on siis hyvin tärkeää, että osaavan työvoiman saatavuuteen löydetään uusia ratkaisuja.

Liikenteen katsaus tulevaan

Liikenne ja etenkin raskas liikenne Keski-Suomen pääteillä on lisääntynyt edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvu heijastaa sekä yleistä talouden kehitystä, että kasvua vientitoimialoilla, kuten metsä- ja teknologiateollisuudessa. Ajoneuvoyhdistelmien liikennesuorituksen kasvu on Keski-Suomessa ollut 2010-luvulla koko valtakunnan voimakainta. Tulevaisuudessa maantiekuljetuksien määrä kasvaa edelleen, mikä asettaa yhä enemmän vaatimuksia tieinfran ympärivuotiselle palvelutasolle. Biotalouden kuljetustarpeet sekä harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttävät hyvää kuntoa myös alempiasteiselta tieverkolta. Ajoneuvot tulevat jatkossa olemaan nykyistä energiatehokkaampia ja fossiiliset öljyt korvautuvat vähitellen puhtaammilla käyttövoimilla, kuten sähköllä, vedyllä sekä nestemäisillä biojalosteilla ja

kaasuilla. Ajoneuvojen määrää, käyttöä ja käyttövoimajakaumaa ohjataan mm. liikenteen verotusratkaisuilla.

Jyväskylästä säteittäisesti erkanevan valtatieverkon ja ratojen hyvä liikennöitävyys on perusedellytys sekä kaupan että teollisuuden kuljetuksille. Erytisen tärkeää on varmistaa Suomen eteläisiä ja pohjoisia osia yhdistävän valtatie 4 liikenteen sekä länsi-itäsuuntaista liikennettä välittävän valtatie 9 liikenteellinen toimivuus ja turvallisuus. Keski-Suomen väestö on keskittynyt ja keskittyy edelleen Jyväskylän kaupunkiseudulle. Henkilöautoliikenne säilynee tärkeimpänä liikennemuotona lähivuosisikymminä.

Raideliikenteen merkitys pitkillä matkoilla korostuu ja yhteyksiä etenkin Helsinkiin on pyrittävä nopeuttamaan. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeinen liikennejärjestelmäkysymys. Keski-Suomen kansainvälisen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää lentoliikenteen palvelutason pitkäjänteistä varmistamista.

Ympäristönsuojelun katsaus tulevaan

Ympäristötavoitteet ja kestävä kehitys huomioidaan maakunnan kehittämisessä. Maankäytön suunnittelun, elinkeinoelämän ja ympäristöasioiden välillä on tiivis yhteys.

Vesien tila Keski-Suomessa on pääosin varsin hyvä. Vesien ekologista tilaa heikentää hajakuormitus ja paikallisesti myös pistemäinen kuormitus sekä myös vesistöjen rakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuneet muutokset. Keski-Suomen vesienhoidon toimenpitein vaikutetaan vesien hyvän tilan saavuttamiseen ja turvaamiseen. Tulokset näkyvät kuitenkin useiden vuosien viiveellä. Lisääntyvä puunkäyttö ja siihen liittyvä maanmuokkaus voi olla uhkana vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiselle, mikäli vesistövaikutusten vähentämiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota.

Keski-Suomen arvokasta kulttuuriympäristöä hyödynnetään aktiivisesti elinkeinotoiminnassa, erityisesti matkailussa. Vuoteen 2021 mennessä Keski-Suomen kulttuuriympäristön kokonaisuuden arvo ja ominaispiirteet tunnistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti osana maakunnan elinvoimaa ja identiteettiä. Kaikki osallistuvat kulttuuriympäristön hoitoon ja käyttöön.

Valtakunnan jätesuunnitelman tavoitteissa kiinnitetään erityisesti huomiota rakennustoiminnan jätteiden ja pakkausmuovin keräykseen ja kierrätykseen.

Muuttoliike kaupunkeihin jatkuu ja taajamat tiivistyvät. Keski-Suomessa tämä korostuu erityisesti keskuskaupunki Jyväskylän kasvuna maakunnan laita-alueiden kustannuksella. Kunnat varautuvat tähän taajamien yleiskaavoituksella. Kuntien välinen yhteistyö strategisessa suunnittelussa lisääntyy.

Ilmastonmuutokseen varaudutaan niin suunnittelussa kuin rakentamisessakin. Kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen olosuhteiden parantaminen huomioidaan maankäytön edistämisessä. Keski-Suomen ilmasto-ohjelma 2030 ja kuntien omat ilmasto-ohjelmat toimivat suunnannäyttäjinä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen suhdannetietojen perusteella laaditun Keski-Suomen Aikajanan mukaan Keski-Suomen talouskasvu kiihtyi edelleen alkuvuonna. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi Keski-Suomessa tammi-maaliskuussa 7,5 % ja koko Suomessa 5,4 %. Nousukausi on yleensä alkanut teollisuusvetoisesti, jonka jälkeen palvelut ja rakentaminen ovat päässeet kasvu-uralle. Nykyisestä lamasta on noustu palvelut ja rakentaminen edellä. Nyt teollisuus on hyvällä kasvu-uralla. (Aikajana III/2018)

Vienti kasvoi Keski-Suomessa 11,7 % ja koko maassa 9,2 %. Kovimmat kasvuluvut saavutti vientivetoinen teknologiateollisuus, joka lisäsi liikevaihtoa viime vuoteen verrattuna 16,8 %. Teknologiateollisuuden veturina jatkaa Jyväskylässä sijaitseva Valmet. Valmetin tuotanto on vahvasti sellu- ja kartongintuotantoon liittyvää, mutta myös paperikoneita tuotetaan edelleen.

Vuonna 2009 Keski-Suomen vienti laski miljardi euroa, minkä takia maakunta menetti kerrannaisvaikutuksineen työpaikkoja peräti 7 500 henkilötyövuoden verran. Viennin taso on nyt saavuttanut teknologia- ja metsäteollisuuden ansioista vuoden 2008 tason eli viennin yhteenlaskettu määrä on nyt 3,5 miljardia euroa. Teollisuuden hyvä kehitys näkyy myös työttömyyden nopeana laskuna. Sen jatkumiselle on hyvät edellytykset valoisien näkymien johdosta. (Keskisuomalainen 21.8)

Vuosi sitten käynnistetty Äänekosken biotuotetehdas on saavuttanut täyden nimellistuotantokapasiteetin. Aikataulu vastaa alkuperäissuunnitelmia. Biotuotetehdas toimii alustana uusien biotuotteiden valmistamiselle ja Äänekosken teollinen ekosysteemi kehittyä ja laajenee entisestään. Keskeisiä uusien biotuotteiden kehityshankkeita ovat sellupohjaiset tekstiilikuidut ja ligniinijalosteet. (keskisuomalainen 14.8). Jämsässä UPM tekee useiden miljoonien investointia Jämsänkosken paperitehtaalla. Myös siellä on vahva tilauskanta.

Rakentamisessa kasvua oli 8,4 % eli enemmän kuin koko maassa (5,7 %). Rakentamisen kovia lukuja selittää mm uuden sairaalan rakentaminen, liikenneinfran rakentaminen Äänekosken seudulla sekä Jyväskylän varsin raju asuntorakentaminen.

Jyväskylässä on valmistunut alkuvuonna 6,1 asuntoa joka päivä. Tahti jatkuu edelleen loppuvuonna. V. 2017 aikana valmistui 1712 asuntoa, joka määrä tänä vuonna ylittää. Asunnot ovat menneet hyvin kaupaksi, joten tarvetta omistusasunnoille sijoitusasuntojen lisäksi näyttää olevan. Tahti ei näytä hiljenevän vaan rakennuslupia on myönnetty 30% viime vuotista enemmän. Teollisuus- ja toimistorakennusten rakentaminen on ollut viime vuotta selkeästi vilkkaampaa. Molemmissa on ylitetty viime vuoden määrät. (Keski-suomalainen 4.9.2018)

Palveluissa kasvua oli 5,5 % ja koko maassa 4,9 % eli tälläkin toimialalla kasvua oli enemmän kuin koko maassa. Sen sijaan kaupan alalla Keski-Suomen kasvu oli vain 1,1 % ja koko Suomessa kaupan liikevaihdot kasvoivat 4,2 %.

Seutujen välisessä vertailussa Äänekosken seutu nousi Keski-Suomen ykköseksi, liikevaihdot kasvoivat peräti 16,5 %. Luvuissa näkyy selvästi biotuotetehtaan vaikutus. Hyvänä kakkosena oli Jämsän seutu, jossa liikevaihdot kasvoivat teollisuusvetoisesti 7,8 %. Kolmannella sijalla oli Jyväskylä, jonka kasvu oli 7,3 %. Muilla seuduilla jäätin huomattavasti alle maan keskiarvon.

Yritysten liikevaihtojen kasvun myötä myös henkilöstömäärät lisääntyivät vuoden ensimmäisellä neljänneksellä yhteensä 3,3 %. Eniten kasvua oli Jyväskylän seudulla 4,1 % ja Äänekosken seudulla 3,2 %. Toimialoista parhaiten työllisti KIBS alat, kasvua 9,8 % ja matkailu 9,7 %. Teollisuuden työpaikat lisääntyivät 5,7 % ja palveluiden 5,5 %.

Syksyn 2018 pk-barometrin tietojen perusteella suhdannenäkymät Keski-Suomessa ovat jonkin verran heikentyneet keväästä ja saldoluku jää koko maata heikommaksi. Sama tilanne on henkilöstön määrän osalta. Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat Keski-Suomessa eniten pk-yritysten uusiutumiseen liittyviä toimia. Eniten kehittämistarvetta nähdään markkinoinnissa ja myynnissä. (Pk-barometri syksy 2018)

Pk-barometrin näkymät ovat jossain määrin vastakkaisia Aikajanan kevään tilastotietojen kanssa. Kyseiset tiedot kuitenkin täydentävät toisiaan. Keski-Suomen Uusyrityskeskuksen mukaan uusia yrityksiä perustetaan varsin laaja-alaisesti eri toimialoille ja yleisenä toteamuksena on nähtävissä, että uudet yrittäjät muodostavat erittäin kirjavän ja heterogeenisen joukon.

Pk-yritykset ovat hakeneet aktiivisesti rahoitusta Keski-Suomen ELY-keskukselta erilaisiin kehittämistoimenpiteisiin vuoden 2018 aikana. Kasvua edellisvuoteen on ollut sekä hakemusten määrässä (+8 %) sekä haetussa euromäärässä (+82,5 %). Euro-määräistä kasvua selittää pitkälti muutaman ison hankkeen vireille tulo. Aktiivisuus on keskittynyt pitkälti Jyväskylän seudulle sekä Saarijärven-Viitasaaren seudulle. Haetusta rahoituksesta 94 % kohdistuu em. kahteen seutukuntaan.

Keski-Suomen elinkeinoelämässä on monia kehityskulkuja, joiden valossa talous ei välttämättä enää kasva, mutta kehitys jatkuu vakaan tasaisena vielä ainakin vuoden eteenpäin.

Maataloudessa ei mene yhtä hyvin. Maatalous painii edelleen kannattavuusongelmien kanssa, joita viime vuoden märkyys ja tämän kesän kuivuus ovat entisestään pahentaneet. Tosin tämän kesän kasvustoissa on melkoisia alueellisia ja paikallisia vaihte-luita eikä Keski-Suomi ole aivan huonoimmasta päästä. Kuitenkin rehusadot ovat jää-neet monin paikoin sen verran pieniksi, että tiloilla joudutaan harkitsemaan ja toteutta-maankin eläinten aiottuja aikaisempia teurastuksia syksyn ja talven aikana. Rehua mahdollisesti yritetään myös ostaa, ja kysyntä nostaa hintoja. Näillä molemmilla teki-jöillä on merkittäviä vaikutuksia tilojen talouteen.

Erikoiskasvit, esim. kumina, näyttävät hyötynneen lämpimästä kesästä ja tulevaisuu-dennäkymät erikoiskasvituloilla saattavat olla myönteisiä. Maatiloilla näyttää olevan kohtuullisesti investointihaluja, joten vaikka tilamäärä edelleen vähenee, jatkavia ja kehittyviä maatiloja löytyy Keski-Suomesta myös vuoden päästä.

Pienten elintarvikeyritysten kansainvälistymiseen panostetaan aikaisempaa enemmän myös rahoituksessa. Kokonaisuuteen liittyy myös ruokamatkailu. Matkailupainotteisuus tarkoittaa sitä, että yrityksellä on pääpaino matkailussa mutta myös jotain ruo-kaan/elintarvikejalostukseen liittyvää toimintaa).

Metsäpuolella puumarkkinatilanne näyttää suotuisalta. Talouskasvu ja Äänekosken biotuotetehtaan koko tuotantokapasiteetin käyttöönotto vaikuttaa myönteisesti puu-kauppaan ja alueen metsätalouteen. Myönteisten vaikutusten uskotaan jatkuvan ja laajenevankin biotuotetehtaan sivuvirtoja hyödyntävän (yritys)toiminnan kehittyessä. Biotuotetehtaan olemassaolo on vaikuttanut jo selvästi myös tehtaasta täysin irrallaan olevan yritystoiminnan lisääntymiseen ja vilkastumiseen Äänekoskella.

Kesän säät ovat suosineet kotimaan matkailua ja se on antanut piristysruisketta mm. maakunnan luontomatkailuyrityksille. Keski-Suomessa kotimaiset yöpymiset ovat li-sääntyneet tammi-heinäkuussa peräti 4,4%. Jyväskylän seudulla kasvua on samaan aikaan ollut peräti 10,2%.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettiin kuluva vuoden tammi-kesäkuussa keskimäärin noin 2 700 uutta avointa työpaikkaa. Se on ylivoimaisesti suurin keskiarvo, mitä uusien avoimien työpaikkojen kohdalla on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Työvoiman kysynnän vahvistumisesta ehkä parhaiten kertoo maakunnan työllisyysasteen nousu tämän vuoden toisella neljänneksellä 69,3 prosenttiin.

Valtiovarainministeriö ennakoi tämän vuoden kesäkuussa, että Suomessa tulee riittämään työntekijöitä eikä työntekijäpula tule olemaan kokonaiskasvun tulppana. Keski-Suomen osalta tähän ennusteeseen on helppo yhtyä. Siihen löytyy ainakin kaksi syytä. Vaikka Keski-Suomen työllisyysasteen nousu alkuvuonna oli varsin myönteistä, niin silti maakunnan työllisyysaste 69,3 prosenttia jäi vielä selvästi koko maan työllisyysasteen keskiarvosta. Toinen syy työvoiman hyvään kysynnän tyydyttämiseen tulevaisuudessa löytyy maakunnan monipuolisesta koulutustarjonnasta. Kuitenkin kohtaamaton ongelman hoitaminen vaatii jatkuvaa kehitystyötä eri tahojen yhteistyön kehittämisessä, koulutuksen suunnittelussa ja työelämälähtöisten mallien luomisessa.

Elinkeinoelämän keskusliiton elokuun suhdannebarometri kertoi, että rekrytointiongelmat ovat kasvaneet koko maassa muun muassa rakennusosalalla huolestuttavasti. Alan rekrytointivaikeuksista raportoi heinäkuussa peräti 57 prosenttia alan vastaajista. Tässä on kasvua vuoden takaiseen tilanteeseen 20 prosenttiyksikköä. Keski-Suomen kauppakamari arvioi, että varsinkin metallialalla, mutta myös muilla aloilla työvoiman puute alkaa olla suurempi ongelma yrityksille kuin kysynnän puute tai kapasiteetin ja rahoitukset ongelmat. ICT-alalla viime aikoina tapahtuneet lukuisat yritysostot ovat tulleet yhdeksi keinoksi selviytyä työvoimapulasta. Keski-Suomessa arviot ICT-alan osaajien puutteesta eivät ole laskeneet, vaan päinvastoin kasvaneet. Syksyllä 2018 arvioidaan pelkästään Jyväskylän seudulla olevan tarvetta jopa noin 1 000 ICT-alan ammattilaiselle.

Puhuttaessa Keski-Suomen työmarkkinoista on huomioitava, että Keski-Suomessa ei voida puhua vain yhdestä Keski-Suomen työmarkkinasta, vaan pikemminkin tulisi puhua useista maakunnan alueella toimivista erillisistä työmarkkinoista. Pohjoinen Keski-Suomi on kärsinyt jo pitkään varsinkin metallialan rekrytointiongelmista. Se on jo uhka seutukunnan yritysten kasvulle.

Äänekosken Biotuotelaitos saavutti täyden nimellistuotantokapasiteetin kesän 2018 aikana, eikä työvoimapulaa ainakaan merkittävässä määrin ole esiintynyt. Työvoiman tarjonta näyttää vastaavan työvoiman kysyntään. Biotuotetehdas huolehtii itse vahvasti osaavan työvoiman kouluttamisesta samoin kuin Jämsänkosken UPM. Metsäyh-

tiöt UPM ja Metsä Group julkistivat laajat oppisopimuskoulutukset 3.9.2018. UPM kouluttaa 70 henkilöä ja Metsä 100 henkilöä. Koulutettavista n. 40 tulee työskentelemään Keski-Suomessa (Keskisuomalainen 6.9.2018).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keski-Suomen työttömyys on laskenut jokaisena kuukautena yhtäjaksoisesti reilun kahden ja puolen vuoden ajan. Vuoden 2017 keväästä alkaen työttömyyden laskeva trendi on vahvistunut. Yleensä laskukauden jälkeinen yritysten liikevaihdon kasvu on näkynyt työttömyyden suotuisana kehityksenä noin puolen vuoden viiveellä, mutta tällä kertaa merkittävää työttömyyden laskua tapahtui vasta noin kaksi vuotta nousukauden alkamisen jälkeen.

Tämän vuoden kevään ja kesän työllisyysluvut antavat aihetta olettaa, että työttömyyden lasku jatkuu koko loppuvuoden, mutta verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan jonkin verran maltillisemmin. Työttömyys on laskenut merkittävästi maakunnan jokaisessa seutukunnassa. Työttömyyden sulamisen osalta on kuitenkin vielä paljon tehtävää, sillä maakunnan työttömyysaste heinäkuun lopussa oli selvästi yli koko maan keskiarvon (10,8 prosenttia). Maakuntakohtaisessa vertailussa Keski-Suomen työttömyysaste (12,9 prosenttia) oli kolmanneksi korkein. Kaikkien niiden huojentavien edistysaskelien rinnalla, mitä maakunnassa on tapahtunut erityisesti viennin ja yritysten liikevaihtojen kasvun osalta, tulee muistaa, että pitkäkestoisen taantuman vaikutukset näkyvät vielä pitkään Keski-Suomen työttömyyden rakenteissa ja työttömyysluvuissa.

Sukupuolittaisessa tarkastelussa on huomattavissa, että miesten työttömyys on laskenut naisten työttömyyttä enemmän. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa suhteellisesti eniten työttömyyden lasku näyttää kohdistuvan vanhempiin ikäryhmiin.

Viime vuoden puolella pitkäaikaistyöttömyyden lasku oli historiallisen jyrkkää ja tämän vuoden ensimmäisen puoliskon lukujen valossa näyttäisi siltä, että lasku on hieman tasaantunut. Pitkäaikaistyöttömyys tulee kuitenkin mitä todennäköisemmin jatkamaan laskuaan jo pelkästään siksi, että työmarkkinoiden työvoiman kasvava kysyntä ja imu ovat este työttömyysjaksojen pitkittymisille.

Nuorisotyöttömyys on ollut Keski-Suomen maakunnassa yleisen työttömyyden lailla laskeva, mutta lasku on ollut keskimääräistä työttömyysastetta loivempaa. Nyt vaikuttaa siltä, että nuorisotyöttömyyden kehitys tavoittaisi vihdoin yleisen työttömyyden kehityksen. Usean vuoden taantuman vaikutus näyttäisi heikentäneen etenkin nuorten työmarkkinoille integroitumista.

Koulutusasteisessa vertailussa voidaan todeta, että työttömyys on laskenut Keski-Suomessa kaikilla koulutusasteilla. Vastaava tilanne on myös ammattiryhmittäisessä tarkastelussa eli työttömyyden laskua on käytännössä tapahtunut kaikissa ammattiryhmissä.

Ulkomaalaisten työnhakijoiden kohdalla lukumääräisesti ei ole vuoden aikana tapahtunut merkittäviä muutoksia. Laajan työttömyyden osalta vertailtaessa heinäkuuta 2018 vuoden 2017 heinäkuuhun on nähtävissä, että työttömien ulkomaalaisten määrä on laskenut noin kuudellakymmenellä, mutta vastaavasti TE-toimiston palvelujen piirissä olevien ulkomaalaisten määrä on lisääntynyt lähes samalla määrällä.

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 184 120 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 1 328 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 194.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	++	++
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 23 056 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 365 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 279.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 11 496 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 118 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 474.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 5 268 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väki väheni 120 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 222.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	--	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 29 588 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 597 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 508.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

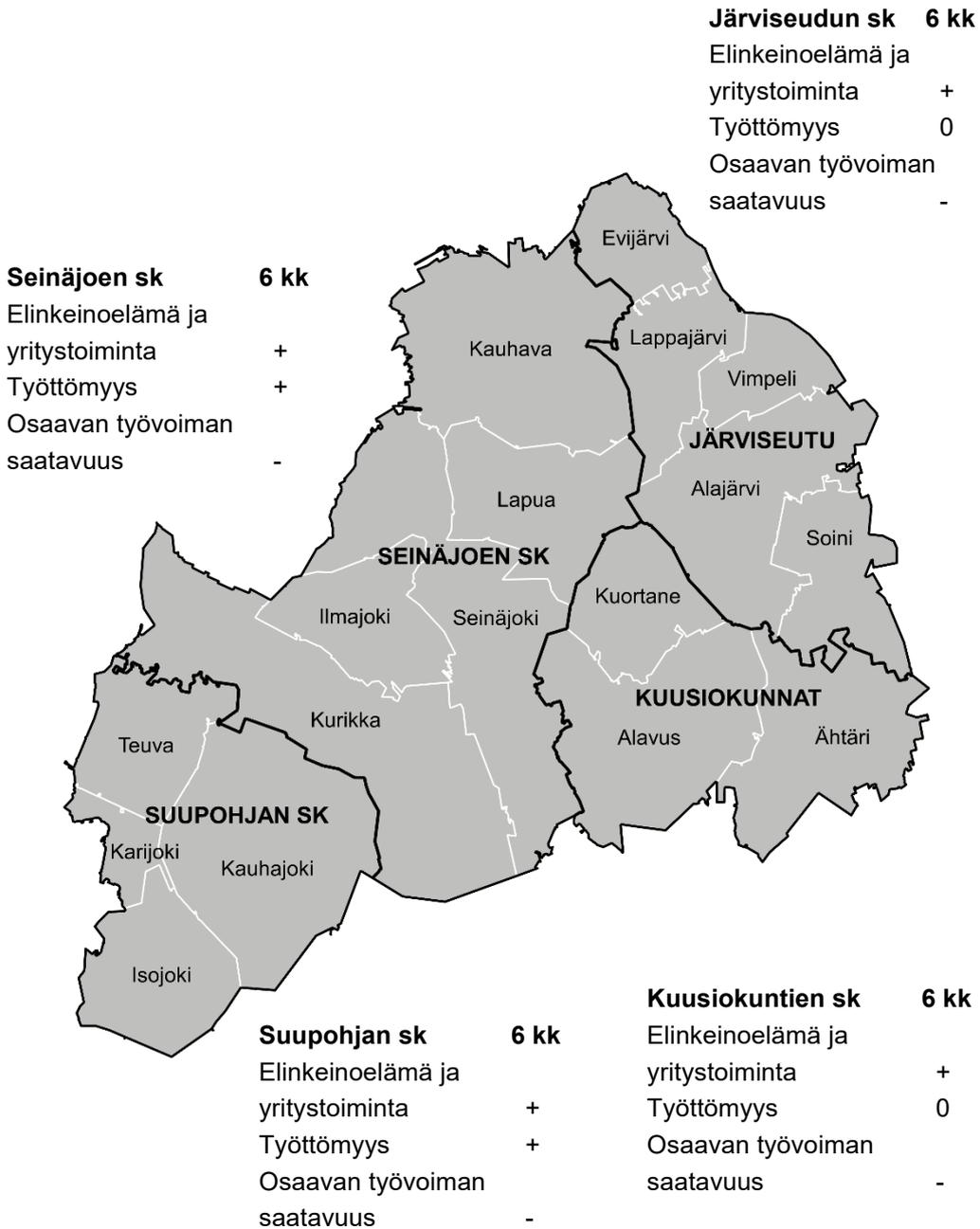
Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 21 816 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 220 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 342.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 190 688 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 900 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 258.

Etelä-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, viljavasta maaseudusta, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Maakunnan muutosjoustavuus on varsin hyvä, alueella ei ole voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen kapeaan toimialaan. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puu- ja huonekaluteollisuus. Agrobiotalouden keskittymä on kooltaan kansallisesti merkittävä ulottuen vahvasta alkutuotannosta prosessointiin, agroteknologiaan, logistiikkaan, monitieteiseen tutkimukseen ja kuluttajakäyttäytymisen osaamiseen.

Etelä-Pohjanmaan erityispiirteenä on varsin hajautunut asutus- ja yritysraakenne. Elinkeinoelämän, liikenteen ja logistiikan ydinvyöhyke rakentuu kehityskäytävän Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava varrelle. Merkittäviä erikoistuneen teollisuuden ja vähittäiskaupankeskittymiä on eri puolilla maakuntaa, erityisesti seutukeskuksissa. Kehittyvä kansainvälistyvän matkailun vyöhyke muodostuu Kauhavan Alahärmästä Seinäjoen, Kuortaneen ja Tuurin kautta Ähtäriin.

Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohtassa on koko maakunnan vahvuus, mutta mitä kauemmaksi keskuksista mennään, sitä hankalammaksi muuttuvat liikenneolosuhteet. Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeeksi on nostettu valtatie 19 ja kantatie 67 kehittäminen osana Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava kehityskäytävää, Seinäjoki-Tampere ratayhteyden kehittäminen osana Botnia liikennekäytävää, valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere-Kurikka sekä Seinäjoen ja Vaasan välisten liikenneyhteyksien kehittäminen sekä valtatie 18 että ratayhteyden kehittäminen. Harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttää hyvää kuntoa myös alempiasteiselta tieverkolta.

Etelä-Pohjanmaan haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen ja ikärakenteen muutokseen varautuminen. Yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sillä maakunnan t&k -menot ovat varsin vaatimattomalla tasolla. Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Parhaillaan tapetilla ovat kysymykset korkeakoulu yhteistyön suunnista ja muodoista, joka kytkeytyy maakunnan koulutustarjonnan sekä tutkimus- ja kehittämisrakenteen kehittämishaasteisiin.

Valmisteilla olevan sote- ja maakuntauudistuksen rahoituslaskelmat ovat herättäneet maakunnassa suurta huolta. Erityisesti aluekehittämistä ja pelastustoimea koskevien tehtäväkokonaisuuksien resurssien jaossa nähdään perustavanlaatuisia uhkia, koska valmistellun rahoituslain mukaiset jakoperusteet eivät tunnista riittävästi alueellisia erityispiirteitä. Pelkona on, että aluekehittämisen voimavarat vähenevät tulevaisuudessa huomattavasti ja niihin kytkeytyvien lakisääteisten kehittämis- ja viranomaistehtävien hoito vaarantuu.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui kuluvan vuoden kesäkuussa 190 957 henkilöä. Vuoden aikana väestömäärä on vähentynyt 900 henkilöllä. Meneillään on kuudes perättäinen väestötappiollinen vuosi. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokäytöksiin. Viime vuosien koulutuspaikkaleikkaukset ovat kasvattaneet opintojen perässä muuttavien määrää. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat tässä valossa kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Ainoastaan Seinäjoki sekä ympäryskunnat Ilmajoki ja Lapua ovat pysyneet väestökehityksessä positiivisella uralla. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on edelleen valtakunnan alhaisin, vaikka viimeisen kymmenen vuoden periodilla ulkomaalaisten määrä on kasvanut selvästi. Väestökehityksen kokonaiskuvaa tarkasteltaessa kysymyksiä herättää kiistaton fakta, että yhteinen tahtotila ja merkittävän mittaluokan toimenpiteet maahanmuuton lisäämiseksi odottavat maakunnassa syntymistään.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Suurten, keskisuurten ja pienemmissä kokoluokissa ope-roivien yritysten välillä on huomattavia kehityskuiluja, jotka tuovat omat haasteensa verkostomaisten toimintamallien kehittämiseksi. Kasvuhakuisuus ja uusien innovaatioiden ennakkoluuloton hyödyntäminen ovat kuitenkin tärkeitä tavoitteita, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Myös ulkomaisen työvoiman rekrytointia ja kansainvälistymisastetta on kyettävä kasvattamaan, jotta alueen yritykset pysyvät mukana alati kove-nevassa kilpailussa.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusien yritysten perustamisaktiivisuuden arvioidaan kuitenkin jonkin verran piristyneen. Väestön ikääntymisen myötä omistajavaihdosten sujumuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Maakunnassa onkin tehty tuloksekasta työtä sen suhteen, että omistajavaihdokset sujuvat kitkattomasti sekä myyjän että ostajan kannalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyössä julkaiseman Pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan pk-yritykset arvioivat suhdannenäkymät myönteisiksi. Suhdannenäkymiä vuodeksi eteenpäin kuvaava saldoluku oli syksyn barometrissa +22. Etelä-Pohjanmaalla arviot olivat kuitenkin jonkin verran varovaisempia kuin koko maassa (+27). Investointiodotukset laskivat sekä maakunnassa että koko maassa, mikä viittaa siihen, että suhdanteen ei odoteta enää merkittävästi paranevan.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Aasian markkinoiden avautuminen avaa uusia mahdollisuuksia liha-teollisuudelle. Myös useat pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan, rekrytoineet työvoimaa ja pyrkineet hakemaan jalansijaa myös kv-markkinoilta. Elintarvikealan vire näkyy myös muina investointeina. Esimerkiksi elintarvikealan kehitysyritys Foodwest Oy investoi reilut neljä miljoonaa euroa uuteen toimitilaan Seinäjoella. Noin 1 700 neliön suuruinen rakennusprojekti käynnistyy syksyn kuluessa. Toimitila ja sen yhteyteen syntyvä koetehdas vahvistavat asiantuntijayrityksen asemaa elintarvikealan osaamisen huippuyksikkönä.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikko ja kuluneen kesän sääolosuhteet hankaloittavat tilannetta. Taloustilanteen piristyminen on kuitenkin heijastunut maatalouden investointeihin, sillä rahoituksen kysyntä on ollut vilkasta. Etenkin lypsykarjataloudessa on rakennettu kohtuullisen runsaasti uusia tuotantotiloja.

Kone- ja metalliteollisuudessa yritysten työkuormassa on vaihtelua, mutta näkymät ovat edelleen myönteisiä. Epävarmuutta osalle yrityksistä luo lyhyt tilauskanta, mutta pääasiallisena haasteena on osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, joka on nousemassa selkeäksi kasvun esteeksi. Metallialalle onkin koulutettu viimeisen vuoden aikana runsaasti uusia työntekijöitä. Myös investointien osalta on positiivista liikehdintää eri puolilla maakuntaa. Esimerkiksi Kurikassa sijaitseva Relicomp Oy on uudistanut konekantaansa päämäärätietoisesti ja laajentaa parhaillaan myös toimitilajaan.

Puutuote- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat myönteiset. Taloteollisuuden lähituotantotoiminnan haasteena ovat energiatehokkuutta koskevat velvoitteet, jotka edellyttävät tuotantoprosessien uudistamista. Alajärvellä on toiminnassa uusi CLT-levyjen tuotantolaitos ja Kauhajoella CLT Plant Oy:n tuotanto on käynnistymässä syksyn aikana. Alavudella asuntojen ja julkisten rakennusten CLT-elementtejä valmistava Alavus Tilaelementit Oy on käynnistänyt tuotantoaan vauhdilla. Myös sahateollisuudessa ja hirsirakentamisessa on toteumassa mittavia investointeja.

Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on ollut positiivista virettä. Toisaalta merkittäviä alueellisia toimijoita on ajautunut myös konkurssiin, eli yleiskuva on edelleen haasteellinen. Toimialan ikärakenne on vinoutunut ja alaa tukevia koulutuspaikkoja on leikattu kaikilta koulutusasteilta. Sähköisen kaupan perinpohjainen haltuunotto ja keskinäisen yhteistyön kehittäminen ovat huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeitä kehittämiskohteita.

Muoviteollisuudessa näkymät arvioidaan positiiviksi. Serres Oy on siirtynyt Kauhajoella uusiin toimitiloihin, jotka ovat mahdollistaneet tuotannon kasvattamisen. Kasvua ja synergiaa haetaan myös uusien kumppanuuksien avulla. Yhtiöllä on erittäin kunnianhimoisia kasvuvisiona lähivuosille.

Kaupan ja palvelujen odotukset ovat parantuneet taloustilanteen ja kuluttajien odotusten myötä. Sekä keskustaajamissa että seutukaupungeissa on rakenteilla tai suunnitteilla liikekeskuksia ja olemassa olevien liikekeskusten laajennuksia, mutta maakunnan reuna-alueilla palvelusektorin tulevaisuus huolestuttaa. Seinäjoen Ideaparkin infrarakennustyöt alkoivat Seinäjoen Joupissa kesäkuussa, ja rakennusurakan arvioidaan valmistuvan kokonaisuudessaan vuoden 2019 marraskuussa. Kokonaisinvestoinnin arvo on noin 100 miljoonaa. Hankkeen valmistumisen jälkeiset työllisyysvaikutukset arvioidaan merkittäviksi.

Matkailualan osalta näkymien arvioidaan olevan myönteisiä. Ulkomaisten matkailijoiden osuutta alueella vierailijoiden olisi kyettävä kasvattamaan, sillä se on edelleen huomattavan alhainen. Maakunnan vahvuutena on runsas tapahtumatarjonta, jonka vuosittainen vipuvaikutus on huomattava. Odotukset matkailun kasvuun Ähtäriin saapuneiden pandojen myötä ovat merkittävät, mutta on selvää, että eritasoisten yhteistyöverkostojen ja uusien palvelukokonaisuuksien rakentaminen ei realisoitu hetkessä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrän arvioidaan edelleen kasvavan, mutta ripeä kasvu ei ole todennäköistä. Pidemmän ajan ongelmana on työvoiman määrän lasku ikärakenteesta johtuen. Avoimia työpaikkoja on ollut kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 27 prosenttia enemmän kuin viime vuonna.

Suhdanneltilanteen ja työvoiman kysynnän paranemisen myötä myös työvoiman saatavuusongelmat ovat yleistyneet huomattavasti, mikä näkyy myös työpaikkojen avoinaolon keston pitkittymisenä. Rekrytointiongelmat tulevat lähitulevaisuudessa laajenemaan yhä useampia ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi.

Sosiaali- ja terveysalalla rekrytointihaasteet ovat olleet kroonisia, mutta myös teollisuuden ja rakentamisen tilanne on vaikeutunut selvästi. Vuoden 2008 finanssikriisistä alkanut turbulenssi heikensi teollisuuden imagoa työllistäjänä, mikä on heijastunut koulutusten vetovoimaan. Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alimitoitettut, jos niitä verrataan esimerkiksi metalliteollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Myös työvoiman alueellinen liikkuvuus on selkeä haaste, joka tuo oman lisänsä kohtaanto-ongelmiin. Mikäli tarkastelua lavennetaan osaamisalueisiin, on digiosaamisen kehittäminen eräs tärkeimmistä kehittämiskohteista. ICT-alan osaajien kasvava tarve on ilmeinen tulevaisuushaaste maakunnan avaintoimialoilla.

Syyskuussa julkaistun ammattibarometrin mukaan Etelä-Pohjanmaalla on TE-toimiston arvion mukaan pulaa erityisesti koneenasettajista ja koneistajista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, yleislääkäreistä, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä sosiaalialan erityisasiantuntijoista. Pulaa on myös esimerkiksi, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanojoista, konetekniikan erityisasiantuntijoista, muovituoteteollisuuden prosessityöntekijöistä, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista, sovellusohjelmioijista ja erikoislääkäreistä. Ammattien määrä, joissa on koettu rekrytointiongelmia, on edelleen kasvussa.

Ylitarjontaa arvioitiin olevan esimerkiksi yleissihteereistä, huonekalu- ja konepuusepistä, käytön tukihenkilöistä ja vaattureista.

Yhdessä yritysten kanssa hankittavan rekrytointikoulutusten määrä on ollut kasvava. Koulutuksia on toteutettu mm. metallialalla, puualalla, rakennusalalla, muoviteollisuudessa sekä logistiikka-alalla. Myös työvoimakoulutuksen tarjonta on runsasta, mutta markkinointiin olisi panostettava, että kysyntä ja tarjonta kohtaisivat tehokkaammin.

Alueen ammatilliset oppilaitokset uudistavat omia toimintamallejaan ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteiden mukaisesti. Tiivistyvä yhteistyö yritysten ja työnantajien kanssa on uudistuksen keskiössä. Tietoisuutta reformista on kuitenkin syytä lisätä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä jatkaa laskuaan. Kesäkuussa 2018 työttömien määrä Etelä-Pohjanmaalla oli 6258 henkeä, mikä on 1479 henkilöä (-19 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 7,3 % oli Manner-Suomen alhaisin. Työttömien työnhakijoiden määrä laski kaikissa seutukunnissa ja kunnissa. Suotuisan kehityksen ennakoidaan jatkuvan, joskin työttömyyden lasku alkaa ennen pitkää hidastua. Käytännössä vapaana olevat työvoimareservit alkavat olla jo lähes yhtä niukat kuin ennen 2008 alkanutta finanssikriisiä. Tilannetta kärjistää maakunnan negatiivinen muuttotase.

Työttömistä työnhakijoista oli naisia 49,7 % ja miehiä 50,3 %. Miesten työttömyys laski vuoden takaisesta ajankohdasta 877 hengellä (-21,8 %) ja naisten 602 hengellä (-16,2 %). Alle 25-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana 1098, mikä on 227 vähemmän (-17,1 %) kuin vuotta aikaisemmin. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä 2194 henkilöä, mikä on 526 henkilöä (-19,3) vähemmän.

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä laski huomattavasti vuoden takaisesta, pitkäaikaistyöttömiä oli kesäkuun lopussa 982, mikä on 666 henkeä vähemmän (-40,4%) kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys on siis laskenut ennakoitua nopeammin, mutta työttömyyden pitkittymisen ehkäisemisessä riittää edelleen haasteita.

Ulkomaisia työttömiä työnhakijoita oli 279 henkeä. Laskua vuoden takaiseen oli 57 henkeä (-17 %).

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 127 026 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi ennakkotietojen mukaan 93 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 399.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 22 106 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 342 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 699.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Järvisseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järvisseudun seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 20 468 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 268 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 601.

Järvisseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

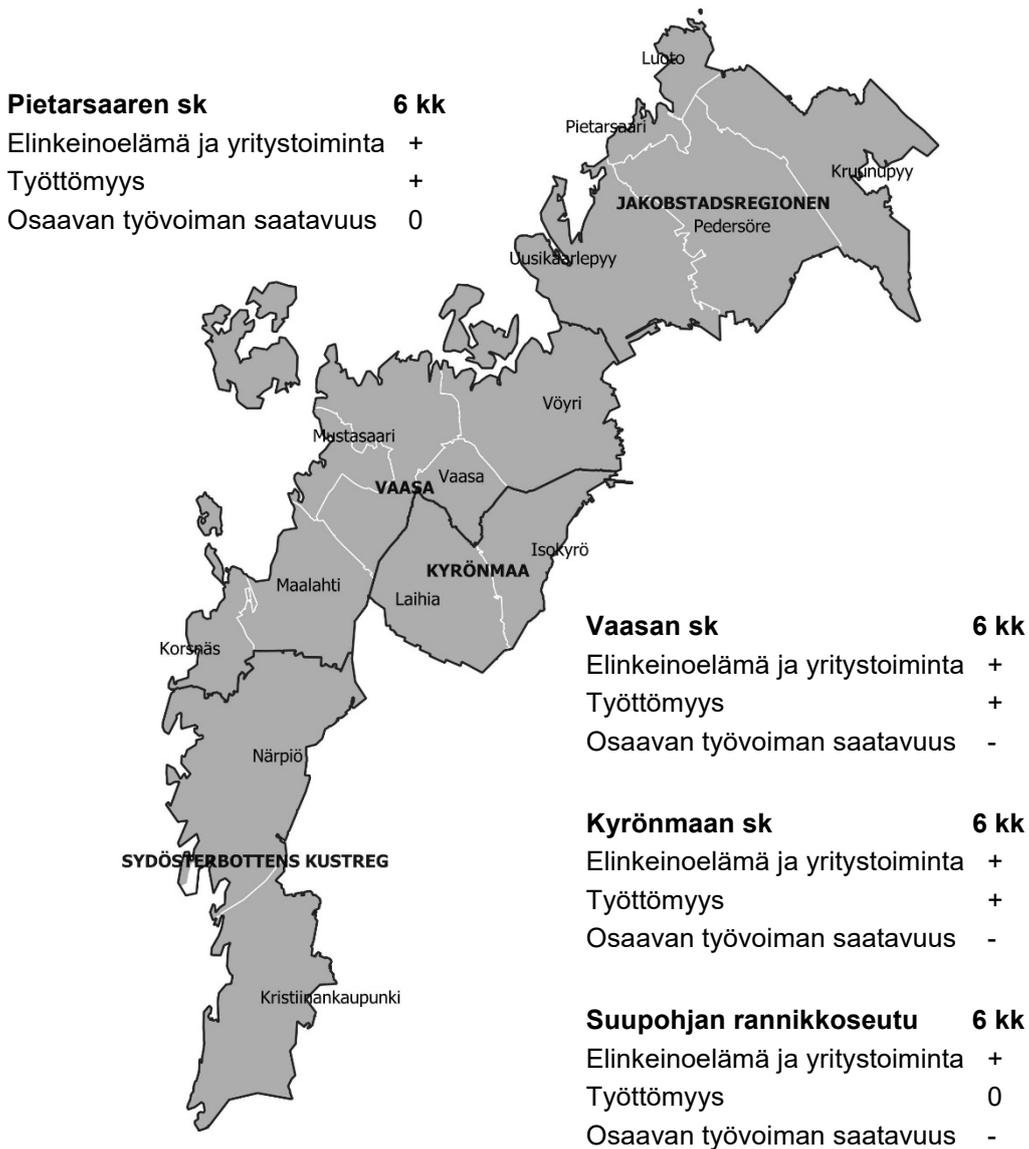
Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 21 088 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 383 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 602 % ja työttömiä työnhakijoita oli 559.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjanmaa

Pohjanmaalla asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 180 472 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 403 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 189.

Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	--	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kilpailukykyinen ja kansainvälinen Pohjanmaa

Pohjanmaan maakunnan vahvuutena on vahva ja monipuolinen vientiteollisuus, kansainvälisyys sekä yrittäjämäinen asenneilmapiiri. Maakunnan kärkenä on energiateollisuus, mutta lisäksi maakunnassa merkittäviä teollisuustoimialoja ovat myös muun muassa meriteknologia, elintarvike-, muovi-, biotuote- sekä veneteollisuus ja teollisuuden palvelut. Teollisuuden osuus arvonlisäyksestä on suurempi kuin muissa maakunnissa ja teollisuustoimipaikkojen osuus maakunnan liikevaihdosta on lähes 50 prosenttia. Viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on 75 prosenttia. Alkutuotanto on olennainen osa maakunnan elinkeinorakennetta. Pohjanmaan maakunnan kansainvälisyys muodostuu hyvistä yhteyksistä, monipuolisesta korkeakoulutarjonnasta, kansainvälisistä suuryrityksistä sekä monikielisestä toimintaympäristöstä.

Teollisuustoimiala työllistää maakunnassa yhteensä yli 16 500 henkilöä, yli viidenneksen kaikista työllisistä. Kun laskuista jätetään pois julkisen sektorin työlliset, teollisuuden osuus maakunnan henkilöstömäärästä nousee lähes 40 prosenttiin. Teollisuuden työllisistä kone- ja laitevalmistuksessa on lähes 3 800 henkilöä, sähkölaitteiden valmistuksessa yli 3 000 henkilöä, metallituotteiden valmistuksessa noin 1 800 henkilöä ja elintarviketeollisuudessa reilut 1 750 henkilöä.

Vaasan seutukunnassa sijaitsee pohjoismaiden merkittävin energiateknologiakeskitymä, joka työllistää yli 10 000 ihmistä ja jonka yhteenlaskettu liikevaihto on noin 4 miljardia euroa. Seudun teollisuustoimialan työllisistä kone- ja laitevalmistuksessa työskentelee lähes 3 000 työllistä ja sähkölaitteiden valmistuksessa lähes 2 500 henkeä. Myös metalliteollisuus työllistää merkittävän määrän ihmisiä Vaasan seudulla. Alueen teollisuus on hyvin kansainvälistä ja vientipainotteista.

Teollisuudessa työskentelee 5 700 henkilöä Pietarsaaren seudulla, noin 30 prosenttia kaikista seudun työllisistä. Seudulla on maailmanluokan veneteollisuutta ja monipuo-

lista teollisuustoimialaa edustavat myös esimerkiksi elintarvike-, paperi- ja metsäteollisuus. Elintarviketeollisuuden parissa työskentelee lähes neljännes teollisuuden työllisistä, 1 300 henkilöä. Veneteollisuudessa työskentelee maakunnassa lähes 800 henkilöä. Pietarsaaren seudun teollisuus on kansainvälistä ja erityisesti veneteollisuudessa suuri osa tuotannosta suuntautuu vientiin.

Suuri osa suomalaisesta veneteollisuudesta on keskittynyt Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueelle. Alueella toimii satakunta yritystä jotka työllistävät noin 1 500 henkilöä. Alueen yrityksissä hoidetaan koko suunnittelu- ja valmistusketju: suunnittelu, automaatiokoneistus, CNC-koneistus, 3D-suunnittelu ja markkinointi. Valtaosa veneteollisuuden tuotteista menee vientiin. Veneteollisuuden ja -kaupan toimialajärjestö Finnboatin mukaan veneviennin arvo kasvoi viime vuonna yli kahdeksan prosenttia. Tärkeimpiä vientimaita viennin arvon mukaan ovat Malta, Ruotsi ja Norja. Venäjän-vienti on jäljessä huippuvuosista, mutta markkinoilla on merkkejä normalisoidumisesta. Suomessa valmistetaan myös miljoonien arvoisia luksusveneitä. Neljännes suomalaisista venealan yrityksistä arvioi henkilökunnan kasvavan, liikevaihdon kasvua odottaa yli 60 prosenttia yrityksistä. Veneklusterin merkitystä alueella kasvattaa suuri alihankkijaverkosto.

Rakennustoimiala työllistää maakunnassa yli 4 000 henkilöä. Toimialan sisällä eniten työllistävät asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen, sähkö-, vesijohto- ja muu rakennusasennus sekä purku- ja valmistelutyöt. Tukku- ja vähittäiskaupan alalla on noin 10 prosenttia maakunnan työllisistä eli lähes 7 500 henkilöä. Vaasa ja Pietarsaari ovat maakunnan kaupan keskuksia.

Maataloudella ja elintarviketeollisuudella on merkittävä rooli pohjalaisessa elinkeinoelämässä. Maa-, metsä- ja kalatalous työllistää noin 4 700 ihmistä Pohjanmaan maakunnassa. Suurin osa näistä työllisistä toimii kotieläintaloudessa ja kasvinviljelyssä. Alkutuotanto työllistää merkittävästi työvoimaa erityisesti Suupohjan rannikko-seudulla, jossa lähes neljännes työllisistä on maataloustoimialalla. Alueen maatalous on merkittävää koko Suomelle, sillä seudulla tuotetaan esimerkiksi 70 prosenttia koko maan tomaateista ja kurkuista. Elintarviketeollisuudessa työskentelee noin 1 800 henkilöä. Erityisen suuri osuus elintarviketeollisuudella on Pietarsaaren seudulla, jossa toimii suuria ja kasvavia elintarviketeollisuusyrityksiä. Isossakyrössä toimii kansainvälistäkin huomiota kerännyt tislamo, joka yhdistää toimintaansa matkailu- ja ravintolatoimintoja. Jalostusarvon nostaminen elintarviketeollisuudessa on tärkeää erityisesti vientituotteiden osalta. Alueen eri toimijoiden tulee tiivistää yhteistyötään sen saavuttamiseksi.

Suomi on maailman johtaja turkiskettujen kasvattaja ja merkittävä minkkien tuottaja. Lähes kaikki maan noin tuhannesta turkistilasta toimivat pieninä perheyriytysinä poh-

jalaismaakunnissa. Turkisalan tuotanto menee lähes kokonaan vientiin. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liiton mukaan turkisten viennin arvo oli 460 miljoonaa euroa vuonna 2014 ja turkiselinkeino maksoi veroja lähes 50 miljoonaa euroa. Verotulojen merkitys on suuri pienille kunnille, joissa yritykset useimmiten toimivat. Pohjanmaan ELY-keskus osallistuu aktiivisesti pohjalaismaakuntien turkisalan kehittämisverkoston toimintaan. Tekoällyn vieminen turkisalalle on saatu käyntiin esimerkiksi Foxstock- ja Foxcraft-yrityksissä. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto STKL:n sekä Profurin kanssa on oltu käynnistämässä laajemmin tekoällyn käyttöönottoa turkistarhoilla.

Työ- ja elinkeinoministeriön Alueiden vahvuuksien analyysin mukaan Pohjanmaa on kilpailukyvyltään yksi Suomen vahvimpia maakuntia. Ainostaan yritysdynamiikaltaan Pohjanmaa jää mediaanimaakunnan alapuolelle. Panostukset tutkimus- ja kehittämis-toimintaan ovat maakunnan yrityksissä keskimääräistä suuremmat ja Pohjanmaa kuuluu selkeästi t&k-intensiivisten maakuntien joukkoon. Seutukunnallisessa vertailussa erityisesti Vaasan seudulla tutkimus- ja kehittämistoimintaan käytetään suhteessa toiseksi eniten rahaa.

Voimakkaasti vientiin painottunut teollisuus on herkkää maailmantalouden heilahduksille. Alueella toimivien suur yrityksen myötä vaikutus on suuri myös pienemmissä alihankkijayrityksissä. Maakunnan toimialarakenteen ja yrityskentän monipuolistuminen pienentäisi haavoittuvuutta. Työllisyystilanteen parantuminen viime aikoina on lisännyt rekrytointiongelmia yrityksissä. Etenkin pk-yritykset sekä yritykset, jotka eivät ole riittävästi ennakoineet työvoimatarpeitaan, kärsivät osaavan työvoiman saatavuuspulasta.

Väestö ikääntyy ja väkiluku on kääntynyt laskuun

Pohjanmaan maakunnan väkiluku on kasvanut 2000-luvulla, mutta parin viime vuoden aikana määrä on kääntynyt hienoiseen laskuun. Esimerkiksi vuoden 2018 kesäkuun lopussa maakunnassa asui 180 472 henkilöä, joka on 403 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Taloudellinen huoltosuhde Pohjanmaalla on hyvällä tasolla muihin maakuntiin verrattuna. Nettomaahanmuutto Pohjanmaalla on positiivista, eli maakuntaan muuttaa ulkomailta enemmän väkeä kuin sieltä muuttaa pois. Esimerkiksi tammi-kesäkuussa 2018 maakuntaan on muuttanut noin 250 henkilöä enemmän kuin sieltä on muuttanut pois. Sen sijaan maakunta menettää väkeä muihin maakuntiin maassamuutossa, ja myös luonnollinen väestönlisäys on negatiivista. Vuonna 2016 Pohjanmaalle kohdistuvan maahanmuuton suurimpia lähtömaita olivat Ruotsi, Irak ja Vietnam. Pohjanmaalta muutetaan eniten Ruotsiin ja Norjaan, ja maakunnan haasteena onkin erityisesti koulutettujen ruotsinkielisten nuorten poismuutto näihin maihin esimerkiksi sairaanhoitajien ja opettajien töiden perässä. Kaksikielisyys erottaa Pohjanmaan muusta Suomesta myös muuttotilastoissa, sillä koko maan tasolla tarkasteltuna maahanmuuttajien suurimpia lähtömaita ovat Irak, Viro ja Venäjä ja Suomesta muutetaan eniten Ruotsiin, Viroon ja Iso-Britanniaan.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan maakunnan väkiluku kasvaa tulevaisuudessa. Vuoden 2018 kesäkuun ennakkoväkilukuun verrattuna väestömäärän ennustetaan lisääntyvän noin 4,8 prosenttia eli noin 189 000 henkilöön vuoteen 2025 mennessä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna suurinta kasvua odotetaan 35–44- sekä yli 65-vuotiaiden ikäryhmään, kun taas 45–54- ja 55–64-vuotiaiden määrän ennustetaan hieman pienentyvän. Väestön määrän odotetaan kasvavan suhteellisesti eniten Vaasan seutukunnassa. Suupohjan rannikkoseutu on väestöennusteen mukaan ainut seutukunta, jossa väkimäärä tulisi pienentymään.

Väestö ikääntyy koko maakunnassa, sillä jokaisessa seutukunnassa yli 65-vuotiaiden ryhmän ennustetaan kasvavan. Kuitenkin myös työikäisten määrän odotetaan lisääntyvän: Pietarsaaren ja Vaasan seutukunnissa sekä Suupohjan rannikkoseudulla väestön ennustetaan kasvavan reippaasti myös 35–44-vuotiaiden ikäryhmässä. Kyrönmaalla 15–24-vuotiaiden lukumäärän odotetaan kasvavan suhteellisesti jopa enemmän kuin yli 65-vuotiaiden.

Liikennejärjestelmien tulee tukea monipuolista vientiteollisuutta

Pohjanmaan teollisuutta tukevat hyvät kansainväliset liikenneyhteydet: satamat, lentoasemat ja raideliikenne. Yhteyksien jatkuva kehittäminen on kuitenkin välttämätöntä vientiteollisuuden menestysedellytysten turvaamiseksi. Luonnollisesti toimivat liikenneyhteydet ovat olennaisessa osassa myös matkailuelinkeinon kasvattamisessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö laski lausuntokierrokselle luonnoksen maanteiden ja rautateiden runkoverkosta elokuussa 2018. Esityksessä suuri osa valtatiestä 8 oli jätetty runkoverkon ulkopuolelle. Pohjalaismaakunnissa esityksen mukaisia runkoverkko-osuuksia olisi 8-tiellä vain välillä Ytterjeppo–Kokkola. Kuitenkin valtatie 8 varrella on Suomessa ainutlaatuinen vientiteollisuuden ja satamien vyöhyke, mikä tekee siitä eräänlaisen vientiteollisuuden tuotantolinjan. Valtatie 8 on valtasuoni, joka yhdistää länsirannikon teollisuusvyöhykkeen satamiin ja lentoasemiin. Länsirannikon maakunnissa viennin osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Valtatiellä on suuri merkitys myös kotimarkkinateollisuudelle, kaupalle, työssäkäyntiliikenteelle sekä merelliselle matkailulle. Valtatie 8 vaikutusalueella ovat Turun, Porin, Vaasan, Kokkola-Pietarsaaren ja Oulun lentoasemat. Tien liikennemäärät ovat kasvaneet ja valtatie 8 myös kompensoi rannikolta puuttuvaa rautatieyhteyttä ja siksi sen kehittäminen runkoverkon osana olisi erityisen tärkeää. Pohjanmaan ELY-keskus valmistelee lausuntoa runkoverkkoesitykseen ja toivoo valtatie 8 liittämistä kokonaisuudessaan mukaan runkoverkkoon.

Merenkurkun liikennettä kehitetään Midway Alignment -hankkeessa, jonka tavoitteena on suunnitella ja rakentaa uusi, ympäristöystävällinen lautta Merenkurkun meriliikennettä varten. Midway Alignment luo Botnian käytävän läpi kulkeville matkustajille ja

rahtitavaroille turvallisen, ympäristöystävällisen ja taloudellisesti kannattavan kuljetuskoneiston. Kokonaisuuteen kuuluu myös Vaasan ja Uumajan satamien sekä niiden logistiikan kehittäminen. Samalla parannetaan alueen yhteyttä muuhun Eurooppaan ja varmistetaan pitkän tähtäimen operatiivista vakausta.

Pietarsaaren seudulla kunnat ja valtio investoivat yhdessä kantatie 68 peruskorjaukseen. Kantatie 68 on Pietarsaaren seudun teollisuudelle merkittävä väylä valmiiden tuotteiden ja raaka-aineiden kuljetuksessa.

Liikenneturvallisuutta parannetaan parhaillaan käynnissä olevalla valtatie 3:n liikennejärjestelyillä Laihialla. Ruuhkaisen Alskatintien tietyöt on aloitettu Vaasassa ja töiden on tarkoitus valmistua syyskuuhun 2020 mennessä. Valtatielle 8 Vaasa-Oulu suunnitellaan useita toimenpiteitä, esimerkiksi keskikaiteellisia ohituskaistoja pitkämatkaisen liikenteen tarpeisiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Pohjanmaan yrityskanta on ollut kasvussa viime vuosina. Vuonna 2016 yrityskanta oli 12 900 yritystä. Maakunnassa aloitti reilut 800 uutta yritystä ja lopettaneita yrityksiä oli noin 680. Eniten yrityksiä on tukku- ja vähittäiskaupan sekä rakentamisen toimialoilla. Näillä aloilla yrityksiä myös aloitetaan ja lopetetaan eniten vuosittain. TE-toimiston starttirahaa on myönnetty tammi-kesäkuussa yli 120 yritykselle, mikä on hieman vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Syynä on hakemusten väheneminen, jonka taas arvellaan johtuvan parantuneesta työllisyystilanteesta. Tilastokeskuksen tietojen mukaan yrittäjien määrä maakunnassa on vähentynyt viime vuosina.

Yritysten suhdannenäkymät positiiviset Pohjanmaalla

Elinkeinoelämän ja toimialojen tilannetta ja näkymiä seuraavat useat katsaukset ja barometrit. Niiden viesti on monelta osin yhtenäinen: Pohjanmaan yritysten tilanne on pääosin hyvä ja näkymät positiiviset. Seuraavassa on tarkasteltu tuoreimpien Pohjanmaan ELY-keskuksen Suhdannekatsauksen, Elinkeinoelämän keskusliiton Suhdannebarometrin, Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelin sekä Suomen Yrittäjien, työ- ja elinkeinoministeriön ja Finnveran Pk-yritysbarometrin tuloksia.

Yleiset suhdannenäkymät ovat Pohjanmaalla positiiviset, joskin hienovaraisia kasvun taittumisesta kertovia signaaleja on jo ilmassa. Elinkeinoelämän keskusliiton Suhdannebarometrissa pohjalaismaakuntien suhdannenäkymät ovat jopa koko maata valoisimmat. Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrissa suhdannenäkymät olivat kuitenkin Poh-

janmaan ELY-keskusalueella selvästi kevään tilannetta heikommat. Suhdannenäkymien saldoluku ELY-keskusalueella oli +20, kun se viime keväänä oli +33. Koko maassa suhdannenäkymien saldoluku oli syksyllä +27. Saldoluvut ovat silti vielä reippaasti positiivisen puolella. Kannattavuuden ja liikevaihdon odotukset olivat Pohjanmaalla kuitenkin koko maata paremmat. Kaikkien toimialojen liikevaihto kasvoi Pohjanmaan maakunnassa 3,8 prosenttia vuoden 2018 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

Teollisuuden liikevaihto Pohjanmaalla kasvoi 6,4 prosenttia vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana. Vientiliikevaihto kasvoi samaan aikaan 10,4 prosenttia. Teollisuuden liikevaihto ja vientiliikevaihto olivat viime vuoden aikana positiivisia viimeistä vuosineljänneestä lukuun ottamatta. Teollisuustoimialoista pirteimmin on kehittynyt metalliteollisuus. Metallituotteiden jalostuksen ja valmistuksen toimialalla vuosi 2017 alkoi reippaalla 25 prosentin kasvulla, mutta luvut tasaantuivat maltillisempiin kasvulukuihin vuoden kuluessa. Myös elintarviketeollisuuden liikevaihto kasvoi viime vuoden aikana. Kone- ja laitevalmistuksen liikevaihto laski vuoden 2017 loppupuolella. Pohjanmaan Kauppakamarin kevään Business Panelin mukaan teollisuuden tilanne on parantunut viime syksystä, ja mittareista korkein saldoluku on liikevaihdolla. Yli 70 prosenttia teollisuuden vastaajayrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan tänä vuonna. Tunnelmat ovat korkeimmillaan 2010-luvun aikana. Ainoastaan investointien saldoluku on laskenut hieman edellisestä mittauksesta.

Pohjanmaan ELY-keskusalueella kemianteollisuuden liikevaihto oli laskussa vuonna 2016. Viime vuoden ensimmäisenä neljänneksenä liikevaihto kasvoi lähes 10 prosenttia vuotta aiempaan nähden, mutta loppuvuoden aikana liikevaihto jälleen supistui hieman. Kulkuneuvojen valmistuksen liikevaihto on ollut pääosin kasvussa ELY-alueella.

Rakentamisen liikevaihto pienentyi yli 15 prosentilla vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana. Toimialan liikevaihto oli kasvussa vuoden 2016 puolivälistä lähtien, mutta taittui viisi prosenttia miinukselle vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä. Pohjanmaan Kauppakamarin kevään Business Panelissa rakennusalan tilanne on toimialoista epävarmin ja yritykset ennakoivat huonompia aikoja. Kuluneen kesän ja syksyn aikaan rakennusalan laskusta onkin jo nähty viitteitä. Rakennusosalalla ainoastaan rekrytointien saldoluku on kasvanut viime syksyyn verrattuna. Alalla on huutava pula osaavasta työvoimasta. Liikevaihto-odotukset ja tunnelma ovat myös positiivisia, mutta tilauskanta ja investoinnit ovat painuneet miinukselle.

Tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihto kasvoi 2,1 prosenttia vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana. Toimialan liikevaihto on ollut kasvussa vuoden 2017 alusta lähtien. Muiden palveluiden liikevaihto kasvoi 5,6 prosenttia vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana. Toimiala on kasvanut samaa tahtia jo pitkään. Pohjanmaan Kauppakamarin kevään Business Panelissa palvelualan näkymät ovat positiiviset, ja

etenkin tunnelma on korkealla. Myös liikevaihto-odotukset ovat korkealla. Kaupan alalla on tapahtunut suurta parannusta edelliseen mittaukseen nähden. Erityisesti tunnelma on kohonnut. Myös kaupan alalla liikevaihto-odotukset ovat parantuneet. Rekrytointitarve on merkittävä, eikä kaupan alan vastaajilla ole irtisanomisaikeita.

Rekrytointiongelmat hidastavat yritysten kasvua

Taloustilanteen parantumisen ja työllisyystilanteen elpymisen myötä yritykset ovat raportoineet entistä pahemmista rekrytointiongelmista. Työvoimaa on palkattu lisää ja yritykset ovat kertoneet suunnitelmista lisätä henkilöstöä syksyn lähestyessä. Työvoiman heikko saatavuus vaivaa useita toimialoja Pohjanmaalla. Osaavan työvoiman puute jarruttaa ja jopa estää yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tilanteessa, jossa sille muilta osin olisi otolliset mahdollisuudet. Esimerkiksi Elinkeinoelämän Suhdannebarometrissa sekä Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelissa lähes puolet vastaajayrityksistä raportoi ammattityövoiman puutteen tuotannon kasvun esteeksi. Rekrytointineissa haasteiksi nousi hakijoiden tehtävään riittämätön työkokemus sekä soveltumaton koulutus. Pohjanmaan ELY-keskusalueen syksyn 2018 Pk-yritysbarometrissa 17 prosenttia vastaajayrityksistä raportoi työvoiman saatavuuden yhdeksi pahimmista kehittämisen esteistä. 40 prosenttia alueen yrityksistä kertoo palkanneensa uutta henkilöstöä viimeisten 12 kuukauden aikana. Henkilöstön koulutus oli toiseksi suosituin yritysten uusiutumistoimi 56 prosentin osuudellaan. 40 prosenttia yrityksistä näkeekin henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen kehittämistarpeinaan.

Alueella kuitenkin on vielä jonkin verran työttömiä työnhakijoita, eli työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannossa on ongelmia. Yritykset eivät useissa tapauksissa koe työnhakijoiden osaamistasoa riittäväksi. Työmarkkinat ovat muuttuneet eikä esimerkiksi teollisuudessa ole enää kovin paljoa niin sanottuja sisääntuloammattajeja, joissa vaatimustaso olisi matalampi ja joiden kautta työntekijä pääsisi kehittymään vaativampiin tehtäviin. Yritysten haasteena on kehittää prosesseja ja liiketoimintaa ja samaan aikaan rekrytoida ja kouluttaa uutta henkilöstöä. Toisaalta tässä työssä onnistuminen on yritykselle merkittävä kilpailutekijä.

Julkisen hallinnon rooli kohtaanto-ongelman ratkaisemisessa on merkittävä. Elinikäinen oppiminen ja osaamisen päivittäminen ovat välttämättömiä keinoja pysyä mukana nykypäivän työelämässä. Nopeampia ja tehokkaampia ratkaisuja yritysten kohdennettuihin osaamistarpeisiin täytyy kehittää ja rahoitusinstrumentteja lisätä. Pohjanmaan ELY-keskus tehostaa yhteistyötä alueen korkeakoulujen kanssa työttömien osaamisen kehittämisessä. Myös alueen korkeakoulutetun ulkomaalaisväestön työllistymisen edellytysten eteen tehdään töitä esimerkiksi koulutushankkeilla.

Pohjanmaalla investoidaan monipuolisesti eri toimialoille

Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrin mukaan 36 prosenttia vastaajayrityksistä Pohjanmaan ELY-keskusalueella on kasvuhakuisia. Osuus on hieman alhaisempi kuin kevään barometrissa. Investoinnit ovat ehdottomasti suosituin yritysten toteuttama uusiutumistoimi 71 prosentin osuudellaan. Pohjanmaan maakunnassa investoidaan enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Investointiodotukset ovat korkealla erityisesti teollisuudessa sekä Pietarsaaren seudulla, jossa myös liikevaihdon kasvuodotukset ja henkilöstön kysyntä ovat korkealla.

Lähivuosina maakunnassa investoidaan mm. innovaatioympäristöihin, tuulivoimaan, Vaasan keskussairaalan kehittämiseen ja monipuolisesti eri teollisuudenaloille. Vaasan keskussairaalaan rakennetaan perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon palveluiden yhdistämisen mahdollistava uudisrakennus. Elinkeinoelämän investointeja tehdään lähivuosina erityisesti vene- ja metallialalla. Elintarvikeklusteri kasvaa, mutta kasvun painopiste on uusissa toimijoissa. Bioetanolitehtaan lupakäsittely on päättymässä. Tehdas tuo merkittävän lisän Pietarsaaren seudun biojalostuksen ketjuun, mikäli päätoimija tekee positiivisen etablointipäätöksen.

Syksyllä 2018 Wärtsilä tiedotti rakentavansa Vaasan Vaskiluotoon uuden Smart Technology Hub -tutkimus-, tuotekehitys- ja tuotantokeskuksen. Visiona on luoda partnerikampus, jossa tutkimusta ja tuotekehitystä tehdään yhdessä Wärtsilän asiakkaiden ja toimittajien, alan start-upien ja yliopistojen kanssa. Toimialallaan ainutlaatuinen keskus mahdollistaa meri-, öljy- ja kaasuteollisuuden ratkaisujen sekä uusien energijärjestelmien entistä ketterämmän ja tehokkaamman testauksen ja tuotekehityksen. Wärtsilä investoi hankkeeseen 83 miljoonaa euroa, joka kohdistetaan keskuksen moderniin testaus- ja tuotantoteknologiaan. Smart Technology Hubiin liittyvä kokonaisinvestointi tulee olemaan jopa 200 miljoonaa euroa, joka koostuu toimisto- ja tehdasrakennuksista, logistiikasta sekä infrasta. Smart Technology Hubin suunnittelutyöt ovat jo täydessä vauhdissa ja uusi keskus on toiminnassa Vaskiluodossa vuonna 2020. Vaasan seutu on jo nyt Pohjoismaiden johtava energiateknologiakeskittymä, ja kehittyvä Vaskiluoto vahvistaa alueen merkitystä ja potentiaalia alan globaalina suunnannäyttäjänä entisestään. Wärtsilä on Vaasan suurin yksityinen työllistäjä noin 3000 työntekijällään, ja Vaasan yksikkö on Wärtsilän suurin toimipiste.

Vuoden 2017 aikana maailmalta tuli kiihtyvään tahtiin viestejä energian varastointiin ja akkuihin liittyvästä nopeasta teknologiamurroksesta mm. kestävämmän ja ympäristöystävällisemmän maailman luomiseksi. Vaasan kaupunki neuvottelee parhaillaan eri yhtiöiden kanssa akkutehtaan perustamisesta kaupunkiin. Hanketta edistääkseen Vaasan ja Mustasaaren kaupungit kaavoittavat soveltuvaa teollisuusaluetta. Merkittävien akkutehdassijoittumisten valmistelu Vaasan seudulle on edennyt konkretiata-

solle. Hankkeelle on nyt olemassa tehdasalue ja käytännössä akkutehdashanke voitaisiin käynnistää jo vuonna 2018. Vaasan kaupunki, Mustasaaren kunta ja Giga-Vaasa-työryhmä ovat edistäneet asiaa tiiviissä yhteistyössä. Vaasan ammattikorkeakoulu käynnistää uuden opintokokonaisuuden, jossa koulutetaan akkuteknologian osaajia seudun elinkeinoelämälle. Naapurimaakunta Keski-Pohjanmaalla on käynnistynyt akkuteollisuutta tukevia kaivos- ja kemianteollisuushankkeita sekä tutkimusta ja akkutehdashanke onkin koonnut ympärilleen laajan valtakunnallisen yhteistyöverkoston.

Hanketta Merenkurkun liikenteen kehittämiseksi ja uuden vähäpäästöisen ja innovatiivisen aluksen hankkimiseksi viedään eteenpäin. Midway Alignment -hankkeen tavoitteena on suunnitella ja rakentaa uusi, ympäristöystävällinen lautta Merenkurkun meriliikennettä varten. Suunnitelmien mukaan uuden laivan käyttöönotto tapahtuisi vuosina 2020–2021.

Uusia tuulivoimapuistoja avataan lähivuosina. Esimerkiksi Kristiinankaupungissa on tullut täyteen tuotantoon Suomen suurin tuulivoimapuisto.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä Pohjanmaan maakunnassa kasvoi 2000-luvulla, mutta viime vuosina kehitys on ollut negatiivista. Työllisten määrä laskee maakunnassa noin 700–900 henkilöllä vuosittain. Seudullista vaihtelua on kuitenkin havaittavissa. Työllisten määrä on pudonnut suhteessa hieman vauhdikkaammin Kyrönmaan seutukunnassa ja Suupohjan rannikkoseudulla.

Muun muassa maansisäisestä muuttotappiosta johtuva väestörakenteen muutos aiheuttaa haasteita työvoiman saatavuudelle. Alueen houkuttelevuutta erityisesti nuorten silmissä tulisi lisätä. Niin sanotut perinteiset alat, kuten metalliala, ovat menettäneet vetovoimaansa. Digitaalisuus on kuitenkin läsnä myös näillä aloilla ja ne vaativat monipuolista osaamista. Julkisen ja yksityisen sektorin haasteena on tuoda työelämään tutustumisen lähemmäs nuoria jo peruskoulussa esimerkiksi kesätyöseteleiden kautta.

Rekrytointiongelmien lisääntyminen työllisyyden parantumisen myötä

Pohjalaisyrietykset ovat viime aikoina raportoineet rekrytointiongelmista eri aloilla monissa eri selvytyksissä ja barometreissa. Toisaalta alueella on yleisestä hyvästä tilanteesta huolimatta myös työttömiä työnhakijoita. Osaajapula koskettaa useita toimialoja ja koulutusasteita. Kohtaanto-ongelmaa käsitellään ja ratkotaan jatkuvasti eri toimijoi-

den osalta ja uutta alueellista yhteistyötä jatkokoulutukseen ja osaamisen kehittämiseen on vireillä. Nopeasti muuttuvat työelämän vaatimukset ja teknologian kehitys edellyttävät elinikäistä oppimista. Yritysten parempi varautuminen ja ennakointi voisivat osaltaan ehkäistä rekrytointiongelmien syntymistä. Erityisesti pienissä yrityksissä HR-suunnitteluun panostaminen on vähäistä, mutta toisaalta epäonnistuneen rekrytointin riskit ovat suuria. Alueelliset toimijat ovat kuitenkin aktivoituneet osajien rekrytointissa. Esimerkiksi Pietarsaaren seudun alueellinen kehitysyhtiö Concordia järjestää syyskuussa 2018 rekrytointimessut Tukholmassa ja suunnitelmassa on myös useita muita rekrytointitapahtumia.

Pohjanmaan ELY-keskus ja TE-toimisto ovat erilaisilla kyselyillä selvittäneet yritysten osaamistarpeita sekä työnhakijoiden koulutustarpeita. Pohjanmaan TE-toimiston henkilökunnalle tehdyn kyselyn mukaan asiakkailta on eniten puutteita kielitaidossa, tietoteknisissä taidoissa sekä verkosto- ja vuorovaikutusosaamisessa. Koulutustarpeita selvitettiin ammattiryhmittäin, mutta kaikissa ammattiryhmissä korostuivat lähinnä tietoteknisten taitojen sekä kielitaidon puute. Johtotason työtä hakevia asiakkaita on vähän, mutta heillä osaamisvajeet liittyvät usein johtamistaitoihin, kansainvälisyyteen sekä verkostoitumiseen ja oman osaamisen markkinoinnin puutteisiin. Erityisasiantuntijoilla ja asiantuntijoilla haasteena on nopeasti vanheneva osaaminen erityisesti tietotekniikassa, mutta myös kielitaidossa on havaittu puutteita. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöillä sekä palvelu- ja myyntityöntekijöillä on puutteellisia taitoja mm. asiakaspalvelussa ja substanssiosaamisessa. Joiltain asiakkailta puuttuu tiettyjä pätevöitymisiä ja kortteja. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmään kuuluvilta hakijoilta kaivataan monipuolisempia taitoja ja yleistä osaamisen päivittämistä. Monilta hakijoilta puuttuu alan tutkinto. Prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä koulutustarpeet liittyvät erityisesti ammattipätevyyksiin, ajolupiin ja korttikoulutuksiin. Tietotekniikka- ja kieliosaamisen lisäksi muutososaamisen puute korostuu läpi ammattiryhmien.

Ammattibarometri kertoo työvoimapulan laajentuneen yhä useampiin ammatteihin

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Syksyllä 2018 laaditun Ammattibarometrin mukaan Pohjanmaalla on pulaa muun muassa rakennus-, sähkö- ja automaatio-, tietotekniikan sekä tietoliikenteen insinööreistä, konetekniikan asiantuntijoista, rakennusalan ja teollisuuden työnjohtajista, taloushallinnon ammattilaisista, sovellussuunnittelijoista ja –ohjelmoijista, ravitsemusalan työntekijöistä ja esimiehistä, myynnin ammattilaisista, rakennusalan ammattilaisista (useita ammattinimikkeitä), hitsaajista, koneista-

jista, moottoriajoneuvojen asentajista, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijoista, kuljetus- ja logistiikka-alan ammattilaisista, leipureista ja siivoojista sekä useista terveydenhuollon ammattilaisista, kuten lääkäreistä, lähihoitajista, fysioterapeuteista, farmaseuteista ja lastentarhanopettajista.

Ammattibarometrin mukaan ylitarjontaa alueella on esimerkiksi yhteiskunta- ja kulttuuritutkijoista, toimittajista, kääntäjistä, kuvataiteilijoista, muusikoista, käytön tukihenkilöistä, sihteereistä ja toimistotyöntekijöistä, lastenhoitotyöntekijöistä, elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajista, puusepistä, vaattureista ja linja-autonkuljettajista.

Pohjanmaan maakunnassa Ammattibarometri laadittiin Vaasan ja Pietarsaaren seuduille. Monet pula- ja ylitarjonta-ammattit ovat samoja, mutta alueiden välillä on myös eroja. Esimerkiksi sosiaalialan ohjaajista ja rakennussähköasentajista on pulaa Pietarsaaren seudulla, mutta Vaasassa näiden ammattien tilanne on tasapainossa.

Kevään 2018 Ammattibarometriin verrattuna ammattien kirjo on laajentunut huomattavasti. Työvoimapulaa oli aiemminkin esimerkiksi lääkäreistä, psykologeista ja sairaanhoitajista, mutta tuoreimmassa arvioinnissa uusia työvoimapula-ammatteja olivat muun muassa erityisopettajat, koneenasettajat ja koneistajat, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijat sekä työnvälittäjät. Myös esimerkiksi pula hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä psykologeista oli pahentunut kevään Ammattibarometriin nähden. Ylitarjonta-ammattien määrä on pienentynyt kevään Ammattibarometrin arvioihin nähden.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Syksyn Ammattibarometrissa esimerkiksi lastenhoitotyöntekijöistä on ylitarjontaa, kun taas lastentarhanopettajista on pulaa. Ammattien tilanteet eroavat jonkin verran myös alueellisesti. Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 189. Työttömyys Pohjanmaan maakunnassa on pienentynyt. Etenkin vuodenvaihteen 2017–2018 tienoilla ja jälkeen lasku on ollut voimakasta, työttömien määrä jopa yli 20 prosenttia kuukausittain. Erityisesti nuorten keskuudessa työttömyys on laskenut voimakkaasti. Yli 50-vuotiaiden työttömien määrä kasvoi vielä hieman viime vuoden alussa, mutta sittemmin sekin on lähtenyt laskuun. Miesten osuus työttömistä on ollut paikoin yli 60 prosentissa, mutta viime kuukausina osuus on pysytellyt lähempänä 50 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus työt-

tömistä on pysytellyt viime kuukausina noin 12–16 prosentissa. Noin puolella työttömistä työnhakijoista on keskiasteen koulutus. Ammattiluokista suurin osuus työttömistä on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöillä sekä palvelu- ja myyntityöntekijöillä. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden osuus kaikista työttömistä on jonkin verran laskenut viime aikoina ja sitä mukaa palvelu- ja myyntityöntekijöiden osuus on kasvanut hienoisesti. Pitkäaikaistyöttömien määrä lähti laskuun vuoden 2017 keskivaiheilla ja laskuvauhti on kiihtynyt. Vuoden 2018 kesäkuussa yli yhden vuoden työttömänä olleiden osuus kaikista työttömistä oli 20 prosenttia. Tiedot ilmevät työ- ja elinkeinoministeriön Työnvälitystilastosta.

Rakennetyöttömien kokonaismäärä Pohjanmaan maakunnassa on pienentynyt viime aikoina yhä kasvavaa tahtia. Yli 40 prosenttia rakennetyöttömistä on pitkäaikaistyöttömiä, eli vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä olleita työnhakijoita. Kesäkuussa 2018 pitkäaikaistyöttömien määrä oli pienentynyt 30 prosentilla vuodentakaisesta. Rinnasteisten pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista rakennetyöttömistä on reilut 20 prosenttia. Heidän määränsä on jonkin verran elänyt vuosien 2017 ja 2018 aikana, mutta selkeää muutossuuntaa ei ole havaittavissa. Rinnasteisilla pitkäaikaistyöttömillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka viimeisimmän 16 kuukauden aikana ovat olleet vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana, mutta jotka eivät kuulu aiemmin mainittuun pitkäaikaistyöttömien ryhmään. Palveluilta työttömäksi jääneiden määrä on laskussa, joskaan ei yhtä kovasti kuin rakennetyöttömien yhteensä. Heidän osuutensa kaikista rakennetyöttömistä on noin 30 prosenttia. Palveluilta palveluille siirtyneiden osuus on noin reilut 6 prosenttia. Heidän määränsä on ollut kasvussa vuoden 2018 aikana.

Vaasan seutukunta

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 100 461 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 153 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 202.

Vaasan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	--	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kyrönmaan seutukunta

Isokyrö, Laihia

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 12 719 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 107 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 392.

Kyrönmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	--	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun (Sydösterbotten) alueella asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 17 413 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 108 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 4,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 349.

Suupohjan rannikkoseutu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

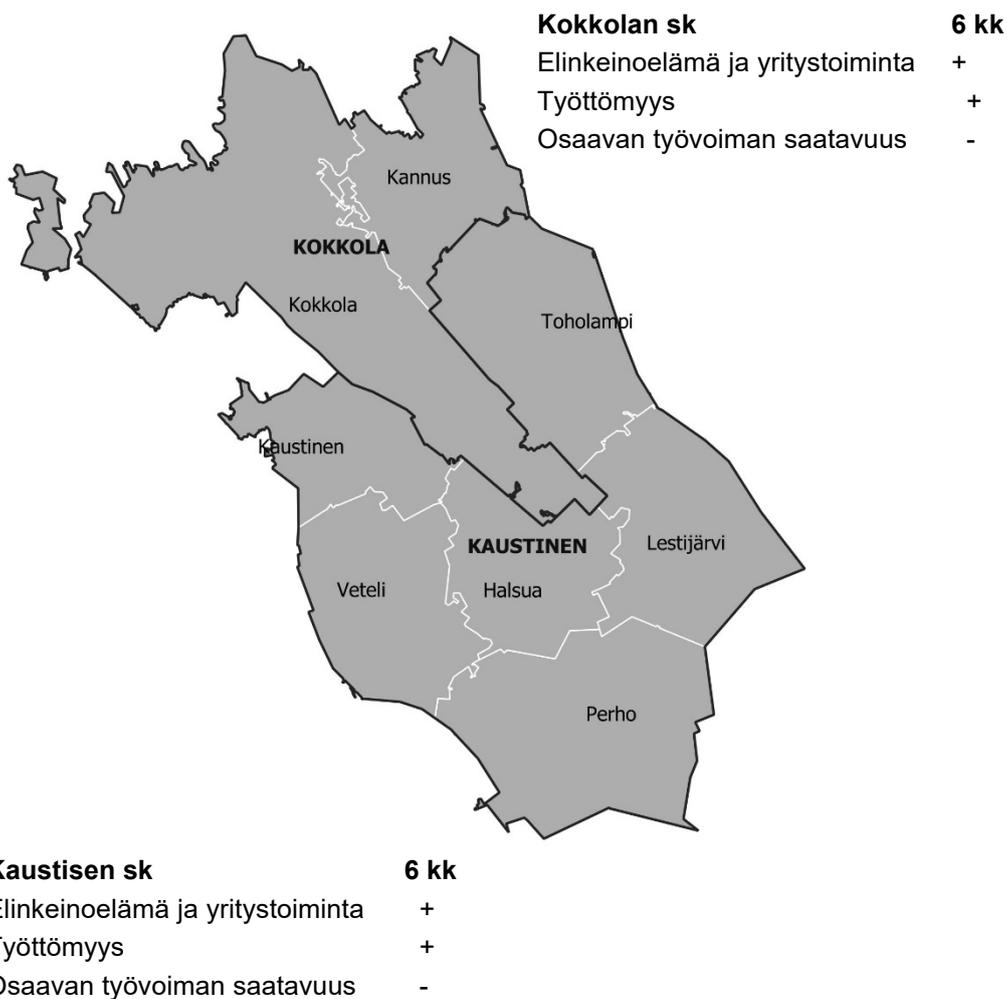
Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyy, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 49 879 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 35 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 246.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaalla asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 68 650 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 456 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 605.

Keski-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Keski-Pohjanmaan toimialarakenne on monipuolinen ja teollisuus vientipainotunutta

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne ja vahvat toimialakeskittymät. Alkutuotannon ja teollisen toiminnan osuudet korostuvat koko maahan verrattuna.

Maakunnassa on runsaasti vientipainottunutta teollisuutta. Viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta onkin yli 60 prosenttia. Keski-Pohjanmaan kaikista yritystoimipaikoista 10 prosenttia on sijoittunut teollisuustoimialoille, mutta se muodostaa yli 40 prosenttia kaikkien toimialojen liikevaihdosta. Teollisuustoiminnan osuus arvonlisäyksestä on neljänneksi suurin maakuntien välisessä vertailussa.

Kokkolassa on Pohjoismaisen suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, jossa toimii useita kemian- ja metallialan huippuyrityksiä. Kokkola Industrial Parkin (KIP) kymmenien teollisuus- ja palveluyritysten joukko työllistää tuhansia ihmisiä. Suurteollisuusalueen yritykset ovat useilla tuotemarkkina-alueilla ja monilla eri mittareilla mitattuna johtavia maailmassa. KIP on Skandinavian suurin epäorgaanisen kemian keskittymä, jonka tuotantolaitokset ovat pääosin kansainvälisiä ja lähes kaikki heidän tuotannostaan menee vientiin kaikkialle maailmaan. KIP:a pidetään kiertotalouden edelläkävijänä Suomessa ja koko Euroopassa, sillä alueen yritysten kesken on kehitetty vuosikymmenten ajan kiertotaloutta edistäviä teollisia symbiooseja. Kiertotalouden edistäminen tukee myös jalostusarvon nostamista. Kokkolan Sataman sijainti suurteollisuusalueen kupeessa on merkittävä tekijä vientiteollisuuden tukemisessa.

Akkuteollisuus on ollut kovassa nosteessa niin Keski-Pohjanmaalla kuin naapurimaakunnissakin. Kaivosyhtiö Keliberillä on litiumesiintymiä Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyysä, jotka ovat myös tulevien kaivosten sijaintipaikkoja. Litiumkemiantehaansa yritys on päättänyt sijoittaa KIP:n alueelle. Keliberin litiumprojektin lopullinen kannattavuusselvitys valmistui ja esiteltiin kesäkuussa 2018. Nykyisten oletusten ja tietojen pohjalta laaditut projektin taloudelliset laskelmat sekä analyysi osoittavat, että

Keliberin litiumprojekti on selkeästi kannattava. Yhtiö tähtää kaivostoiminnan käynnistämiseen ja litiumkarbonaatin valmistuksen aloittamiseen vuonna 2020. Litium on tärkein Li-ion-akuissa käytettävien akkukemikaalien elementti, ja akkuteollisuuden kasvu nostaa myös raaka-aineen kysyntää. Litiumtuotteiden markkinat ovat erittäin vahvat ja kysynnän ennustetaan kasvavan voimakkaasti koko seuraavan vuosikymmenen. 2030-luvun alussa litiumin kulutuksen ennustetaan olevan seitsemän kertaa suurempaa kuin se on tällä hetkellä.

Suuri osa suomalaisesta veneteollisuudesta on keskittynyt Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueelle. Alueella toimii satakunta yritystä jotka työllistävät noin 1 500 henkilöä. Alueen yrityksissä hoidetaan koko suunnittelu- ja valmistusketju: suunnittelu, automaatiokoneistus, CNC-koneistus, 3D-suunnittelu ja markkinointi. Valtaosa veneteollisuuden tuotteista menee vientiin. Veneteollisuuden ja -kaupan toimialajärjestö Finnboatin mukaan veneviennin arvo kasvoi viime vuonna yli kahdeksan prosenttia. Tärkeimpiä vientimaita viennin arvon mukaan ovat Malta, Ruotsi ja Norja. Venäjän-vienti on jäljessä huippuvuosista, mutta markkinoilla on merkkejä normalisoidumisesta. Suomessa valmistetaan myös miljoonien arvoisia luksusveneitä. Neljännes suomalaisista venealan yrityksistä arvioi henkilökunnan kasvavan, liikevaihdon kasvua odottaa yli 60 prosenttia yrityksistä. Veneklusterin merkitystä alueella kasvattaa suuri alihankkijaverkosto.

Myös liikennetoimialalla sekä talonrakennusteollisuudella on suuri merkitys alueelle. Kuljetus- ja varastointitoimialan toimipaikkoja maakunnassa on lähes 350 ja henkilöstöä noin 1 700. Yli puolet tämän päätoimialan toimipaikoista ja työllisistä on tieliikenteen tavarakuljetuksessa. Koko rakennustoimiala työllistää noin 1 700 henkilöä yli 500 yrityksessä. Talonrakentamisen toimipaikkoja alueella on parisen sataa ja toimiala työllistää yli 500 henkilöä. Myös erikoistuneen rakennustoiminnan toimipaikkoja on runsaasti. Pääasiassa rakennuspaikan valmistelutyön, LVI-asennusten sekä sähköasennusten parissa toimivista yrityksistä koostuva toimiala työllistää yli tuhat henkilöä reilussa 300 yrityksessä.

Turkistarhaus on Keski-Pohjanmaan vahvuus. Suomi on maailman johtaja turkiskettujen kasvattaja ja merkittävä minkkien tuottaja. Lähes kaikki maan noin tuhannesta turkistilasta toimivat pieninä perheyriksinä pohjalaismaakunnissa. Tilastokeskuksen tietojen mukaan Keski-Pohjanmaalla oli noin 150 turkistarhaustoimipaikkaa vuonna 2016 ja toimipaikat työllistivät kolmisensataa henkilöä. Lisäksi ala työllistää epäsuorasti. Turkisalan tuotanto menee lähes kokonaan vientiin. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liiton mukaan turkisten viennin arvo oli 460 miljoonaa euroa vuonna 2014 ja turkiselinkeino maksoi veroja lähes 50 miljoonaa euroa. Verotulojen merkitys on suuri pienille kunnille, joissa yritykset useimmiten toimivat. Pohjanmaan ELY-keskus osallistuu aktiivisesti pohjalaismaakuntien turkisalan kehittämisverkoston toimintaan. Te-

koälyn vieminen turkisalalle on saatu käyntiin esimerkiksi Foxstock- ja Foxcraft-yrityksissä. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto STKL:n sekä Profurin kanssa on oltu käynnistämässä laajemmin tekoälyn käyttöönottoa turkistarhoilla.

Kokkola on perinteinen kaupan alan keskus. Keski-Pohjanmaalla on viitisensataa kaupan alan yritystä, joka on vajaan viidenneksen yritysten kokonaislukumäärästä alueella. Vuonna 2016 ala työllisti maakunnassa yli 2 700 henkilöä, 20 prosenttia kaikkien toimialojen työllisistä. Kaupan alan liikevaihto muodostaa yli neljänneksen maakunnan kaikkien toimialojen liikevaihdosta. Palvelualojen osuus on suhteellisesti pienempi kuin koko maassa, mutta uudet työpaikat syntyvät kuitenkin palvelualoille. Kaupan sekä kuljetuksen ja varastoinnin osuudet arvonlisäyksestä ovat suurta maakunnallisessa vertailussa. Teollisuuden toimintojen ulkoistaminen on siirtänyt työpaikkoja palvelusektorille.

Maa-, metsä- ja kalataloustoimiala työllistää noin 2 300 henkilöä Keski-Pohjanmaalla ja välillisesti vielä enemmän. Kaustisen seudulla toimiala työllistää viidenneksen alueen väestöstä, Kokkolan seutukunnassa osuus on luonnollisesti pienempi. Lähes kaikki maa-, metsä- ja kalataloustoimialan työlliset ovat maataloudessa, mutta joitain satoja työllisiä on myös metsäteollisuudessa. Elintarviketeollisuus työllistää maakunnassa viitisensataa henkilöä. Sen osuus kaikista teollisuuden työllisistä Kaustisen seudulla on yli 20 prosenttia ja Kokkolan seudulla noin 9 prosenttia. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset ovat lihanjalostuksessa, meijeritoimialalla sekä virvoitusjuomien valmistuksessa.

Yrityskentän kasvun odotetaan painottuvan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Maakunnittaisessa vertailussa Keski-Pohjanmaalla onkin kolmanneksi eniten yrittäjiä alueen työllisiin nähden. Uudenaista liiketoimintaa on syntynyt muun muassa IT-alalle. Akkuteollisuuden ja sen raaka-ainetuotantoon liittyvät odotukset ovat korkealla Keski-Pohjanmaalla ja naapurimaakunnissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman Alueiden vahvuuksien analyysin mukaan työn tuottavuus maakunnassa on keskitason yläpuolella ja työllisyys on ollut myös suhteellisen positiivinen. Maakunnan koulutustasossa jäädään jonkin verran mediaanista. Keskeinen haaste Keski-Pohjanmaalla on kuitenkin siellä toimivien yritysten t&k-intensiteetin vähäisyys.

Maakunnan väestökehitys aiheuttaa haasteita yritysten kasvulle

Keski-Pohjanmaan väkiluku on kasvanut hiljalleen tällä vuosituhanella, mutta aivan viimeisimmät väestön ennakkotilastot osoittavat väkimäärän kääntyneen laskuun. Vä-

keä karkaa muihin maakuntiin Suomen sisällä, mutta muuttovoittoa saadaan maahanmuuton kautta. Vuonna 2016 suurimpia Keski-Pohjanmaalle kohdistuvan maahanmuuton lähtömaita olivat Vietnam, Iran ja Ruotsi. Keski-Pohjanmaalta muutetaan eniten Ruotsiin, Norjaan ja Saksaan. Koko Suomen tasolla suurimpia maahanmuuton lähtömaita ovat Irak, Viro ja Venäjä, mutta Keski-Pohjanmaalle näistä maista muuttaneiden osuus ei ole yhtä suuri. Suomesta muuttaa eniten väkeä Ruotsiin, Viroon ja Britanniaan, joista kaksi jälkimmäistä eivät Keski-Pohjanmaan tilastoissa nouse suosituimpiin maihin.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Keski-Pohjanmaan väkiluvun ennustetaan kasvavan maltillisesti, vajaan kaksi prosenttia vuoteen 2025 mennessä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna eniten kasvua odotetaan 35–44- sekä yli 65-vuotiaiden ikäryhmiin. 45–54- sekä 55–64-vuotiaiden määrän ennustetaan pienentyvän eniten. Tilastokeskuksen mukaan Kaustisen seutukunnassa väestön määrä pienentyy noin 3,5 prosentilla ja vuonna 2025 seutukunnan väkiluku olisi noin 14 900. Suhteellisesti eniten pienentyvä ikäryhmä seutukunnassa on 55–64-vuotiaat. Eniten kasvaa yli 65-vuotiaiden ikäryhmä. Kokkolan seutukunnassa väestön määrän odotetaan kasvavan reilulla kolmella prosentilla 54 900:aan. Ikäryhmittäinen kehitys on hyvin saman suuntaista kuin Kaustisen seutukunnassa. Kuitenkaan viimeaikainen väestökehitys ja yleiset tunnelmat alueella eivät juurikaan tue Tilastokeskuksen väestöennustetta.

Kattava infrastruktuuri on edellytys alueen vientiteollisuuden elinvoimalle

Kokkolassa sijaitseva satama sekä raideliikenneyhteydet palvelevat maakunnan teollisuutta. Kokkola-Pietarsaaren lentoasema palvelee liike- ja vapaa-ajan matkustajaliikennettä. Maakunnassa sijaitsee useita kaupan ja teollisuuden logistiikkakeskuksia, joiden toiminnan ja kehittymisen kannalta toimiva infrastruktuuri on välttämätöntä.

Kokkolan satama on maan kolmanneksi suurin yleissatama ja sen erikoisosaamista on kaivannaisteollisuus. Sataman merkitys Venäjän kauttakulkuliikenteelle on suuri. Sen liikennemäärät ovat kasvaneet voimakkaasti pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen kehittämistyön ansiosta. Elokuussa 2018 Kokkolassa käynnistyi satamaan johtavan syväväylän ruoppaukset. Väylän ja satama-altaan syventäminen edesauttavat Kokkolan seudun teollisuutta ja Venäjän transiitokuljetuksia, jotka tarvitsevat isojen laivojen kuljetuspalveluita. Satamainvestoinnit luovat myös edellytyksiä tulevaisuuden kasvulle.

Liikenne- ja viestintäministeriö laski lausuntokierrokselle luonnoksen maanteiden ja rautateiden runkoverkosta elokuussa 2018. Esityksessä suuri osa valtatiestä 8 oli jätetty runkoverkon ulkopuolelle. Pohjalaismaakunnissa esityksen mukaisia runkoverkko-osuuksia olisi 8-tiellä vain välillä Ytterjeppo–Kokkola. Kuitenkin valtatie 8 varrella on Suomessa ainutlaatuinen vientiteollisuuden ja satamien vyöhyke, mikä tekee

siitä eräänlaisen vientiteollisuuden tuotantolinjan. Valtatiellä on suuri merkitys myös kotimarkkinateollisuudelle, kaupalle, työssäkäyntiliikenteelle sekä merelliselle matkailulle. Valtatien 8 vaikutusalueella ovat Turun, Porin, Vaasan, Kokkola-Pietarsaaren ja Oulun lentoasemat. Tien liikennemäärät ovat kasvaneet ja valtatie 8 myös kompensoi rannikolta puuttuvaa rautatieyhteyttä ja siksi sen kehittäminen runkoverkon osana olisi erityisen tärkeää. Pohjanmaan ELY-keskus valmistelee lausuntoa runkoverkkoesitykseen ja toivoo valtatie 8 liittämistä kokonaisuudessaan mukaan runkoverkkoon.

Alueen teollisuuden toimintaedellytyksiä ja muun muassa sataman saavutettavuutta parantaisi myös valtatie 13 parantaminen ylimaakunnallisesti.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keski-Pohjanmaan yrityskanta on vaihdellut viime aikoina noin parilla kymmenellä yrityksellä vuosittain. Vuonna 2016 yrityskanta oli hieman suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Aloittaneita yrityksiä oli noin 260 ja lopettaneita noin 250. Eniten yrityksiä on tukku- ja vähittäiskaupan sekä rakentamisen toimialoilla. Näillä aloilla yrityksiä perustetaan ja lopetetaan eniten vuosittain. TE-toimisto on tehnyt vuoden 2018 alkupuolella 67 myönteistä starttirahapäätöstä Keski-Pohjanmaalla.

Näkymät erityisesti teollisuudessa hyvät

Elinkeinoelämän ja toimialojen tilannetta ja näkymiä seuraavat useat katsaukset ja barometrit. Niiden viesti on monelta osin yhtenäinen: Keski-Pohjanmaan yritysten tilanne on pääosin hyvä ja näkymät positiiviset. Seuraavassa on tarkasteltu tuoreimpien Pohjanmaan ELY-keskuksen Suidannekatsauksen, Elinkeinoelämän keskusliiton Suidannebarometrin, Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelin sekä Suomen Yrittäjien, työ- ja elinkeinoministeriön ja Finnveran Pk-yritysbarometrin tuloksia.

Yleiset suhdannenäkymät ovat Keski-Pohjanmaalla positiiviset. Elinkeinoelämän keskusliiton Suidannebarometrissa pohjalaismaakuntien suhdannenäkymät ovat jopa koko maata valoisammat. Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrissa suhdannenäkymät olivat kuitenkin Pohjanmaan ELY-keskusalueella selvästi kevään tilannetta heikommat. Suidannenäkymien saldoluku ELY-keskusalueella oli +20, kun se viime keväänä oli +33. Koko maassa suhdannenäkymien saldoluku oli syksyllä +27. Saldoluvut ovat silti vielä reippaasti positiivisen puolella.

Teollisuuden liikevaihto Keski-Pohjanmaalla on kasvanut reippaasti vuoden 2017 ajan. Esimerkiksi viime vuoden toisena neljänneksenä liikevaihto kasvoi yli 25 prosenttia edellisvuoden vastaavaan neljännekseen verrattuna. Erityisen hyvin menee metalliteollisuudessa, jossa liikevaihto kasvoi lähes 60 prosenttia viime vuonna. Kone-

ja laitevalmistuksessa liikevaihto kasvoi noin kahdeksan prosenttia ja elintarviketeollisuudessa noin kolme prosenttia. Barometrit ja katsaukset kertovat, että teollisuustuotanto kasvaa ja kannattavuus on parantunut. Esimerkiksi Pohjanmaan kauppakamarin Business Panel kertoo, että teollisuuden tilanne on parantunut viime syksystä ja tunnelmat ovat korkeimmillaan 2010-luvun aikana. Mittareista korkein saldoluku on liikevaihdolla. Yli 70 prosenttia teollisuuden vastaajayrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan tänä vuonna. Ainoastaan investointien saldoluku on laskenut hieman edellisestä mittauksesta.

Pohjanmaan ELY-keskusalueella kemianteollisuuden liikevaihto oli laskussa vuonna 2016. Viime vuoden ensimmäisenä neljänneksenä liikevaihto kasvoi lähes 10 prosenttia vuotta aiempaan nähden, mutta loppuvuoden aikana liikevaihto jälleen supistui hieman. Kulkuneuvojen valmistuksen liikevaihto on ollut pääosin kasvussa ELY-alueella.

Keski-Pohjanmaan teollisuusviennillä menee hyvin. Viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on noin 60 prosenttia. Vuonna 2016 vientiliikevaihto oli vielä laskussa, mutta viime vuoden aikana vienti kasvoi lähes 40 prosenttia vuotta aiempaan nähden.

Rakennusalan liikevaihtotrendi on ollut kasvussa Keski-Pohjanmaalla viime vuosina. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 19 prosenttia vuotta aikaisempaan nähden. Myös kahden seuraavan neljänneksen aikana kasvu oli positiivista, joskin hieman maltillisempaa. Kuitenkin aivan viime aikoina liikevaihtotrendikäyrä on hieman tasaantunut. Pohjanmaan kauppakamarin Business Panelin mukaan rakennusalan tilanne on toimialoista epävarmin ja yritykset ennakoivat huonompia aikoja. Kuluneen kesän ja syksyn aikaan rakennusalan laskusta onkin jo nähty viitteitä. Rakennusalalla ainoastaan rekrytointien saldoluku on kasvanut viime syksyyn verrattuna. Alalla on huutava pula osaavasta työvoimasta. Liikevaihto-odotukset ja tunnelma ovat myös positiivisia, mutta tilauskanta ja investoinnit ovat painuneet miinukselle.

Kaupan alalla liikevaihto on kasvanut muutamia prosentteja vuoden 2017 aikana. Liikevaihtotrendi on useiden vuosien ajan ollut tasaisessa, loivassa nousussa. Pohjanmaan kauppakamarin Business Panel -selvityksen mukaan palvelualan näkymät ovat positiiviset, ja etenkin tunnelma on korkealla. Myös liikevaihto-odotukset ovat korkealla. Kaupan alalla on tapahtunut suurta parannusta edelliseen mittaukseen nähden. Erityisesti tunnelma on kohonnut. Myös kaupan alalla liikevaihto-odotukset ovat parantuneet. Rekrytointitarve on merkittävä, eikä kaupan alan vastaajilla ole irtisanomisaikaita.

Osaavan työvoiman puute esteenä yritysten kasvulle

Syksyn Pk-yritysbarometrissa suhdannenäkymät Pohjanmaan ELY-keskusalueella henkilökunnan määrän suhteen ovat positiivisia (saldoluku + 7), joskin näkymät ovat heikentyneet kevään barometrista (saldoluku + 14) ja myös saldoluku on myös alhaisempi kuin koko maassa (saldoluku + 14).

Taloustilanteen parantumisen ja työllisyystilanteen elpymisen myötä yritykset ovat raportoineet entistä pahemmista rekrytointiongelmista. Työvoimaa on palkattu lisää ja yritykset ovat kertoneet suunnitelmista lisätä henkilöstöä syksyn lähestyessä. Työvoiman heikko saatavuus vaivaa useita toimialoja Keski-Pohjanmaalla. Osaavan työvoiman puute jarruttaa ja jopa estää yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tilanteessa, jossa sille muilta osin olisi otolliset mahdollisuudet. Esimerkiksi Elinkeinoelämän Suhdannebarometrissa sekä Pohjanmaan Kauppakamarin Business Panelissa lähes puolet vastaajayrityksistä raportoi ammattityövoiman puutteen tuotannon kasvun esteeksi. Rekrytoinneissa haasteiksi nousi hakijoiden tehtävään riittämätön työkokemus sekä soveltumaton koulutus. Pohjanmaan ELY-keskusalueen syksyn 2018 Pk-yritysbarometrissa 17 prosenttia vastaajayrityksistä raportoi työvoiman saatavuuden yhdeksi pahimmista kehittämisen esteistä. 40 prosenttia alueen yrityksistä kertoo palkanneensa uutta henkilöstöä viimeisten 12 kuukauden aikana. Henkilöstön koulutus oli toiseksi suosituin yritysten uusiutumistoimi 56 prosentin osuudellaan. 40 prosenttia yrityksistä näkee henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen kehittämistarpeinaan.

Alueella kuitenkin on vielä jonkin verran työttömiä työnhakijoita, eli työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannossa on ongelmia. Yritykset eivät useissa tapauksissa koe työnhakijoiden osaamistasoa riittäväksi. Työmarkkinat ovat muuttuneet eikä esimerkiksi teollisuudessa ole enää kovin paljoa niin sanottuja sisääntuloammattajeja, joissa vaatimustaso olisi matalampi ja joiden kautta työntekijä pääsisi kehittymään vaativampiin tehtäviin. Yritysten haasteena on kehittää prosesseja ja liiketoimintaa ja samaan aikaan rekrytoida ja kouluttaa uutta henkilöstöä. Toisaalta tässä työssä onnistuminen on yritykselle merkittävä kilpailutekijä.

Julkisen hallinnon rooli kohtaanto-ongelman ratkaisemisessa on merkittävä. Elinikäinen oppiminen ja osaamisen päivittäminen ovat välttämättömiä keinoja pysyä mukana nykypäivän työelämässä. Nopeampia ja tehokkaampia ratkaisuja yritysten kohdennettuihin osaamistarpeisiin täytyy kehittää ja rahoitusinstrumentteja lisätä. Koulutustarjontaa Keski-Pohjanmaalla on hyvä, mutta alue kilpailee nuorista yliopistokaupunkien kanssa.

Keski-Pohjanmaalla investoidaan monipuolisesti eri aloille

Keski-Pohjanmaalla on käynnissä useita merkittäviä investointihankkeita eri aloille. Myös ympärysmääkuntien hankkeilla on positiivisia heijastusvaikutuksia alueelle.

Syksyn 2018 Pk-yritysbarometrin mukaan 36 prosenttia vastaajayrityksistä Pohjanmaan ELY-keskusalueella on kasvuhakuisia. Osuus on hieman alhaisempi kuin kevään barometrissa. Investoinnit ovat ehdottomasti suosituin yritysten toteuttama uusiutumistoimi 71 prosentin osuudellaan.

Keliber Oy tiedotti tammikuussa 2018, että se jatkaa litiumtuotannon valmistelua kahden tuotantolaitospaikkakunnan ratkaisuna. Yhtiön litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyysässä. Kaivoksista saatava malmi rikastetaan Kaustisen Kalavedelle rakennettavassa rikastamossa. Litiumkemiantehdas, jossa malmirikaste jatkojalostetaan litiumkarbonaatiksi, sijoitetaan Kokkolaan KIP:n alueelle. Kesäkuussa julkaistu litiumprojektin lopullinen kannattavuus selvitys vahvistaa projektin liiketaloudellisen kannattavuuden.

Keski-Pohjanmaan alueelle on suunniteltu satojen tuulivoimaloiden rakentamista lähivuosina. Suurin osa voimaloista keskittyisi Lestijärvelle, Toholammille ja Kannukseen. Hankkeiden kokonaisarvo on useita miljardeja euroja. Esimerkiksi YIT suunnittelee Lestijärvelle noin 95 tuulivoimalan puistoa. Suunniteltujen tuulivoimaloiden vuotuinen sähkön nettotuotanto tulisi olemaan noin 1 100 gigawattituntia, mikä vastaa yli puolta koko maakunnan vuotuisesta sähkönkulutuksesta. Puistojen maksamilla kiinteistöveroilla tulee olemaan erittäin positiivinen vaikutus kuntatalouteen kiinteistöverotuloina sekä muun muassa maanomistajien ja työllisten kautta.

Kokkolassa on käynnissä useita kauppaja- ja toimitilainvestointeja. Esimerkiksi saksalainen kauppaketju Lidl rakentaa jo toista myymäläänsä kaupunkiin. Myymälän rakennustyöt ovat edenneet aikataulussa ja se avataan ensi vuonna. Osuuskauppa KPO:n vuoden 2018 merkittävimpiin investointeihin kuuluu S-Marketin rakentaminen Kokkolan Halkokarille. Elokuussa 2018 yhtiö tiedotti myymälän rakennustöiden saavuttaneen harjakorkeuden.

Kokkolan satama-alue on kehitetty pitkäjänteisesti. Tällä hetkellä satamassa käynnissä olevat ruoppaustyöt edistävät Kokkola Industrial Parkin toimintaedellytyksiä ja helpottavat koko maan teollisuusvientä.

Maakunnassa on käynnissä myös julkisia investointeja, kuten Chydeniuksen koulun rakentaminen Kokkolassa. Keskustelua on käyty myös monitoimihallista, rautatien investoinneista, kaksoisraiteen rakentamisesta Kokkolan satamaan sekä ratapihan kehittämisestä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Pohjanmaalla on tehty pitkäjänteistä työtä alueellisten kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseksi. Alueen oppilaitosten ja TE-toimiston yhteistyöllä on kehitetty työttömien sekä yritysten henkilöstön osaamista. Maakunnassa on erityisen hyviä kokemuksia rekrytointitoimivuudesta. Korkeakoulumahdollisuuksia osana työllistymispalveluita olisi hyvä lisätä.

Pohjanmaan ELY-keskus ja TE-toimisto ovat erilaisilla kyselyillä selvittäneet yritysten osaamistarpeita sekä työnhakijoiden koulutustarpeita. Pohjanmaan TE-toimiston henkilökunnalle tehdyn kyselyn mukaan asiakkailta on eniten puutteita kielitaidossa, tietoteknisissä taidoissa sekä verkosto- ja vuorovaikutusosaamisessa. Koulutustarpeita selvitettiin ammattiryhmittäin, mutta kaikissa ammattiryhmissä korostuivat lähinnä tietoteknisten taitojen sekä kielitaidon puute. Johtotason työtä hakevia asiakkaita on vähän, mutta heillä osaamisvajeet liittyvät usein johtamistaitoihin, kansainvälisyyteen sekä verkostoitumiseen ja oman osaamisen markkinoinnin puutteisiin. Erityisasiantuntijoilla ja asiantuntijoilla haasteena on nopeasti vanheneva osaaminen erityisesti tietotekniikassa, mutta myös kielitaidossa on havaittu puutteita. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöillä sekä palvelu- ja myyntityöntekijöillä on puutteellisia taitoja mm. asiakaspalvelussa ja substanssiosaamisessa. Joiltain asiakkailta puuttuu tiettyjä pätevöitymisiä ja kortteja. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmään kuuluvilta hakijoilta kaivataan monipuolisempia taitoja ja yleistä osaamisen päivittämistä. Monilta hakijoilta puuttuu alan tutkinto. Prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä koulutustarpeet liittyvät erityisesti ammattipätevyyksiin, ajolupiin ja korttikoulutuksiin. Tietotekniikka- ja kieliosaamisen lisäksi muutososaamisen puute korostuu läpi ammattiryhmien.

Muun muassa maansisäisestä muuttotappiosta johtuva väestörakenteen muutos aiheuttaa haasteita työvoiman saatavuudelle. Alueen houkuttelevuutta erityisesti nuorten silmissä tulisi lisätä. Niin sanotut perinteiset alat, kuten metalliala, ovat menettäneet vetovoimaansa. Digitaalisuus on kuitenkin läsnä myös näillä aloilla ja ne vaativat monipuolista osaamista. Julkisen ja yksityisen sektorin haasteena on tuoda työelämään tutustumisen lähemmäs nuoria jo peruskoulussa esimerkiksi kesätyöseteleiden kautta.

Ammattibarometri kertoo työvoimapulan lisääntyneen eri aloilla

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Syksyllä 2018 laaditun Ammattibarometrin mukaan Keski-Pohjanmaan maakunnassa on pulaa sovellusohjelmoijista, konetekniikan asiantuntijoista, rakennusalan insinööreistä ja työnjohtajista, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista, myynnin ammattilaisista (erikoismyynti), ravintola- ja suurtaalousalan ammattilaisista, asbestinpurkajista, alumiinihitsaajista, ammattitaitoisista koneistajista, moottoriajoneuvojen asentajista, ammattipätevyyden omaavista kuorma-autonkuljettajista, siivoojista sekä lukuisista terveydenhuollon ammattiryhmistä. Myös keväällä 2018 alueella oli pulaa työntekijöistä sosiaali- ja terveysalalla, teollisuudessa ja palvelualalla. Kevään 2017 Ammattibarometriin verrattuna ammattien kirjo on laajentunut huomattavasti ja myös viime syksyn arviointeihin nähden pula-ammattien määrä on lisääntynyt. Työvoimapulaa oli aiemminkin esimerkiksi ylilääkäreistä, farmaseuteista ja sairaanhoitajista, mutta tuoreimmassa arvioinnissa uusia työvoimapulamatteja olivat muun muassa hitsaajat ja kaasuleikkaajat, ohutlevysepat, sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, kuulontutkijat ja puheterapeutit sekä toimisto- ja laitossiivoojat.

Ylitarjonta-ammattien määrä alueella on vähentynyt aikaisempiin Ammattibarometreihin verrattuna, mikä kielii työntekijöiden kysynnän kasvamisesta. Syksyn 2018 Ammattibarometrissa ylitarjontaa on laboranteista, sihteereistä ja toimistotyöntekijöistä, myyjistä (kaupat, ei erikoismyynti), konepuusepistä, rakennusmaalareista ja ompelijoista. Perinteisesti alueella on ollut ylitarjontaa muun muassa myyjistä, yleissihteereistä, ammatillisen koulutuksen opettajista, tietoliikenteen ja tietotekniikan insinööreistä, laboranteista sekä mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Kevään Ammattibarometrissa esimerkiksi kauppojen myyjistä on ylitarjontaa, kun erikoismyynnin ammattilaisista on pulaa. Ammattiryhmien tilanteet eroavat jonkin verran myös alueellisesti. Tämä haastaa jatkokouluttautumiseen, osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Kohtaanto- ja rekrytointiongelmien ratkaisemiseksi olisi tärkeää mahdollistaa joustavammat koulutusmahdollisuudet kaikilla koulutusasteilla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisten määrä on laskenut Keski-Pohjanmaalla noin yhden prosentin vuosivauhtia viime vuosina. Vuonna 2016 maakunnassa oli noin 27 400 työllistä. Kokkolan seutukunnassa työllisten määrän vähentyminen on suhteessa paljon pienempää kuin Kaus-tisen seudulla.

Työttömien määrä Keski-Pohjanmaalla on vähentynyt yhä kiihtyvällä tahdilla vuoden 2018 aikana. Nuorten työttömyys on ollut laskussa jo pitkään, mutta hiljalleen myös yli 50-vuotiaiden työttömien määrä on alkanut pienentyä yhä suuremmissa määrin. Kesäkuussa 2018 alle 25-vuotiaiden työttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista oli 17,7 prosenttia. Yli 50-vuotiaita oli 31,1 prosenttia työttömistä. Miesten osuus työttömistä työnhakijoista oli 49,6 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pudonnut suhteessa hieman enemmän kuin kaikkien työllisten määrä. Ulkomaalaisten osuus työttömistä oli noin viisi prosenttia, hieman vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Noin 55 prosentilla työttömistä on keskiasteen koulutus ja ammattiryhmittäin eniten työttömiä on palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden osuus työttömistä on viime vuosina hieman kasvanut, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden osuuden pienentyessä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on pienentynyt voimakkaasti.

Rakennetyöttömien määrä Keski-Pohjanmaalla on pienentynyt yhtäjaksoisesti vuoden 2017 alkupuolelta lähtien kiihtyvällä tahdilla. Kesäkuussa 2018 rakennetyöttömiä oli maakunnassa noin 1 400. Pitkäaikaistyöttömien eli vähintään vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden osuus rakennetyöttömistä on hieman alle 40 prosenttia, ja tässä ryhmässä työttömyys onkin vähentynyt suhteellisesti eniten. Rinnasteisia pitkäaikaisyöttömiä on noin neljännes kaikista rakennetyöttömistä. Myös heidän määränsä on laskusuunnassa, mutta tahti on hieman hidastunut esimerkiksi vuodentakaisesta. Rinnasteisilla pitkäaikaisyöttömillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka viimeisimmän 16 kuukauden aikana ovat olleet vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana, mutta jotka eivät kuulu aiemmin mainittuun pitkäaikaisyöttömien ryhmään. Palveluilta työttömäksi jääneitä on noin 400 kuukausittain, eli noin 30 prosenttia kaikista rakennetyöttömistä. Heidän määränsä on vähentynyt pitkään, mutta kesäkuukausina määrä kasvoi hieman. Palveluilta palveluille siirtyneiden määrä on ollut kasvussa vuoden 2018 aikana ja heitä on noin seitsemän prosenttia kaikista rakennetyöttömistä.

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 15 471 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 239 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 504.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 53 179 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väkiluku väheni 217 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 101.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 411 762 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 369 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 21 605.

Pohjois-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Pohjanmaan väestö on nuorta ja koulutautunutta, eurooppalaisittainkin verrattuna. Vajaa kaksi kolmasosaa asukkaista asuu Oulun seudulla ja merkittävin väestökasvu toteutuu edelleen maakunnan keskuseudulla. Maakunnan elinkeinojen ja työmarkkinoiden näkymät jatkuvat positiivisina. Pitkään jatkunut taantuma on ohitettu ja talous on kasvu-uralla. Viime kuukausien aikana on tiedotettu merkittävistä uusista investointisuunnitelmista, jotka tukevat maakunnan tuotannollista pohjaa ja edistävät työllisyyden kasvua tulevaisuudessa.

Taloukasvu on lisännyt huomattavasti työvoiman kysyntää ja avoimien työpaikkojen määrää. Kysynnän lisäys on ollut niin ripeää, että monilla työnantajilla on vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa tarpeisiinsa. Työvoimavajeita ja vaikeuksia rekrytoinnissa koetaan useilla toimialoilla, eri ammattiryhmissä ja ongelmia esiintyy eri puolilla maakuntaa. Työvoiman saatavuusongelma ei koettele vain maakuntakeskuksen työnantajia, vaan myös monissa maaseutukunnissa koetaan vaikeuksia rekrytoida työntekijöitä. Tiedossa on useita isoja investointihankkeita, jotka tukevat työllisyyden kasvua, mutta samalla edellyttävät tehokkaita työllistymistä edistäviä toimenpiteitä, jotta työnantajat saavat palkattua osaavaa ja motivoitunutta työvoimaa.

Pohjois-Pohjanmaalla on kansainvälisen tason osaamista ja menestyviä yrityksiä useilla korkean teknologian aloilla, erityisesti tietoliikennesektorilla. Kasvuun ja kansainvälistymiseen pyrkiviä teknologiayrityksiä on kyettävä kehittämään yritystoiminnan eri vaiheissa - erityisesti tuotteistamisen, markkinoinnin ja myynnin kysymyksissä. Menestyvät tuotteet ja palvelut perustuvat vahvaan perustutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tulevaisuuden 6G-teknologian kehittämisessä maakunta on eturivissä. Oulun yliopisto vetää tulevina vuosina Suomen Akatemian rahoittamaa 6Genesis -ohjelmaa,

jossa tutkitaan 5G-tietoliikennestandardin käyttöönottoa ja sen jälkeen tulevaa 6G-standardia.

Pohjois-Pohjanmaan saavutettavuus ja liikenteen sujuvuus paranevat jatkossa, kun merkittävät liikenneväyläinvestoinnit valmistuvat ja uusia lentoyhteyksiä avataan. Lisää matkailua palvelevia lentoyhteyksiä on luvassa talvisesonkiin ja Oulusta avataan suorat lennot Tukholmaan suunnitelmien mukaan marraskuussa. Edellisen kerran vastaavaa reittiä lennettiin Oulusta vuonna 2014. Tietoverkkoyhteydet kehittyvät alati Pohjois-Pohjanmaalla. Maakunnan julkiset ja yksityiset toimijat ovat investoineet laajakaistainfraan useita kymmeniä miljoonia euroja viimeisen vuosikymmenen aikana.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Pankki toteaa kesäkuun ennusteessaan, että maamme talous on kasvanut yhtäjaksoisesti jo kolme vuotta ja tänä vuonna Suomi siirtyy noususuhdanteesta korkeasuhdanteeseen. Kasvu on toteutunut toimialoittain maassamme laajalla rintamalla, kun vienti vetää, kotimaassa investoidaan ja kulutuskyky on aiempaa vireämpää. Vuosien 2018–2020 BKT-luvuiksi Suomen Pankki ennustaa 2,9 %, 2,2 %, ja 1,7 %. Kasvu jatkuu siis tulevinakin vuosina, mutta tahti hiipuu kohti ennustejakson loppua. Työllisten määrä on kasvanut nopeasti koko maassa ja kasvun odotetaan jatkuvan. Useissa maakunnissa työikäisen väestön väheneminen, työmarkkinoiden kohtaamiongelmat ja korkea rakenteellinen työttömyys kuitenkin hidastavat työllisyyden kasvua.

Talouden kasvu on lisännyt toimeliaisuutta ja yritysten tulosta eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata. ICT, metalli ja rakentaminen ovat liikevaihdolla mitattuna maakunnan kärki-klustereita – työllisten määrän perusteella kärjessä ovat rakentaminen, ICT ja matkailu. Kaikki maakunnan päätoimialat/klusterit ovat kasvussa, osa kasvaa jopa voimakkaasti ja kasvu on nähtävissä kaikilla maakunnan seuduilla. Erityisesti rakentamisessa ja palveluyrityksissä liikevaihto on kasvanut erittäin hyvin – teollisuudessa ja kaupan aloilla liikevaihdon lisäys on ollut maltillisempaa. Kasvu on heijastunut myös yritysten henkilöstötarpeeseen: Tilastokeskuksen tietojen mukaan yritysten henkilöstömäärä kasvoi vuoden alkupuolella eri puolilla maakuntaa, poikkeuksena Haapavesi-Siikalatvan –seutu ja liikevaihdon tavoin rakentaminen ja palvelualat ovat olleet päätoimialoista kärjessä.

Pohjois-Pohjanmaan pk-yritysten suhdanneodotukset ja näkymät henkilöstötarpeesta ovat syksyn yritysbarometrin mukaan hieman heikentyneet sitten viime kevään. Viidennes vastanneista pk-yrityksistä arvioi henkilöstömääränsä kasvavan vuoden kuluessa ja reilut 70 % yrityksistä ei koe tarvetta tehdä muutoksia nykyiseen tilanteeseen.

Noin joka kymmenennellä yrityksellä on mahdollinen tarve vähentää työntekijöitä seuraavan vuoden aikana. Vaikka suhdanneodotukset ovat aiempaa hieman huonommat, talouden heikkenemiseen uskoo silti vain vajaa 10%, tilanteen näkee pysyvän ennallaan 52 % ja lähes 40 % yrityksistä luottaa nousun jatkuvan seuraavan vuoden ajan.

Alkuvuonna ELY-keskuksen yritysrahoitusta on myönnetty teollisuuden aloista erityisesti elintarvike-, elektroniikka- ja metalliteollisuuteen. Palveluissa matkailun ohjelmapalveluja kehitetään aktiivisesti ja myös liike-elämän tukipalvelujen rahoituskysyntä on ollut hyvällä tasolla. Moni rahoitusta hakenut yritys tekee kehitystyötä vientikaupan menestymiseksi. Digitalisaatio näkyy yritys kentässä yhä vahvemmin toimialasta ja sijainnista riippumatta, kun uutta liiketoimintaa syntyy erilaisten älykkäiden ratkaisujen ympärille. Perinteisen teollisuuden kehittämishankkeilla on haettu robotiikan käytön ja tuotannon automaattisen ohjauksen lisäystä. Merkittävää kasvua odotetaan suurhankkeista (mm. Pyhäjoen ydinvoimala). Kasvun hidasteena koetaan erityisesti osaajapula ja liiketoiminta- ja kansainvälistymisosaamiseen liittyvät pullonkaulat.

Useissa yrityksissä luottamus talouden kasvuun on säilynyt, tuotanto-odotukset ovat korkealla ja tilauskantaan ei odoteta pudotuksia. Monissa kunnissa toimitilojen käyttöaste on korkea ja yrityskanta on hienoisessa kasvussa. Kiinnostus TE-hallinnon yrittäjäkoulutukseen on ollut myös aktiivista. Rahoituksen saannissa ei koeta vaikeuksia, jos yrityksen suunnitelmat ovat realistiset. Merkittävä kansainvälinen liiketoiminta on edelleen rajallisen yritysjoukon harteilla, mutta yhä useampi yritys on kiinnostunut vientitoiminnasta tai yritys hakee uusia markkinoita ulkomailta. Moni yritys tarvitsee rahoituksellista selkänojaa erityisesti alku-, kasvu- ja kriisivaiheissa. Monella yrittäjällä jatkajan löytäminen eläköitymisen vaiheessa on vaikeaa.

Maatalouden näkymät ovat kääntyneet kuivuuden aiheuttamien satotappioiden myötä aiempaa negatiivisemmiksi. Monella kotieläintilalla joudutaan turvautumaan suunniteltua enemmän ostorehuun, mikä nostaa tuotantokustannuksia. Korsirehun saatavuudessa tulee myös olemaan niukkuutta. Toisaalta maatalouden investoinnit ovat olleet kasvussa ja erityisesti jo aiemmin toimintaansa laajentaneet tilat ovat tehneet lisäinvestointeja. Maidon- ja naudanlihantuotannon tilanne on haasteellinen alentuneiden tuottajahintojen takia. Kiinnostus luomutuotantoon on lisääntynyt ja luomuun on siirtynyt kymmeniä tiloja vuoden aikana. Maaseudun yritysrahoitusta on myönnetty aiempaa enemmän elintarvikealalle – tavoitteena on yritysten kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyn turvaaminen.

Kaivostoimintaa on vireytymässä jälleen, kun Raahen Laivakankaan tuotantoa käynnistetään ja rekrytoinnit ovat meneillään. Pyhäsalmen kaivoksen lopettaminen vuonna 2019 on merkittävä tiedostettu muutostekijä lähivuosina. Selvitystyö kaivosalueen jatkokäytöstä jatkuu ja uusia toimintoja alueelle on jo virinnyt. Nivalassa Hituran kaivoksen sulkemistöiden 2. vaihe on käsillä – työt ajoittuvat vuosille 2019–2021. Kuusamon

Juomasuolle suunnitellussa kaivoshankkeessa on tehty kairaustutkimuksia ja teknis-taloudellista suunnittelua. Hanke on herättänyt laajaa kiinnostusta paikallisissa yrittä-jissä ja asukkaissa. Kuusamossa hyväksyttiin yleiskaava, jonka perusteella matkailun ydinalueille ei kaavoitettaisi kaivostoimintaa. Kaavapäätöksestä valitettiin ja hallinto-oikeus kumosi sen. Kuusamon kaupunki on valittanut hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyritysten suhdannenäkymät ovat pääosin valoisat. Ka-pasiteetin käyttöasteet ja kannattavuus ovat useissa yrityksissä edelleen kohonneet, monella teollisuusyrityksellä menee hyvin ja osa yrityksistä investoi aktiivisesti positiivisiin kasvuodotuksiin luottaen. Merkittäviä negatiivisia muutostekijöitä ei ole näköpiirissä. Metallialalla tilauskanta on yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Metsätaloudessa ja puunjalostuksessa kysyntä on pysynyt hyvänä ja isoimmilla toimijoilla on ollut tarpeita rekrytoida uutta henkilöstöä. Suunnitteilla olevat Pohjois-Suomen biolaitoshankkeet lisäävät puun käyttöä ja kysyntää tulevina vuosina – useimmat suuren kokoluokan biohankkeet ovat vielä rahoitus-, toteutettavuus- tai ympäristövaikutus selvityksessä. Elintarviketeollisuudessa on meneillään tuotantoa lisääviä investointeja.

Pyhäjoella ydinvoimalaan liittyvä infra- ja toimitilarakentaminen on jatkunut. Ydinvoi-malahanke on merkittävin talouden ja työllisyyden piristysruiske useiksi vuosiksi koko maakunnassa. Pyhäjoen ydinvoimalasuunnitelmat eivät ole valmistuneet suunnitellusti ja tämän seurauksena esimerkiksi reaktorikaivannon ja jäähdytystunneleiden valmis-tumiset viivästyvät. Toukokuisessa raportissa Säteilyturvakeskus piti Fennovoiman turvallisuuskulttuurin tilaa edelleen huolestuttavana. Raportissa myös todettiin, että voimalaitoksen perussuunnittelu on pahasti kesken ja lupa-aineistoissa on vielä puut-teita. Fennovoima ilmoitti elokuussa pitävänsä vuotta 2019 yhä tavoitteena rakenta-misluvan saannille. Nykytahdilla on erittäin haasteellista, että voimalan rakentaminen alkaisi vuonna 2020 ja tuotanto käynnistyisi alkuperäisessä aikataulussa vuonna 2024. Aikataulujen viivästyminen aiheuttaa epävarmuutta pk-yrityksissä, jotka jo toimi-vat alueella tai ovat kiinnostuneet tulevista urakoista.

Rakentaminen on edelleen vahvassa vedossa ja kasvun uskotaan jatkuvan. Useita isoja rakennuskohteita on käynnissä ja uusia avataan lähitulevaisuudessa. Pohjois-Pohjanmaan rakennusalan yritysten liikevaihto on kasvanut yli 50 % keväiden 2015–2018 välillä ja suunta on edelleen nouseva. Meneillään tai lähiaikoina (mahdollisesti) avautuvia isoja kohteita on eri seuduilla: mm. runsas asuntotuotanto Oulussa, Pyhä-joen ydinvoimalan tukirakentaminen, Utajärven myllyinvestointi, Sievin talotehdasin-vestointi, VT 4 -parannus ja Oulujoen uudet sillat, Oulun biovoimalaitos, Kuusamon Rukan investoinnit, Kalajoen Hiekkasärkkien investoinnit, Pyhännän elintarviketeolli-suuden rakennushankkeet, Raahen Ferrovanin tehdashanke ja SSAB:n masuunin uu-distustyöt, Pudasjärven hirsiareena-hankkeet, useat hoivapalvelujen uudiskohteet, eri energiahuollon hankkeet sekä satama- ja väylätyöt Oulussa, Raahessa ja Kalajoella.

Tuleville vuosille on suunnitteilla lisää isoja projekteja, mm. OYS 2030 -sairaalahanke, Vaalan Pelson uusi vankila, Oulun Hiukkavaaran poliisi ja vankila -kampus, Stora Enson Oulun tehtaan tuotantouudistus, teollisen kokoluokan tuulivoimahankkeet. Vireä rakentaminen takaa hyvät kasvunäkymät rakentamiseen linkittyvillä aloilla (rakennus- tuoteteollisuus, metalli-, kone- ja laiteollisuus, liike-elämän tekniset- ja kaupalliset palvelut, kuljetus, kauppa, majoitus- ja ravitseminen ym.).

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveyspalvelut ja liike-elämän palvelut ovat vahvoja kasvualoja. Yksityisten palveluyritysten liikevaihto kääntyi kasvuun jo vuonna 2015 ja kasvu on jatkunut siitä lähtien. Kaupan alan yrityksillä menee muiden toimialojen taapaan pääosin hyvin. Varsinkin vähittäiskaupan myynti on kehittynyt suotuisasti suurten yksiköiden ja kauppakeskusten vallatessa markkinoita isoimmista keskuksissa. Monilla pienillä erikoistavarakaupoilla on sitä vastoin vaikea tilanne verkkokaupan puristuksessa. Moni pienyrittäjä joutuu lopettamaan toimintansa, ellei kykene saamaan lisämyyntiä hyödyntämällä itse verkkokaupan mahdollisuuksia. Pienten erikoiskauppojen väheneminen ja toimintojen keskittyminen kauppakeskuksiin tai kaupan suuryrityksiin näivettävät monien seutukeskusten perinteisiä liikekeskuksia. Liiketilaa on paljon tyhjänä, eikä korjaus- tai muutosrakentamiseen investoida vähentyneen tilakysynnän vuoksi. Moni liikekeskusta kaipaakin uutta eloa, jossa yhdistyvät esteetön keskusta-asuminen, monipuolinen palveluvalikoima ja virikkeellinen tapahtumatarjonta.

Pohjois-Pohjanmaan ICT-sektori jatkaa vahvassa kasvussa. ICT-yritysten liikevaihto taittui kasvu-uralle vuonna 2016 ja henkilöstömäärä yrityksissä alkoi kasvaa erityisesti kesästä 2017 lähtien. Tämän vuoden puolella kasvu on jatkunut suotuisasti. Alalle tulee jatkuvasti uusia toimijoita, start up -yrittäjyys kiinnostaa nuoria, yritysten tuote- ja palveluvalikoimat laajenevat ja moni yritys on aiempaa vientiorientoituneempi ja kasvuhakuisempi. Työvoiman kysyntä on kasvanut ICT-aloilla voimakkaasti ja osa yrityksistä kokee vaikeuksia löytää osaavia työntekijöitä omasta maakunnasta.

Matkailuala on hyvässä myötätulessa. Yöpymisten määrä on edelleen kasvussa ja merkittäviä kapasiteettilisäyksiä ja lisäinvestointeja tehdään varsinkin Kuusamossa ja Kalajoella. Kuusamossa Rukatunturin itäpuolelle rakennetaan uusi kävelykylä ja lisäksi hisseihin, rinteisiin ja reitteihin tulee merkittäviä parannuksia. Itä-Rukalta on jatkossa ympärivuotinen gondolihsyyhteys tunturin yli Länsi-Rukalle. Uuteen kävelykylään on kaavoitettu 1700 uutta vuodepaikkaa. Kalajoen Hiekkasärkille on valmistunut kesällä uusi kauppakeskus ja alueelle tulee lähitulevaisuudessa merkittävästi uutta majoituskapasiteettia ja kaupallisia palveluja. Oulussa matkailu on hyvässä myötätulessa, mutta moni kokee seudun kaipaavan uusia, erottuvia, palveluja ja lisää huonekapasiteettia. Isojen tapahtumien järjestäminen (suuret konsertit, kongressit, isot messut yms.) on talviaikaan vaikeaa riittävän ison areenan uupuessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on kasvanut talouden ja tuotannon kasvaessa. TE-toimistoon ilmoitettuja työpaikkoja on selkeästi aiempaa vuotta enemmän. Noin kaksi kolmasosaa maakunnan avoimista työpaikoista sijoittuu Oulun seudulle. Viestit osaavan työvoiman saatavuusongelmista ja vaikeudet rekrytoinnissa ovat lisääntyneet laajasti Pohjois-Pohjanmaalla. Syksyn 2018 Ammattibarometrin mukaan monilla Pohjois-Pohjanmaan seuduilla on vähän tai vain muutamia ylitarjonnan ammattiryhmiä – työvoimapulaa sen sijaan koetaan kaikilla seuduilla. Vaikein tilanne on Oulun seudulla, jos asiaa tarkastelee pulasta kärsivien ammattiryhmien määrän ja toimialajakauman perusteella.

Työvoiman saatavuusongelmia kärsitään erityisesti ICT:n, metalli- ja konepajateollisuuden, rakentamisen, kuljetuksen, myynnin, ravitsemisen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen aloilla. Rakentaminen työllistää varsinkin Oulun seudulla ja maakunnan eteläosissa ja avoimia paikkoja on tarjolla lähitulevaisuudessakin. Rakentaminen on vahvassa korkeasuhdanteessa ja työvoimakysyntää tulee runsaasti myös maakunnan ulkopuolelta. Rakennusalan yrityksissä kaivataan lisää niin työnjohtajia kuin perusammattilaisia. Kysyntää on mm. osaavista betonirakentajista, talonrakentajista, kattoasentajista, muurareista, maalareista, putkiasentajista, rakennusinsinööreistä ja rakennussähköasentajista. Vaje esimiehistä ja työnjohtajista on jatkunut jo pitkään. Oulun ammattikorkeakoulu helpottaa osaltaan rakennusalan työvoimapulaa aloittamalla tänä syksynä rakennusmestareiden kahden vuoden muuntokoulutuksen. Koulutukseen otetaan 30 opiskelijaa ja hakijoilla on oltava pohjana tekniikan alan tutkinto tai tekniikan opintoja.

Monilla metalli- ja konepajayrityksillä on edelleen vaikeuksia löytää osaajia. Tarve on mm. koneenasentajille ja koneistajille, hitsaajille, metallituotteiden kokoonpanijoille, konetekniikan erityisasiantuntijoille ja ohutlevysepille. Metallialan koulutus ei houkuttele riittävästi nuoria - osaajapulaan on pyritty vastaamaan aikuisille suunnattavilla koulutuksilla. Monissa teknologiateollisuuden yrityksissä tarvitaan myös kansainvälistä myynti- ja markkinointityötä hallitsevia taitajia, jotta maakunnan kärkituotteet saadaan ulkomaan markkinoille. Työvoiman saatavuutta turvataan pidemmällä aikajännteellä myös Raahessa aloitettavalla konetekniikan insinöörinkoulutuksella, joka alkaa tammikuussa 2019. Se järjestetään monimuotokoulutuksena, jolloin tutkinnon voi suorittaa myös työn ohessa. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa.

Työvoimatarve kasvaa voimakkaasti ICT-aloilla – kysyntää on erityisesti sovellusasiantuntijoille ja mobiilikehittäjille. ICT-osaajia tarvitaan myös perinteisen teollisuuden aloille, kun tuotantoa, tuotteita ja prosesseja halutaan digitalisoida. Haussa on mm. sovellussuunnittelijoita, sovellusohjelmoijia ja ohjelmistokehittäjiä. Myös sähkö- ja automaatioinsinööreistä on pulaa. Alan tilanne on kaksijakoinen, sillä monissa ICT-

alan yrityksissä työvoimapula koetaan yrityksen kasvun esteeksi samalla kun maakunnassa on edelleen huomattava joukko ICT-taustaisia työttömänä (keskimäärin 1300 ICT-työtöntä/kk). Ajantasainen tietotaito on välttämättömyys työllistymiseen ja erityisosaamiselle on suuri kysyntä yrityksissä. Vaikein uudelleen työllistyminen on niillä ICT-taustaisilla, jotka ovat työskennelleet aiemmin suorittavissa laitevalmistustehtävissä, työnkuva on ollut hyvin kapea tai vastaavat tehtävät ovat rakennemuutoksen seurauksena hävinneet maakunnasta.

Oulun kauppakamari julkaisi toukokuussa katsauksen Oulun seudun ICT-yritysten osaja- ja osaamistarpeista vuosina 2018–2022. Sen mukaan Oulun seudulla on suuri ICT-osaajatarve lähivuosinakin. Seudulla rekrytoitiin vuonna 2017 noin 1100 henkeä ICT-sektorille. Tänä vuonna määrä on arviolta samaa tasoa. Vuosina 2019–2020 yritykset arvioivat tekevänsä Oulun seudulla noin 1800 rekrytointia. Katsaus antaa vahvan viitteen siitä, että nykyisillä tutkinto-, muunto- ja täydennyskoulutusmäärillä yritykset eivät saa riittävästi ICT-osaajia suhteessa tarpeisiinsa.

Palveluissa on useita työvoimapulasta kärsivä aloja Pohjois-Pohjanmaalla. Kuljetukseen sidonnaisilla aloilla on lisääntyvä kysyntä korjaajista ja asentajista kuin myös kuljettajista (tavara-autot, kuorma-autot ym.). Rungas rakentaminen ja lisääntynyt kauppa vaativat paljon kuljetuksia. Työmahdollisuudet lisääntyvät jatkossa edelleen, mikäli suunnitelmat pohjoisten maakuntien useista biotuotetehtaista toteutuvat. Myyntiedustusta, tuote-esittelyä ja suoramarkkinointitehtäviä olisi paljon tarjolla, mutta monilla työnantajilla on vaikeuksia löytää työntekijöitä näihin tehtäviin. Ravitsemisaloilla on pulaa keittiömestareista, suurtaloustyöntekijöistä ja tarjoilijoista, erityisesti Oulun ja Koillismaan seuduilla. Sote-aloilla on työvoimapulaa useissa ammattiryhmissä, varsinkin erityisasiantuntemusta vaativissa tehtävissä.

Työvoiman ylitarjonta on sulanut useissa ammattiryhmissä talouden kasvaessa ja avointen paikkojen lisääntyessä. Uusia työntekijä on myös ilahduttavasti markkinoinut kouluttavansa uudet työntekijänsä – taustakoulutusta ei tarvita ja tämä vahvistaa monien uskoa työllistyä. Vaikein työllistyminen on heillä, joilla koulutustausta on vähäinen, työtehtävät ovat olleet paljolti suorittavaa perustyötä ja työttömyysjakso on ollut pitkä tai usein toistuva. Monilla maahanmuuttajilla on myös vaikeuksia työllistyä. Yleissihteereitä ja toimistotyössä olleita on runsaasti Pohjois-Pohjanmaalla vailla työtä, eikä uusia paikkoja avaudu entiseen tapaan. Myöskään työttömien myyjien tilanne ei ole helpottunut aiemmasta. Opetusaloilla on ylitarjontaa useissa ammattiryhmissä eri koulutusasteilla - opettajien ylitarjonta keskittyy erityisesti Oulun seudulle.

Osaavan työvoiman saamiseksi kannattaa hyödyntää tarjolla olevia palveluja. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksella on useita uusia työvoimakoulutuksen ja rekrytointikoulutuksen puitesopimuksia, joilla voidaan käynnistää nopeasti yritysten tarpeita vastaavaa koulutusta. Nopeat yrityslähtöiset kehittämistarpeet korostuvat yhä enemmän

ELY-keskuksen koulutusvalikoimassa. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus valmistelee paraikaa myös kahta kasvupalvelupilottia, jotka olisi tarkoitus käynnistää alkuvuodesta 2019. Pohjois-Pohjanmaan pilottien aihesisällöt liittyvät nuorten työllistymiseen ja ICT-alan rekrytointipalveluun.

Moni aluekehittäjä ja yrityspinnassa toimiva näkee, että vaatimukset palkattavan henkilön osaamistasosta ovat nousseet monissa yrityksissä, osalla jopa tarpeettomankin korkeiksi. Monissa ammattiryhmissä huippuosaajia on omalla työmarkkina-alueella vähän vapaana ja matalan osaamistason paikkoja on vähemmän tarjolla nykyisin. Ammatillisen koulutuksen reformi lisää nuorisoiäluokkien työssäoppimista. Monen toive on, että työpaikoilla sitoudutaan aktiivisesti opiskelijoiden ohjaukseen, heillä annetaan aikaa ja parhaimmillaan työskentely voisi olla vuorovaikutteinen, rikastava, oppimisprosessi myös työnantajille.

Työmarkkinatilanne kiristyy lähitulevaisuudessa, koska useilla seuduilla on pula samoista ammattiosaajista ja kilpailu työnantajien kesken kasvaa. Moni Pohjois-Pohjanmaan kasvuala on noususuhdanteessa muuallakin Suomessa, joten kysyntäkilpailu ei ole ainoastaan maakunnan sisäistä. Työvoimavaje on sekä määrällinen että laadullinen ilmiö. Työntajan näkökulmasta on aina toivottavaa pystyä tekemään rekrytointipäätöksiä useiden soveltuvien ehdokkaiden joukosta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyysaste ovat laskeneet tasaisesti viime vuosina Pohjois-Pohjanmaalla ja viimeisen vuoden aikana kehitys on ollut erityisen suotuisaa. Pohjois-Pohjanmaalla on ollut tänä vuonna kuukausittain keskimäärin 21 300 työtöntä työnhakijaa (ml. lomautetut) ja työllistymistä edistäviin palveluihin on osallistunut keskimäärin 9 300 henkilöä kuukaudessa. Työttömien määrässä on selkeä tasopudotus verrattuna vuoden takaiseen. Suhteellisena vuosimuutoksena työttömyyden lasku on maakunnassa maamme parhaimmistoa.

Huolimatta hyvästä kehityksestä ovat erot maakunnan kuntien välillä edelleen suuret ja monipuolisia kohdennettuja toimia työttömyyden vähentämiseksi ja työllisyyden lisäämiseksi tarvitaan edelleen. Heinäkuun lopussa työttömien osuus työvoimasta (työttömyysaste) oli koko maassa 10,8 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 12,0 %. Pohjois-Pohjanmaan työttömyysaste laski 2,5 prosenttiyksikköä vuosi takaisesta. Kunnittain alhaisimman työttömyysasteen (6,8 %) jakoivat Hailuoto ja Reisjärvi. Korkeimmat työttömyysasteet olivat Oulussa (14,0 %), Taivalkoskella (13,9 %) ja Vaalassa (13,4 %). Työttömiä oli lähes kaikissa Pohjois-Pohjanmaan kunnissa vuoden takaisesta vähemmän. Ainoastaan Merijärvellä ja Lumijoella oli heinäkuussa pientä lisäystä vuoden takaiseen.

Työttömyys on laskenut kaikissa keskeisissä seurantaryhmissä verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli heinäkuun lopussa 3 900, mikä on 1 000 (-20 %) vähemmän kuin vuosi sitten. Pohjois-Pohjanmaalla on tällä hetkellä hyvä tarjonta nuorten palveluissa. Kunnissa on vireillä paljon nuorille kohdennettuja hankkeita, uusia Ohjaamoja on avattu ja TE-hallinnolla on uusia ostopalveluita nuorten palveluihin. Osaan palveluista ei kuitenkaan saada riittävästi nuoria hakeutumaan.

Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli 5 850, mikä on 2 100 (-26 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömistä miehiä oli 3 400 ja naisia 2 500. Lomautettuna oli heinäkuun lopussa 950 henkilöä, mikä on 200 vähemmän kuin vuosi sitten. Valtaosa ulkomaalaisista sekä akateemisista työttömistä asuu Oulun seudulla.

Alkutuotannon ja teollisuuden perinteiset työpaikat ovat vähentynyt monilla seuduilla, eikä tilalle ole syntynyt uusia suorittavan työn tehtäviä, joihin olisi mahdollista työllistyä matalalla koulutuksella tai peruskoulupohjalla. Työttömissä on paljon lähellä eläkeikää olevia miehiä, jotka ovat olleet työttömänä pitkään tai tehneet satunnaisia pätkätöitä. Monella ikääntyneellä työttömällä on terveyteen tai elämänhallintaan liittyviä haasteita. Työn teknistyminen ja digitalisoituminen tuottavat epävarmuutta monille pitkään työelämästä poissaolleille.

Työllisyyden odotetaan kasvavan lähitulevaisuudessakin. Useilla aloilla työvoiman kysyntä jatkuu hyvänä ja uudet investoinnit lisäävät työvoimatarvetta. Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelma kuitenkin kasvaa noususuhdanteen jatkuessa. Tarvitaan tehokkaita toimenpiteitä, joilla edesautetaan työn tarvitsijan ja työn tarjoajan uuden yhteistyön muotoutumista.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 248 713 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 1541 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 134.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 19 301 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 277 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 866.

Koillismaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 23 666 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 71 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1134.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Raahen seutukunta

Raahen seutukunta, Pyhäjoki, Siikajoki

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 33 467 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 199 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 264.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 28 767 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 329 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 971.

Nivala-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 13 914 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 262 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 514.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi, Himanka

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 43 934 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 176 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 722.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kainuu

Kehys-Kainuun sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Kajaanin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Kainuussa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 73 579 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 858 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 680.

Kainuu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuu tarjoaa asukkailleen turvallisen ympäristön ja toimivan arjen. Maakunnassa on hyvät palvelut, vilkas kulttuurielämä tapahtumineen ja paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Kainuun vetovoimatekijä on puhdas luonto, joka tarjoaa potentiaalia niin matkailuelinkeinon laajentumiseen kuin luonnontuotteiden ja niistä saatavien raaka-aineiden jatkojalostamiseen sekä vesiekosysteemien ja metsien monipuoliseen hyödyntämiseen sekä laajemminkin biotalouteen. Toimivat tietoverkot mahdollistavat työn siirtämisen Kainuuseen ja etätyöskentely on huomioitava toimintaympäristön kehittämisessä. Kaavoituksella tuetaan viihtyisän elinympäristön, elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja uusiutuvan energian tuotannon kehittymistä. Kainuussa on väestöpohjaan nähden monialaista ja menestyksekkästä tutkimustoimintaa. Venäjän rajan läheisyys tarjoaa mahdollisuuksia maakunnan elinkeinoelämälle.

Kainuun talouden positiivinen kehitys näyttää jatkuvan lähitulevaisuudessa. Myönteisen kehityksen jatkumiseksi jo suunnitteilla olevien hankkeiden lisäksi uusien investointien saaminen maakuntaan on tärkeää. Työvoiman kysyntä jatkuu niin ikään vilkkaana. Vaikka hyvä taloudellinen tilanne on luonut edellytyksiä saada Kainuuseen paluumuuttajia ja edistää työvoiman liikkuvuutta alueelle, työvoiman riittävyys on keskeinen kysymys Kainuun tulevaisuuden kannalta. Rekrytointiongelmien ovat maan pahimmat ja työvoiman osaaminen ei vastaa työmarkkinoiden tarpeita. Sekä työssä olevan että työttömän työvoiman osaamisen kehittäminen ja ratkaisujen etsiminen rekrytointiongelmiin ovat maakunnan elinvoiman kannalta elintärkeitä toimia. Maahanmuutto, erityisesti työperäinen maahanmuutto on yksi keino lieventää väestön vähenemistä. Pahimmillaan työvoiman niukkuus muodostuu esteeksi yritysten kasvulle ja kehittymiselle. Sen myötä investoinnit voivat hidastua tai jopa vähentyä. Pahimmillaan työvoiman saatavuusongelmat saattavat johtaa yritystoiminnan siirtymiseen pois Kainuusta.

Näin ollen olemassa olevan koulutuksen, erityisesti korkea-asteen koulutuksen turvaaminen sekä alueen saavutettavuuden ja toimivan infrastruktuurin säilyttäminen on olennaista. Liikenneyhteyksien toimivuus sekä nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen vaikuttavat merkittävästi maakunnan kilpailukykyyn. Sähköiset palvelut ja digitaalisuutta hyödyntävät ratkaisut ovat tärkeitä etätyömahdollisuuksien lisäämiseksi ja kansalaisten palvelujen järjestämiseksi harvaan asutussa maakunnassa.

Kainuun vähenevään väestökehitykseen ja vanhenevaan ikärakenteeseen on vaikea löytää ratkaisuja. Ilman suurta määrää uusia nuoria ja työikäisiä asukkaita negatiivinen väestökehitys jatkuu ja vanhushuoltosuhde vaikeutuu. Tilannetta pahentaa suhteellisen suuri työikäisten eläkeläisten osuus väestöstä. Ikääntyvien työttömien työnhakijoiden osaaminen ja/tai työkyky eivät välttämättä vastaa työelämän tarpeita. Myös yrittäjät ikääntyvät, joten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksien tai uusien yritysten määrän tulisi lisääntyä merkittävästi nykyisestä yrityskannan säilyttämiseksi ennaltaan.

Viljelijöiden ikääntyminen ja sukupolvenvaihdosten alhainen määrä muodostavat ongelman Kainuun maataloudessa. Viime vuonna rahoitettujen maatilan omistajan vaihdosten määrä jäi kahteen tapaukseen. Kainuun maatalouden tuotantopotentiaalin ylläpitämiseksi välttämättömän tilamäärän säilyttäminen edellyttää rahoitettujen sukupolvenvaihdosten määrän säilymistä vähintään viisinkertaisena viime vuonna toteutuneesta määrästä.

Työttömyyden laskun lisäksi myös työllisyysasteessa on merkkejä myönteisestä kehityksestä. Vuoden 2018 toisen kolmanneksen työllisyysaste 66,2 % on peräti 4,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2017 samaan aikaan. Ero miesten (61,9 %) ja naisten (71,1 %) välillä on edelleen suuri. Pelkkä työllisyysasteen nousu ei riitä turvaamaan riittävää huoltosuhdetta, koska koko ajan eläkkeelle siirtyy enemmän ihmisiä kuin tulee työikäiseksi. Absoluuttinen työllisten määrä on työllisyysasteen noususta huolimatta pysynyt viime vuosien tasolla tai jopa hieman alle niiden. Huoltosuhteen turvaaminen edellyttäisi työllisyysasteen nousevan 75 prosentin tasolle ja ylikin sen.

Seutukuntien välinen eriytyminen jatkuu edelleen elinkeinoelämän kasvun ja työpaikkojen keskittyessä Kajaanin seutukuntaan. Viimeisen viiden vuoden ajan 82 % TE-toimistoon ilmoitetuista uusista avoimista työpaikoista on keskittynyt Kajaanin seutukuntaan ja erityisesti Kajaaniin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuun aluetalouden suhdannekehitys on ollut jo muutaman vuoden myönteistä ja se vaikuttaa jatkuvan samanlaisena seuraavan vuoden ajan. Globaalissa kehityksessä tapahtuvat muutokset heijastuvat myös Kainuuseen, joten esimerkiksi maailmankaupan uhkatekijät voivat toteutuessaan vaikuttaa lyhyelläkin aikavälillä maakunnan suhdanteisiin. Suhdannevaihtelujen kohdistuessa alueen muutaman suuryrityksen toimialaan, ne vaikuttavat merkittävästi ja nopeasti koko alueen talouteen ja työllisyyteen.

Kainuulaisten yritysten liikevaihto kasvoi lähes kaikilla toimialoilla vuoden 2017 aikana ja merkkejä kasvun taantumisesta lähikuukausina ei ole. Kaivannaistoiminnalla on olennainen merkitys maakunnan elinkeinoelämälle ja toimialan kehitys on vahvaa liikevaihdon kasvun näkökulmasta (kasvua 64 % edellisvuodesta). Liikevaihdon kasvulla mitaten positiivisia lähiajan näkymiä on odotettavissa elintarvike-, ICT- ja elektroniikka- ja matkailuklustereissa. Metalliklusterin liikevaihto kääntyi laskuun vuoden 2017 loppupuoliskolla, vaikka kokonaisuutena liikevaihto olikin kasvava. Toimialan liikevaihto kehittyyneen jatkossakin positiivisesti. Metsä- ja puutoimiala vaikuttaa kokonaisuudessaan pysyvän ennallaan, mutta puurakentamisen kehitys on positiivista. Sen sijaan liikevaihdoltaan merkittävän energiaklusterin kehitystrendi on hitaasti aleneva. Hienoista liikevaihdon laskua on havaittavissa biotaloudessa, jonka saaminen kasvuun edellyttää suunniteltujen investointien toteutumista.

Kaivannaistoimialan merkitys maakunnalle on suuri myös henkilöstömäärän kasvulla mitaten (v. 2017 kasvua 22 % edellisvuoteen verrattuna). Toimialalle tarvitaan jatkossakin lisää henkilöstöä toteutuvien investointien myötä. Suurimmalla osalla muista toimialaklustereista henkilöstömäärä oli maltillisesti kasvanut vuonna 2017. Biotalousdessa henkilöstömäärän kehitys jatkunee tasaisena ja merkittävää kasvua on odotettavissa vasta investointien toteutuessa. Sen sijaan metsänhoidossa ja puunkorjuussa on merkittävästi kasvava työvoiman tarve. Riippumatta metsäteollisuuden investointien sijainnista ne lisäävät työvoiman tarvetta myös Kainuussa puuraaka-aineen hankinnan osalta. ICT- ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärän kasvava suunta säilyy lähitulevaisuudessa. Matkailussa henkilöstömäärän kehitys on kääntynyt nousuun ja trendi on kohoava, mikä näin ollen vastaa paremmin toimialalla tapahtuvaa liikevaihdon kasvua. Metsä- ja puuklusterin henkilöstömäärä kohosi v. 2017, mutta kääntyi laskuun kuluvan vuoden alkupuolella. Henkilöstömäärä on ollut vähenevä energiaklusterissa ja suunta säilyy samankaltaisena. Metalliklusterin kehitys on ollut vaihtelevaa, mutta v. 2017 tapahtunut henkilöstömäärän aleneminen vaikuttaa pysähtyvän. Toimialalla ei kuitenkaan ole havaittavissa merkkejä taantumisesta.

Uusien perustettujen yritysten määrässä ei ennakoida tapahtuvan merkittäviä muutoksia tulevan 12 kuukauden aikana. Määrä on vakiintunut viimeisten vuosien aikana. Myönnettyjen starttirahojen lukumäärä säilyy entisellä tasolla.

Syksyn 2018 pk-yritysbarometrin mukaan kainuulaisten yritysten suhdanneodotukset ovat huomattavasti heikkomat kuin keväällä 2018. Yli puolet yrityksistä arvioi suhdanteiden kuitenkin pysyvän ennallaan, ei niinkään heikkenevän. Vaikka yritysten suhdanneodotukset koko maassa ovat heikkomat kuin keväällä 2018, Kainuun ero muuhun Suomeen on suuri (koko maan saldoluku +27, Kainuun +16). Sen sijaan henkilökunnan määrän muutosodotukset ovat Kainuussa korkeammalla tasolla (saldoluku +19) kuin valtakunnassa keskimäärin (saldoluku +14). Vaikka yritysten työllistämisedotukset ovatkin laskeneet viime kevään arviosta, henkilöstön määrän nähdään enimmäkseen pysyvän ennallaan tai kasvavan.

Kainuulaiset yrittäjät arvioivat uusimmassa pk-yritysbarometrissä merkittävimmiksi kehittämistarpeikseen markkinoinnin ja myynnin, henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen sekä yhteistyön ja alihankinnan. Kainuulaiset yritykset ovat satsanneet enemmän henkilöstön koulutukseen verrattuna kevään 2018 tilanteeseen. Pahimpana kehittymisen esteenä pk-yritykset näkevät tällä hetkellä alueen suhdanne/taloustilanteen. Myös työvoiman saatavuuden koetaan vaikeuttavan yrityksen kehittämistä. Huomionarvoista on, että Kainuussa noin puolet pk-yrityksistä kokee kireiden vakuusvaatimusten estävän rahoituksen saamisen tai hakemisen. Määrä on merkittävästi suurempi kuin maassa keskimäärin.

Kaivosyhtiöistä Terrafame Oy:n toiminta ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat voimakkaasti niin kaivannaisklusteriin kuin koko aluetalouteen. Yrityksen liiketoiminta on kannattavaa ja liikevaihto kasvanut. Kehitys vaikuttaa jatkuvan myönteisenä, tuotannon ylösajoa ja kannattavuuden parantamista jatketaan. Terrafame Oy on toteuttanut useita investointeja tuottavuuden parantamiseksi ja kapasiteetin kasvattamiseksi. Akkukemikaalitehtaan osalta suunnittelu on edennyt toteutusvaiheeseen: tehtaan maanrakennustyöt ovat meneillään ja laitehankinnat neuvotteluvaiheessa. Akkukemikaalitehdas voisi käynnistyä v. 2020, jolloin sinne avautuu merkittävä määrä uusia työpaikkoja. Uraanin ja harvinaisten maametallien talteenottoa tutkitaan.

Hopeakaivos Sotkamo Silver Oy:n rakentaminen etenee. Rakennukset ja laitteet sekä tuotantoinfrastruktuuri valmistuvat siten, että malmin louhinta käynnistyy syksyllä 2018. Tuotannossa kaivos on v. 2019 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Työvoiman tarve konkretisoituu vähitellen ja suurin rekrytointitarve ajoittuu syksyyn 2018. Kaivos työllistää urakoitsijat mukaan lukien noin 100 henkilöä.

Metalliteollisuudessa kiskokalustovalmistaja Transtech Oy on merkittävä maakunnan kasvun veturi. Yritys on saanut merkittäviä tilauksia, minkä vuoksi tilauskannan kehittyminen on vakaata useiden vuosien ajan. Yritys rekrytoi jatkuvasti uutta työvoimaa Kajaanin Otanmäen tehtaalle. Yritys tarvitsee erilaisia tekniikan alan ammattilaisia, kuten hitsaajia ja asentajia sekä työnjohtajia. Työvoiman saatavuusongelmat ja kilpailu työntekijöistä nousevat esiin erityisesti metallialalla. Robotisaation ja automaation lisääntyminen lisäävät työvoiman osaamisvaateita.

Matkailun hyvä vire ja liikevaihdon kasvu jatkuvat. Henkilöstömäärä on kääntynyt hienoiseen nousuun. Alalle on tehty uusia investointeja, mikä luo edellytyksiä kasvun jatkumiselle. Matkailussa panostetaan kansainvälisen matkailun lisäämiseen. Vuokatin alue tarjoaa erinomaiset puitteet urheiluun ja liikkumiseen keskittyvälle matkailulle. Merkittävä edistysaskel on Vuokatin Urheiluopiston ja Kiinan urheiluministeriön yhteistyösopimus pohjoismaisten hiihtolajien maajoukkueurheilijoiden valmennuksesta ja valmentajien kouluttamisesta Vuokatissa. Sopimus tuo jopa 150 kiinalaisurheilijaa pysyvästi Vuokattiin.

ICT- ja elektroniikka-alan kasvunäkymät ovat hyvät. Kajaaniin on vähitellen muodostunut pelialan keskittymä ja alan yritysten kasvu on nopeaa. Työvoiman kysyntä on vilkasta ja yritysten henkilöstö on kansainvälistä. Pelialan kasvu jatkuu lähitulevaisuudessa ja hyötypelien kehittäminen luo koko ajan uusia mahdollisuuksia. Yritysten kehittymistä tukee yhteistyö Kajaanin ammattikorkeakoulun ja alueen tutkimuslaitosten kanssa. Lisäksi elektronisen urheilun (e-sports) koulutusta ja valmennusta kehitetään Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Vuokatti-Ruka-urheiluakatemian toimesta.

Puurakentamisen kehitys jatkuu erittäin myönteisenä lähitulevaisuudessa. Tilauskanta on korkea ja tuotantokapasiteettia kasvatetaan. Tämän myötä yritykset tarvitsevat lisää työvoimaa useita kymmeniä henkilöitä. Ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja ilmastonmuutos lisäävät kiinnostusta puurakentamista kohtaan. Puurakentamisen asiantuntijaorganisaatio Woodpolis tukee yritysten kehitystoimintaa ja verkostoitumista.

Metsätaloudessa on pitkästä ajasta markkinalähtöinen kasvubuumi; varsinkin selluteollisuuden vienti vetää ja tuotteiden markkinahinnat ovat erityisen korkeat. Mekaanisen metsäteollisuuden tuotteilla on myös hyvä kysyntä, mutta puuraaka-aineen nouseva hintataso rasittaa alan kannattavuutta. Puun kysyntä on vahvaa ja v. 2018 ensimmäisen vuosipuoliskon hakkuut ovat ennätystasolla. Markkinapuun hakkuut ovat liki viidennes korkeammalla tasolla kuin edellisvuotena. Monessa tapauksessa puun korjuun pullon kaulaksi on muodostumassa ammattitaitoisen henkilöstön saanti puun korjuun eri työlajeihin.

Bioenergian tuotannossa kuluva vuosi on vahva. Turpeen tuotannossa on saavutettu hyvät, osin ennätyselliset korjuutulokset. Ennätyselliset markkinahakkuut tuovat myös puupohjaisia energiaraaka-aineita markkinoille.

Maatalouden rakennemuutos jatkaa Kainuussa. Tilamäärien arvioidaan vähenevän lähivuosina 3–5 %:n vuosivauhdilla maidon- ja lihantuotannossa samalla kun tilakoot kasvavat. Maidontuotanto säilyi kasvu-uralla myös vuonna 2017, vaikka maidontuottajien määrä aleni 7,5 %. Maakunnassa tuotettu maitomäärä nousi yli 63 miljoonaan litraan.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikkoa. Maidon hinta on noussut viime vuodesta hieman, vaikka hintakehitys on ollut aleneva johtuen Venäjän vastapakotteista ja maidontuotannon kasvusta Euroopassa. Lisäksi keskittyneen kaupan hintakilpailu painaa tuottajahintoja. Kuluva kasvukausi on viljelijöiden kannalta haastava; viime vuoden märkyys ja kylmyys on vaihtunut toiseen ääripäähän, kuiva ja kuuma kesä on heikentänyt nurmien ja viljojen kasvua, joten rehusta on odotettavissa niukkuutta tulevina talvena eri puolilla maata. Taloudellinen tilanne pakottaa tuotantoa jatkavia tiloja tehostamaan ja laajentamaan toimintaa, mitä voidaan tukea rakennetuilla, kehittämissankkeilla ja Neuvo 2020 -järjestelmällä. Kainuun peltoalasta on nyt 22 % luomutuotannossa tai siirtymävaiheissa. Luomun osuus peltoalasta nousee edelleen. Kainuun pelloista on ympäristösitoumuksen alaista 86 %.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne kärjistävät työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmaa. Yhä useammilla aloilla voidaan puhua jo työvoimapulasta. Viime vuonna rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten osuus 43 % oli koko maan toiseksi korkein. Vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana rekrytointiongelmien osuus nousi 51 prosenttiin ja luku on edelleen selvästi korkeimpia koko maassa. Vaikka rekrytointiongelmien näyttävät liittyvän pääosin osa-aikaisiin ja määräaikaistyösuhteisiin, ovat ne suuri riski elinkeinotoiminnalle, sillä pahimmillaan ne muodostuvat esteeksi kainuulaisten yritysten kasvulle. Yritykset joutuvat kilpailemaan myös työvoimasta – ei yksin Kainuussa, vaan koko maan tasolla.

Uusia avoimia työpaikkoja oli koko Kainuussa tarjolla elokuu 2017 – heinäkuu 2018 aikavälillä 23 % enemmän kuin sitä edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Viimeksi kuluneen vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 7 352 uutta avointa työpaikkaa, joista 86 % (6 286) oli Kajaanin seutukunnassa.

Eniten uusia avoimia paikkoja oli TE-toimistossa tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana asiantuntijatehtäviin (1 838) sekä palvelu- ja myyntityöhön (1 814), jotka muodostivat noin puolet kaikista uusista avoimista paikoista ja näissä ammateissa kysynnän kasvukin on ollut suurinta.

Toimialoittain tarkasteltuna suurinta työvoiman kysyntä oli hallinto- ja tukipalvelutoimialalla, jonne työvoiman kysynnästä kohdentui 41 % (3 008). Tämä johtuu siitä, että merkittävä osa avoimista paikoista on tullut henkilöstönvuokrausyritysten kautta. Pääosa (2 878) näistä työpaikoista oli Kajaanin seutukunnassa. Julkishallinnon työpaikoja oli avoimina 1 157, teollisuuden 424, ammatillisen, tukku- ja vähittäiskaupan 416 sekä tieteellisen ja teknisen toimialan paikkoja 366. Kerrannaisvaikutustensa vuoksi merkittäviä olivat kaivostoiminnan, teollisuuden ja rakentamisen työpaikat, joita TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 603. Työvoiman kysyntä kasvoi erityisesti teollisuudessa sekä kuljetuksessa ja varastoinnissa.

Ammattibarometrin mukaan Kainuun työmarkkinoilla on yhä edelleen eniten pulaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, kuten lääkäreistä ja sosiaalityöntekijöistä. Rekrytointiongelmat leviävät yhä useampiin ammatteihin. Nyt myös ravintola-alalle on vaikea saada osaavaa työvoimaa. Teollisuudessa tarvittavia osaajia ei myöskään ole riittävästi. Erityisesti hitsaajista, ohutlevysepistä ja koneistajista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä sekä työnjohtajista on pulaa. Puhdistuspalvelualan työpaikkoihin on vaikeaa saada tekijöitä.

Koulutustason nostaminen on tärkeä tavoite, jotta osaavan työvoiman niukkuus ei muodostuisi esteeksi yritysten kehittymiselle ja kasvulle. Työelämän rakennemuutoksen myötä tarvitaan uudelleenkouluttautumista, jotta yritysten osaamistarpeisiin voidaan vastata. Koulutuksen tulee kyetä reagoimaan nopeasti yritysten muuttuviin tilanteisiin ja akuutteihin työvoimatarpeisiin. Kainuussa yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden määrän kasvu ja nuorten ikäluokkien pieneneminen ovat vähentäneet koulutettavien määrää. Tilanne näkyy erityisesti ammatillisessa koulutuksessa ja työvoimakoulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen reformi tarjoaa osaamisen kehittämiseen uusia mahdollisuuksia, jotka tulee hyödyntää mahdollisimman hyvin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä, että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys ja matala koulutustaso.

Kainuun työttömyystilanne on parantunut viime vuosina merkittävästi. Heinäkuun lopussa 2018 työttömiä oli 3 567, joka on 16 % vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömien määrä ei ole heinäkuussa ollut yhtä alhaalla yli 30 vuoteen. Työttömyys on ennako-odotusten vastaisesti laskenut erityisesti Kehys-Kainuussa. Alkuvuoden pk-yritysbarometrin perusteella näytti, että Kehys-Kainuun työttömyyden lasku hidastuisi, mutta työvoiman ikärakenne on edesauttanut nopeaa myönteistä kehitystä. Työttömyyden lasku on ollut Kehys-Kainuussa (-20 %) selvästi nopeampaa kuin Kajaanin seutukunnassa (-14 %).

Myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti. Rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli heinäkuussa 401 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä (64 %) on korkea ja se on edelleen noussut viime vuodesta (63 %) huolimatta yhdenjaksoisen pitkäaikaistyöttömyyden nopeasta laskusta. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on alentunut nopeammin (-25 %) kuin kokonaistyöttömyys. Sekä rakenteellinen työttömyys että siihen sisältyvä pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt Kehys-Kainuussa selvästi Kajaanin seutukuntaa nopeammin. Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt eniten yli 50 -vuotiailla.

TE-toimiston asiakkaiden ikärakenne on hyvin erilainen Kajaanin seutukunnassa ja Kehys-Kainuussa. Kajaanin seutukunnassa - lähinnä Kajaanissa - on paljon nuoria alle 35-vuotiaita ja myös yli 50-vuotiaita. Suurin ikäryhmä on 20 - 24 -vuotiaat. Kehys-Kainuussa sen sijaan nuoret ikäluokat aina 45 ikävuoteen saakka ovat pieniä ja yli 45-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokkien osuus on suuri.

Kajaanin seutukunnan työttömyyden rakenteessa näkyy Kajaaniin suuntautuneen maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutus nuorten suurempana osuutena. TE-toimiston asiakkaissa 40 - 50 -vuotiaita on selvästi sekä nuoria että vanhempia vähemmän. Viimeisen vuoden aikana juuri näitä ikäryhmiä on työllistynyt runsaasti työmarkkinoille. Rakenne pitkäaikaistyöttömien osalta on myös samanlainen.

Kajaanin seutukunnassa oli heinäkuun 2018 lopussa työttömiä työnhakijoita 2 715 ja työttömyysaste oli 11,4 %. Työttömiä työnhakijoita oli 13 % vähemmän kuin vuosi sitten. Eniten oli laskenut nuorten ja yli 50-vuotiaiden työttömyys. Kajaanin seutukunnassa työttömyyden lasku perustuu selkeästi vilkkaaseen työvoiman kysyntään, sillä menneen vuoden aikana uusia avoimia työpaikkoja oli TE-toimistossa haussa keskimäärin 524 joka kuukausi. Työvoiman kysyntä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 30 %. Eniten oli kysyntää palvelu- ja myyntityöntekijöistä ja erilaisissa asiantuntijatehtävissä työskentelevistä.

Rakenteellinen työttömyys ei Kajaanin seutukunnassa ole laskenut aivan yhtä nopeasti kuin kokonaistyöttömyys. Rakenteellisen työttömyyden sisällä yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on kuitenkin laskenut 23 %. Pitkäaikaistyöttömyydessä on odotettavissa nopeaakin laskua nimenomaan vanhimmista ikäluokista, jos virtaa työttömyyden pitkittymiseen voidaan estää.

Kehys-Kainuun työttömyyden lasku on perustunut painokkaammin ikärakenteeseen. Heinäkuun 2018 lopussa työttömiä oli työnhakijoita 1 044 ja työttömyysaste oli 11,8 %. Työttömiä työnhakijoita oli 21 % vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyys on laskenut varsin tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, poikkeuksena 20-24-vuotiaiden melko pieni ikäryhmä, jossa ei ole tapahtunut juuri muutosta. Poismuutosta johtuen nuorten ikäluokkien osuus on TE-toimiston asiakkaina selvästi Kajaanin seutukuntaa pienempi ja vastaavasti vanhempia, yli 45-vuotiaita ikäluokkia on suhteellisen paljon (68 %) verrattuna Kajaanin seutukuntaan (44 %). Kehys-Kainuussa alle 45-vuotiaiden asiakkaiden osuus on vain 32 %, kun se Kajaanin seutukunnassa on 56 %.

Rakenteellinen työttömyys on laskenut samaa tahtia kokonaistyöttömyyden kanssa ja yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli 30 % vähemmän kuin vuosi sitten.

Kehys-Kainuussa pitkäaikaistyöttömät ovat lähes yksinomaan iäkkäitä, pääosin yli 60-vuotiaita ja onkin luonnollista, että pitkäaikaistyöttömyys laskee ja tulee laskemaan nopeammin kuin Kajaanin seutukunnassa juuri ikärakenteesta johtuen. Jos työvoiman kysyntä kasvaa nykyisestä, on odotettavissa rekrytointiongelmia, koska nuorten osuus muuhun Kainuuseen verrattuna on varsin pieni.

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 52 204 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 426 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 2 656.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 21 375 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 432 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 024.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lappi

Pohjois-Lapin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Tunturi-Lapin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-

Torniolaakson sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0

Kemi-Tornion sk	6 kk	Rovaniemen sk	6 kk	Itä-Lapin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++
Työttömyys	+	Työttömyys	+	Työttömyys	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	Osaavan työvoiman saatavuus	0	Osaavan työvoiman saatavuus	-

Lapissa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 178 373 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 832 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 649.

Lappi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Perinteiset Lapin elinkeinot matkailu sekä kaivos-, metsä- ja terästeollisuus ovat vahvistuneet ja luoneet uutta kasvua koko toimialojensa klustereihin. Lappilaiseen elinkeinoelämään ja ihmisten elinolosuhteisiin vaikuttavat vahvasti globaalit megatrendit sekä niistä johtuvat vaatimukset. Hyvän elintason saavuttaminen ja luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen arktisessa toimintaympäristössä edellyttää olosuhdeosaaamista, luovuutta, toimivaa infrastruktuuria, sitoutumista luonnonvarojen kestävyteen ja kykyä elää nopeasti muuttuvassa maailmassa.

Luonnonvarojen jalostaminen ja jalostusasteen nostaminen ovat mahdollisuus ja haaste, sillä luonto ja luonnonvarat ovat Lapin tärkein vetovoimatekijä. Luonnonvarojen kestävä käytön turvaaminen edellyttää, että jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa huomioidaan muut elinkeinot, luonnonvarojen käyttö ja luonnonsuojelu sekä panostetaan riittävästi yhteensovittamiseen. Resurssitehokkuus ja teknologioiden kehittyminen tuovat uusia mahdollisuuksia jalostusasteen nostamiseen ja ympäristöystävälliseen teknologiaan. Terästeollisuudessa kierrätys ja raaka-aineiden uusiokäyttö ovat olleet pitkään arkipäivää. Outokummun terästehdas Torniossa on Suomen suurin raudan uusiokäyttäjä. Lapin metsien puuvarat kasvavat, mikä mahdollistaa puuraaka-aineen käytön merkittävän tehostamisen. Metsäteollisuudessa puun sivuotteita on valmistettu vuosikymmeniä ja tutkimusten myötä on löydetty puusta uusia ainesosia, joita nyt suunnitteilla olevat biotuotetehtaat tuovat näkyvästi esille. Osa uusien tehtaiden tuotteista tulee olemaan uuden ajan biotuotteita. Lapin ja koko Pohjois-Suomen haasteena on saada alueelle toimijoita, jotka kehittäisivät uusia ja korvaavia tuotteita teollisuuden sivuvirroista.

Matkailun vahva kasvu näkyy koko Lapin alueella. Matkailu on kasvanut globaalisti 4-5 % vuosittain vuosia, ja kasvun ennustetaan jatkuvan. Lappi on hyötynyt kansainvälisistä trendeistä, jotka suosivat turvallisuutta, puhtautta ja aitoutta. Lappi edustaa monille vielä löytämätöntä, kestävästä kohdetta, joka tarjoaa turvallisen luontokokemuksen. Kotimaisten matkailijoiden määrän väheneminen aiheuttaa kuitenkin huolta. Finavia aloittaa Lapissa kehitysohjelman, jonka tavoitteena on kasvattaa lentomatkustajien määrää Lapin (ml. Kuusamon) lentokentillä kahteen miljoonaan vuoteen 2030 mennessä. Viime vuonna kenttien kautta kulki 1,3 miljoonaa matkustajaa. Finavia käyttää tänä ja ensi vuonna 55 miljoonaa euroa Rovaniemen, Kittilän ja Ivalon lentokenttien lisälajennuksiin. Kenttien laajennustyöt aloitettiin toukokuussa 2018, ja ne valmistuvat ensi vuoden loppuun mennessä.

Lapin kaivosten malmeille on maailmalla kysyntää. Tornion terästehtaan kromikaivos tuo kilpailuetua yhtiölle. Kevitsan monimetallikaivos Sodankylässä tuottaa konsernin sisällä tärkeitä mineraaleja jalostettavaksi ja Kittilässä Euroopan suurin kultakaivos tuottaa aina niin houkuttelevaa ja kiehtovaa kultaa. Malminetsintä on lisääntynyt merkittävästi Lapissa viimeisten vuosien aikana. Etsivillä yhtiöillä on kiinnostus löytää kultaa, kriittisiä mineraaleja sekä akuissa tarvittavia metalleja.

Sellun hyvä kysyntä ja puuraaka-aineen saatavuus ovat saaneet Suomessa liikkeelle useita biojalostamohankkeita. Asiantuntijat ovat kuitenkin nostaneet kriittisesti esille puun riittävyyden kaikille valmisteilla oleville tehtaille. Lapissa on suunnitteilla ja lupa-vaiheessa kaksi miljardiluokan tehdasta ja yksi biodiesellaitos. Biodiesellaitos on saanut luvat toimintansa käynnistämiseen, mutta yhtiön suunnalta on ollut hiljaiseloa. Isot tehtaat tarvitsevat lähistölle alihankkijoita ja palveluntuottajia. Potentiaaliset tulevat suuret investoinnit mahdollistavat toimintaympäristön kehittämisen. Tätä kehittämistyötä on tehty laajalla toimijajoukolla tavoitteena saada osaamista ja verkostomaista hyötyä erilaisista toimintatavoista.

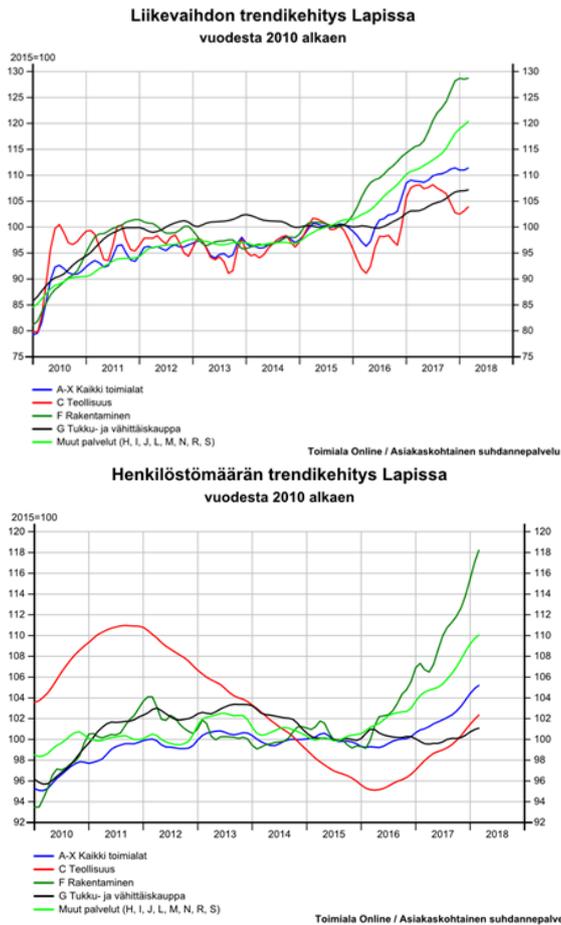
Lappi on ollut aktiivinen toimija Euroopan komission Älykkään erikoistumisen teemassa. Tämän kautta on onnistuttu jo merkittävästi nostamaan suorien komission rahoitusten määrää ja tämä työ jatkuu. Lapissa on päivitetty Lapin älykkään erikoistumisen ohjelma, jonka keskiössä on kehittyvä arktinen liiketoiminta. Lisäksi Euroopan komissio on valinnut Itä- ja Pohjois-Suomen –alueen Alueiden elinkeinot murroksessa – pilottiin (ELMO). Pilotissa on mukana Itä- ja Pohjois-Suomen lisäksi yhdeksän muuta eurooppalaista aluetta ja kaksi maata. Pilotin avulla Euroopan komissio etsii eurooppalaisten alueiden elinkeinojen kehittämiseen uusia toimintatapoja, joilla edistetään kasvua ja työllisyyttä. Keskiössä on älykäs erikoistuminen ja erilaistuminen, jota tehdään organisaatorajoja ylittävällä yhteistyöllä. Vuoden 2018 aikana ELMO-pilotissa valmistellaan Itä- ja Pohjois-Suomen yhteinen älykkään erikoistumisen strategia.

Lappiin suunnitellut suurhankkeet tulevat lisäämään entisestään Lapin satamien tarpeita sekä niille johtavien tie- ja ratayhteyksien kehittämistä. Suurteollisuus ja kasvava matkailu ovat merkittäviä perustekijöitä kuljetusvirtojen syntymiseen ja kasvuun. Saa- vutettavuus maanteitse on henkilöliikenteen osalta pääosin hyvä. Satamat ja meriliikenne palvelevat nykyisiä tarpeita. Raskaanliikenteen osalta tehdään selvityksiä tie, rata ja satamien kyvystä vastata suuremman kokoluokan teollisuuden tarpeisiin. Logistiset, esimerkiksi pohjoisten meriväylien merkittävyyden kasvua ennakoivat ratkai- sut ovat tärkeitä pitkälle tulevaisuuteen tähtäävässä alueiden käytön suunnittelussa. Koillisväylän avautumiseen kansainväliselle meriliikenteelle varaudutaan selvittämällä Jäämeren yhteyden sijaintia. Lapille on erittäin tärkeä komission linjaus jatkaa North Sea Baltic -ydinverkkokäytävää Helsingistä Oulun kautta Tornioon. Pääradan tavara- ja henkilöliikenteen kasvu ja matka-aikojen nopeuttaminen edellyttävät kaksoisraiteen rakentamista Oulu-Ylivieska välillä sekä Laurila-Tornio -ratavälin sähköistystä.

Toisen asteen oppilaitoksissa on panostettu oppimisympäristöjen kehittämiseen. Lap- piin on syntynyt määrätietoisen työn tuloksena maaseutuyrittämisen osaamiskeskus Tervolan Louelle. Osaamiskeskukseen on rakennettu mm. biokaasulaitos. Keskuk- sessa toimii hyvässä yhteistyössä alkutuotantoalan yrittäjiä, koulutuskuntayhtymä Lappia ja Luonnonvarakeskus. Osaamiskeskus tarjoaa erinomaiset olosuhteet maata- louden kenttäkokeisiin, osaavan henkilöstön opetukseen ja laadukkaat raaka-aineet jalostaville yrityksille. Opetuksessa on panostettu perinteisten maa-, metsä- ja puu- tarha-alojen lisäksi bioenergia-, lihanjalostuksen- ja luonnontuotealan ammattitutkin- toihin. Lapin koulutuskeskus REDU on kehittänyt 3D -oppimisympäristön ammatti- osaamisen laajentamiseksi, mutta myös paikaksi jossa lappilaiset yritykset ja toimijat pääsevät tutustumaan ja testaamaan uusia tekniikoita. Tavoitteena on syventää ym- määrrystä 3D-tekniikoiden mahdollisuuksista. Ammattiopisto Lappialla on kaivosalan rikastustekniikan koulutuskeskus opetuksen ja työelämän tarpeisiin. Keskus on nyky- aikainen ja turvallinen oppimisympäristö mineraalien rikastustekniikan ja tuotantopro- sessien koulutukseen. Tilat ja laitteet soveltuvat myös kaivosalan tutkimiseen ja kehittä- miseen. Oppimisympäristö on siirrettävä ja palvelee siellä missä sitä tarvitaan.

Lapin ammattikorkeakoulu ja yliopisto ovat vahvasti kansainvälisiä ja niille on muo- dostunut tunnustettuja profiileja. Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun muo- dostama Lapin korkeakoulukonserni LUC panostaa alueellisen innovaatioympäristön kehittämiseen yhdistäen yliopiston arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimuksen sekä ammattikorkeakoulun arktisen olosuhdeosaamisen. Keskeisiksi Lapin korkeakoulu- konsernin vahvuusaloiksi nousevat arktinen kestävä kehitys, ympäristö ja luonnonva- rat sekä pohjoisen yhteiskunnan muutos ja hyvinvointi. Lapin korkeakoulukonsernin tehtävät ovat monialainen yliopisto- ja ammattikorkeakoulutus, arktinen ja pohjoinen tutkimus ja kehittäminen sekä taiteellinen toiminta. Alueen sektoritutkimuslaitosten, yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyön lisäämiselle sekä näiden ja elinkeinoelä-

lappilaisilla pk-yrityksillä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Investointien odotetaan käynnistyvän. Muutokset suhdanteissa, kauppa- ja tullipolitiikassa sekä raaka-aineiden kysyntä- ja tarjontatilanteissa voivat olla hyvinkin arvaamattomia.

Lapin yrittäjät arvioivat suhdannenäkymät toiveikkaana ja positiivisena, mm. liikevaihdon, lopputuotteiden/palveluiden hintojen, vakavaraisuuden ja kannattavuuden arvioidaan kasvavan seuraavan vuoden aikana. Yritykset arvioivat myös, että uutta henkilökuntaa tarvitaan lisää ja palkkakustannukset kasvavat henkilöä kohden.

Toimivien kaivosten tilanne on vakaa. Kaivosyhtiöt julkaisivat kuluvan vuoden aikana investointiohjelmiansa noin 0,5 miljardin euron edestä. Näillä investoinneilla turvataan toiminnan kehittyminen ja jatkuminen vuosiksi. Myös naapurimaakuntien kaivosten toiminta on piristynyt ja kaivosalan merkitys kaikkienensa on saanut uutta nostetta. Kokonaislouhintamäärät olivat vuonna 2017 suurimmat kuin koskaan aikaisemmin Suo-

messa. Malminetsintä kääntyi kasvuun vuonna 2015 ja kasvu on ollut tasaisen vahvaa. Vuoden 2012 huippuluvuista ollaan kuitenkin jäljessä. Keski-Lapin alue nähdään erityisen kiinnostavana etsintäalueena.

Ilmastonmuutos ja energiamurros ovat tuoneet kaivosalalle uuden kiinnostuksen kohteen ympäristöystävällisissä energiaratkaisuissa. Lähivuosille asetetut tavoitteet sähköautojen ja akkujen tarpeen lisäyksestä ovat kasvattaneet näihin tarvittavien malminvarojen etsintää. Lapissa on valmisteltu jo vuosia useita merkittäviä kaivoshankkeita, myös akkumetalleihin liittyviä. Kaivoshankkeet työllistävät malminetsinnässä merkittävän määrän kairauskalustoa ja ympäristövaateiden myötä asiantuntijoita erilaisiin selvitys- ja lupavaiheisiin.

Vientivetoinen teräs- ja metsäteollisuus ovat hyvässä kunnossa. Outokumpu Oy:n Tornion terästehtaan toiminnallinen ja taloudellinen tilanne on hyvä. Taustalla on terästehtaan viimeisten vuosien aikana tekemät uudelleenjärjestelyt ja ferrokromin hyvä hinta. Outokumpu on isona toimijana kasvattanut alueelle laajan palveluyritystoiminnan, joka on laajentunut ja tarjoaa palveluita myös kansainvälisesti. Yhtenä tällaisena toimijana on kuonan käsittelyyn erikoistunut Tapojärvi Oy. Tornion Röyttän satama-alueelle on valmistunut Pohjoismaiden suurin LNG-terminaali. Tulevaisuudessa LNG- ja teollisuuspuistoon voi sijoittua yrityksiä, jotka hyödyntävät nesteytetyn maakaasun etuja ja luoda uutta liiketoimintaa.

Metsäteollisuudessa menee hyvin ja toimialalla nähdään tulevaisuudessa kasvupotentiaalia. Toimivat sahat ovat saaneet raaka-ainetta hyvin ja vaikutus on ollut myönteinen alueen metsänomistajien tuloihin. Metsäteollisuuden tuotteilla niin sellulla kuin kartongilla on ollut kysyntä ja koneet ovat huoltoseisokkeja lukuun ottamatta käyneet täysillä. Kaikki tuotanto menee kaupaksi hyvällä hinnalla.

Lapissa on suunnitteilla uusia sellu- ja biotuotetehtaita. Kemijärvellä suunniteltu tehdas käyttää noin 2,8 miljoonaa kuutiota puuta vuodessa ja edistää uudella tavalla biotuotteiden valmistusta. Kemiin suunnitellaan Kaidin biodiesel-tehdasta. Yhtiö on saanut ympäristöluvan ja EU on tehnyt yhtiön näkökulmasta myönteisen tulkinnan puun käytöstä biodieselinä. Alueella odotetaan yhtiön ratkaisuja investoinnin suhteen. Sata vuotta Kemissä toiminut nykyinen Metsä Group selvittää tehtaan uusimista. Yhtiöllä on tarkoitus selvittää kahta vaihtoehtoa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa rakennetaan uusi biotuotetehdas, joka on sellun tuotannoltaan, puun kulutukseltaan ja työllisyysvaikutuksiltaan nykyistä tehdasta suurempi. Toisena vaihtoehtona on uusia ja modernisoida nykyinen tehdas ja jatkaa sen elinkaarta. Lapin oppilaitokset ja yrityskehittäjät luottavat, että tehtaiden myönteisten päätösten myötä alueen vetovoima lisääntyy.

Kiertotaloudesta ja teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämisestä on nousemassa Lapille uutta ympäristöliiketoimintaa. Digipolis Oy on luonut Sitra yhteistyöllä verkoston autta- maan yrityksiä sekä muita toimijoita tehostamaan keskinäistä resurssien hyödyntä- mistä. Tavoitteena on saada yritykset tuottamaan toisilleen lisäarvoa hyödyntämällä tehokkaasti toistensa sivuvirtoja, tuotteita, teknologiaa ja palveluja. Alueella on tunnis- tettu aihioita, joiden kokonaisvolyyymi voi olla 500 miljoonaa euroa.

Lapin matkailu on lisännyt vetovoimaa ja matkailijamäärät ovat kasvaneet. Matkai- lussa on tulossa taas supertalvi. Matkailun nopea kasvu, kehitys ja vaikutukset näky- vät eri puolilla Lappia. Kausivaihtelut ovat edelleen merkittäviä ja ympärivuotisuuden eteen tehdään työtä. Kesämatkailuun on Lapin yhteismarkkinoinnin kautta panostettu viimeiset pari vuotta ja tuloksia voidaan odottaa vuosille 2019-2020. Lappi on taita- vasti hyödyntänyt digitaalista markkinointia, mm. instagramvaikuttajien luoma näky- vyys on ollut huimaa. Lappi on laaja maakunta ja rauhallisia sekä hiljaisia alueita ja ajankohtia silti riittää. Monipuolinen ja vetovoimainen matkailu perustuu arktiseen luonto- ja elämysmatkailuun ja tässä lappilaiset ovat edelläkävijöitä ja huipputason olosuhdeosaajia. Kansainvälinen kysyntä on ennennäkemättömän suurta ja suorat lentoyhteydet mahdollistavat matkailijamäärien kasvun. Kehitystyön ytimessä ovat yh- teistyö, saavutettavuus, vahvat vetovoimatekijät ja kestävyys.

Matkailurakentamiskohteita on meneillään ja tulossa eri puolilla Lappia. Matkailuin- vestoinnit painottuvat Pohjois-Lappiin ja Saariselän alueelle, Sallaan, Rovaniemellä keskustan alueelle sekä Napapiirille Joulupukin ympärille sekä Kemi-Tornio alueelle, esimerkkinä investointi ympärivuotiseen Lumilinnan. Lähivuosien odotukset kohdis- tuvut rakentamisessa isompien matkailurakentamiskohteiden sekä suurhankkeiden käynnistymiseen. Asuntorakentamisen volyyymi keskittyy Rovaniemelle, mutta asunto- jen tarve on virittänyt rakentamista myös muualla Lapissa.

Lentomatkestajien määrä kasvoi viime vuonna lähes neljänneksellä vuodesta 2016 ja kasvu on jatkunut alkuvuoden 2018 aikana yli 11 prosentilla ollen yli 691 000 matkus- tajaa. Lapin kentille on ollut jo usean vuoden ajan suoraa reitti- ja lomalentoja Euroo- pan kentiltä. Easyjet avaa uuden suoran reitin Lontoosta Rovaniemelle lokakuun lo- pulla. Lontoon Gatwickin ja Rovaniemen välistä reittiä lennetään kahdesti viikossa. Enontekiöllä on haasteita pitää riittävä lentoyhteys edes sesonkien huipun aikana. Ko- konaisuudessaan Lappiin tehtiin vuoden 2017 aikana lähes 700 000 junamatkaa, mikä on 4 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Lapin kasvava vetovoima on huomi- oitu myös alkaneen vuoden tarjonnassa: Helsinki-Kolari -välille on lisätty yksi juna- vuoro viikossa molempiin suuntiin. Lisäksi ruska-aikaan tällä välillä tullaan ajamaan 12 lisävuoroa.

Pohjoista alkutuotantoa ja keruutuotteita tarvitaan ruokaraaka-aineen tuotantoon. Ta- voitteenä on, että Lapissa tuotettu ruoka yhä useammin löytäisi tiensä lähiruokana

sekä suomalaisten että maassamme matkailuvierien lautasille. Lapin perusmaatalous nojaa edelleen vahvasti maidon- ja lihantuotantoon. Rakennekehitys on ollut viime vuosina voimakasta. Tilalukumäärä on laskenut 5-8 % vuodessa, mutta maitomäärä on pysynyt yli 91 milj. litrassa. Maataloustuotannon haastetta lisää vaihtelevat vuosittaiset sääolosuhteet. Lappi on kuluttajatuotteeksi jalostetuissa elintarvikkeissa omavarainen ainoastaan poronlihan, lampaanlihan ja nauriin osalta. Hyödyntämättä on vielä runsaasti sekä raaka-aine- että tuotantopotentiaalia, mikä on mahdollisuus lappilaiselle elintarviketuotannolle. Olemassa olevalla tuotannolla on hyvä perusrakenne, mutta heikkoutena on, että raaka-aine viedään jalostettavaksi muualle ja tuodaan valmiina tuotteena takaisin. Lapin puhtaista vesistä pyydetyllä kalalla on enemmän kysyntää kuin mihin tarjonta pystyy vastaamaan. Porotalouden tuotteet, kuten liha ja porontaljat, ja siihen liittyvä kulttuuri ovat matkailun kannalta houkuttelevia ja taloudellisesti tärkeitä. Pohjoisimpien alueiden poronhoito on perinteinen ja keskeinen alkupeuräiskansan elinkeino. Eteläisellä poronhoitoalueella poronhoitoon liittyy maatalouden ohella usein myös muuta elinkeinotoimintaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Elinkeinoelämän vireys sekä vireillä olevat investointi- ja rakennushankkeet heijastuvat työvoiman kysyntänä ja työllisyyden paranemisena. Vuoden 2018 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana työllisten määrä ja työllisyysaste ovat nousseet. Työllisyysaste on kivunnut Lapissa 68,1 %:iin ja ero koko maahan on kaventunut. Myös Tilastokeskuksen suhdanneaineistossa henkilöstömäärän trendi ja vuosimuutos osoittavat työllisyyden kasvua. Pk-yritysten henkilöstömäärän kehitysarviot ovat positiiviset, mutta edelleen varovaisemmat kuin suhdannenäköjen ja liikevaihdon osalta. Lapin yrityksistä yli 40 % on palkannut uutta työvoimaa vuoden aikana ja lähes joka neljäs yritysistä arvioi henkilöstömääränsä kasvavan tulevan vuoden aikana.

Työvoiman kysyntä on näkynyt vahvasti myös TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Lapissa ilmoitettiin TE-toimistoon avoimeksi viime vuonna noin 21 060 ja tämän vuoden ensimmäisen puoliskon aikana yli 9 900 työpaikkaa. Työpaikoista lähes kaksi kolmasosaa on yrityksissä ja työn kestoltaan yli vuoden kestävien osuus on noussut. Työpaikkatarjonnassa näkyy palvelu- ja myyntityö ja muihin eri ammatteihin ulottuva matkailun kasvu sekä rakentaminen.

Työvoimaa tarvitaan yritysten kasvaessa, henkilökunnan eläköityessä tai muissa työvoiman vaihtuvuustilanteissa. Lapissa rekrytoinnissa näkyvät vahvasti myös toistuvat kausiluontoiset työvoimatarpeet. Työllisyyden kasvumahdollisuudet ovat erityisesti yrityksissä. Teollisuus- ja matkailuinvestointihankkeet heijastuvat työvoiman kysyntänä rakennusalalla ml. maanrakennus. Malminetsintä ja autotestausta tukeva toiminta

ovat myös merkittäviä työllistäjiä. Suunnitteilla olevat biotaloushankkeet tulevat heijastumaan työvoimatarpeina monille aloille. Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman kysyntä on jatkuva.

Matkailun kasvu ja kausien pidentyminen näkyvät jatkossakin lisääntyvinä työmahdollisuuksina matkailualan moninaisissa tehtävissä. Esimerkiksi Finavian mukaan tulevalle talvikaudelle tarvitaan puolet aiempaa enemmän sesonkityöntekijöitä lentoliikenteen vilkastuessa. Palveluneuvoja ja kunnossapidon ammattilaisia tarvitaan kaikilla Lapin lentoasemilla Rovaniemellä, Kittilässä, Enontekiöllä, Kemi-Torniossa ja Ivallossa. Työsuhteet ovat määräaikaisia ja ne alkavat loka- tai marraskuussa jatkuen ensi vuoden huhtikuun loppuun. Lisäksi Kittilään haetaan tarvittaessa töihin tulevia asematasobussien kuljettajia.

Maakunta- ja sote-uudistus voimistaa julkisten palvelujen rakennemuutosta heijastuen sitä kautta työpaikkojen sektorirakenteeseen. Henkilöstöpalveluyritysten käyttö rekrytoinnissa näkyy useilla aloilla. Vuokratyö tarjoaa väyliä työhön ja työkokemuksen kautta pysyvämpiin työsuhteisiin joko henkilöstöpalveluyrityksessä tai asiakasyrityksissä. Pohjois-Ruotsin ja Norjan työmahdollisuudet ja päivittäinen rajan yli työssäkäynti ovat mahdollisuus lappilaiselle työvoimalle, mutta heijastuvat myös kilpailuna osaavasta työvoimasta.

Työvoiman saatavuus on vaikeutunut. Työvoiman saatavuushaasteita on sekä suorittavassa työssä että erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä, useilla toimialoilla ja eri puolilla Lappia. Rekrytointiongelmia kokeneiden työnantajien osuus on sietämättömän korkea ja työvoimapula-ammatteja on aiempaa enemmän ja useammilla aloilla. Osaajien saatavuus on tiedostettu laajasti kasvua rajoittavaksi riskitekijäksi. Lapin pk-yritykset näkevät työvoiman saatavuuden pahimpana kehittämisen esteenä. Oppisopimus ja yhteishankintakoulutukset ovat käytössä olevia välineitä työvoiman kouluttamiseksi räätälöidysti yritysten rekrytointitarpeisiin. Niiden hyödyntämisessä on kuitenkin tehostettavaa laajemmin yrityskehittämisessä.

Toimenpiteitä työvoiman saatavuuden parantamiseksi suunnitellaan ja toteutetaan laajassa kumppanuusyhteistyössä yrittäjät, henkilöstöpalveluyritykset, kunnat, koulutuksen järjestäjät, hankkeet, kokeilut ja pilotit. Toimenpiteiden vaikutukset eivät kuitenkaan näy välittömästi tai nopeasti työvoiman kysynnän jatkuessa vilkkaana. Osaajista on kysyntää eri puolilla Suomea, joten Lapin veto- ja pitovoima on osattava hyödyntää osaajien saamiseksi huomioiden Lapin sisäinen, valtakunnallinen ja kansainvälinen liikkuvuus sekä Lapissa jo olevat maahanmuuttajat ja ulkomaalaiset opiskelijat. Lappi-brändiä hyödynnetään osaajien saamiseksi muualta Suomesta ja kansainvälisesti. Jotta alue houkuttelee työvoimaa, tarvitaan myös asuntoja, kuntien palvelujen ja asuinympäristöjen markkinointia. Lappilaisten toimenpiteiden lisäksi tarvitaan valta-

kunnallista panostusta ja ratkaisuja, joina on nostettu esille mm. verohelpotukset, työlupaharkinnasta luopuminen, asuntotuotanto ja innovatiiviset asumisratkaisut, koulutuksen saatavuus alueella, Pohjoismaisen liikkuvuuden rajaesteiden poistaminen ja rajaneuvonnan resursointi.

Matkailualan rekrytointihaasteisiin vastataan uusin keinoin, joilla autetaan yrityksiä löytämään osaavaa henkilökuntaa sekä työnhakijoita löytämään mielekäs työ matkailualalta. Lapin TE-palvelut tuottaa pienille matkailualan yrityksille tehostetun rekrytointipalvelun eli Rekryjelpin ja toista kertaa verkossa toteutettavan Euroopan laajuisen Work in Lapland -online rekrytointitapahtuman. Rekrytointitapahtumaan ohjattiin kiinnostuneita House of Laplandin toteuttamalla inspiraatiokampanjalla, joka saavutti 2,3 miljoonaa henkilöä. Työvoiman koulutus- ja osaamistarpeet ovat myös osa laajassa verkostoyhteistyössä - yritys-elämä, viranomaiset ja kehittämisorganisaatiot - tehtävää suurhankevalmistelua. Suurhankkeiden koulutustyöryhmät toimivat Kemissä ja Kemijärvellä.

Lapin työvoimapalveluita vahvistaa uusi, asiakaslähtöisesti suunniteltu verkkopalvelu, Lapin TE-palvelujen Palvelutarjotin (<http://toimistot.te-palvelut.fi/lappi/palvelutarjotin>), joka kokoaa yhteen paikalliset työvoimapalvelut, tapahtumat ja koulutukset täydentäen Lapin TE-palveluiden kotisivuja ja valtakunnallista TE-palveluiden sivustoa. Palvelu ohjaa asiakasta oikeisiin palveluihin ja palvelupolkuihin erilaisissa työelämän tilanteissa. Palvelutarjottimen kautta asiakkaat löytävät nopeasti verkossa tarjottavat paikalliset palvelut: webinaarit, valmennukset, etäneuvonnan ja chatin sekä alueen ajankohtaiset tapahtumat.

Lapin kasvupalveluiden valmistelu etenee kytkeytyen maakuntaudistusvalmisteluun kasvupalveluiden ja sote-yhdyspinta huomioiden. ELY-keskus ja TE-toimisto kehittävät työvoima- ja yrityspalveluita laajasti eri kohderyhmien tarpeisiin suunnaten toimintaa kohti kasvupalveluita. Käynnistelyvaiheessa oleva Lapin kasvupalvelupilotti on yksi toimenpide osana kehittämisen kokonaisuutta. Kasvupalvelupilotin tavoitteena on saada työvoimaa mukana oleville yrityksille, elinvoimaa kuntiin, työnhakijoille töitä, lisää asukkaita Lappiin yhteiskehittämällä kumppaneina erityisesti kunnat, palveluntuottajat, oppilaitokset sekä yrittäjäjärjestöt. Tarkoitus on ottaa mukaan erityisesti yrityksiä, joissa kasvun pullonkaulana on keskeisten osaajaresurssien saatavuus ja rekrytointin osuvuus (esim. teollisuuden alihankintaketjut, taloushallinto, ICT-tehtävät, kv-myynti, some-markkinointi).

Yleissivistävän koulutuksen jälkeen koulutukseen hakeutuvien nuorten ja työnhakijoiden ohjauksessa on tarpeen panostaa kiinnostavuuteen ja houkuttelevuuteen aloilla ja ammateissa, joissa työvoimaa tarvitaan. Oppilaitosten opinto-ohjauksen lisäksi Lapin tieto- ja neuvontapalvelut ja ohjaamotoiminta tukevat opinto- ja työmarkkinaratkai-

suja hakevia lappilaisia. Toisen asteen ammatillisiin opintoihin on nyt mahdollista hakeutua jatkuvasti, koulutuksen toteutus on aiempaa joustavampaa ja vahva koulutuksen aikainen työelämäyhteys ja työpaikalla oppiminen tukee opiskelijoiden kiinnittymistä työmarkkinoille ja työvoiman saatavuutta. Myös maahanmuuttajakoulutusten työelämäyhteyttä on lisätty maahanmuuttajien työllistymisen nopeuttamiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on vähentynyt Lapissa vuoden 2016 alusta alkaen ja vahvistunut edelleen. Työttömiä on ollut alkuvuoden aikana noin 2 000 vähemmän kuin viime vuonna. Parina kuukautena työttömien määrä on jo alittanut 10 000, jonka alle päästiin viimeksi syksyn 2008 kuukausina. Edelliset vastaavan kuukauden alemmat työttömyysluvut löytyvät vuodelta 1990 ennen kuin työttömyys lähti vahvaan nousuun kivuten ylimmillään 26 000:een vuonna 1994.

Työttömyyden väheneminen kohdistuu laaja-alaisesti kaikkiin seutukuntiin, kuntiin, ikä- ja ammattiryhmiin ja koulutustasoille. Seutukunnista myönteisin kehitys on ollut Itä-Lapin, Kemi-Tornion ja Pohjois-Lapin seutukunnissa niin työttömien kokonaismäärän kuin rakenteen näkökulmista.

Vaikka työttömyyden aleneminen hieman hidastuisi, syksyn kuukausina työttömyys alittaa 9 000 ja vuoden keskimääräinen työttömyys 10 000. Suunnitteilla ja vireillä olevat hankkeet työllisyysvaikutuksineen tukevat työttömyyden alenemisen jatkumista myös ensi vuonna. Työttömyyden alenemismuutoksiin vaikuttaa osaltaan, miten pystytään vastaamaan työvoiman ammatillisiin ja alueellisiin kohtaantohaasteisiin lappilaisella työvoimalla, ratkaisemaan työttömyyden rakenteellisia ongelmia ja kehittämään pitempään työttömänä olleiden osaamista kohti työmarkkinoita.

Työttömyyden kestot ovat lyhentyneet ja työttömyysjaksot päättyvät yhä useammin ennen kolmen kuukauden työttömyyttä. Vuoden työttömyyteen asti työttömyysjaksoista yli puolet päättyy työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Työttömyyden pitkitäessä yli vuoden palvelujen osuus (ml. tukityöllistäminen) työttömyyden päättämisyynä nousee yleisimmäksi, nuorilla jo työttömyyden keston ylittäessä kuusi kuukautta. Ikääntyneimmillä yli kahden vuoden työttömyyden päättämisen syynä on yleisimmin siirtyminen työvoiman ulkopuolelle.

Työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden alenemisesta huolimatta haastavia. Vaikka pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä enemmän ja pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on laskenut, edelleen useampi kuin joka viides työttömistä on ollut työttömänä yhdenjaksoisesti yli

vuoden. Pitkäaikaistyöttömyyden alenemisessa näkyy pitkäaikaistyöttömiin kohdistettujen ratkaisujen lisäksi työvoiman kysynnän vaikutus työttömyyden pitkittymistä ennaltaehkäisevästi. Työttömyyden pitkittymiseen liittyy yleisesti korkea ikä ja osaamisaapuitteet sekä myös ongelmia, joiden ratkaisemiseen tarvitaan monialaisia työvoima-, sosiaali- ja terveystalveluja työmarkkinoille kuntoutumisen edistämiseksi. Pitkäaikais-työttömyyden alentamiseen on panostettu vuoden vaihteessa päättyvässä työvoima- ja yritystalvelujen alueellisessa työllisyyskokeilussa, jossa on mukana viisi Lapin kun-
taa. Alueellisen työllisyyskokeilun tuloksia hyödynnetään valmisteilla olevassa ESR-
hankkeessa, jolla kehitetään monialaista yhteistalvelua kumppanuudessa kuntien ja
muiden tahojen kanssa. Ohjaamotoinnin lisäksi nuorten työllistymistä tuetaan nuoriin
kohdennettun tulosperusteisen hankinnan avulla. Työvoiman rekrytointia ja saata-
vuutta tukevien pilottihankkeiden tulokset näkyvät myös vahvistuvana työllisyytenä
heijastuen työttömyyteen.

Työttömyyden alentuessa aktivointiaste on noussut julkisten työvoima- ja yritystalvelujen kokonaisvolyyymiä enemmän. Palkkatuen ja starttirahan rahoitusmallissa työllis-
tämisen rahoitetaan osin tai kokonaan työttömyysetuusmäärärahoista, mikä tukee
työllisyysmäärärahojen riittävyttä ja mahdollisuuksia hankkia työttömiä aktivoivia ja
heidän osaamistaan kehittäviä talveluita. Kansliapäällikkötyöryhmän ehdotukset työllisyyttä
edistäviksi toimiksi sisältävät uusia elementtejä, jotka edistävät mm. palkkatu-
kityöllistämistä toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin. Maakuntaudistuksessa
haasteena on, miten maakunnan rahoituskehys mahdollistaa jatkossakin riittävän pa-
nostuksen työvoimatalvelujen toteuttamiseen ja hankintaan.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 66 109 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 196 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 147.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	--	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 57 463 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 535 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 204.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 7 549 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 122 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 371.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 16 251 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 371 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 897.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	++
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 14 378 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 39 henkilöllä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 121.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2018 kesäkuun lopussa 16 623 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 39 henkilöä. Vuoden 2018 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 909.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	--	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueelliset kehitysnäkymät

Syksy 2018

ISSN 1797-3562 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-327-344-3

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet